ಸಂಶೋಧನೆ: ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ

(ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು)

ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ

[illegible]

[illegible]
[illegible]

ಸಂಶೋಧನೆ : ಪಾಂಡಿತ್ಯ

(ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು)

ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ

ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ನಂ. 138, 7ನೇ 'ಸಿ' ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,
ಹಂಪಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 104

ಸಂಶೋಧನೆ : ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ

(ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು)

ಲೇಖಕರು:
ಡಾ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ
©: ೦೮೦-೨೩೩೦೦೬೮೭

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ
ನಂ. 138, 7ನೇ 'ಸಿ' ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,
ಹಂಪಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 104
©: 23302417, 9986050015 (ಚರ)

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೧ (ಸಮಗ್ರ ಆವೃತ್ತಿ)

ಕಾಗದ : 70 GSM White Maplitho Paper

ಪುಟ : **X** + ೩೨೨ = ೩೩೨

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೧೭೫/-

ಛಾಯಾಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ :
ವರ್ಷಿಣಿ ಗ್ರಾಫಿಕ್ಸ್,
ಬೆಂಗಳೂರು-104 ©: 9242431040

ಮುದ್ರಕರು
ಸ್ನೇಹಾ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್
ನಂ. 114, 4ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ, ಬಿ.ಸಿ.ಸಿ. ಬಡಾವಣೆ, ಅತ್ತಿಗುಪ್ಪೆ,
ವಿಜಯನಗರ 2ನೇ ಹಂತ,
ಬೆಂಗಳೂರು - 40 ©: 23392814

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮದುವೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ; ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿಯ ಜನವಸತಿ; 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಹಾರಾಜ್'; 'ಮಗದಿರ್', 'ಮಗಳ್ದಿರ್'; 'ಮೂರ್ತ್ಯಪ್ಪ, ಎಂಗಪ್ಪ ನಿನ್ನ ಮನಿಸಾ ಅನ್ನೋದು?'; ನೇಪಾಳದ ನಾನ್ಯದೇವನ (೧೧ಶ.) ವಂಶಸ್ಥರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ; 'ಮಾರ್ಬಲ ತೀರ್ಥ'; 'ಹನ್ಮಿಡಿ' (ಹಲ್ಮಿಡಿ) ಭೇಟಿ-ಶಿಲೆಯು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ವಿಕಾಸ; ಹಂಪಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತಗಾರರು ಹಿಂದೆ ವೀರಶೈವರು; 'ಪಂಪಾ ಸರೋವರ'ವೇ ಮೂಲ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ; ಸಂಶೋಧನೆ : ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅಥವಾ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ರಚಿಸಿದಂತೆ; ಈಗಲೂ ಕಿತ್ತೂರು ಚನ್ನಮ್ಮನ ವಂಶಸ್ಥರು; ಅಂಜನ ಶಲಾಕೆ; ಪರಪ್ಪನ ಅಗ್ರಹಾರ; 'ಅರಸರ ಗುಹೆ'-ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳ ಪೂಜಾ (ವಾಸ) ಗೃಹ; 'ಮೊನ್ನೆ'- 'ನಾಳಿ(ಡಿ)ದ್ದು;' 'ವಿಚಾರಪತ್ನಿ', 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷಸಂಗ' (-ನೀಲಲೋಚನೆ).

I. ಸಂಶೋಧನೆ
(ಒಂದು ಕಿರು ಕೈಪಿಡಿ)

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶ

'ಸಂಶೋಧನೆ' (Research) ಎನ್ನುವ ಮಾತು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳೂ ಸರ್ಕಾರವೂ ಹೇರಳವಾಗಿ ಧನವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ಅವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಗಳನ್ನೂ ಧನಸಹಾಯವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿವೆ. ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಗಳು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ, ಗ್ರಂಥಗಳ ಮೂಲಕ ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೆ ಏನು? ಸಂಶೋಧಕನ ಗುರಿ ಯಾವುದು? ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು - ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಲ್ಲಿದೆ. ನಾನು ಸಾಹಿತ್ಯದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ; ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೇ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೃತಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಮಿತಿಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಇದು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಸಮಗ್ರವೂ ಪ್ರೌಢವೂ ಆದ ವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೂ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನೂ ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ. ಇದರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಇತರರಿಗೆ ಲಾಭವಾದರೆ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷ.

'ಸಂಶೋಧನ' ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಿಗೊಳಿಸು, ತಿದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ 'ಹುಡುಕು' ಎಂಬರ್ಥ ಬಂದು ಈ ಅರ್ಥವೇ ಈಗ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯು ಹುಡುಕುವಿಕೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅವುಗಳು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಇರುವುದು ಮಾತ್ರ

ಗೊತ್ತು, ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇರುವ, ಆದರೆ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಎಂದರೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಸಂಶೋಧಕನ ಕೆಲಸ. ಅಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಅನ್ನಿಸುವಿಕೆಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಕಲ್ಪನೆಗಾಗಲಿ ಬೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯೊಂದರ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂಶೋಧನೆಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಚಿತ್ರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು. ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ ಅವನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾದ ದೃಷ್ಟಿ.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ - ಸಂಶೋಧನೆಯೆನ್ನುವುದು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅನೇಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನವಾಗದೆಯೇ ಹೋಗಿರಬಹುದು, ಅವನು ಯಾವ ಗಂಟನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಹೊರಟಿದ್ದನೋ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿಫಲನಾಗಿರಬಹುದು. ಅವನ ಈ ವೈಫಲ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅದೇ ಜಾಡನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಸತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಮೂರನೆಯವನು ಮಾತ್ರ ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕ, ಎರಡನೆಯವನು ಅಂಶತಃ ಸಂಶೋಧಕ, ಮೊದಲನೆಯವನು ಸಂಶೋಧಕನೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯವನ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಇಬ್ಬರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಅಪಜಯಗಳೂ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಇವನು ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಕೆಲಸವು ಸುಲಭವಾಯಿತು, ಫಲವೂ ದೊರಕಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವ ಸಲ್ಲಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೇ ಗೌರವವು ಇತರ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಸಂಶೋಧಕನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅವನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಸತ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲ, ಆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನೆಪ ಮಾತ್ರ. ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ ಮುಖ್ಯ, ಅದರ ಪ್ರಕಾಶನ ಮುಖ್ಯ. ಆದರೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಂದು ಕೋಟೆಗಾಳೆಗಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಶತ್ರುವಿನ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದವರು ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಹತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಹೆಣಗಳನ್ನೇ ತುಳಿದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನವರು ಇನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರೂ ಮಡಿಯಬಹುದು. ಅವರ ಹೆಣಗಳನ್ನು ತುಳಿದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನವರು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಾರೆ, ಕೋಟೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಬದುಕಿದವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವೋ ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಗೌರವ ದೊರಕುತ್ತದೆ, ಗೆಲುವು ದೊರೆಯುವ ಮುನ್ನವೇ ಸತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನುವುದು ಜ್ಞಾನದ ದಿಗಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ ಹೌದು. ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸ ಹೋಗಿ ಅದರ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೋ ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಅವನಾದ ಮೇಲೆ ಬಂದವರು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಒಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವವನೇ ಸಂಶೋಧಕ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂದು ಬಹು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಯಾವುದು ಸಂಶೋಧನೆ, ಯಾವುದು ಸಂಶೋಧನೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಇತರರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಸಂಶೋಧನೆ ಅಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೊಸತು ಇರಬೇಕು. ಆದರೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸತನವಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೆ ಹೊಸತನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು. ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಪ್ರಕಟವಾಗದೇ ಇರುವ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯಾದರೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು, ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ವಿಮರ್ಶೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಕನ ಸ್ವಂತ ಅನ್ನಿಸುವಿಕೆ, ಅನುಭವಗಳು ಮುಖ್ಯ.

ಅಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠವೂ ಹೌದು. ಸಂಶೋಧನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ.

ಸಂಶೋಧನೆಯು ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ (ಇದರ ವಿವರಗಳು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತವೆ). ಸಂಶೋಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಮುಂದಿನವರ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಲಿ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದೂ ಸಂಶೋಧನೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬರಿಯ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹವು ಸಂಶೋಧನೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರ ಅಗತ್ಯ. ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಉಂಟು, ಚಮತ್ಕಾರದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಉಂಟು. ಹತ್ತು ಜನರು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಒಂದು ಸಂಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚಮತ್ಕಾರದ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ನೀಡುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ತಮ್ಮ ರಂಗಿನಿಂದ ಬಹಳ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮಕರ. ಸಂಶೋಧಕ ಆದಷ್ಟು ತಾನೇ ಮೂಲ ಆಕರಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ~ತರರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ತೀವ್ರ ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಗುಮಾಡಿ, ಒಂದು ಸಂಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬೀರಿದರೆ, ಸರ್ವ ಸಮ್ಮತವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೊಂದನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಒಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸದೆ ಒಂದು ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಲೇಖಕ ಅದೇ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ಸರಿಯಾದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬೆಲೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಸಂಶೋಧಕ

ಸಂಶೋಧಕನ ಗುರಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ಬರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಅಪಕೀರ್ತಿಯೂ ಬರಬಹುದು. ಇವುಗಳು ಸತ್ಯದ ಮುಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಅಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ.

'ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು' ಎಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಸರಳವೋ ಕಾರ್ಯತಃ ಅದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. "ನಾನು ಸಂಶೋಧಕನಾಗಬೇಕು, ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು

ಕಾಣಬೇಕು." ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಹೊರಡುವವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಶೋಧಕ-ರಾಗಲಾರರು. ಮೃಗಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, 'ನಾನು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಬೇಟೆಗಾರನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಇಲ್ಲವೇ ಅವನು ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಇತರರಿಂದೆ ಅವು ಇರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ, ಇತರರು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ - ಇವುಗಳನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಅರಿತಿರಬೇಕು, ಅಥವಾ ಇತರರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹೆಜ್ಜೆ. ಇದನ್ನು ರೋಗಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು, ಬಹುಶಃ ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟಕರವಾದುದು. ಮುಂದೆ ಬರುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಶೋಧಕ ಎಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ, ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಆಗಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಆಗಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಗಳಿವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು.

ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಅವನಿಗೆ ಗೋಚರವಾದಾಗ, ಅವನು ಅದನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬಹುಶಃ ಆ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವನಿಗೆ ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲೂ ಈ ಕುತೂಹಲವಿರುತ್ತದೆ. ಇತರರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೆದುರಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೇ ಅವನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ತಾವೇ ಒಂದು ಉತ್ತರ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ತೋರಿಕೆಯ ತೃಪ್ತಿ ಸಂಶೋಧಕನ ನಿಜವಾದ ಶತ್ರು. ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ತೋರಿ ಬಂದಾಗ, ಅದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಳಿಸುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೆಂದರೆ ಸಂಶಯ. ಇದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳದಲ್ಲಿ ಗಾಢವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಸಂಶೋಧಕನೊಬ್ಬ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಗ್ರಸ್ತ. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವು ಕಂಡು ಬಂದಾಗ, ಮೊದಲು ಅದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ, ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಶಯವಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವನು ಸಂಶಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಅದು ದೊಡ್ಡದಿರಬಹುದು,

ಸಣ್ಣದಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರೆ ಏನಾದರೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದು ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಅರಿವಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾಗದೇ ಇರಬಹುದು. ಇತರರಿಗೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ವ್ಯರ್ಥ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಡಬೇಕು - ಸಂಶೋಧಕನ ಮುಂದೆ ಇರುವುದು ಸಮಸ್ಯೆ ಮಾತ್ರ, ಅದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು ಸಣ್ಣದು, ಉಪಯುಕ್ತ ಅನುಪಯುಕ್ತ ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೂ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇತರರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದು ಕಾಣಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವೋ ಅಷ್ಟೇ ಸಂತೋಷ ಸಣ್ಣ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದಾಗ.

ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕರೆ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದರಲ್ಲೇ ಸದಾ ಮಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಡುವು ಸಿಕ್ಕಾಗ, ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಿದ್ದಾಗ, ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಅದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬೆಳಕು ಬರಬಹುದೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅವನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾರೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಆಡಿದ ಮಾತು, ಎಲ್ಲೋ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನೋಡಿದ ಒಂದು ಊರಿನ ಹೆಸರು, ಕೇಳಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರು, ಯಾವುದೋ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸಿಕ್ಕ ಒಂದು ಸೂಚನೆ - ಇವು ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಳಾದರೂ ಅವನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಫಳಕ್ಕನೆ ಮಿಂಚಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಬಹುದು. ಅವನು ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ವಿವೇಚನೆಗೆ ಈಡು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಗ್ರಿ ಅಥವಾ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆ ಅತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳು ಧ್ವನಿಸುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿಗುವವರೆಗೆ ಕಾಯುವಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆ ಅವನಲ್ಲುಂಟು. ಅವಸರವೆನ್ನುವುದು ಸಂಶೋಧಕನ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಶತ್ರು. ತನ್ನಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸುವನೇ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸ ಹೊರಟು, ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಉಳಿದವರನ್ನು ಅವನು ತಪ್ಪು ದಾರಿಗೊಯ್ಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಏಕೆಂದರೆ ಇಂತಹ ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಅವು ಜನರ ಸಾಮಾನ್ಯ

ಅನ್ನಿಸಿಕೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವಂತಿದ್ದರಂತೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಅಪಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕನು ಸತ್ಯವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಅವನೂ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ. ಅವನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮಿತವಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ತಪ್ಪು ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆ ತೀರ್ಮಾನ ತಪ್ಪಾದುದು ಎಂಬುದು ಮುಂದಿನವರು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದೇ ಹೊರತು, ಅವನು ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಸರಿ ಎಂದು ನಂಬಿರಲೂ ಸಾಧ್ಯ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೆಂದು ತೋರಿದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂತೋಷ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದಿನವರು ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಒಂದು - ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭೀತಿ. ಅವನು ಹೇಳುವ ಸತ್ಯ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಭಾವನೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದು, ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಪ್ರೀತಿಗೆ ಅವನು ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಆದರೆ ನಾಳೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಸತ್ಯವೇ ಹೊರತು ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲ, ಭಾವೋದ್ರೇಕವಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವು ಅವನಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಅವನ ಧೈರ್ಯವೂ ಹೌದು. ಅವನು ಎಂದೂ ಇತರರಿಗೆ ಹೆದರಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಣ - ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ಸತ್ಯವಲ್ಲ, ತನ್ನದು ಸರಿಯಾದ ತೀರ್ಮಾನವಲ್ಲ ಎಂದು ಇತರರು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ತನಗೇ ಹಾಗನ್ನಿಸಿದರೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನ, ಅವಮಾನಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವರು ಯಾರು? ಅಥವಾ ಈಗ ಬಿಡಿಸಲು ನಮಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದುವೇ? ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು, ಹೊರಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಯಾರು ಎಂಬುದಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಈಗ ತಾನು ಕಾರಣನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಇತರರು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ತಾನು ಪ್ರಚೋದನೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟೆನಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಅವನಿಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸತತವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದವರಾರೂ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಲಾರರು. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯವೇ ಶ್ರಮ ಮುಖ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿದರೆ ಉತ್ತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದುದು

ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಹುದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲಾರದು. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೂ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವ ಯಾರೂ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕನೊಬ್ಬ ಮಾನಸಿಕ (ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ) ಶ್ರಮಜೀವಿ.

'ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶ್ರಮ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬೇಕೆಂದೇ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಓದುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿ ಅದ್ಭುತ. ಹತ್ತಾರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಮಾತನಾಡಬಲ್ಲರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಪಟ್ಟಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರತಲಾಮಲಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಯಾವ ಹೊಸತನ್ನೂ ಹೇಳಲಾರರು, ಯಾವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಡಿಸಿ ಪ್ರಚಲಿತ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾರರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರಾಗುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅತ್ಯಪೂರ್ವ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲೂ ಶ್ರಮವಿದ್ದರೂ ಆ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಆದಷ್ಟು ಓದಿ ಆದಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಕಾತರವಿರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನಾಸಕ್ತರು. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದವರು ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೀಗೆ ಕಲಿತದ್ದನ್ನು ಕಲಿತ ಹಾಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರು. ತಾವು ಕಲಿತದ್ದರಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಅರಿವೇ ಅವರಿಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಆಳವುಂಟು, ಅಗಲವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಳ, ಅಗಲಗಳೆರಡೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಅವನು, ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಓದುವುದೆಲ್ಲವೂ ಯಾವುದೋ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ. ಓದಿಗೋಸ್ಕರ ಓದು ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವನಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅವನು ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಉಳಿದವರು ಕೇವಲ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಗಾಗಿ ಓದಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಯಾವುದೋ ಪದ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಕ್ಲೇಶದಾಯಕವಾದ ಪಾಠಾಂತರವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಪಾಯಸದಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಅದನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಕುತೂಹಲ ತಾಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಉಳಿದ

ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಆ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವಂತಹ ಸಹಾಯಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಿಗಬಹುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಶೋಧಕನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬಿಡಿಸದ ಹತ್ತಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಅವನ ಅಧ್ಯಯನ ಸಾಗಿದಂತೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ಆ ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳು ಭರ್ತಿಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಹೊಸ ಖಾಲಿ ಜಾಗಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸೊಂದು ಸಂಶಯಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಹೌದು, ನಿವಾರಣಾ ಕೇಂದ್ರವೂ ಹೌದು.

ಸಂಶೋಧಕನೊಬ್ಬ ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವ ಜೀವಿ. ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವುದರ ಸಹಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀಳಬಹುದು ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನು. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು, ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಗಂಟು ಎಲ್ಲೋ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾದ ಕಡೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆವನು ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಒಳಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ವಿದ್ಯೆಗೆ ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೂ ಶತ್ರುಗಳು ಮೂರು: ಅಶುಶ್ರೂಷೆ, ತ್ವರೆ ಮತ್ತು ಶಂಸೆ ("ಅಶುಶ್ರೂಷಾ ತ್ವರಾ ಶಂಸಾ ವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಶತ್ರವಃ ತ್ರಯಃ"). ಗುರುಗಳ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯೆಯ, ಸರಸ್ವತೀ ದೇವಿಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡದಿರುವುದೇ ಅಶುಶ್ರೂಷೆ. ಸಂಶೋಧಕ ಆರಂಭದಲ್ಲಾದರೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಬಳಿ ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧಕರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವನು ವಿದ್ಯೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಮಾರಿಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಬಹುಕಾಲವನ್ನು ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ತ್ವರೆ - ಅವಸರ, ಎಂದರೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲಿತುಬಿಡಬೇಕು ಎಂಬ ಅವಸರ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಸರವೆನ್ನುವುದು ಸಲ್ಲದು. ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಲು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಶ್ರಮಿಸಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಅನೇಕ ವಾರಗಳು ಶ್ರಮಿಸಿ, ಆಮೇಲೂ ಏನೂ ಬರೆಯದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಜ್ಞಾನವೆನ್ನುವುದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗಳಿಸಬೇಕಾದ ವಸ್ತು. ಶಂಸೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಶಂಸೆ ಎಂದರೆ

ಹೊಗಳಿಕೆ. ಸಂಶೋಧಕನೂ ಇತರರಂತೆ ಇತರರಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೀರ್ತಿಯ ಆಸೆಯೂ ಇರಬಾರದು. ಅಥವಾ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಕೀರ್ತಿ ಬಂದಾಗ ಅದರಿಂದ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮರೆತು ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು. ಅವನೊಬ್ಬ ಸದಾ ಅತೃಪ್ತ ಜೀವಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅಥವಾ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಅವನನ್ನು ಕಾಡತೊಡಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಕೆಲಸದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಅವನಿಗೆ ಬಿಡುವು.

ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನೀರಸ ಕೆಲಸ. ಆದರೂ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಆನಂದದ ಕ್ಷಣಗಳು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಸಮಸ್ಯೆ ಹೊಳೆದಾಗ, ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂತೋಷ ಅವನ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಚೈತನ್ಯವನ್ನೂ ಅವನಲ್ಲಿ ತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನುವುದು ಬರಿಯ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವುದಲ್ಲ. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುವುದು ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನವರು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬೀರುವುದು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈಗಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನೇ ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಅಂತಹ ಗ್ರಂಥವು ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಒಂದು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.* ಇತರ ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ. ಹೊಸತನ ಎಂಬುದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಜೀವಾಳ. ಸಂಶೋಧಕ ತನಗಿಂತ

---

* ಐದು ನೂರು ಪುಟಗಳ ಅಂತಹ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕಿಂತ ಐದು ಪುಟಗಳ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯಿದೆ. ಇದು ಉಪಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತಲ್ಲ : ಒಟ್ಟು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಕಾಣಿಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾತು.

ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರಿಗಿಂತ ಮುಂದೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ತೋರದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಕೆಲಸ ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಅವನ ಕೆಲಸ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎಂ. ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವರ ಸೂಚನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪಾಠಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೊದಲೇ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸಂಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತರರು ಏನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆದಷ್ಟು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆದಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳುವುದೇ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ತಾಯಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು ನೀನೇ ನಿಂತುಕೊ, ನಡೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಆ ಮಗುವಿಗಾಗುವ ಅನುಭವ ಅವರಿಗಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಂದ (The Guide) ಸೂಚಿತವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹತ್ತಾರು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಅವುಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಅರಿವಾದಾಗ ತಾವು ಬರೆದದ್ದು ಏನೂ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ್ದು ಎಂಬ ನೋವಿನ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಶೋಧನರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವವರು ತಾವು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೊಡನೆ, ಇತರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೊಡನೆ, ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಮೊದಲು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದೊಳ್ಳೆಯದು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ, ಹತ್ತಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವರು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತಹುದು, ಯಾವುದರ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸ್ಥೂಲಪರಿಚಯ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಂದ ಸೂಚಿತವಾದ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು, ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಬಳಿಕ ನಿಜವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಲಹೆ. ಕೆಲವರು ಅತಿಯಾಸೆಯಿಂದ, ಮುಗಿಸಲು ಅನೇಕ ವರ್ಷ ಹಿಡಿಯುವ ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕಾರು ಜನ ಕೂಡಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನು ಸಂಶೋಧಕನೇ. ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ'ರು ದಾರಿ ತೋರುವವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಸೂಚಿಸುವ ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾದ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ರೀತಿ, ಓದಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ರೀತಿ, ನಿಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ವಿಧಾನ, ಭಾಷೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಕಟುಮಾತಾಡಿ, ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟು ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಿಗಿಂತ ಆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿರುತ್ತಾನೆ, ಹೆಚ್ಚು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಬಹಳ ಸಹಜವೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಅಭಿರುಚಿ, ಶಕ್ತಿಯ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ.

ಒಮ್ಮೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೈಬಿಡಲೇಕೂಡದು, ಹೇಗೋ ಏನೋ ಅದನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಠ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಎರಡು, ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಡೆಸಿ ಓದಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಲೇಖನಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನೂ ಅವನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೂ ಕುಳಿತು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ವಿಷಯದ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲೇ ಬಹಳ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಇತರರಿಗೆ ಆ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟೇ ನೀರಸವಾಗಿರಲಿ,

ಅಲ್ಪವಾದುದಾಗಿರಲಿ - ಅದನ್ನು ಅವನು ಲೆಕ್ಕಿಸಕೂಡದು. ಅವನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷದ ಅನುಭವವಾದರೆ ಅದೇ ಅವನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿರುವುದರ ನಿಜವಾದ ಒರೆಗಲ್ಲು.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೊಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸುವ ಮುನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಅವರಿಂದ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹಿಂದಿನವರು ಯಾವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು, ಹೇಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದರು ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳ ಅನುಭವ ಅವರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಇದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಅಥವಾ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯ, ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕೈ ಹಾಕಬಹುದು. ಅನೇಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ವರ್ಷದ ಅಥವಾ ಮೊದಲ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಲಸ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ಎಂದು ಕೊರಗಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಅಪವ್ಯಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಮೇಲಿನದು ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ. ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಈಸುವವರು ಹೊಳೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಈಜು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ, ಅಲ್ಲವೇ?

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಶೋಧನಕಾರ್ಯವನ್ನಾರಂಭಿಸುವ ಮುನ್ನ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕರಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಾನು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಆರಂಭಿಸಲು ಅನುಮತಿಯೀಯುವ ಪದ್ಧತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು.

ಇದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಯಿತು. ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡವರಿಗಂತೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಒಂದಲ್ಲ, ಹತ್ತಾರು ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಅವು ಹೇಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ, ಯಾವಾಗ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕಾಲುಭಾಗ, ಉಳಿದದ್ದು ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು.

ಸಂಶೋಧಕ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಆರಿಸಿಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಅದರ ವಶವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ವಸ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ

ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೊಡನೆ ಮತ್ತು ಇತರರೊಡನೆ ಕುಳಿತು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹುದೇ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿಂದಿನವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದು ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಅಚ್ಚಿನ ರೂಪದಲ್ಲೋ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲೋ ದೊರಕುವಂತಿದ್ದರೆ, ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಗಳು (Contents) ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ತಾನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ನಾವು ವಿಷಯವನ್ನು ಯಾವ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಯೋ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಆ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಿತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ನಾವು ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಪಾರವಾದ ಕಾಲವೂ ಶ್ರಮವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನಾವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆವೋ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ ಎಂದಲ್ಲ. ಕ್ರಮೇಣ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಕೆಲವು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಅನುಕೂಲವುಂಟು. ನಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು, ನಾವು ಯಾವುದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನಾವು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುತ್ತೇವೆಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಅದರಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಆದಿಯಿಂದ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ವ್ಯರ್ಥಾಯಾಸ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿ ಉಪಯುಕ್ತ, ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿ ನಿರುಪಯುಕ್ತ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಈ ಅರಿವು ಮೊದಲು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅದನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ.

ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹಣ

ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಒಂದು - ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿ (Basic material) ; ಮತ್ತೊಂದು ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿ (Secondary material) ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ತೃತೀಯ (Tertiary) ಸಾಮಗ್ರಿ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ. ಮೂಲ ಆಕರಗಳಿಂದ ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯೇ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿ. ಮೂಲ ಆಕರವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು, ಶಾಸನಗಳಾಗಿರಬಹುದು, ಹಳ್ಳಿಯವರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು, ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಜೀವನ ವಿಧಾನವಾಗಿರಬಹುದು, ಸರ್ಕಾರದ ರಿಪೋರ್ಟುಗಳಾಗಿರಬಹುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಇಂತಹ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ. ಯಾರೂ ಉತ್ತು ಬಿತ್ತಿರದ ಕನ್ನೆನೆಲದಂತಿರುವ ಆ ಮೂಲ ಆಕರಗಳನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಯೋ ಅಷ್ಟಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರುತ್ವವೂ ಹೊಸತನವೂ ಬೆಲೆಯೂ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಬಹು ಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿ - ಇತರ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ, ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಇದು ಎಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದಾದರೂ ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನ. ಸಂಶೋಧಕ ಈ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದು. ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಬಗೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು - ಆ ಲೇಖಕನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿ ; ಎರಡು - ಅವನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ತೀರ್ಮಾನ. ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆತರೆ ಸಂಶೋಧಕನು ಕೇವಲ ಅದನ್ನೇ ನಂಬಿ, ಅದನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ಆಕರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಾನೇ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಲೇಖಕನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇರಬಹುದು, ಅಥವಾ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟುಗೊಳಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಸಂಶೋಧಕ ಬರಿಸಿದರೆ ಅವನು ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಲೇಖಕನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ವಿಮರ್ಶೆ, ತೀರ್ಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದು ಬಿಡುವುದು ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇವೆರಡೂ ಅಲ್ಲದ್ದು, ತೃತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿ.

ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಲಿ, ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಲಿ - ಅವುಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಾವು ಶ್ರಮ, ಕಾಲಗಳ ಅಪಾರವಾದ ಅಪವ್ಯಯವಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು, ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ. ಕೆಲವರು ಆ ಎರಡು ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾಪಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಂಬಿ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಗಿಂತ ಕಣ್ಣು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ. ನಾವು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ, ಕೊನೆಗೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬರಹಕ್ಕಿಳಿಸುವಾಗ ಇಡೀ ಸಾಮಗ್ರಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಬೇಕೆಂದ ತಕ್ಷಣ ಸಿಗುವಂತಿರಬೇಕು. ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಒಂದೊಂದು ಅಂಶಕ್ಕೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪದಕೋಶವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದರ ಬದಲು ಬಿಡಿಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅದರಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡ ಹಾಳೆಗಳಿಗಿಂತ ಅರ್ಧ ಹಾಳೆಗಳು ಒಳ್ಳೆಯದು; ಒಂದೊಂದು ಹಾಳೆಯಲ್ಲೂ ಎರಡು ಮೂರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮ. (ಈ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದಾಗ -೧೯೬೭- ಗಣಕ ಯಂತ್ರಗಳಿರಲಿಲ್ಲ) ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಹಾಳೆಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಅವು ಹೆಚ್ಚಿದಷ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಚೀಟಿಗಳು ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳು ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ. ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು (ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸುವ ಯಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು). ಚೀಟಿಯ ಗಾತ್ರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೫.೫ x ೩.೫ ಅಂಗುಲ ಗಾತ್ರದ ಚೀಟಿಗಳು ಹಿಡಿದು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸರಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಚೀಟಿಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಅಂಶ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ಅಂಶ ಆ ಚೀಟಿಯ ಎರಡು ಮಗ್ಗುಲುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಚೀಟಿಗೆ ಮುಂದುವರೆಸಿ ಅವರೆಡನ್ನೂ ಸ್ಟೇಪಲ್ಸ್‌ನಿಂದ ಪಿನ್‌ಮಾಡಬಹುದು. ಆ ಚೀಟಿಯ ಮೊದಲ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಎಡಗಡೆ ಆ ಸಂಗತಿಯ ಆಕರವನ್ನೂ, ಬಲಗಡೆ ಆ ಸಂಗತಿ ಯಾವ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುವುದೋ ಆ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು (ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು

ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು). ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕದ ಪುಟವನ್ನು ಮರೆಯದೆ ನಮೂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಚೀಟಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಅನೇಕ ಸಾವಿರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಜೋಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಯಾವುದೂ ಕಳೆದು ಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕೆಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಒಂದು ಬಣ್ಣದ ಗಾತ್ರದ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬಣ್ಣದ ಇನ್ನೊಂದು ಗಾತ್ರದ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಗಳಿವೆ. ಚೀಟಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅದು ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇದೆಯೇ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಣ್ಣದ, ಗಾತ್ರದ ಚೀಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅನ್ನಿಸಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಾದುದು.

ಇದೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟವೆಂದು ತೋರಬಹುದು, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಕಷ್ಟ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತರುವ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚೀಟಿಗಳ ಪದ್ಧತಿಯ ಬೆಲೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರಮವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಯಾವ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಪದ್ಧತಿಯು ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗದೇ ಇರಬಹುದು. ಎಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಹೊಂದುತ್ತದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಅದರ ಅನುಕೂಲಗಳು ಅಪಾರ. ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಸ್ಪೀಟ್ ಎಲೆಗಳಂತೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು : ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ, ಕಾಲಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಒಂದು ಚೀಟಿಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದು.

ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸೂಚನೆ - ಯಾವ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಆಲಸ್ಯ ಅಥವಾ ಸೋಮಾರಿತನವು ಅಕ್ಷಮ್ಯ. ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕೂಡಿ ಹಾಕುವಾಗ ನಾವು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಬೇಡವಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಡಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆಮೇಲೆ

ಅನೇಕ ಬಿಡಿ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕೃಪಣತೆ ತೋರಿದರೆ ಮುಂದೆ ನಾವು ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲೂ. ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಇತರರು ಆಗಲೇ ಏನೇನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರುವರೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಬರಹಗಳ ಸಾರಾಂಶ ಸಾಕಾಗಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಉದ್ಧರಿಸಲು ಅರ್ಹವೆಂದು ತೋರುವ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಸಾರಾಂಶ ಯಾವುದು, ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಉಚಿತ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನುಭವದ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬಿಡುವುದುಂಟು. ಅತಿ ಅಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಭವ ಬಂದಂತೆ ಯಾವುದು ಮುಖ್ಯ - ಅಮುಖ್ಯ, ಅಗತ್ಯ - ಅನಗತ್ಯ ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆಯೇ ಅನುಭವವೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ತಾವು ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳ, ಲೇಖನಗಳ ಹೆಸರು, ಅವುಗಳ ಕರ್ತೃಗಳು, ಪುಸ್ತಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವರ್ಷ, ಲೇಖನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಪತ್ರಿಕೆ, ಅದರ ಸಂಖ್ಯೆ (ಸಂಪುಟ, ಸಂಚಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ) ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವರ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದನ್ನಂತೂ ಅಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿಯೂ ಮರೆಯಬಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋ ಲೇಖನವನ್ನೋ ಮತ್ತೆ ತಿರುವಿಹಾಕುವ ಅಥವಾ ಓದುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಬಹುದು. ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನೋ ಲೇಖನವನ್ನೋ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಲೇಖನಗಳು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ತಕ್ಷಣವೇ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರ್ವೋತ್ತಮವಾದುದು.

ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು

ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ವಿವೇಚನೆಗೆ ಒಳಗುಮಾಡಿ ಬರಹದ ರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿಗೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹವಾಗದೆ ಅದರ ವಿವೇಚನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ, ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ, ಗಾತ್ರದ ಚೀಟಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ರಾಶಿ ಕುಳಿತಿದೆ. ನಾವು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿದ್ದೇವೆ.

ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿದ್ದರೆ ಹತ್ತು ಕಟ್ಟುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೂ ಬರಬೇಕಾದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಒಂದೊಂದು ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬಿಡಿ ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಆಯಾ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಳೆಗಳನ್ನೇ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈಗ ಸಮಗ್ರ ಸಾಮಗ್ರಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿದೆ. ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮನಸ್ಸು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಆಗಲೇ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹತ್ತಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಮಾರ್ಗಗಳೂ ಇರುವುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಅಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ, ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಸರಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳಕಿರುವ ಕಡೆ ಕತ್ತಲು ಬೀಳುತ್ತದೆ, ಕತ್ತಲಿದ್ದ ಕಡೆ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಬೆಳಕು ಬೀಳುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. (ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ನಾವು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಎಳಿಸಿದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಬಹುದು. ನಿಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅವರ

ಉಪಸೃಷ್ಟಿಗಳಂತಿರುವ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ). ಈಗ ಎಂದರೆ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡುವ ವಿಧಾನ, ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅವುಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಣತಿ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ನಾವು ಬಿಟ್ಟರೂ ವಿಷಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಡಬಾರದು - ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನದ ಕಡೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತವೆಯೋ ಅತ್ತ ಸಾಗಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಅಗತ್ಯ. ನಾವು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅಥವಾ ಆರಂಭಿಸಿ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಯಾವುದೋ ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದುದು. ಹಾಗೆ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅನೇಕ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿರಬಹುದು. ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಆಧಾರಗಳು, ಜನರ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ತನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅಥವಾ ತನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ತೋರುವುದು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಬಹುದೆಂಬ ಬಯಕೆ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿರಬಹುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಪಾಯಕಾರಿ, ಇತರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನಿರ್ಣಯಗಳು. ನಾವು ಯಾರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆಯೋ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಲೇಬೇಕೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು? ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತೆ, ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕ ಎಂದಿಗೂ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಮೊದಲೇ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಿಡಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲ ಆಧಾರಗಳನ್ನೂ ಆ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಿಸುವ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆಧಾರಗಳು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕ ಇಂತಹ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಉಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು.

ಆಧಾರಗಳ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಮೂಡಿಬರುವ ತೀರ್ಮಾನವೇ ನಿಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದು. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಧಾರಗಳೇ ಬೆನ್ನೆಲುಬು. ಯಾವ ತೀರ್ಮಾನವು ಆಧಾರಗಳ ಬೆಂಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಊಹೆಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ; ಇದೆ, ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಸ್ಥಾನ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಧಾರಗಳು ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಸತ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರಬೇಕು ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುವುದು. ಏನನ್ನೋ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದನ್ನೋ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಹೊಳೆಯಬಹುದು, ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ ಹೀಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇತರ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತೇವೆ. ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದು ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಸತ್ಯವೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಸತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯವಾಗಬಹುದು. ನಮಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದೇ ಸತ್ಯವೆಂಬ ಹಠವಿರಕೂಡದು. ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು (Hypothesis) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರಮೇಯಗಳು ನಿರ್ಣಯಗಳೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿರಕೂಡದು.

ಒಂದು ಸಂಗತಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಎಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕು? ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರ ದೊರೆತರೆ ಒಂದೇ ಸಾಕು. ಸರಿಯಾದುವು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ಹತ್ತಾರು ಆಧಾರಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯದೆಯೇ ಇರಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವು ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದೋ ಏನೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಆಧಾರವು ದೊರೆತು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಜಟಿಲಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಸಂಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಏನೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಾಣಿಸದೆ ಇದ್ದದ್ದು, ಎರಡನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಅದು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಮೂರನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ಅದು ಪರಿಹಾರವಾಗಬಹುದು.

ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಆಧಾರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತಿರಬಹುದು. ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು

ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿದರೆ ಸಂತೋಷವೇ. ಬಗೆಹರಿಯದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿಸುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಮುಂದೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಧಾರಗಳು ದೊರೆತಾಗ ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಇತರರು ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬಹುದು. ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸದವನು ಸಂಶೋಧಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಧಾರಗಳು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುವುದು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಕೆಳಗಿನ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳು ಅಂತಹ ಕಷ್ಟದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿ. ಎಲ್ಲ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ ಸ್ಥಾನವು ದೊರಕಲಾರದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ, ಕೆಲವು ಸಂಶಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತಳ್ಳಿಹಾಕಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದವಕ್ಕೇ ಹೆಚ್ಚು ಮನ್ನಣೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಇವು ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರ ಆಧಾರಗಳೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಇವಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದ ಆಧಾರಗಳಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಾಜ್ಯ.

ಆದರೆ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನಂಬಲರ್ಹ, ನಂಬಲನರ್ಹ ಎಂಬ ವಿಂಗಡಿಸಲು ಆಧಾರವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ. ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಘಟನೆ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿರುವವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ. ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಧಾನರೂ ಭಾವುಕರೂ ಆದವರ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಅಂತಹ ಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ನಂಬಲರ್ಹ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಘಟನೆ ಇವುಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದವನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ದ್ವೇಷ ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವೂ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸತ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ಈ ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ತೋಲನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸೋಣ. ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೂಲಸತ್ಯಕ್ಕೆ

ಹತ್ತಿರ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು, ಉದ್ದೇಶವೇನು ಎಂಬುದರ ವಿವೇಚನೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ನಾವು ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿರಬೇಕು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾದದ್ದನ್ನು, ಮಾನವೀಯವಾದದ್ದನ್ನು ಮುಂದಿನವರು ಅಸಹಜವಾಗಿ, ದೈವಿಕವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವೂ ಮಾನವೀಯವೂ ಆದ ಘಟನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ.

ಮೇಲಿನವು ಕೆಲವು ಕೇವಲ ಸೂಚನೆಗಳು ಮಾತ್ರ. ಇಂಥವೇ ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರಗಳು, ಇಂಥವೇ ಸರಿಯಾದ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲ ಎಂದು ಖಚಿತವಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಲು ಹೊರಟಾಗ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗವೆಲ್ಲವೂ ಸುಗಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಯಾವುದೋ ಸೂಚನೆ, ಯಾವುದೋ ಲೇಖನವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಲೇಖಕ ಆಡಿರುವ ಒಂದು ಮಾತು ಅಥವಾ ಅವನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಇನ್ನಾವುದೋ ಲೇಖನ, ಅಥವಾ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಂದ ಒಂದು ಹೊಳಹು - ಇವು ನಮ್ಮನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಆಲೋಚನಾ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಹುದು, ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಡೆತನಕ ನಡೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸಿಗದೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು.

ನಾವು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿಂದಿನವರು ಯಾರೂ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದು, ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವವರಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ನಿರಾಳವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಿಂದಿನವರು ಆಗಲೇ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಒಂದು ಖಚಿತವಾದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನವಶ್ಯಕ. ಆ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ನಮ್ಮ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಅದು ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನವರು ಚರ್ಚಿಸಿ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಅವರ ತೀರ್ಮಾನವು ಸಾಧುವಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರಿದರೆ ಅವರ ಚರ್ಚೆಗಳ ಸಾರಾಂಶಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವರ

ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಅವರಿಗಿಂತ ತಾನು ಎಲ್ಲಿ, ಎಷ್ಟು ದೂರ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಶೋಧಕ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅವನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ತಪ್ಪುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಲ್ಲವೇ ಇವನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು?

ಊಹೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಂತಿದ್ದು ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಊಹಿಸಲು ಬರುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿನ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಈ ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿನ ಊಹೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ, ಊಹೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಊಹೆ ಎನ್ನುವುದು ಕುದುರೆ ಇದ್ದಂತೆ, ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನರ್ಥಕಾರಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ.

ನಮಗೆ ದೊರಕಿರುವ ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಾವು ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಕಂಡ ಮುಖ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವೂ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ಇತರರು ಎತ್ತಬಹುದಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನಗೇ ಕಂಡು ಬಂದಿರುವ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ತೀರ್ಮಾನ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ, ಸತ್ಯಸಂಗತಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಬರವಣಿಗೆ (ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ರೀತಿ)

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ಅಂಗವಾದ ಭಾಷೆಗೆ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ಎಷ್ಟು ನೇರವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸವಾದರೆ ಸಾಕು. ಭಾಷೆ ಬಹಳ ನೀರಸವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮನೋಹರವಾದ ನಿರೂಪಣೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಭಾಷೆಗೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ಒಂದೇ. ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಯಾವುದನ್ನೂ ಓದುಗರ ಊಹೆಗೆ ಬಿಡಬಾರದು.

ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತೇ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಆಮೇಲೆ ರೀತಿ ಅಥವಾ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನಿರಲಂಕೃತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಲಂಕಾರಭೂಯಿಷ್ಠವೂ ಕೃತಕವೂ ಕ್ಲಿಷ್ಟವೂ ಆದ ಭಾಷೆ ಸತ್ವದ ಕೊರತೆಯ ಸೂಚನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಿಷಯದಿಂದ ಇತರರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಯಾವಾಗ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ. ತಿರುಳಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯಿಂದ ಮರೆಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಹೊಸದಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರ ಮೊದ ಮೊದಲ ಬರಹವನ್ನೂ ಕೊನೆಯ ಬರಹವನ್ನೂ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಇದರ ಸತ್ಯತೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ದೊರಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳು, ತಮಗೇ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಇತರರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲಕಳೆದಂತೆ ವಿಷಯ ಅವರ ಅಧೀನವಾದಂತೆ ಬರವಣಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ತೊಡಕಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಲೇಖಣಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಓಡುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ ಅವರಿಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಭಾಷೆ ಸರಳವಾಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಬರಹ ವಿಷಯದ ಗಹನತೆಯಿಂದಾಗಿ, ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳ ಬಾಹುಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾಷೆಯ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ದೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸದಿರುವುದು ಕ್ಷೇಮಕರ. ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ, ಇಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೊಗಸು ಬಂದರೆ ಭೂಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಂತಹ ಶೈಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನಗತ್ಯ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಆಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆ ಓದುವವರಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಂಭವವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಶೈಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಒಟ್ಟು ಬೆಲೆಗೆ ಯಾವ ಚ್ಯುತಿಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶೈಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದು ವಿಷಯವೂ ಗಹನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಓದಲು ಹಿತವಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಶೈಲಿಯಿಂದಲೇ ಅದರ ಬೆಲೆ ಏರುವುದಿಲ್ಲ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆಗಳೆರಡೂ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ನೆನಪಿಡಬೇಕು.

ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಗಳು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕವಾಗಿದ್ದು, ಲೇಖಕನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಿರಬೇಕು. ಮಾತುಗಳ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆ, ಸಂದಿಗ್ಧತೆಗಳು ಇಂತಹ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಶೈಲಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕಾರು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಳಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು (Research Dissertations) ಕುರಿತು ಕೆಳಗಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದರೂ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೂ (Research papers / papers) ಅವು ಒಟ್ಟಾರೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ.

ನಿಬಂಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ, ಸಮಸ್ಯೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಒದಗಿದ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆತ ಆಕರಗಳು, ಅಧ್ಯಯನದ ಕ್ರಮ, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಆಗಲೆ ಆಗಿರುವ ಕೆಲಸದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವೇಚನೆ, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಾನು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಣಿಕೆ, ತನ್ನ ನಿಬಂಧದ ಇತಿಮಿತಿಗಳು, ಮುಂದೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಗತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರಬೇಕು. ಇದು ನಿಬಂಧದ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯವಾದರೂ ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯವಾದ ಬಳಿಕ, ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಬರುತ್ತವೆ.

ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ಒಳ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಹೆಸರು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಖಚಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಿರುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯುಳ್ಳ ಸಾವಿರಾರು ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲೂ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುವ ಪರಿಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎರಡು ಮೂರು ಪುಟಗಳ ಒಳ ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದೂ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಳ ಶೀರ್ಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ವಿಧಾನವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಸರಿಹೋಗದೇ ಇರಬಹುದು.

ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಚರ್ಚೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜ್ಞಾನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಓದಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಅಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುವುದು ಅನವಶ್ಯಕ. ಆದರೆ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಲಿ ಅವುಗಳ ಆಕರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅನುಕೂಲಗಳಿವೆ. ಒಂದು - ನಾವು ಊಹೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ, ಸಂಶಯವಿರುವವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು - ನಾವು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವ ಇತರರಿಗೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂಲಸಾಮಗ್ರಿ ಯಾವುದು, ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಯಾವುವು, ಸಂಶೋಧಕನ ನಿರ್ಣಯ ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಬಹುದು, ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ.

ಇತರ ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ತಮ್ಮದು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥವರು ಮಾತ್ರ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಣಿಕೆಯಿದೆ ಎಂಬ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವವನು ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಯಾವುವು ಎನ್ನುವುವನ್ನು ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಮಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಶ್ರಮಿಸಿರುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಾದುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅವರ ಹೆಸರು, ಕೃತಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಆ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಿರಬಹುದು, ಕೆಲವರು ಅಪ್ರಸಿದ್ಧರಿರಬಹುದು. ಅವರ ಬರಹಗಳು ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅವನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಬಹುದು, ಇನ್ನು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅವನು ಒಪ್ಪದೆಯೆ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಾಗ ಇವಾವುವೂ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ

ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಲಿ, ಬಿಡಲಿ ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಅವರ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದೇ ಅವರಿಗೆ ತೋರುವ ಗೌರವ.

ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳು ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಮೊದಲು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುವೆನೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕ. ತನಗೆ ದೊರಕಿರುವ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸರಿಯಾದುವಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿರ್ಧಾರವಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಹೊರಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸ ಹೊರಟಿರುವುದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಹೊರತು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂಶೋಧಕ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಲಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೂ ಸತ್ವವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳಲಿ, ಆದರೆ ಆ ಲೇಖಕರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಗದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಸಂಯಮವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ. ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಕುಚೋದ್ಯ ಬರಹ ತನ್ನ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನೂ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಪಡುತ್ತಾನೆ, ಇತರರ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನಿಂದ ಕಾಣಲಾಗದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಇತರರು ಕಂಡರೆ, ಅವರಿಗೆ ತಾನು ಸಹಾಯಕನಾದೆ ಎಂದು ಸಂತೋಷ-ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಸತ್ಯ ನಿಷ್ಠುರತೆ, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಗುಣ, ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ, ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸದಾ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವುದು - ಇವುಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ 'ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ,' 'ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾದ' ಮುಂತಾದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಅನವಶ್ಯಕ. ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ 'ಶ್ರೀ' 'ಪ್ರೊ.' 'ಡಾ.' ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೆ ಬಳಸಬಹುದು. ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವೂ ಅನವಶ್ಯಕ.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಮಾರ್ಗ ಇದು.

ಕೃತಿಯಾದರೆ

ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು : ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು (ಪ್ರಕಾಶನದ ಊರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು. ವರ್ಷ), ಪುಟ.

ಲೇಖನವಾದರೆ

ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು : 'ಲೇಖನದ ಹೆಸರು', ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೆಸರು, ಸಂಪುಟ, ಸಂಚಿಕೆ (ವರ್ಷ), ಪುಟ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಯೊಂದರಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು (ಸಂಪಾದಕನ ಹೆಸರು. ಪ್ರಕಾಶನದ ಊರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ವರ್ಷ), ಪುಟ

ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕನ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೆ 'ಸಂ;' ಎಂಬುದು ಇರುತ್ತದೆ, ಅವನು ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು. ಪುಟದ ಬದಲು ಆಶ್ವಾಸದ ಮತ್ತು ಪದ್ಯದ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಇತರರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನವೊಂದರಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವಾಗ

ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು : 'ಲೇಖನ'. ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು (ಸಂಪಾದಕ. ಪ್ರಕಾಶನದ ಊರು, ಪ್ರಕಾಶಕರು. ವರ್ಷ), ಪುಟ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪಾದನಕ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದೆ 'ಸಂ:' ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆ ಇರಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಲೇಖನದ ಹೆಸರನ್ನು ರೋಮನ್ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲೂ, ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಯಾಲಿಕ್ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲೂ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಕೃತಿ ಅಥವಾ ಲೇಖನದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವಾಗ, ಎರಡನೆಯ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳದೆ 'ಅದೇ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು.

ಕೆಲವರು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಓದುಗರು ಪ್ರತಿಬಾರಿಯೂ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮಗುಚಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡುವಷ್ಟು ತಾಳ್ಮೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಪುಟದ ಕೆಳಗೇ ಕೊಡುವುದು ಉತ್ತಮ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಆಯಾ ಪುಟದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ

ಬದಲು ಒಂದೊಂದು ಅಧ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೂರು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣೆಗಳಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಂದರಿಂದ ನೂರರವರೆಗಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒಂದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು.

ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದರೂ ತೀರದು. ಅವರಲ್ಲೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಬೇಕು. ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪದವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರೆ, ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯ ತಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾದರೆ ಆ ತಪ್ಪು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಉಳಿಯುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವಾಗಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನದಿಂದಿರಬೇಕು.

ಯಾವುದಾದರೂ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇತರರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲೋ ಅಥವಾ ಉಪನ್ಯಾಸವೊಂದರಲ್ಲೋ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಅದು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲೇ ಓದಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇತರರ ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ತಾನು ಒಪ್ಪದೆ ಇದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಖಂಡಿಸುವುದು ಅನವಶ್ಯಕ.

ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಡದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆ ಹೊಳೆದರೆ ಅಂಥವುಗಳನ್ನು ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಉತ್ತಮ.

ಆಧಾರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಖಚಿತವೂ ಸಂದೇಹಕ್ಕಾಸ್ಪದವಿಲ್ಲದಂತಹುದೂ ಆದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಆಗ ಅದನ್ನು ಖಚಿತೋಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಾದುದು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ನಾವು

ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೇ ವಿಶ್ವಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂದೇಹವಿದ್ದ ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಬೇಕು : 'ಈ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು', 'ಎಂಬ ಊಹೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. 'ಇದು ಸತ್ಯಸಂಗತಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ದೂರವಿರಲಾರದು' ಮುಂತಾದ ರೀತಿಯ ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದು ಕ್ಷೇಮಕರ. ಇದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕ ಇತರರು ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೂ ಬರಬಹುದು. ಹರಕು ಮುರುಕು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕು. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು, ಸಂದೇಹವಿದ್ದ ಕಡೆ ಸಂದೇಹವಿದೆಯೆಂದು, ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಖಚಿತವಾಗಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಬಾರದು. ಅಪ್ಪಟ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕರ ಗುಣಗಳಲ್ಲೊಂದು.

ಸರಳವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಜಟಿಲಗೊಳಿಸುವುದು, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಜಟಿಲವಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವೆರಡೂ ಸರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲ.

ಹಾಗೆಯೇ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಅನವಶ್ಯಕ ವಿಸ್ತಾರವು ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಜಾಳು ಜಾಳಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಹೇಳುವುದನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸಾಧನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಗಳು ನಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಹಗುರಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಶೋಧಕರು ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಬರೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಂಶೋಧನೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳನ್ನು ತುಂಬುವ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನುವುದು ಗಣಿಯಿಂದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದಂತೆ, ಅಗೆದು ಬಿಸಾಡುವುದು ಬಹಳ ಇರುತ್ತದೆ; ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುತ್ತದೆ.

ನಿಬಂಧದ ಒಂದೊಂದೇ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮುನ್ನ ಸಂಶೋಧಕ ತಾನೇ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ,

ಅವಶ್ಯವಿದ್ದೆಡೆ ತಿದ್ದಿ, ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಇಡೀ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರೆಯಬೇಕು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಬರಹವನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರತಿ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅನುಕೂಲವಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಬರಹದ ಗುಣ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಅನೇಕ ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ನಿಬಂಧವನ್ನು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಓದಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈಗಾಗಲೇ ಓದಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಕರಗಳಿಗೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇಡೀ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಓದಿ ತಕ್ಷಣ ಪ್ರಶಂಸೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗಿಂತ, ಓದಿ ಅತೃಪ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಕಾರವುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ತಾಳ್ಮೆಯೂ ಬಿರುಸು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರಬಲ್ಲ ಚಿತ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಆದರೆ ಸದಾ ಅತೃಪ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ದೊರೆಯುವುದು ಅವನ ದುರದೃಷ್ಟವೇ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಂದ ಬರುವ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳು ಅವನ ನಿರಾಸೆಯನ್ನೂ ಅಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಕುದುರೆ ತನ್ನ ಯಜಮಾನ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕು, ಹತ್ತು ಚಾಟಿ ಏಟುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿಬಂಧದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಬಂಧಗಳು ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡಬಹುದು. ನಿಬಂಧದ ಒಳಗೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಚರ್ಚೆಗಳಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದು. ಅಥವಾ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಆಕರಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದು.

ಅನುಬಂಧಗಳ ಬಳಿಕ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಬರಬೇಕು. ನಿಬಂಧದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೂಲ ಆಕರಗಳು, ಅನುಷಂಗಿಕ ಆಕರಗಳು, ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ರಿಪೋರ್ಟುಗಳು - ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೇಖಕ, ಪುಸ್ತಕ, ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಆವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಅದು - ಈ ವಿವರಗಳು ಅಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಕೆಲವರು ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಡುವುದುಂಟು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಶೋಧಕರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೋಭಾವದವರುಂಟು. ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ತಕ್ಷಣ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ತಾವು

ಬರೆದದ್ದರಲ್ಲಿ 'ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ'ಗಳಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಇವರ ಧೈರ್ಯ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸಗಳು ದೊಡ್ಡವಾದರೂ ಅನುಕರಣೀಯವಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಯಿತೆಂದು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಬರಹಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯದೆ ಇದ್ದರೂ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲ. ತಾವು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬರೆದನಂತರ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಇತರರು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುವಂತಿರಕೂಡದು - ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಅವರು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳು ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾದುದೇ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪಾಯವೂ ಇದೆ. ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಬರೆಯದೆಯೇ ಹೋಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಬರೆದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಲಾರರು. ಈ ಎರಡು ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗಿಂತ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ–ಅನ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಬರೆಯದೆ, ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಾದು, ಪೋಷಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಆಗಲೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಯದಿದ್ದರೆ, ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಅದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಾನು ನಡೆಸಿರುವ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ - ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಆ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಇತರರು ಒಪ್ಪಬಹುದು, ಅಥವಾ ಆ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಬಹುದು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಫಲಗಳು ಇತರರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆದರೆ ತನಗೆ ಸಂದೇಹಗಳಿರುವ ಕಡೆ, ಅಪೂರ್ಣ ಎನ್ನಿಸಿದ ಕಡೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ಪ್ರಕಟಣೆ

ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ತನ್ನ ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಶಸ್ತಿಯು ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಪ್ಪದೆ ಆಸ್ಥೆ ವಹಿಸಬೇಕು. ಅನೇಕ ನಿಬಂಧಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುವುದು ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟ. ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ಪರೀಕ್ಷಕರು ಏನಾದರೂ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಡೀ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿಬಂಧವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಹೋದರೆ ಅದನ್ನು ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳಾಗಿಯಾದರೂ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕು. ಎಷ್ಟೋ ನಿಬಂಧಗಳು ಬಹಳ ತಡವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದುಂಟು. ಅವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ

ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿರಬಹುದು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಬಂಧವನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಹೋದರೆ ಅದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೆಲಸವಾಗಲೂ ಸಾಧ್ಯ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಪಕ್ವ ಬರಹವೂ ತೀರ್ಮಾನಗಳೂ ಇದ್ದರೆ ಅವು ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ಅವು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಅವು ಸಹ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಲೇಖಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಾತು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗಿಂತ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನವುಂಟು. ಒಂದು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರ, ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ, ಒಂದು ನೂತನ ಶೋಧನೆ ಮೊದಲು ಲೇಖನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಲೇಖನಗಳು ಅಥವಾ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಅಮೂಲ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಸ್ವಂತತನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಬಹುದು, ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗಬಹುದು; ಇತರರಿಂದ ಕಡ ತಂದು ಪುಟಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಸಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಶೋಧಕ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಕಡೆ ಗಮನವೀಯಬೇಕು.

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಸಂಶೋಧಕನಾದವನು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದರ ಸಂಕೇತವಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿದೆ, ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತಿಯಿದೆ, ಅನುಭವವಿದೆ ಎಂಬುದರ ಒಂದು ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರ. ಆ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದಾದ ಮೇಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಏನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಅವನ ಬೆಲೆ ನಿಂತಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರೂ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಸಂಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಕೊಡದಿರುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಭಾವನಾ ಗ್ರಂಥ, ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರಿಂದ ಇತರ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಅವು ತಲಪುತ್ತವೆ, ಅವರು ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ವಾದ ವಿವಾದಗಳು ಏಳಬಹುದು. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಪರಸ್ಪರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಗ್ರಧಾಳಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಸಂಶೋಧಕರ ಇಂತಹ ವಿದ್ವತ್ ಸಮರಗಳನ್ನು ಓದಲು ಬಹು ಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನವು ಹತ್ತಾರು ಪುಟಗಳನ್ನು ತುಂಬುವಷ್ಟಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಸಾಲಿನ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಇಂತಹ ಪುಟ್ಟ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಇವೂ ಕೂಡ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅಲ್ಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಶೋಧಕರ ಪ್ರವೇಶವೇ ಆಗಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎಡವಿದರೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ: ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡವು ಸಂಶೋಧಕರ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಸರಿ. ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಖಂಡಿತ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಇರಬಾರದು. ಈಗ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾಗುವ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆಯಲವಕಾಶವಿದೆ.

ಹಳೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಅನೇಕ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ಕೆಲಸವೇ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಭಾವವೇನು ಎಂಬುದರ ವಿವೇಚನೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರತವಾಗಿರುವ ಜನಜೀವನವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯಬಹುದು. ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆ, ಯುದ್ಧ ವರ್ಣನೆಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲವಕಾಶವಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕವಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಬಹುದು. ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳು, ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳು, ವಚನಕಾರರು ಮತ್ತು ಅವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳು, ಬೆಡಗಿನ ವಚನಕಾರರು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೊದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮರಾಠಿ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಅವರ ಮೇಲೆ ಇವರ ಪ್ರಭಾವ - ಇವನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕವಿಗಳನ್ನೂ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಹುದು. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲದ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ವಿಷಯವೂ ಅಷ್ಟೇ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲೂ ಹತ್ತಾರು ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಈಚಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಘಟ್ಟಗಳು, ಅದು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದ ರೀತಿ, ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲವಕಾಶವಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳು, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಮೇಲಂತೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಏನೂ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು, ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥವು. ಸಂಶೋಧನ ನಿಬಂಧಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಗಬಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಂತೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಲು ಕೆಲಸವೇನೋ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ; ಈಚೆಗೆ ಕೆಲಸವೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಕೊನೆಯ ಮಾತು

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ನಿಯಮವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಓದಿ ಯಾರೂ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಲಾರರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನೂ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಿಂದ ಶ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಾನೇ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇವಲ ಸೂಚನೆಗಳೆಂದು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

II. ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಇ.

ಈ ಪದದ ಟಂಕೀಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬಂಧ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ 'Essay'ಎಂಬರ್ಥವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು (ನೋಡಿ 'ಲೀಲಾವತಿ ಪ್ರಬಂಧಂ'). 'ಪ್ರಬಂಧ' ಎಂದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು, ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಲ್ಪವುಳ್ಳದ್ದು, ಒಂದು ರಚನೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದು ಮೂಲಾರ್ಥ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬಂಧ'ಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾದಶ ವರ್ಣನೆಗಳುಳ್ಳ, ಹಲವಾರು ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಛಂದೋರೂಪಗಳ ಬಳಕೆಯ, ಮಾರ್ಗೀಶೈಲಿಯ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಅರ್ಥ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದುದು ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಭಿನ್ನಾರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ **Essay** ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಚಿಕ್ಕ ಗದ್ಯ ಬರಹ ಆಗಬಹುದು. ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಹೆಸರೂ ಆಗಬಹುದು. ಹೊಸ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧವೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕೆಲವರು 'ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧವು ವಿಜ್ಞಾನದ ವಿಷಯದ ಬರಹವೂ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ 'ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿ.ಸೀ., ಗೊರೂರು, ಮೂರ್ತಿರಾಯರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು 'ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ'ಗಳು.

ದುರದೃಷ್ಟವೆಂದರೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಬರಹವನ್ನು 'ಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂದೂ, 'ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ', 'ಮಹಾ ಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂದೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವರು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳ ಅನೌಚಿತ್ಯವಂತೂ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ **'thesis'** ಅಥವಾ **"dissertation"** ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶೋಧದ ಫಲಗಳನ್ನು ಪದವಿಗಾಗಿ ತಜ್ಞರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಕೃತಿ. ಅದು "ಪ್ರಬಂಧ"ವಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಅದನ್ನು "ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ"ವೆಂದು ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಔಚಿತ್ಯ ಕಾಣದು. "ಮಹಾ" ವಿಶೇಷಣವು ಕೃತಿಯ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ನಿಜ. **"thesis"** ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಬರಹಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದೂ ನಿಜ. ಆದರೆ, ಅದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ "ಪ್ರಬಂಧ"ದ ಹಿಗ್ಗಿದ ರೂಪವಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಶೋಧನೆಯು ಒಂದು ಮಾನ್ಯ ಶಿಸ್ತಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ಪದಗಳನ್ನು ಟಂಕಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ಪದಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಬಳಕೆಗೆ ತರುವ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣಿಸಿದೆ.

ಹೀಗಾಗಿ, **thesis** ಅಥವಾ **dissertation** ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ನಿಬಂಧ' ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನು ಕಳೆದ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. 'ನಿಬಂಧ' ಪದವನ್ನು ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಸೂಚಿಸಿದವರು ನನ್ನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಿದ್ದ (ದಿ.) ಪ್ರೊ. ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರೆಂದು ನಾನು ಅಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ನನ್ನ 'ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾನು 'ನಿಬಂಧ' ವೆಂದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕು. 'ನಿಬಂಧ' ಪದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಲಿ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. 'ನಿಬಂಧ' ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬಂಧ'ದ ರೀತಿಯ ಶಬ್ದವೇ. ಒಂದರಲ್ಲಿ 'ನಿ...' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರ....' ಎಂಬ ಪೂರ್ವಪ್ರತ್ಯಯಗಳು 'ಬಂಧ' ಪದಕ್ಕೆ ಸೇರಿವೆ. ಎರಡೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಜೋಡಣೆಯನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ 'ನಿಬಂಧ' ಪದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಬಂಧ' ಪದಕ್ಕೆ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಖಚಿತ ಅಥವಾ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಅರ್ಥ ಇಲ್ಲ. 'ಪ್ರಬಂಧ' ಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಅರ್ಥದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬಾರದು. ಹಾಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದು ಅನಗತ್ಯವೂ ಹೌದು. 'ನಿಬಂಧ'ಕ್ಕೆ ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು **dissertation** ಅಥವಾ **'thesis'** ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ನಾನೇನೋ ಈಗಾಗಲೇ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ಬಳಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದನ್ನು ಹಲವರು ಬಳಸಿ ರೂಢಿಗೆ ತಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ **'essay'** ಪದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ **'research'** ಎಂಬ ಪದ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಕಾಗದ ಎಂಬರ್ಥದ **'paper'** ಪದಕ್ಕೆ

'research paper' ಎಂಬರ್ಥವೂ ಬರುತ್ತದೆ. 'ನಾನು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ paper ಓದಿಲ್ಲ' ಈ ವಾಕ್ಯದ ಪದಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಅರ್ಥ. 'ನಾನು paper ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ' 'ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ paper ಚರ್ಚಿತವಾಯ್ತು' : ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಬರಹ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. Essay ಒಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬರಹವಾದರೆ, Paper ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಬರಹವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಲೇಖನರೂಪವಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿರುವುದೇ **research paper** ಅಥವಾ **paper.** ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೇನು? ಒಂದು ಲೇಖನವು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಹೌದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮಾನದಂಡಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತ. **research paper** ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಸಂಪ್ರಬಂಧ' ಪದವನ್ನು ನಾನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಲೇಖನವು ಪ್ರಬಂಧದ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ 'ಸಂ' ಎಂಬುದು 'ಸಂಶೋಧನ'ದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪ. **research paper** ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು 'ಸಂಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

'ಪ್ರಬಂಧ'ಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾದ ಅರ್ಥವಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, 'ಲೇಖನ' ಪದದ ಹಿಂದೆ 'ಸಂ' ಸೇರಿಸಿ ಪದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. research article / paper ಎಂಬುದು ಆಗ 'ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನ' ಅಥವಾ 'ಸಲ್ಲೇಖನ'ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು 'ಸಲ್ಲೇಖನ'ಕ್ಕೆ ಜೈನರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೋಕ್ಷಾಪೇಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತ್ಮಬಲಿ ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಾಯ್ತು. paper ಪದಕ್ಕೆ 'ಪತ್ರಿಕೆ' ಎಂದಿರುವಾಗ research paper ಎಂಬುದನ್ನು 'ಸಂಪತ್ರಿಕೆ' ಎಂದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ **Research Journal** ಅಥವಾ **Journal** ಎಂಬರ್ಥಕ್ಕೆ 'ಸಂಪತ್ರಿಕೆ'ಯನ್ನು ನಾನು ಮೀಸಲಿಡುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟೆ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಸಂಪ್ರಬಂಧ'ವೆಂಬ ಪದವನ್ನು **research paper** ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ಅದು ಹಲವರು ಬಳಸಿ ರೂಢಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ವಿಷಯ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳ ಬಳಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಬಹುದು.

೧. ಲೇಖನ (article) : ಯಾವುದೇ ಬರಹ ; ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ (ವಾರ, ದಿನ ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ) ಬರೆದುದು. ವಿಷಯ ಯಾವುದೇ ಇರಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಅದು ಜನಪ್ರಿಯ ಧಾಟಿಯ ಬರಹ.

೨. **ಪ್ರಬಂಧ (essay)** : ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷಯಕ್ಕಿಂತ ಹೇಳುವ ರೀತಿ ಮುಖ್ಯ. ಶೈಲಿಪ್ರಧಾನವಾದುದು. ಕೆಲವು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಲೋಚನೆ ಅಥವಾ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗೊರೂರು, ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಪು.ತಿ.ನ., ವಿ.ಸೀ. ಅವರ ಬರಹಗಳು ಪ್ರಬಂಧಗಳು (ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳು)

೩. **ಸಂಪ್ರಬಂಧ** : ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಬರಹ (Research paper)

೪. **ನಿಬಂಧ : thesis / dissertation** ಪಿಎಚ್.ಡಿ., ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಬರಹ. ಸುಮಾರು ೧೦೦ ರಿಂದ ೫೦೦, ೬೦೦ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಇರಬಹುದು.

೫. **ಸಂಪತ್ರಿಕೆ : Research Journal** ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪತ್ರಿಕೆಯೇ ಸಂಪತ್ರಿಕೆ. (ಸಂಶೋಧನ + ಪತ್ರಿಕೆ = ಸಂಪತ್ರಿಕೆ)

■■

III. ಕಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಕೆಲವು ಕಿವಿ ಮಾತುಗಳು

ಎಂ.ಎ. ಮುಗಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಆಗಾಗ ಎದುರಿಸಿದ್ದೇನೆ -

"ಸರ್, ನಾನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ನನ್ನಿಂದ ಆ ಕೆಲಸ ಸಾಧ್ಯವೇ?"

"ಸರ್, ನನಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಸೂಚಿಸಿ"

ದ್ವಿತೀಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆಯಾಗಿರುವವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಂತೂ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ ಅಳುಕನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಸಿದ್ಧ ಉತ್ತರವೊಂದುಂಟು. ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಿದ್ದರೆ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಬಹುದು. ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೊಬ್ಬ ಶ್ರಮ ಪಡದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಂತನಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬಲ್ಲನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ಶ್ರಮ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನಿಜ. ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೇಗೋ ತಿಳಿಯದು, ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶ್ರಮ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಖಂಡಿತ ಇದೆ.

ಮೇಲಿನ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದು ಎಂಥವರಿಗೂ ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಶೋಧನ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಕೆಲವಿವೆ. ಒಂದು - ಆ ವಸ್ತು ತನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೇ? (ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಿಗೆ ಅದು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ?). ಎರಡು - ಅದರ ಬಗ್ಗೆ

ಎಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಆಗಿದೆ? ಮೂರು - ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತುವಿನ ಪ್ರಮಾಣ, ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ನಿರಂತರ ಶ್ರಮದ ಸುಮಾರು ಮೂರು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಇದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾರಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವಾಗ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಅಭಿರುಚಿಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನೇ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನ ಬಳಿಯೋ ಇತರರ ಹತ್ತಿರವೋ ಕುಳಿತು ಒಂದಲ್ಲ ಹಲವು ಬಾರಿ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ದುಡುಕಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಸಂಪ್ರಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ. ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ಮುಗಿಸಲಾರದಂತಹ ವಸ್ತುಗಳಿವೆ. ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಲೇ ಯಾರೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವರುಂಟು. ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಕೊರಗಿರುವವರುಂಟು. ಇದರಿಂದ ಆಗುವ ನಷ್ಟ, ಯಾತನೆ ಅವರ್ಣನೀಯ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ತಾನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುವಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಗಾದರೂ ಅಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದರೆ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ತಾನು ಆರಿಸಿರುವ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಅದನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನ ಪಾತ್ರ ಬಹು ಮಹತ್ವದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಷಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಥ್ರಿಲ್ ಇರುತ್ತದೆ (ಕೆಲವರಂತೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಾವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಘಟ್ಟವನ್ನು ತಲುಪಿದವರಂತೆ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.) ಎಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಅವನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ಅವನು ಕಂಗಾಲಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉಂಟು. ಕೆಲವರು ಸಂಶೋಧನೆಯೆಂದರೆ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪುಟಗಳ ಕಗ್ಗವನ್ನು ಬರೆದು ಹಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯೆಂಬುದು ಯಾರೂ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಒಂದು ಶಿಸ್ತು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತನಗೆ ತಾನೇ ಸಂಶೋಧನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಉದ್ದೇಶ ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ'ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು, ಆ ವಸ್ತು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ.

೧. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ ವ್ಯಾಸಂಗ. ಈ ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೂರು ಬಗೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಒಂದು - ಅವನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳು, ಗ್ರಂಥಗಳು; ಎರಡು - ಅವನು ತನ್ನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಮೂರು - ಸಂಶೋಧನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ (methodology) ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು. ಮೊದಲ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಳು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆಯಲ್ಲದೆ, ಆ ಕೆಲಸದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ಅವನು ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಅವನ ನಿಜವಾದ ಕಾಣಿಕೆ ಇರುವುದು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನವರ ಬರಹಗಳನ್ನು ಓದಿ ಉಕ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ (quote) ಅಲ್ಲ; ಅವರು ಎಡವಿರುವ ಅಥವಾ ಕ್ರಮಿಸದಿರುವ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಅವನ್ನು ತಿದ್ದುವುದರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರು ಗಮನಿಸದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಳು ಅವನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧ ಪಡದಿದ್ದರೂ ತನ್ನಂತೆ ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರ ಬರಹಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ಅವನಿಗೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು (model) ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಳು ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವ ಉಪಯುಕ್ತ ತಾತ್ವಿಕ (theoretical) ಗ್ರಂಥಗಳು; ಅವು ಈಜು ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಿದ್ದಂತೆ.

೨. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಇರುವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಒಬ್ಬ; ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲ ಅನಧಿಕೃತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವಸ್ತುವಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬೇರೆಯವರ ಹತ್ತಿರ, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವುದು ಚಿಂತಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಕೋಚವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಕೂಡದು. ತನ್ನ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸದಾ ಚಿಂತಿಸುವುದು ಅದರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ

ಮುಖಗಳನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ ದೂರವಿದ್ದುದು ಹತ್ತಿರವಾಗುವ, ಜಟಿಲವಾಗಿದ್ದುದು ಸುಲಭವಾಗುವ, ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದು ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನಿಸುವ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

೩. ವೈಚಾರಿಕ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ಸಂಕಿರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ತನ್ನಂತೆ ಯೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತನಗೆ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಅಥವಾ ಉಪನ್ಯಾಸವು ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಅಂಥವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಲಾಭವಿದೆ - ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆದವನ ಆಲೋಚನ ವಿಧಾನ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿ ತಿಳಿಯುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ ತಾನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ, ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಹುರುಪನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೆ ತಾನೂ ಒಂದು ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆದು ಓದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಬರೆಯುವುದು, ತಿದ್ದುವುದು, ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾದುದು.

ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗಲೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಒಂದು ವಿಷಯಸೂಚಿಯನ್ನು (synopsis) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅವನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಅದು ಮಾರ್ಪಾಟಾಗಬಹುದು, ಬಹು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಸೂಚಿ ಜೊತೆಗೆ ಅವನು ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಂಡ ಕೇಳಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯನ್ನೂ (bibliography) ತಯಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಷಯ ಸೂಚಿಯು ಸಂಶೋಧಕ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿ ಅನೇಕರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅಪಾಯಕಾರಿ, ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯೆಂಬುದು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದ್ದು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವುದು. ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮದಾಯಕವಾದ, ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ. ವಿಶ್ವಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಲೇಖನದ ಮುಂದೆ ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕ ಓದುವ ಲೇಖನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗ್ರಂಥಯಾದಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ತನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಪ್ರೌಢ

ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ ಸೂಚಿಗಳನ್ನು (descriptive catalogues) ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತಿರುವಿಹಾಕಬೇಕು. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಬರಹಗಳ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪಟ್ಟಿಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವಂತೂ ಸಂಶೋಧಕರ ತಾಪತ್ರಯ (ಶತ?)ಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವ ವರಪ್ರಸಾದಗಳು. ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅನುಕೂಲಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಯಾವುದೋ ಸಂಪತ್ರಿಕೆಯ ಲೇಖನವೊಂದನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದು ಸತತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಗ್ರಂಥಯಾದಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರೌಢ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಾರ - ದಿನ - ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳೂ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಂಥ ಅಥವಾ ಲೇಖನದ ಹೆಸರನ್ನೂ ಒಂದೊಂದು ಪಟ್ಟಿಕೆಯ (slip) ಮೇಲೆ ವಿವರಗಳೊಡನೆ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮುಂದೆ ನಿಬಂಧದ (thesis) ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಯಾದಿ ಕೊಡುವಾಗ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪ್ರಕಟಣ ವರ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಣೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೇ ಹೋಗುವ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತದೆ.ಇವೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳಾದರೂ ಆಲಸ್ಯ ಅಥವಾ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಸರಿಯಾದ ವಾತಾವರಣದ ಅಭಾವದಿಂದಲೋ ಈ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕ ಸಾರಿ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವ ಹಲವರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕ - ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಟ್ಟುದೆಂದರೆ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ತಯಾರಾಗುವ ಈ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಬರಹದಿಂದ ಎಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಬರಿಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು,

ನಾಳೆ ಉಕ್ತಿಸಲನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಯಾವುದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು - ಈ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುತೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ ವಿಧಾನವೆಂದು ತೋರಿದೆ. ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಲಿಖಿತವಾಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಒಂದು ವಾಕ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಮೂರು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತುಂಬುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿರಬಹುದು. (ಆಗ ಆ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪಿನ್ನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ) ಒಂದೊಂದು ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಗ್ರಂಥ - ಲೇಖನದ ಹೆಸರು, ಪುಟ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳಿರಬೇಕು (ಗ್ರಂಥ, ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡರೆ ಪ್ರತಿ ಪಟ್ಟಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಬೇಸರದ ಕೆಲಸ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ) ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಸಾವಿರಾರು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ವಿಷಯಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಜೋಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ನಾವು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಗಮನದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ - ಯಾವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಎಷ್ಟು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ವಿವೇಚನೆ ನಮಗೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸದಾ ನಮ್ಮ ಬಳಿ ಖಾಲಿ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕ್ಲೇಶದ ಕೆಲಸ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಆರಂಭದ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಒದಗಬಹುದಾದ ಮಹಾ ಕ್ಲೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಏನೇನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಲೇಶದ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ - ಸಂಶೋಧನೆಯೇ ಕ್ಲೇಶದ (ಶ್ರಮದ) ಕೆಲಸವಲ್ಲವೆ? ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಂತೂ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಬಳಕೆ ಬಹು ಅಗತ್ಯ.

ನಮ್ಮ ಓದು ಸಾಗಿದಂತೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಬೆಳೆದಂತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಅವನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ, ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮಗ್ನವಾಗದೆ ಅದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಲೂ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು, ಸಂಬಂಧಗಳು, ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ. ಹಿಂದಿನವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂದು ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಬೇರೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರವು

ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವರಣೆಗೆ ಒಗ್ಗದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ತೀರ ಸರಳವೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಜಟಿಲವಾಗಬಹುದು. ಈ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನವರು ಗಮನಿಸದಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಸಂಗತಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಹೊಳೆದಾಕ್ಷಣ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಸಂಶೋಧಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೊಸದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಆ ಅನುಭವ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸನ್ನೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ತಂದು ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಅನುಭವಗಳು ಆಗಾಗ ಅವನಿಗೆ ಆಯಾಸದ ಮಧ್ಯೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಾಗಿ, ಕತ್ತಲ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಳಕಾಗಿ, ಜಡತ್ವದ ಮಧ್ಯೆ ಚೈತನ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಸಾಹ ದ್ವಿಗುಣ, ತ್ರಿಗುಣ, ಶತಗುಣವಾಗಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವನೇ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಫಲಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಶ್ರಮ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಷಯ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂದೆ ತಾನು ಜಯಶೀಲನಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆ, ಅನ್ನಿಸಿಕೆ, ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಮೂದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತನ್ನದೇ ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆಗಳಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. 'ಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅನುಕೂಲ, ಅಗತ್ಯ, ಸ್ಮೃತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದೇ ಇದೆ.

'ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಯೇ - ನಾವು ಈ ಎಲ್ಲ ಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಅನ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾಗಲಿ ಸಿಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡಲಿ?' - ಇದು ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧಕರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಸಂಶೋಧಕನ ಶಕ್ತಿಯ ಬಹುಭಾಗ ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ರಿಕೆಗಳ 'ಸಂಶೋಧನೆ' ಅಥವಾ ಹುಡುಕುವಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇದು ಸಂಶೋಧಕನ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವುದಲ್ಲದೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಬತ್ತಿಸಿ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಮಾರಕವಾಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಅದೇ ಸ್ಥಳದ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆ ಊರಿನ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬಹುದು. ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು

ಬೇರೆ ಊರುಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳಿಂದ ಎರವಲಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಸೇವೆಯೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದೇ ಪಲವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡೂ ನಾವು ಸಫಲರಾಗದಿರಬಹುದು. ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ನಾವು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಏನು ತಾನೇ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ!

ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದು ಅದರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಬರಹ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಗ್ರಿ ಅಥವಾ ದತ್ತ (Data)ಎಷ್ಟು ಕರಾರುವಾಕಾಗಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನ ಅಷ್ಟು ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕರಿಗೆ, ಹಿಂದೆ ಆಗಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾರ್ಯ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಹಿಂದಿನವರಿಗಿಂತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದು, ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು. ನಾವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ದತ್ತ, ಅದು ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿರಬಹುದು (primary) ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯವಿರಬಹುದು (secondary) ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವೆಡೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಸಾಗಬೇಕೆ ಹೊರತು, ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ದತ್ತವನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂಶೋಧನ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ನಾವು ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಂಗ್ರಹಣ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ತೀರ್ಮಾನ'ವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಪ್ಪಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಒಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮೂಡದಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಆ 'ತೀರ್ಮಾನ'ವೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವೆಂದೂ, ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಮೇಯವೆಂದೂ (hypothesis) ಭಾವಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅದನ್ನು ಕೊನೆಯ ತೀರ್ಮಾನವೆಂದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ದತ್ತವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದಾಗ, ಆ ದತ್ತವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು ಆಲೋಚನೆಮಾಡಿದಾಗ ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ತಲುಪಿರುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪೂರ್ತಿ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೋ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅಗತ್ಯವೆಂದೋ ನಮಗೇ ತೋರಬಹುದು. ನಾವು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಸತ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಅದು ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಗೌರವವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಕುಂದುಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತೀರ

ಅಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸತ್ಯ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಹಲವರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಲು ಅಳುಕಬಾರದು.

ವಿಷಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಮಗ್ರಿಯಿದೆ - ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದತ್ತ ; ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇತರರು ನಡೆಸಿದ ಆಲೋಚನೆ ; ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನೇ ಸ್ವತಃ ನಡೆಸಿರುವ ಚಿಂತನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಇದು ಬಹಳ ಜನಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಖ್ಯಾತರಲ್ಲದವರು ಅಥವಾ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಿಯರಲ್ಲದವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮಾನ್ಯವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುವುದು ಅನೇಕರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಟೀಕಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಾಳುವುದೂ ಸುಲಭ. ಆದರೆ, ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕ ನಿರ್ಮತ್ಸರನಾಗಿಯೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ (general information) ಯಾವುದು, ಬೇರೆ ಲೇಖಕರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಯಾವುವು, ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ತೀರ್ಮಾನ ಯಾವುದು ಇವು ಓದುಗರಿಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತಿರಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಗೆ ಆಕರಗಳನ್ನು (sources) ಸೂಚಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸದಿದ್ದರೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಆಕರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಕೊಡಬೇಕು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅನ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚೌರ್ಯವೇ ಸರಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಒಂದು ಚಾಪಲ್ಯ ಸಹಜವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಉದ್ಧರಣೆಗಳೋ ಅಷ್ಟು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು, ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟು ಬರಹ ಪ್ರೌಢವೆಂಬ ಭ್ರಮೆ. ಆದರೆ ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಉಕ್ತಿಸುವುದೂ ಒಂದು ದೋಷವೇ. ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು - ಇದು ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ - ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಅತಿಯಾದ ಸ್ವಪ್ರೇಮವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆಯವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಳುಕು ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಇತರ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಾರದೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿರುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ.

ನಾವು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ, ನಮ್ಮ ಧೋರಣೆ, ಕೃತಿಚೌರ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ನಾವು ಹಗುರವಾಗಿ ಬಿಡುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ.

ಅನೇಕರಿಗೆ ಸರಳವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಜಟಿಲವಾಗಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅದರ ಚೆಲುವಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೂ ಹೌದು. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಗತಿ ಮುಖ್ಯ - ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭಾಷೆಗೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಒಂದು ತಪ್ಪು ವಾದವನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಿಟ್ಟರೂ ಅದು ತಿರಸ್ಕಾರಾರ್ಹವೇ. ಸಂಶೋಧನ ಭಾಷೆ ಆದಷ್ಟು 'ತೀರ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾರೆ - ನಿರಲಂಕೃತವಾಗಿಯೂ ನೇರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ವಿಷಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಂತಿರಬೇಕು. ಮಿತವ್ಯಯವು ಸಂಶೋಧನ ಭಾಷೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ ಗುಣ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೊದಲ ಬರಹಗಳು ಅಥವಾ ಅವರ ನಿಬಂಧಗಳ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಅಪಕ್ವಭಾಷೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಉದ್ದುದ್ದನೆಯ ಗಂಟುಗಂಟಾದ ವಾಕ್ಯಗಳು, ತನಗೇ ಅರ್ಥವಾಗದ ಭಾಷೆ, ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯ (ಉದಾ : ಇಂಗ್ಲೀಷ್) ಘಾಟು ಹೊಡೆಯುವ ವಾಕ್ಯರಚನೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸಮುಚಿತವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧಕ ತಾನು ಒಂದು ವಾದವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅದರ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಎತ್ತಬಹುದಾದ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯದು. ನಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ಇತರ ಮುಖಗಳಿರುವುದು ನಮಗೇ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ದತ್ತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ನಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ತೀರ್ಮಾನ ಹೊರಡುವಂತಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸಂಶೋಧಕ ತಾನೇ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿ ಅವನ ವಾದ ಅಷ್ಟೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಇದರ ಯೋಚನೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದೇ ಸರಿ ಎಂದೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ಬೇರೆಯವರು ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಅಲ್ಲಗಳೆದರೂ ಅದರಿಂದ ತಮಗೇನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗಟ್ಟಿ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ಒರಟನೂ ಆಗಿರಬೇಕು, ಸೂಕ್ಷ್ಮನೂ (sensitve) ಆಗಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ವಾದ ಬಲವಾದುದೆಂಬ

ನಂಬಿಕೆಯಿದ್ದು ಯಾರು ಎಷ್ಟೇ ವಿರೋಧಿಸಿದರೂ ತನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಹಠವೂ, ತನ್ನ ವಾದ ದುರ್ಬಲವೆಂದು ತೋರಿದ ತಕ್ಷಣ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಸೌಜನ್ಯವೂ ಇರಬೇಕು. ಕೃತಿಚೌರ್ಯದ ಆರೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಿಡುಬುರೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಿರಬೇಕು. ಈ ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲವಾದರೂ ಇದು ಸಂಶೋಧಕನ ಆದರ್ಶವಾಗಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಲೇಖಕನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಾಗಲೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಿಂದೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಕೂಡದು. ಲೇಖಕನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಖಂಡತುಂಡವಾಗಿ ಹರಿದು ಹಾಕುವಾಗಲೂ ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ಅವನಿಗೆ ಅಗೌರವ ಉಂಟುಮಾಡಬಾರದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಕಾಣಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ದೋಷವೆಂದರೆ ಈ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಿಂದೆ. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ಅಂಶವನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಹಿಂದೆ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ. ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೊಡಬೇಕು, ಒಂದೊಂದು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿವರಗಳಿರಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸಣ್ಣ ವಿಷಯವೆಂದು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಸಲ್ಲದು. ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು, ಕೃತಿ ಅಥವಾ ಲೇಖನ, (ಲೇಖನವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಪತ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪುಟ - ಸಂಚಿಕೆ ಸಂಖ್ಯೆ), ಪ್ರಕಾಶಕ, ಪ್ರಕಟಿತ ವರ್ಷ, ಪುಟ ಇಷ್ಟು ವಿವರಗಳಾದರೂ ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ಮೂರು ವಿಧಾನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು - ಆಯಾ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟು, ಆಯಾ ಪುಟದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅಧ್ಯಾಯದ ಕೊನೆಗೆ ಕೊಡುವುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಓದುಗನಿಗೆ ಅನುಕೂಲ, ಎರಡನೆಯದು ಮುದ್ರಣಾಲಯದವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ. ಈಚಿನ ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧಾನವೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಪುಸ್ತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಗ್ರಂಥಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಲೇಖಕನ ಪುಸ್ತಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಪ್ರಕಟಣ ವರ್ಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ? ಪ್ರತಿಬಾರಿಯೂ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಬದಲು, ಬರಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಸದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು, ವರ್ಷ, ಪುಟ ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಲೇಖಕನ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ

ಪ್ರಕಟವಾದ ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಲೇಖನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. (ಲೇಖಕ, ವರ್ಷ, ಪುಟ) - ಹೀಗೆ ಬರಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳು. ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಸಂಶೋಧಕ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು. ಇವುಗಳ ವಿವರ ತಿಳಿಯಲು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ - ಯಾವುದೇ ಉತ್ತಮ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ತೆಗೆದರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಒಂದು ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಅಥವಾ ಕೃತಿಯೆಂದರೆ ಅದರ ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿವರಗಳು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ, ಅದು ಏನು ಹೊಸದನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಆಗಿದೆ. ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಉಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ಗ್ರಂಥಯಾದಿ ಸಿದ್ಧ-ಪಡಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ, ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯ - ಸಂಶೋಧಕ ಏನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತನ್ನ ಬರಹವನ್ನು ತಾನೇ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಓದಿದಾಗ ಅದು ಅವನಿಗೇ ತೃಪ್ತಿ ತರಬೇಕು. ತಾನು ಹತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅನ್ಯರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಹನ್ನೊಂದನೆಯದಾದರೂ ತನ್ನದು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಮೊದಲ ನಿಜವಾದ ಪರೀಕ್ಷಕ ಅದರ ಲೇಖಕನೇ. ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದವರಿಗೆ ತಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದುದರ ಅನುಭವವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಭಾಷೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು, ಅದರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನವಿರಬಹುದು, ಆದರೂ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೃತಿಯೇ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ, ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದು ಪಠ್ಯ ಗ್ರಂಥವಾಗಬಹುದು (text book). ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಬಂದಿರುವ ಹಲವು ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಇಂತಹ ಪಠ್ಯಗ್ರಂಥಗಳು. ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪಠ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಿಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಈ ಚಿಕ್ಕ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಎದುರಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ (Field Research) ಏನನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಲೇಖನ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆಯೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ

ನನಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಹಿಂದಿಗಿಂತ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹಿ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುಣ ಮಟ್ಟದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೂ ದೊರೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ (ಕೆಲವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪಾಠಗಳೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಚನೀಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ). ಆದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ ನಿರಾಸೆ ಪಡುವಂತಹ ವಾತಾವರಣವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತೃಪ್ತಿಕರವಾದ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಲಿ ಎಂಬ ಹಾರೈಕೆಯೊಡನೆ, ಉತ್ಸಾಹ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವ ಯಾರೇ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸಂಶೋಧಕರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮತ್ತೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುವುದರೊಡನೆ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

■■

IV. ಸಂಶೋಧಕರಿಗೊಂದು ಸೂಚನೆ

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೀರ ಈಚಿನ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸದೇ ಹೋದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಡಾ. ಎಂ.ಬಿ. ಘೋಯಿಯವರ ಎರಡು ಬರಹಗಳು ಎರಡು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. 'ಕಾಲವಿಷಯಕ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಸ್ಥಾನ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ (ಸಾಧನೆ ೯ : ೨. ೧೯೮೦, ಪು. ೪೦) ರ್ / ೞ್ ಸ್ವನಗಳ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಾನು ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ "ಉಪಾಯನ" ಎಂಬ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಾನೇ back - formation ಎಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಬರೆದ ಲೇಖನ ('ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ೞ್' ಸ್ವನಿಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಲಿಪಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಮತ್ತು ಕೇಶಿರಾಜ') ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ[1] (ಸಂಪುಟ ೬೨. ೧-೨-೧೯೭೭). ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನೂ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅವನ ತೀರ ಈಚಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ - ವರ / -ವಾರ ಎಂಬ ಸ್ಥಳನಾಮ ವಾರ್ಗಿಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು 'ಸಾಧನೆ'ಯಲ್ಲಿ (೭ : ೧) ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಡಾ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಕೆಲವು ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಒಂದು ಲೇಖನ ಬರೆದರು (ಸಾಧನೆ ೯. ೧) ನಾನು ಅವರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ನನ್ನ ವಾದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೆದ ಲೇಖನವನ್ನು (ಸಾಧನೆ ೯.೪) ಡಾ. ಘೋಯಿಯವರು ಗಮನಿಸದೆ 'ಸ್ಥಳವಾಚಕಗಳ - ವರ ಮತ್ತು - ವಾರಗಳು' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು (ಸಾಧನೆ ೧೦: ೩) ನನ್ನ ಮೊದಲ ಲೇಖನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

---

೧. ಈ ಲೇಖನ ನನ್ನ 'ವಾಗರ್ಥ' ಎಂಬ (ಬಾಪ್ಕೋ ಪ್ರಕಾಶನ. ೧೯೮೧) ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಿರಾಧಾರ ಊಹೆಗಳು ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ; ಗಟ್ಟಿ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ವಾದವೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ರೂಪಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ದಿನ - ವಾರ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುವ ಊರಿನ ಹೆಸರುಗಳು - ಪುರ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಗಂಗವಾರ, ದಿಂಡವಾರ, ಯಾಳವಾರ, ಇಂದವಾರ ಇವುಗಳ ಹಳೆಯ ಹೆಸರುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗಂಗಪುರ, ದಿಂಡಾಪುರ, ಏಳಾಪುರ ಮತ್ತು ಇಂದಪುರ. ಡಾ. ಭೋಯಿಯವರು ಹಿಂದೆ - ಆಹಾರದಿಂದ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಊರಿನ ಹೆಸರು ಈ ದಿನ - ವಾರದಿಂದ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡದ ಹೊರತು ಅವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪುಷ್ಟಿಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

-ವರ, -ವಾರಗಳು ಪೂರಕ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ (complementary distribution) ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಒಂದೇ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. -ವಾಡ ಎಂಬ ವಾರ್ಗಿಕವು ಎಲ್ಲಾದರೂ - ವಾರ ಎಂದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ವಿವರಣೆ ಸಾಧ್ಯ. ಸ್ವನ ಸಾದೃಶ್ಯ (phonetic similarity), ಸಾಮ್ಯ (analogy) ಗಳಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಅಂತಹ ವಿರಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

■■

V. ಮುನ್ನುಡಿ (ಡಾ. ಎನ್. ಎಸ್. ತಾರಾನಾಥರ 'ಶೋಧನ ಲೋಕ'ಕ್ಕೆ)

ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಸ್. ತಾರಾನಾಥ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಶೋಧನ ಲೋಕ'ಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಮುನ್ನುಡಿ ಅವರ ಗ್ರಂಥದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸೀತು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ಈ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿ ತರುಣ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಅಂತಹ ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವೂ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವೂ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನೇನನ್ನೂ ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

'ಶೋಧನ ಲೋಕ'ವು ಲೇಖಕರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಬಿಡಿ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಂಕಲನ. ಇಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಳೂ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ - 'ಸಂಪ್ರಬಂಧ' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧ, (research paper) ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಎಂದರೆ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಯಾವುದೋ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡಿಸುವ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಯತ್ನವಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಚೊಚ್ಚಲ ಕೃತಿಗೆ ಆ ಉಚಿತವಾದ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಶೋಧಿಸ ಹೊರಟಿರುವ ಲೋಕ ವೈವಿಧ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ– ವ್ಯಾಕರಣ, ಜೈನಧರ್ಮ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಛಂದಸ್ಸು, ಶಾಸನ ಇತ್ಯಾದಿ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಪಾಲು ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳು, ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ವಿಚಾರ, ಸಂಧಿಗಳು ಇವು ಚರ್ಚಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಾರಾನಾಥರು ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ತೋರುವುದಲ್ಲದೆ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ವೈಯಾಕರಣರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢ ತೌಲನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಳವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕಾರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾ ವಿಭಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದನೆಂಬಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಆಕರಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಋಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು

ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಕುರುಹು. ಆದರೆ ಅವರು ದಿವಂಗತ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ತರಗತಿಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯ ಫಲವಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೂಲ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಉಂಟು. ಕನ್ನಡ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ ತ್ ಪ್ ಗಳಿಗೆ ಗ್ ದ್ ಬ್‌ಗಳು ಆದೇಶವಾಗುವಂತೆ ಚ್, ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಜ್, ಡ್‌ಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ತರಗತಿಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಾರಾನಾಥ ಅವರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ (ಪು. ೭೬) ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು ತಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅನಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದದ್ದೇ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಲೆಂದಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರಗಳು ಬೆಳೆದುವು, ಅವರೂ ಬೆಳೆದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಲೇಬೇಕಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಿರುವಂತೆ ಚ್ - ಜ್, ಟ್ - ಡ್‌ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿದೆಯಾದರೂ ಅವರ ವಿವರಣೆ ಬಹಳ ಅಸಮರ್ಪಕ. ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡದ ಎಷ್ಟೋ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ತಮಿಳಲ್ಲಿ ಜ್ ಉಂಟು ಮತ್ತು ಅದು ಪದಮಧ್ಯೆ ಅನುನಾಸಿಕದ ಬಳಿಕ ಬರುತ್ತದೆ. ಪದಾದಿಯ, ಪದಮಧ್ಯದ ಚ್ ಉಚ್ಚಾರವು ಘರ್ಷವಾಗಿದೆಯಾದರೂ, ಪದಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಜಾತೀಯ ದ್ವಿತ್ವವಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಅದು ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳ ಚ್ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರೇನಾದರೂ ಈಚೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ತಾರಾನಾಥ ಅವರೇ "ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ಎತ್ತಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯಾದರೂ ಈಗಿರುವಂತೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಇದು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು" ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ವಹಿಸಿದ್ದರೂ, ಇಂಥ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ : ನಮ್ಮ ವಿವರಣೆ ಏನಿದೆ ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿ ಇಂಥವರ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದ (ಅಥವಾ ತರಗತಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ) ಇಂಥ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಎಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊಸ ಅಂಶ ಉಂಟು ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೂಲವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಯಾವ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಸ್ವಂತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೋ ಅವನು ಮಾತ್ರ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇತರರವು ಎಂದು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ತೋರಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆಕರವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಇತರರ ಒಂದೆರಡು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು

ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರೂ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳೂ ಅನ್ಯರಿಂದ ಕದ್ದಂಥವು ಎಂದು ಓದುಗರು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಗತಿ ಏನು ಎಂಬ ಭಯ ಅವನನ್ನು ಕಾಡಬೇಕು. ಇದರ ಅರಿವು ತಾರಾನಾಥರಲ್ಲಿರುವುದು ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯದಿರುವುದು ಕನ್ನಡದ ದುರದೃಷ್ಟ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಭ್ಯಾಸ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಡುಗನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ, ಕೃತಿಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಲಿ ಆಧುನಿಕ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನವಾಗಲಿ, ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯಾಗಲಿ ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿವೆ. ಸ್ಥಳನಾಮ, ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಭ್ಯಾಸದ ಕೊರತೆಯಂತೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಕಡಮೆಯಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಯಾರಿಗೇ ತಾನೇ ನೋವುಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಕಡೆ ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾರಾನಾಥರಂತಹ ವಿರಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ತರುಣರು ಭರವಸೆ ಮೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿವೇಚಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಬಿಳಿಗಿರಿಯವರ 'ಆಲೋಕ' (ಭಾಗ ೧) ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ಬಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುತ್ತಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜೀವಂತವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಬೆಳೆಯಬೇಕು, ಹೊಸ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕುಗಳತ್ತ ಮುಖ ಮಾಡಬೇಕು, ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಬೇಕು. ಹಳೆಯದು ಹಳೆಯದೇ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಉಳಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಬೆಳೆಸಲಾರೆವು (ಅದರ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ವಿಷಯ ಬೇರೆ). ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅದು ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚಿಗುರುತ್ತಿರುವ ಭಾಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಹೀಗೆಂದು ನಾವು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಪವಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸುವುದು ನಮಗೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಪಚಾರ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಚ್ಚಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಓದುಗರ ಅಧ್ಯಯನದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಓದಬೇಕಾದವರೇ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾದರವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಶ್ಚಿಮದ ನಾಗರಿಕತೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳನ್ನು

ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ಜನರ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಷ್ಟು, ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕುರುಡರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡು, ಕನ್ನಡ ಆಧುನಿಕ ಕೃತಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹಲವರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮತ್ತು ಅಂಥವರ ಬರಹ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸದೆ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಆಗ ಎರಡು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುತ್ತದೆ : ಆ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿಸ್ಸತ್ವವಾಗಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಓದದೇ ರಚಿತವಾಗುವ ನಂತರದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕೊರತೆ ಇರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸತ್ವಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳಿವೆಯೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಪಂಪ, ರನ್ನ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ, ಹರಿಹರ, ಚಾಮರಸ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದಾದರೆ ಅವರ ಭಾಷಿಕ ಸಂವೇದನೆ ಇನ್ನೂ ಆಳವಾಗುತ್ತದೆಂಬಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕಾಲ ಬಂದೀತೇ ಎಂದು ಹಾರೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ದುರದೃಷ್ಟಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ, ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಪರಿಣತಿಯನ್ನೂ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ತಾರಾನಾಥರ ಬರಹಗಳು ಮೇಲಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಅವರ ಸಂಶೋಧನ ದೃಷ್ಟಿ, ಭಾಷೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಪ್ರಭುತ್ವ, ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಸಂಯಮ, ಕೊನೆಗೆ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತೋರಿರುವ ಶ್ರದ್ಧೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮೇಲ್ತರಗತಿಯವು. 'ಚಾಮುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ'ಕ್ಕೂ 'ಅಜಿತ ಪುರಾಣ'ಕ್ಕೂ ಇರುವ ದಟ್ಟವಾದ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಚಾಮುಂಡರಾಯ ಮತ್ತು ರನ್ನರಿಬ್ಬರೂ 'ಚಾಮುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ'ದ ಈ ಭಾಗದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿರಬಹುದೆಂದು ತಾರಾನಾಥರು ಊಹಿಸಿರುವುದು (ಪು. ೧೩೦) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ವಿಮರ್ಶನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರಬಂಧ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಲ್ಲದ ಕವಿಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಪರವೂ ಅಷ್ಟೇ ನೇರವೂ ಆದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದ ಪಾಠವನ್ನು 'ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಬಾರಿ, ಭಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ' ಬರೆದು ಟಂಕಿಸಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಅವರ

ಊಹೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಸಾಲದೇನೋ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಷಟ್ಪದಿ ಕವಿಗಳು ಱ, ೞಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಂದಿಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ. 'ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ'ದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ 'ವಿಕ್ರಮವಹ್ನಿ.....' ಎಂಬ ಪದ್ಯ - ಪೊಲಕೇಶಿವಲ್ಲಭನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿರುವ ಪದ್ಯ-ರನ್ನನ ಅನುಪಲಬ್ಧವಾದ 'ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ' ಯದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. 'ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚರಿತೆ'ಯ ವಸ್ತುವೇ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ ಅಂತಹ ಊಹೆ ಇನ್ನೂ ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜಯಕೀರ್ತಿ ಹೇಳುವ 'ಕರ್ಣಾಟೇಶ್ವರ ಕಥಾ' ಎಂಬ ಕೃತಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾವ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮತ್ತು ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು ತಮ್ಮನ್ನು 'ಕರ್ಣಾಟ'ರೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆ-ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಪದ್ಯವು 'ಕರ್ಣಾಟೇಶ್ವರ ಕಥಾ'ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ನನ್ನ ಊಹೆಯನ್ನು (ನೋಡಿ : 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ'. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ. ಐ.ಬಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಪುಟ ೨೮) ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾಪಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರೆಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಈ ಯುವ ಸಂಶೋಧಕನನ್ನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇನೆ.

■■

VI. ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಎಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗಮನಾರ್ಹ ವಸ್ತು. 'ಗಮನಾರ್ಹ' ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಬೀರಬಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಲ್ಲು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಕ್ತನ ಮಾನವನ ಶಿಲಾಯುಧವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅದರ ಬೆಲೆ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಾಲಯ, ಶಿಲ್ಪ, ಶಾಸನ, ನಾಣ್ಯ, ಪ್ರಾಕ್ತನ ನಿವೇಶನ (ಅದರಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಅವಶೇಷಗಳು), ಕೋಟೆ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ನಿಕರವಾಗಿ ಯಾವುವು ಎಂಬ ಸಮಗ್ರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ಗಮನಾರ್ಹ ವಸ್ತುವೂ ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತುವೇ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡುವುದು ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕೆಲಸ. ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಶದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಆಮೇಲೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಆದ್ಯ ಗಮನ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯ, ಶಿಲ್ಪಗಳು

ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಬಿಡಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗಗಳು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರತವಾಗಿವೆ. ದೇವಾಲಯವೊಂದು ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಾವಲುಗಾರನನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇಲೂರು, ಹಳೇಬೀಡುಗಳಂತಹ ಕಡೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೂ ದೊರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯಗಳಿರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೊರಕುವಂತಹ ಕಾಲ ಬಹು ದೂರ ಇರಲಾರದು.

ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ ಕಾವಲುಗಾರರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪತ್ರಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ತಮ್ಮ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯದ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಾವಲುಗಾರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಜನರು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಹಣದ ಕೊರತೆಯಿರಬಹುದು. ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಇಲಾಖೆಯೂ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರದ ಇಲಾಖೆ ತಾನೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಆಡಳಿತದ ತೊಂದರೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಇಲಾಖೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಉದಾರದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ತಾನು ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ಕೊಡಬೇಕು.

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ನೇಮಕ

ಈಗ ಇರುವಂತೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಹಳ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗಾದರೂ ಅಥವಾ ಊರುಗಳಿಗಾದರೂ ಅಂತಹ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ದೊರೆಯುವಂತಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಅಮೃತಾಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಹೊಯ್ಸಳ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿಯದು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡಾಗ, ಅಥವಾ ತಿಳಿದವರು ಬೇರೆ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ತಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನದೇ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರನ ಜೊತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕಾವಲುಗಾರನಿಗೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಮಟ್ಟದ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕು. ಆದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಂತಹ ಕಡೆಯಂತೂ ಕೆಲವು ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ, ಒಬ್ಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯನ್ನೇ ಇಡುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಗತ್ಯ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಈಗ ಇರುವುದು ಒಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರ ಮಾತ್ರ.

ಮಾಹಿತಿ ಹಲಗೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ

ಒಂದು ದೇವಾಲಯ ಅಥವಾ ಕೋಟೆ ನೋಡಲು ಹೋದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗಾದರೂ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯಲು ಕಾತರ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ - ಆ ಇಡೀ ದೇವಾಲಯದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೂ ಶೈಲಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಥವಾ ಕೋಟೆಯ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ತೂಗು ಹಾಕುವುದು ಬಹಳ ಅಗತ್ಯ.

ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರದ ಅಗತ್ಯತೆ

ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಬಹು ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಹಾಗೆ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಇಲಾಖೆಗಳು ದುರಸ್ತಿಪಡಿಸಿವೆ. ದುರಸ್ತಿ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ದುಬಾರಿಯದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದು ಬಹು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಕೆಲಸವೂ ಹೌದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೆಲಸ ನಡೆದರೂ ಇನ್ನೂ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು ಸಾಕಷ್ಟು ಇದೆ ಎನ್ನುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಕಾರ್ಯ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಜೊತೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಪವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಡುತ್ತಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅಗತ್ಯ. ಇದು ದುಬಾರಿಯ ಕೆಲಸವೆಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹಣ, ಜನ ಎರಡೂ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಳು ತಕ್ಷಣ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕ ದೇವಾಲಯಗಳಾದರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಕಡೆ ತಕ್ಷಣ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದು ಬಹು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಹೊಸಕೋಟೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೊಡ್ಡಹುಲ್ಲೂರಿನ ಕೆರೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತೆ, ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನವಿರುವ ಒಂದು ಸುಂದರ ಪುಟ್ಟ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ನೀರಿನ ಕೊರೆತ, ಮರದ ಬೇರುಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಬಿರುಕುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಂತಹ ದೇವಾಲಯವೊಂದು ಬಿದ್ದು ಹೋದರೆ ಅದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಾಶವಾದಂತೆಯೇ. ಒಂದು ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ರಿಪೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬಂತಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ರಿಪೇರಿಗೆ ತುರ್ತು ಗಮನ ಕೊಡುವುದು ಅಗತ್ಯ.

ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಊರಿನ ಜನರ ಸಹಕಾರ

ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕದಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಿಡಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕದಿಯಬಹುದು, ಅಥವಾ ಈಗಾಗಲೇ ಕದ್ದು ಮಾರಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿರುವವರೂ

ಹಲವರುಂಟು. ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದು ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಉದ್ದಿಮೆ. ಈಗ ಅಂತಹ ಕಳ್ಳ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಏಟು ಬಿದ್ದಿದೆಯಾದರೂ, ಅದು ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸುವುದು ಮೂರ್ಖತನವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಳಿ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಿಲ್ಪ, ನಾಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಿಸುವ ಕಾಯಿದೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಳ್ಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಎಷ್ಟೋ ಕಡಿಮೆಯಾದೀತು. ಆದರೂ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಥವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಎಷ್ಟೋ ಅಪೂರ್ವ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಯಾರು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ? ಅವುಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಯಾರು ಹೊರುತ್ತಾರೆ? ಮೊದಲು ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಇದು : ಭಗ್ನವಾಗದಿರುವ, ಭಗ್ನವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳ ವೀಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯ ಮೊದಲಾಗಬೇಕು. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹತ್ತಿರದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಬೇಕು. ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತಾರ, ಅಂತಹ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ ಕಾರ್ಯವೆಂದೇನೂ ಅನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯ. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಅದೇ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೋ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯತಿ ಮನೆಗೋ ಸಾಗಿಸಿದರೂ ಸಾಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದುದನ್ನು ಅದೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್‌ಗೆ ಸಾಗಿಸಬಹುದು. ಮುಂದೆ ನಾನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡುವಂತೆ, ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರ್ಕಾರವೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ತಪ್ಪು. ಆಯಾ ಊರಿನ ಜನ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರು ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಭಗ್ನ ಮಾಡುವ ಸಂಭವವೂ ಉಂಟು. ಬಹುಶಃ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ, ಊರಿನ ಜನರಿಂದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕಾರ್ಯ ನಡೆದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಕೆಲಸವಾದೀತು.

ಕೋಟೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆ

ದೇವಾಲಯ, ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಹೋಗಿರುವಂತೆ ಕೋಟೆಗಳ ಕಡೆ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಹರಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕೋಟೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಅಗಾಧ ಕಾರ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ದೊಡ್ಡ ಕೋಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅಗತ್ಯ. ಜನ ಅಗೆದು ಹಾಳು ಮಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಬೆಳೆದಿರುವ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಹಾಕಿ ಗೋಡೆಗಳು ಬಿರುಕು ಬಿಡದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆಯೇ ಅನೇಕ

ಕೋಟೆ, ಬುರುಜುಗಳು ನೆಲಸಮವಾಗಿವೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಆಗುವುದರಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಬೇಗ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಕೋಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಿಲ್ಲ. ದಖನ್ನಿನ ಕೋಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಬಾದಾಮಿ ಕೋಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬರು ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಕೋಟೆಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದರ ವೀಕ್ಷಣೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯ. ಎಷ್ಟೋ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಂದೆಯೂ ಇದ್ದಿರಲಾರದು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತರದ ದಿಣ್ಣೆ, ಅದರ ಸುತ್ತ ತಗ್ಗು, ದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ಗೋಡೆಯ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದಿಣ್ಣೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳು. ದಿಣ್ಣೆಗೆ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರ ಒಂದೇ - ಇದು ಕೋಟೆ ಹೋಲುವಂತಹ ಒಂದು ರಚನೆ. ಇಂತಹ ವಿನ್ಯಾಸದ 'ಕೋಟೆ'ಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆಯೂ ಆಗಬೇಕು. ಬುರುಜು ಅಥವಾ ಹುಡೇವುಗಳೂ ಈ ವೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಬೇಕು. (ಚನ್ನಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಸಂತೇಬೆನ್ನೂರಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬುರುಜುಗಳು ಈಗ ಬಹುತೇಕ ನಾಶವಾಗಿವೆ.) ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು.

ಕೋಟೆಗಳ ವಾಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಆಯಕಟ್ಟು, ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಸಂಶೋಧನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೋಟೆ ವರ್ಣನೆಗಳು, ವಿದೇಶೀಯರ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕವಿಗಳ ಸಮಾಧಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲದ ಪಂಪನ 'ಸಮಾಧಿ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಹುಯ್ಯಲು ಎದ್ದುದು ಈಗಲೂ ನೆನಪಿರಬಹುದು. ಆದರೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಮಾಧಿ (ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ), ಷಡಕ್ಷರಿಯ ಸಮಾಧಿ (ಯಳಂದೂರಿನಲ್ಲಿ), ಸರ್ವಜ್ಞನ ಹುಟ್ಟಿನ ಜಾಗ (ಅಬ್ಬಲೂರಲ್ಲಿ) ಇವುಗಳ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇವನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಮಾರಕಗಳೆಂದು ಘೋಷಿಸಿ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಶಾಸನಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಶಾಸನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ, ಪಾಠ ಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆ;

ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಶೋಧನೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಸನಗಳ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಕಾರ್ಯ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳು ಪತ್ತೆಯಾಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪ್ರಕಟವಾದ ಶಾಸನವನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಓದಿ ಹಿಂದಿನ ಪಾಠವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆ, ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಟಣ ಕಾರ್ಯ ತೃಪ್ತಿಕರವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಶಾಸನ ಪರಿವೀಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯ ಬಹಳ ಅತೃಪ್ತಿಕರ. ಜೊತೆಗೆ, ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗಿರುವ, ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆ, ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹತ್ತರಲ್ಲೊಂದು ಭಾಗವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ನಾಂದೇಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳಂತಹ ಸಂಪುಟಗಳು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಬಂದರೆ ಆಗ ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಬೆಳಕು ಬೀಳುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಕೇಂದ್ರ ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಶೋಧನೆಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗದಿರುವ ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸನಗಳು ಇವೆ. ಅವು ಬೇಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಪ್ರಕಟಣೆ

ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರಿನ ಶಾಸನಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ದೊರಕುತ್ತವೆ (ಮತ್ತು ಆ ಸಂಪುಟಗಳು ಪುನರ್ಮುದ್ರಣವಾಗುತ್ತಿವೆ.) ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಆ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಚದುರಿ ಹೋಗಿರುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರುವ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಯೋಜನೆಯೊಂದು ಬಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಮುಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಹಣವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರಾಜವಂಶಗಳ ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಜವಂಶಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು ಹೊರಬರುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನ ಶಿಲೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ಒಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ, ಓದಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ಶಾಸನ ಶಿಲೆಯ ಉಪಯೋಗ ಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕೆ? ಒಂದು ದೇವಾಲಯ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪದಂತೆ ಅದು 'ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ'ವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ

ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಬಹುದು. ಅವು ಹಾಳಾಗಲಿ ಎಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ದೇವಾಲಯಗಳಂತೆ ಶಿಲ್ಪಗಳಂತೆ ಅವೂ ಸಂರಕ್ಷಣೀಯ ಎಂದು ಬಲವಾಗಿ ವಾದಿಸುವವರು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಸಿಗಲಾರರು. ಆದರೂ ಅವು ಸಂರಕ್ಷಣೀಯವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಈಗ ಓದಲಾರರು. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಾರದು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಬಾರದು. ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳಿದಾಗ, ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಶಾಸನವು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದು ಲಿಖಿಸಿದ್ದ ಶಿಲೆ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಶಪಿಸದೆ ಇರಲಾರರು. ಆ ಊರಿನ ದೇವಾಲಯ, ಶಿಲ್ಪದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಆ ಊರಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ; ತೇದಿ ಸಮೇತ, ಹೆಸರುಗಳ ಸಮೇತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾಸನಗಳ ಉಳಿವಿಗೆ ನಾವು ತೀವ್ರ ಗಮನ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅವು ಭೂಗತವಾಗಿ, ಒಡೆದು ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೋ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವ ಕಲ್ಲಿಗೋ ಬಳಕಕೆಯಾಗಲಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕೊಡುವ ಸಲಹೆ ಇದು. ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಗಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಊರಿನ ಜನ ತಮ್ಮ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಆಸಕ್ತಿ ತಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೊಂದೇ ನಮಗಿರುವ ಮಾರ್ಗ. ಶಾಸನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆದು ವೀರಗಲ್ಲು, ಮಾಸ್ತಿಗಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತನಿಧಿ ದೊರಕುವ ವಿಷಯ ಬರೆದಿಲ್ಲ, ಆ ಊರಿನ ಇತಿಹಾಸ ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರದ ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ, ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಗಳು ಸಂಚಾರಿ ವಾಹನಗಳ, ಚಲನಚಿತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಗೆ ಶಾಸನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಬೇಕು. ಊರಿನ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಥವಾ ಯುವಕ ಸಂಘ ಅಥವಾ ಶಾಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಸಾಗಿಸಿ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಡುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು. ದೇವಾಲಯದ ಪೌಳಿ ಅಥವಾ ಅಂಗಳ, ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾಗಗಳು. ಶಾಲೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆ ಶಾಲೆಗೂ ಶೋಭೆ ತರುತ್ತದೆ. ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಕ್ಕೆ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಿಕದಂತಹ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳ ಯಾದಿಯೊಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಾಸನ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತೀರ ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸ. ಊರುಗಳ ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಯಾದಿಯೊಂದು ದೊರಕುವುದಾದರೆ ಶಾಸನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕೆಲಸ ಎಷ್ಟೋ ಸುಲಭವಾದೀತು.

ತಾಮ್ರಪಟಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ಮುದ್ರೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಲೋಹದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸ್ತಿಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿಗಿಂತ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುವುದು ಬಹು ಉತ್ತಮ ಮಾರ್ಗ.

ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ದುಃಸ್ಥಿತಿ

ಈಗ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವಷ್ಟು ಅನಾಹುತ ಬಹುಶಃ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ತಾಳೆಗರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಗದ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನೀರು, ಹೊಗೆ, ಹುಳುಗಳ ಹಾವಳಿಗೆ ಬೇಗ ತುತ್ತಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಕೈಗೆ ಸಿಗದಂತೆ ಹಾಳಾಗಿವೆ. ಮೂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ತಾಳೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಜನ ತಿಪ್ಪೆಗೆ ಎಸೆದೋ, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಯೋ, ನದಿಗೆ ಹಾಕಿಯೋ ನಾಶಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ - ಅಷ್ಟೋ ಇಷ್ಟೋ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿವೆ. ಮೂಡಬಿದರೆಯಂತಹ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿವೆ. ಆದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೊಂದು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಒಡೆಯರ ಹತ್ತಿರ ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಒಡೆಯರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ತೀರ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾನೂನು ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುವುದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕಾನೂನು ಬಂತೆಂದರೆ, ಕೊಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಜನ ಅವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಲೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬಹುದು, ಅಥವಾ ಬಚ್ಚಿಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಜನರಿಗೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಡುವುದು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ತಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವು ಪ್ರಕಟವಾಗಲು

ಸಹಾಯಕವಾದರೆ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ಜನ ತಮ್ಮ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುವಂತಾಗಬೇಕು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ತೀರ ದಡ್ಡರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಬಹು ಸುಲಭ. ತಿಳಿದವರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಲಭ, ಆದರೆ ಮಧ್ಯದ ಜನರಿಂದ ಮಾತ್ರ ತೀರ ಕಷ್ಟ.

ಕೇಂದ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಭಾಂಡಾಗಾರ

ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಭಾಂಡಾಗಾರವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳೂ ಬಂದು ಸೇರುವಂತಾಗಬೇಕು. ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ವಿಭಾಗಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕು. ಕೇಂದ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಭಾಂಡಾಗಾರವು ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಡೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಧೂಳು ಕೊಡಹಿ, ಫ್ಯೂಮಿಗೇಷನ್ ಮೂಲಕ ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ, ಜೋಡಿಸಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮೈಕ್ರೋ ಫಿಲಂ ಮಾಡುವ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದರೆ, ಯಾರಾದರೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ - ಅದನ್ನು ಮೈಕ್ರೋಫಿಲಂ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಯಾ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿಷಯ ಸಂಶೋಧಕರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಏರ್ಪಾಡಿರಬೇಕು. ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇಂದಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೀರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಕೆಲಸ. ಪರಿಷತ್ತು 'ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ವರ್ಷ'ವೆಂದು ಒಂದು ವರ್ಷವನ್ನು ಮೀಸಲಿರಿಸಿ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯನ್ನೇ ಆರಂಭಿಸಲಿರುವುದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಶುಭದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನಂತಹ ಕಡೆ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ವಿಭಾಗ ಇರುವುದು ಅಗತ್ಯವೆಂದ ತಕ್ಷಣ, ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇರಬಾರದೆಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮುಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ನಿಜವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ಏನೆಂದರೆ - ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳು ಸೇರಿರುವ ಮಠಗಳ ವಿಷಯವೇನು? ಮೂಡಬಿದರೆಯಂತಹ ಕಡೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದೆರಡು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ವಿನಾಯ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೊಡಬಹುದು. ಉಳಿದಂತೆ, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಅಧಿಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಬರುವುದೇ ಉತ್ತಮ.

ಎಲ್ಲ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ಬೃಹತ್ ಸೂಚಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ , ಮಠಗಳಲ್ಲಿ, ಮ್ಯೂಜಿಯಂಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಸೂಚಿ ತಯಾರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪತ್ರಾಗಾರ (ಸ್ಟೇಟ್ ಆರ್‌ಕೈವ್ಸ್)

ಇದಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಗಳು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳು ಅನೇಕರ ವಶದಲ್ಲಿವೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಆರಂಭಿಸಿದ ಪತ್ರಾಗಾರವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಂಕಲನ, ಮೈಕ್ರೋಫಿಲ್ಮಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಚೇತನಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ವಸ್ತುಗಳು ಅನೇಕರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿವೆ. ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮನದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಸೀರೆ, ಬನವಾಸಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ನೀರಿನ ಗಡಿಯಾರ ('ಜಲಘಟಿಗೆ') ಇವು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಇಂತಹ ವಸ್ತುಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಅನಗತ್ಯವೂ ಹೌದು. ಇವುಗಳ ಸಂಗ್ರಹದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡನೆಯ ಮಾತಿಲ್ಲ. (ಅಂತಹ ಘಟಿಕಾ ಪಾತ್ರೆಯು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ಚಿತ್ರ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ.)

ಮ್ಯೂಜಿಯಂ ಕೊರತೆ

ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಯೆಂದರೆ ಸರಿಯಾದ ಮ್ಯೂಜಿಯಂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು. ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಡಬಲ್ಲ ಮ್ಯೂಜಿಯಂ ಇನ್ನೂ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈಗ ಇರುವ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮುಗಳು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮುಗಳು ಆಗಬೇಕು. ಮೈಸೂರಿನ ಇಡೀ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವರೆಂದೂ ಅದೊಂದು ಭವ್ಯ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದವರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ನಿರಾಸೆ ಕಾದಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಕಚೇರಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡು ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶ ತನ್ನ ಗಾಂಭೀರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅರಮನೆಯ ಪ್ರಾಕಾರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಅರಮನೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕು.

ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಅರಮನೆಯನ್ನು ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಸುತ್ತು ಇರುವ ಉದ್ಯಾನವನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಬೇಕು. ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಲಾರ್ ಜಂಗ್ ಮ್ಯೂಜಿಯಂ ಇದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ಎರಡು ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ವಾಸ್ತು, ಶಿಲ್ಪ, ಚಿತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅದರ ಭವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಕನ್ನಡಿಗಳಂತಿರುವ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮುಗಳು ತೀರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಚಿತ್ರ, ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಾಗವಿರಬೇಕು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬಿಜಾಪುರಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಮ್ಯೂಜಿಯಂ ಆಗಿ, ಆಯಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅವು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಲಿ ತೀರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿರುವವರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಆಸೆಯನ್ನು ನಾವು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮುಖವಾಣಿಯಾದ Quarterly Journal of the Mythic Society ಈಗ ಅಷ್ಟು ನಿಯತವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರೌಢ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆ. ಮಿಥಿಕ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೇ ಅಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳಸುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾವು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಷಯ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯದ ರೂಪುರೇಷೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಗ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಏನೇನೂ ಸಾಲದು. ಆ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ

ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮೂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆಸೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕುದುರಿದೆ. ಅದು ನಮಗೆಲ್ಲ ಸಮಾಧಾನ ತರುವಂತಹ ವಿಷಯ. ಸಂಶೋಧನೆ ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧಕರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಇಂದು ನಾವು ಅಳಿದುಳಿದ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿರಾಸೆ ಉಂಟು-ಮಾಡುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಹು ಗಂಭೀರವಾದುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವುದು ತೀರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಯ ಗಹನತೆ, ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ವಿಧಾನಗಳೆರಡನ್ನೂ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದೇನೆ.

VII. ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ

'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಂಶೋಧನೆ'ಯೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹಲವರು ತಮ್ಮ ಮಾತು ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಆ ಮಾತಿನ ಬಳಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೇನು ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಹಾಗೆ ಬಳಸುವವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ನನಗಿದೆ. ನಾನು ಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಹಾಗೆ ಆ ಮಾತನ್ನು ಬಳಸಿರುವವರೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು 'ಸಂಶೋಧನೆ' ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ'ವನ್ನು ತರುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂತೋಷವುಂಟು; ಆ ಪದದ ಜೋಡಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅನೇಕರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದಲ್ಲದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಅವರಿಗೆ ಇರುವಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯಿರಬಹುದಾದರೂ, 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ' ಮಾತಿನ ಬಳಕೆಯ ಕಾರಣ ತೀರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂಬ ಎರಡು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲನಾದವನು ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜವಿರಬಹುದಾದ ಮಾತುಕತೆಯುಂಟು. ಇವೆರಡರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂಬುದೂ ಒಂದು ಉಂಟು ತಾನೆ? ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಂತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸೃಜನಾತ್ಮಕೇತರ (ಅಥವಾ ವಿಮರ್ಶೆ) ಎಂದು ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರೆಡರಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಭಾಗವೇ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವೇ (ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಅಥವಾ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು.) ಕಲೆಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ

ಸಂಶೋಧನೆಯೊಂದೇ ಮಹತ್ವದ ಚಟುವಟಿಕೆ. ಆ ಶಿಸ್ತುಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಸಂಶೋಧಕರಿರುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಲೇಖಕರಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಂಶೋಧಕರು ಹೊಸದನ್ನು ಕಾಣುವವರು ಮತ್ತು ತನ್ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಲಿತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವವರು. ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದುತ್ತ ಬಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸಿ ಹೇಳುವವರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಲೇಖಕರು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಮಾನ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯಸ್ಥಾನ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಗಳಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ ರಸಾಯನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಂತಹ ಭೌತಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನದಂತಹ ಜೀವವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಲೇಖನ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವವರು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಜನ : ಇಲ್ಲವೇ ಸಂಶೋಧಕರು ಅಥವಾ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಲೇಖಕರು. (ಬೇಕಾದರೆ 'ಜನಪ್ರಿಯ ಲೇಖಕರು' ಎಂಬ ಒಂದು ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು). ಎಂದರೆ, ಆ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯ ಮಾತಿರಲಿ, ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ, ಆ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿದೆ.

ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದಂತಹ 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ' ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಲಾ ಮಾಧ್ಯಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೀವ್ರ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳು (ಈ ಮಾತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವವರು ಮುಂದೆ ಬರುವ ನನ್ನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು) ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯ (ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ, ಸಣ್ಣಕತೆ) ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ. ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗದ ಮೂಲ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಜನಿಸಿ ಬಂದುದಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದ ಸಾಹಿತಿ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಏನು ಆಧಾರವೆಂದು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಕತೆಯೊಂದನ್ನು ಬರೆದ ಕತೆಗಾರ ತಾನು ಕಂಡ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಘಟನೆ ಅಥವಾ ಘಟನೆಗಳನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವನ ಕೃತಿ ಆ ಘಟನೆಗೆ 'ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ'ವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಅವನ ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಪ್ರೇರಕವಾದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ದಾಖಲು ಮಾಡಿದರೂ ಆ ಒಂದು ಘಟನೆ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಹೊರಬರುವಾಗ ಏನು ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ತಾಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುವವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಬಹುದೇ ಹೊರತು ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೃತಿಯ ಆಸ್ವಾದನಕ್ಕಂತೂ ಅದು ತೀರ ಅನಗತ್ಯ (ಮೂಲ ಕೃತಿಯೊಂದರ ವಸ್ತುವಿನ ಆಧಾರದ

ಮೇಲೆ ರಚಿತವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಕೃತಿಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇದು ಅನ್ವಯಿಸಲಾರದು.) ಒಟ್ಟು ಈ ಚರ್ಚೆಯ ಸಾರಾಂಶವೆಂದರೆ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಲೆಯನ್ನು ಅದರದೇ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆಯೇ ಹೊರತು, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಂಶಗಳ ಜೊತೆ ಅದನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಮರ್ಶೆಯು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು. ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂಬುದೇ ಇರಲಾರದು. ವಿಮರ್ಶೆ ಏಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಎಂಬ ಉತ್ತರದಲ್ಲೇ ಅದರ ಪರಾವಲಂಬಿತ್ವ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅದು ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ಏಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು (ಅಥವಾ ತಂದುಕೊಡಲಿಲ್ಲ), ಕೃತಿಕಾರನ ಉದ್ದೇಶ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಾಗಬಹುದು. ಆ ಕೃತಿಯ ಬೆಲೆಗಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವೂ ನಡೆಯಬಹುದು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ, ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿರುವುದಾದರೂ ಯಾರು ಏನೇ ಹೇಳಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅವಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ರಸಾನುಭವ (ಇದನ್ನು ಬೇರೆ ಜ್ಞಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನ, 'ಕಲಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾನ' ಎಂದು ಕರೆದರೂ ತಪ್ಪೇನೂ ಕಾಣದು.) ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವುದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ನೇರವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿವೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಹುದೂರ ನಿಲ್ಲುವುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಹುದೂರವೇ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಅಂತಹ ಆದರದ ಸ್ವಾಗತವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ 'ಸ್ಪರ್ಧಿ'ಗಳ ಮಾತು ಹೇಳುವಾಗ, ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಕ್ರೂರ ಶತ್ರುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಅದು ಸೋಲನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ ಅನುದ್ದೇಶಿತವಾಗಿ ಹೊರಟಿತೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಅಳುಕು ನನಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಗಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಂತೂ ನಿಜ. ಇದು ಸರಿಯೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು, ಆ ಭಾವನೆ ಇರಲು ಸಂಶೋಧಕರು ತಾವೇ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ

ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎಷ್ಟು ಕಾರಣ ಎನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು, ಸಂಶೋಧಿಸಲು ಅವಕಾಶವುಂಟು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಬಯಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತಿಯಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ, ವಿಮರ್ಶಕನಾಗಲೂ ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ತೀರ ವಿರಳ. ಸಂಶೋಧನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಬೇರೆಯಾದ, ಮೂಳೆ ಕಡಿಯುವ ನೀರಸ ಚಟುವಟಿಕೆಯೆಂದೇ ಅನೇಕರ ಕಲ್ಪನೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬಹಳ ನಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಬೇರೆ ಶಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ದುರ್ಗತಿ ಒದಗಬಾರದಿತ್ತೆಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಗ್ರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾನ, ಗೌರವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಆದರ್ಶ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ವಾಸ್ತವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬೇರೆ.

ಈಗ ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಸಂಶೋಧನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಬಹುದೂರ ನಿಲ್ಲುವ ಕ್ರಿಯೆಯೇ? ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬೇರೆಯೇ? ಅದನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವವನು 'ಅಸಾಹಿತಿ' ಯೇ ಆಗಿರಬೇಕೇ? ಅಥವಾ ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ 'ಸಾಹಿತಿ' ಯನ್ನು 'ಅಸಾಹಿತಿ'ಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಾಟಗಾತಿ ಗುಣ ಅದರಲ್ಲಿದೆಯೇ? ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೂರ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆಯೇ, ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದೂ ತನ್ನದೇ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ಅನಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆ ಅಥವಾ ತಪ್ಪು ಅನ್ನಿಸಿಕೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೇ? ಸಂಶೋಧನೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಗತ್ಯದ ಗೌರವಾರ್ಹ ಚಟುವಟಿಕೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಶೋಧನೆ-ಯೆಂಬುದು ಅಸಾಹಿತ್ಯಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯೆಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಸಡ್ಡೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. 'ಅಸಡ್ಡೆ' ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ನಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯಜ್ಞರಾಗಲಿ, ವಿಮರ್ಶಕರಾಗಲಿ ಸಂಶೋಧಕರನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅವರಿಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಂಶೋಧಕರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಿಮುಖತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಇದೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ. ನನಗೆ ಆ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಹೇಳಲು ಬೇರೆ ಪದ ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಮುಂದಿನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಪರವಾಗಿ ವಕಾಲತ್ತು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಕೆಲವು ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಎಲ್ಲ ಶಿಸ್ತುಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವಂತೆ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳೂ ಉಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ, ಜಾನಪದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ, ಇತಿಹಾಸಕಾರ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ತಮ್ಮದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆನ್ವಯಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಲಾಭವುಂಟು. ಈಗಂತೂ ಯಾವುದೇ ಶಿಸ್ತು ತಾನೇ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಪಂಪ ಹರಿಹರರನ್ನು ಓದಿ ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಲ್ಲರು ಮತ್ತು ಆ ಸಸ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಬರಹಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಲಾಭವುಂಟು. ಆ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು ಹಾಗಿರಲಿ. ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವುದೆಂದರೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂಬುದು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೇ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಯಬಲ್ಲ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಟುವಟಿಕೆ. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೂ ಸಂಶೋಧನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದರ ಕಡೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಮೂಲತಃ ಭಿನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವೆರಡೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಅವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಅಗಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದನ್ನೊಂದು ಛೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಎರಡು ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದ ಪ್ರದೇಶ ಎರಡೂ ವೃತ್ತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿರುವಂತೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸೇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆ ಬರಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಬರಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಅಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಅದು ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಹೌದು, ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹೌದು. ಅದು ಸಂಶೋಧನೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಮತೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಕವಿಕಾಲ ವಿಚಾರಗಳು, ಆಕರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಅಲ್ಲುಂಟು.

ಅದು ವಿಮರ್ಶೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಕೃತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಮೌಲ್ಯನಿರ್ಣಯ ಅಲ್ಲುಂಟು. ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಖಂಡ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಜೊತೆ ಸಾವಯವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಸಂಶೋಧನೆ, ಇದು ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂದು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವಷ್ಟು ಸಡಿಲವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಗಳು ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಹೌದು, ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹೌದು. ಇಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೃತಿ ಅಥವಾ ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕಿಂತ, ಒಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೂಡಿ ಬರುವ ರೀತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ಭಾಷಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಅನುಭವದ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಚರ್ಚೆ ಇವೇ ಮೊಲಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ (general) ಸಂಗತಿಗಳ ವಿಚಾರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಹೌದು. ಕಾವ್ಯ ಭಾಷೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹೌದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯೇ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟ. ಎರಡೂ ಹೌದು ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಸಂಶೋಧನೆಯೇ ಸರಿ ಅಥವಾ ವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಸರಿ ಎಂಬ ವಾದಗಳ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಬಹುದು.

ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಕಾಲ, ದೇಶಗಳ ಚರ್ಚೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ; ಒಂದು ಕೃತಿಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಬೇರ್ಪಾಟನ್ನು ಬಹುದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು ಅಪಾಯಕಾರಿ. ಅವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಧಿಸುವ, ಒಂದರ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೊಂದು ಛೇದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ, ಎರಡೂ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮತ್ತು ಎರಡೂ ಒಂದಾಗುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನಾಗಲೇ ಹಿಂದೆ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯೆಂದರೆ ಕವಿಯ ಕಾಲ ದೇಶ ಮತ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ, ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆ ಇವುಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿರುವ ಹಾವಳಿ ಅನೂಹ್ಯ. ಸಂಶೋಧಕರೆಂದರೆ ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ದೂರವಾದ, ಒಣ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವ ನೀರಸರು ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಮೇಲಿನಂತಹ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಬಹಳವಾಗಿ ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿವೆ. ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರವಾದ ಚರ್ಚೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಲಭಕೀರ್ತ್ಯಪೇಕ್ಷೆ ಕಡಿಮೆ ಶ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಕರ್ಷಣೆಗಳೂ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಲವರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ವಾದವೆಂದರೆ, ಕಾರಣಗಳು ಏನೇ ಇರಲಿ, ಅನೇಕ

ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆ.

ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಕಾಲ, ದೇಶ, ಮತಗಳ ಚರ್ಚೆ ತೀರ ಅಗತ್ಯ. ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಕಾಲ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ಥಕ ಚರ್ಚೆಯೂ, ಕೊನೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಎಷ್ಟೋ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವನ ಕಾಲ, ದೇಶ, ಮತ, ರಾಜಾಶ್ರಯ, ವಂಶ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಸೋದರ, ಹುಟ್ಟೂರು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೊತ್ತಿವೆ. ಅವನ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯಾದ ಬೆಳ್ವೊಲದ (ಕೊಪ್ಪಳ ಪ್ರದೇಶ) ಕನ್ನಡವು ದೂರದ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಂಪನಿಗೆ ಕರಗತವಾದ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವಿದ್ದೇವೆ. ಆ ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಇವೆ ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಪಂಪ ಕವಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅನಾಥನಾಗಿ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ, ಅವನ ಎರಡೂ ಕೃತಿಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನ ಸ್ವಕೀಯ ವೃತ್ತಾಂತದ ಒಂದು ಮಾತೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು, ಕವಿಯ ಹೆಸರೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆಗ ಪಂಪನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಎಷ್ಟು ಕೈಕಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕವಿಯ ಸ್ವಕೀಯ ಸಂಗತಿಗಳು, ಅವನ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇವು ಕವಿಯನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಮೀನನ್ನೋ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೋ ಅವುಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಾದ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಾಡಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬರಿಯ ಕೃತಿ ಸಿಕ್ಕು ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಗೊತ್ತಿರದಿದ್ದರೆ ಮೀನನ್ನೂ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಗಾಜಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಂಜರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಂತಹ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ, ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ. ಈ ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಾಚೀನ ಗದ್ಯಕೃತಿಯ ಹೆಸರು, ಕವಿ, ಅವನ ಕಾಲ ದೇಶ ಸಮಾಜ ಇವು ಯಾವುವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ. ದೊರೆತಿರುವ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕತೆಗಳೊಂದೇ ಖಚಿತ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಕಥನ ಶೈಲಿ, ಅದರ ಗದ್ಯದ ಸೊಗಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅದು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲ, ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ನೋಡಲು ಅವಕಾಶವಾಗದೆ, ದೊರಕಿದ್ದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಪಂಪನ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ

ಅಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಾಗದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರಿವು ನಮಗಿಲ್ಲದೇ ಹೋಗಿರುವುದು. ಇತಿಹಾಸ, ಶಾಸನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಪಂಪನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿವೆ; ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದನೆ ಪಂಪನ ಕೃತಿಗಳ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ಜಿನಸೇನ ವ್ಯಾಸರೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆ ಅವನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರೆತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಡೆದಲ್ಲಿ ಆ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂವಾದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಠ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿ[illegible]ತ್ತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅತೃಪ್ತಿಕರ.

ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯನ ಯಾವುದೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ವಿವರಗಳು ನಮಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗದಿರುವುದು, ಕೊನೆಗೆ ಅವನ [illegible]ಗೆ ದಂತಕತೆಗಳೂ ದೊರೆಯದಿರುವುದು ಆ ಗಣ್ಯ ವಚನಕಾರನನ್ನು ಓದುಗರಿಂ[illegible] ಕಾ[illegible]ದೆ. ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಸ[illegible]ಧ್ಯವಾದುದಾದರೆ, ಅವನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಚಾಲನೆ, ಒಂದು ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ವಿಮರ್ಶೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವದ ರೂಪೀಕರಣವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಅನುಭವವಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸುವ, ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇತರರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ಬೆಲೆ ಇಷ್ಟೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವಸಮ್ಮತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಸೂತ್ರಗಳು ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವೂ ಹೌದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನಗತ್ಯವೂ ಹೌದೋ ಏನೋ ! ಒಂದು ಕಲಾಕೃತಿ ಒಬ್ಬ ಓದುಗ ಅಥವಾ ನೋಟಕನಿಗೆ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವಾಗ, ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುವಾಗ, ಭಿನ್ನ ಕಾಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಥವಾ ಒಂದೇ ಕಾಲದ ಭಿನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯ; ಸಾಧ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದೇ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ. ಹೀಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ದೇಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕೊರತೆ ಎನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಒಂದು ದಾಖಲೆಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯಂತೆಯೇ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುರಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ

ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ದೀಪ್ತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, ಅದರ ರೀತಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ನೀಡುವ ಹೇಳಿಕೆ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ಸೂಚಿಸಬೇಕು. ಎಂದರೆ, ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಇತರರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತಾಳೆ ನೋಡಲು (verify) ಬರುತ್ತದೆ. ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅದೇ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೂ ಅದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. (ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ವಿಶ್ವಾಸ ಪಾತ್ರವಾಗಿಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ). ಎಂದರೆ, ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರು ಸಂಶೋಧಕರು ಎರಡು ಬಗೆಯ ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಇದು, ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ತತ್ವ (theory) ಮತ್ತು ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ರೀತಿ ಎಂದರೆ ಅದೇ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲೂ ಅಪವಾದಗಳುಂಟು. ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ. ಆದರೆ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಅನ್ನಿಸಿಕೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ. ಇದು ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಷ್ಟು ಒಬ್ಬನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಸಂಶೋಧನ ಚಟುವಟಿಕೆ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಿಗೊಂಡು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪರಿಚಯ ಇರಬಹುದು, ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಅವನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಯಾವುದು ಬೇಕು ಬೇಡ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಚಟುವಟಿಕೆ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನಡೆಯಬಲ್ಲುದು. ಆದರೆ, ಸಂಶೋಧನೆಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಶುದ್ಧ ಪಾಠದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆ ಕೃತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಸಮಸ್ತದವರೆಗೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಸರಬರಾಜಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಒಂದು ಹೊಸ ಶೋಧವು ವಿಮರ್ಶೆಯ ಒಂದು ಹೊಸ ನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೇಲ್ಮೆಯನ್ನು ನಾನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅದು ತೀರ ತಪ್ಪು. ಮೇಲು ಕೀಳುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಿಂತ ಯಾವುದು ಮೊದಲು ಯಾವುದು ಅನಂತರ ಅಥವಾ ಯಾವುದು ಯಾವುದು ಏನೇನು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಶ್ನೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯ ಹೊಸ ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ

ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯು ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆ. ಆದರೆ, ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ನಿಲುವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಲ್ಲವು. ಎಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ವಿಮರ್ಶೆ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದು ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಕವಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಂಶೋಧನೆ ಒದಗಿಸುವ ಸಹಾಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಸಹಜವಾದುದೇ.

ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಪಂಪನ ತಮ್ಮ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಶಾಸನ ದೊರೆತು, ಪಂಪನ ತಾಯಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯವಳು ಎಂಬ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಗತಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಂಪನನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಭಾಷೆ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಕನ್ನಡ ಎಂಬ ಅವನದೇ ಹೇಳಿಕೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವವರು ಮೇಲಿನ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಗ್ರಹಾರಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ದತ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ಹುದ್ದೆಗಳು ದೊರಕಿದುವು ಎನ್ನುವ ಶೋಧ ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೀರಶೈವ ಚಳವಳಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ! ಅಲ್ಲಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನೆತನವೊಂದರಲ್ಲಿ, ಬಹುಶಃ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಕಲಾವಿದನೆನ್ನುವ ಸಂಗತಿ ಅವನ ವಚನಗಳನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ; 'ಎನಗೆಯೂ ಗೋಗೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಕ್ಕೆಯೂ ಎತ್ತಣಿಂದೆತ್ತಣ ಸಂಬಂಧವಯ್ಯಾ' ಎಂಬ ಅವನ ಉದ್ಗಾರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಮಲತೆಯ ಸಾವಿನಿಂದ ದಿಕ್ಕುದಪ್ಪಿದಂತಾಗಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ದೊರೆತುದು ಅವನ ಬದುಕಿನ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಬೇರೆ ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಬೇರೆ, ಜೇಡರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ ಬಸವನ ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ವಚನಕಾರ ಎಂಬ ಈಚಿನ ಶೋಧ ದಾಸಿಮಯ್ಯನನ್ನು ವಚನ ಚಳವಳಿಯ ಕಕ್ಷೆಯೊಳಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. 'ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು' ಎಂಬ ಬಸವನ ವಚನಕ್ಕೆ ಆ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಬಲ ಲಕುಲೀಶ - ಪಾಶುಪತ ಪರಂಪರೆಯ ಭದ್ರ ಕೋಟೆಯಂತಿದ್ದ ದೇವಾಲಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥೈಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಸಂಶೋಧನೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ

ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಶೋಧನ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಶೋಧನೆ ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಪಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡಬಹುದು. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಸ ಜ್ಞಾನ, ಹೊಸ ನೋಟ. ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಅದು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಏನು ಪರಿಣಾಮ ಆಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಅಪ್ರಸ್ತುತ. ತನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ, ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಲಾಭವಾದರೆ ಅವನು ಸಂತೋಷಪಡದಷ್ಟು ದಡ್ಡನೇನೂ ಅವನಲ್ಲ. ಅವನ ಆ ಸಂತೋಷ ಅವನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ಪರಿಣಾಮದ ಬಳಿಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅವನು ಮೊದಲೇ ಅಂತಹ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಹೊರಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಅವನ ಉದ್ದೇಶ ಸತ್ಯವನ್ನು, ಸತ್ಯವೊಂದನ್ನೇ ಕಾಣುವುದಾಗಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಸತ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಅಂತೆಯೇ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸತ್ಯ. ಸತ್ಯದ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯದ ಸತ್ಯಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತಿನ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಒಳ ತಿರುಳಿನಲ್ಲೂ ಒಂದಗ ಜೊತೆ ಒಂದು ಸೇರಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಮೂಲತಃ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರಿಕೆಯದು ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲದ್ದು. ಎರಡರ ವಿಧಾನದಲ್ಲೂ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಪ್ರಮೇಯ ರೂಪಣೆ (Hypothesis), ಪುನಾಪರಿಶೀಲನೆ, ಸಂಯೋಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಯೆಂದರೂ ಅದೂ ಕೂಡ ಅವುಗಳಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಂತೆಯೇ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ತನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯನ್ನು, ಅದು ಈಡೇರಲಿ ಬಿಡಲಿ, ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ವಿಮರ್ಶೆ ತನಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿಜ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ಯಾವ ವಿಮರ್ಶಕನೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಸಂಶೋಧನೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಉಳಿಯುವ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳಬಲ್ಲುದು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನಿಜವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೇ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾನದಂಡವಲ್ಲ.

ಈ ಮುಂದಿನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಹಲವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ; ಕೆಲವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲೂಬಹುದು. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು (process) ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ತೀರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವದ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (Analysis) ಒಂದು ಘಟ್ಟ, ಬಳಿಕ ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ (Synthesis) ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟ. ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜನೆಗಳೆರಡೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದ ಬಿಡಿ ಘಟಕಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ' ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಬೇರೊಂದು ಸ್ತರದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಚೆಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಂಯೋಜನೆಗೊಂಡು ಹೊರಬಂದ ಸಿದ್ಧವಸ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ ವಸ್ತುವಿನಷ್ಟೇ ಅದು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಬಳಕೆಗೊಂಡ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ವಿಧಾನವೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗುತ್ತವೆ.

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಬಹುದೇ? 'ಸೃಜನಾತ್ಮಕ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಮೂರಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಉತ್ತರವೇನೋ 'ಹೌದು' ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು.

■■

VIII. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ

(ಒಂದು ಸ್ಥೂಲ ಸಮೀಕ್ಷೆ)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ* ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕಾರು ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯದ ಕೆಲಸವೇ ಸರಿ. ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವೂ ಶ್ರಮವೂ ಅಗತ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಬಹುದು. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖರ, ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳಂತಿರುವ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ, ವಿಮರ್ಶೆಗಿಂತ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ, ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಲೇಖನವನ್ನು 'ಒಂದು ಸ್ಥೂಲ ಸಮೀಕ್ಷೆ' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಲೇಖನ ವಿಶೇಷಜ್ಞರಿಗೆ ಅತೃಪ್ತಿ ತರಬಹುದು. ಲೇಖನ ಆದಷ್ಟು ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕವಾಗಿರಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿ ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂಪಾದಕರಿಂದ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ತೇದಿಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದರ ಒಂದು ಸ್ಥೂಲ ಚಿತ್ರ ಬಂದರೆ ಸಾಕು. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸದಿದ್ದರೂ, ಅಂತಹ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರ ಹೆಸರುಗಳು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇವೆ.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಲು ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೊದಗಿಸಿದವರು ಮತ್ತು ದೇಶೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ

---

* ೨೨-೯-೧೯೭೦. ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದ ಶ್ರೀ ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಸಹಕಾರ ದೊರೆತುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿ ಅವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿದವರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು: ರೆ.ಎಫ್. ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವ ಸೇವೆ ಅನುಪಮವಾದುದು. ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧಕೋಶ A Kannada English Dictionary (1884) ಇಂದಿಗೂ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವವರಿಗೆ ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಹಾಯಕ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಬರೆದದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಾಗವರ್ಮನ **ಛಂದೋಬುಧಿ** (೧೮೭೫)ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಬಿ. ಎಲ್. ರೈಸ್ ಮತ್ತು ಜೆ. ಎಫ್. ಫ್ಲೀಟ್ ಅವರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಾಸನ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿರುವ ಸೇವೆ ಅನುಪಮವಾದುದು. ರೈಸ್ ಅವರ Epigraphia Carnatica ಸಂಪುಟಗಳಾಗಲಿ, Indian Antiquary ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಡಿ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಫ್ಲೀಟ್ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಾಗಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಉಳಿಯುವಂತಹ ಕೆಲಸಗಳು. ರೈಸ್ ಅವರು ಇದರ ಜೊತೆಗೆ **ಪಂಪ ಭಾರತ** (೧೮೯೮), **ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ** (೧೮೯೨), **ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಾಷಾ ಭೂಷಣ** (೧೮೮೪) ಮತ್ತು **ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ** (೧೮೯೦) ಗಳಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಫ್ಲೀಟ್ ಅವರ Dynasties of the Kanarese Districts ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚರಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದ್ದು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಓದಬಹುದಾದ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಇವರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದವರು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಇವರು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಸಂಶೋಧನ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಹೆಸರಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದವರೆಂದರೆ ರಾ. ಬ. ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಅವರು. ಇವರ **ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ** ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳು (ಮೊದಲ ಸಂಪುಟ, ೧೯೦೭) ಅಪಾರ ಶ್ರಮದ ಪ್ರತೀಕಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಳ, ಅಗಲಗಳು ಗೊತ್ತಾದದ್ದು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧಕರೆಲ್ಲ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪುಟಗಳಿಗೆ ಋಣಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ, **ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ, ಭಾಷಾ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು** (೧೯೦೩) ಸಂಪಾದಿಸಿ ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಮುನ್ನುಡಿಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ಇವರು ಅನೇಕ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಕಾಲವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದವರು ಡಾ. ಎ.

ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು. ಅವರ **ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಜೀವನ ಕಾಲ ವಿಚಾರ**ದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಿಮರ್ಶಿತವಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ತೇದಿಗಳನ್ನಲ್ಲವಾದರೂ ಕೆಲವನ್ನಾದರೂ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಇದೇ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸೇರುವ ಎಂ. ಗೋವಿಂದ ಪೈ,ಕೆ.ಬಿ. ಪಾಠಕ್, ಎನ್. ಎಸ್. ರಾಜಪುರೋಹಿತ್ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅನೇಕ ಕವಿಗಳ ಕಾಲ, ಮತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದರು.* ಪಾಠಕ್ ಅವರು **ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ**ವನ್ನು (೧೮೯೮) ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಉತ್ತಂಗಿಯವರು ಬಹು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ **ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನ**ಗಳನ್ನು (೧೯೨೪) ಸಂಪಾದಿಸಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಸಹವರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಎಸ್. ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು **ಆದಿಪುರಾಣ**ವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, **ಕವಿಚರಿತೆ**ಯ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

ಇದೇ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎ. ರಾಮಾನುಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು (೧೮೬೨ -೧೯೩೭) 'ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು (೧೮೮೦-೧೯೬೪) ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿಗಳನ್ನು, ಅದರಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳನ್ನು, ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ 'ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ'ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಹುಳು ತಿಂದುಹೋಗಿ ಹಾಳಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿಯನ್ನು ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಹನೀಯರು ಉಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು. ಈಚಿನವರು ಅವರು ಮೊದಲು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಸುಬೋಧ ರಾಮರಾವ್, ಗೊರಬಾಳ ಹನುಮಂತರಾವ್, ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಬೆಂಗೇರಿ ಹುಚ್ಚರಾಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯ. ಹರಿದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಮೊದಲ ಸಂಪುಟ ಅಚ್ಚಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ.

---

* ಗೋವಿಂದಪೈಯವರ ಬರಹಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರು **ಗೋವಿಂದಪೈ ವಾಙ್ಮಯ ದರ್ಶನ**ವೆನ್ನುವ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆ ಈ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿತು. ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವಿದ್ವದ್ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿಯ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದವು. ಇವು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಿದುವು. ಟಿ. ಎಸ್. ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರಲ್ಲದೆ, ತಾವೇ ಸ್ವತಃ **ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ**ಯನ್ನೂ, ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಜೊತೆಗೂಡಿ **ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ**ವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವಾರು ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಉದಾ: **ಭಾಸಕವಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕ, ವಚನ ಭಾರತ**). ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ತಜ್ಞರೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಲಾಭ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವರು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ **ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ** (ಆರಂಭ ೧೯೧೯) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹು ಪ್ರಮುಖ ಸಂಶೋಧನ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರ **ವಚನ ಧರ್ಮಸಾರವು** ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸೊಗಸಾದ ಪ್ರಾವೇಶಿಕ ಗ್ರಂಥವಾದರೆ, **ಭಕ್ತಿ ಭಂಡಾರಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು** ಹೃದ್ಯವಾದ ಒಂದು ಜೀವನ ಚಿತ್ರ. ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರ **ನಾಡೋಜ ಪಂಪ (೧೯೩೮)** ಈ ದಿನ ಹಳತಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಕನ್ನಡದ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ಅಭ್ಯಾಸಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳರು **ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ, ಚನ್ನಬಸವಪುರಾಣ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು** ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಶಂ.ಬಾ. ಜೋಷಿಯವರು ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ನುಡಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಿ.ಕೆ. ಭೀಮಸೇನರಾಯರ **ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಪಾಠಾಂತರಗಳು** ಎಂಬ ಕೃತಿ **ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ**ದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಒಂದು ಪೂರಕ ಗ್ರಂಥ. ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಅಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತರಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಏಕರೀತಿಯಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಬರೆಯಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಬರೆಯಲಾಗದಿದ್ದುದು ದುರದೃಷ್ಟ. ಅವರ **ಗದಾಯುದ್ಧ ಸಂಗ್ರಹ, ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆಗಳು** ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಮಾದರಿಗಳು. ಅವರ **ಸಮಾಲೋಕನ**ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ, ಅದರಲ್ಲೂ ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುವು ಅವರ ಹುಡುಕು ನೋಟವನ್ನೂ ರಸಜ್ಞತೆಯನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ

ಅವರ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖನಗಳು ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ಅವರ **ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ** ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳ ಸಾಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೋದರ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು. ಇವರ **ವಡ್ಡಾರಾಧನೆ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ**ಗಳು ಬಹು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಕೃತಿಗಳು. ಅವರ **ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆ** ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲು. ಕನ್ನಡ ನಿದರ್ಶನಗಳೊಡನೆ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ ಆ ಕೃತಿ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೇ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರ **ಶಬ್ದವಿಹಾರ** ಪುಟ್ಟ ಕೃತಿ; ಆದರೆ ನಿಘಂಟು ರಚನಾ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ. ಚೆದರಿ ಹೋಗಿರುವ ಅವರ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ ಸಂಪುಟ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಬರಲಿದೆ. (ಅಂತೆಯೇ ಅವರು **ಪಂಪಭಾರತ**ಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ.) ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ **ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ** ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಅಧಿಕೃತ ಬರಹವಾಗಿದೆ. ಎ. ವೆಂಕಟರಾವ್ ಮತ್ತು ಎಚ್. ಶೇಷ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **ಖಗೇಂದ್ರಮಣಿ ದರ್ಪಣ, ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣಂ, ಅಭಿಧಾನ ವಸ್ತುಕೋಶ** ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಎಚ್. ಶೇಷ ಅಯ್ಯಂಗಾರರೊಬ್ಬರೇ ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ** ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಅದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ **ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ**ಕ್ಕೆ ಎಚ್. ಚೆನ್ನಕೇಶವ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ವಿಸ್ತಾರವೂ ಪ್ರೌಢವೂ ಆದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಎಂ. ಮರಿಯಪ್ಪಭಟ್ಟರು **ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣ, ವ್ಯವಹಾರಗಣಿತ, ಜಾತಕತಿಲಕಂ** ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವರಲ್ಲದೆ, ಅಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೋಶವನ್ನು ಹೊಸ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಡನೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಹೊರಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. (ಅದರ ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ). ಎಂ.ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು **ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ**ವನ್ನು ಸೊಗಸಾದ ಪೀಠಿಕೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪನವರ **ಶರಣಚರಿತಮಾನಸ** ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳ ಸೊಗಸಾದ ಸಂಪಾದನೆ. ಡಾ. ಡಿ.ಎಸ್. ಕರ್ಕಿಯವರ **ಕನ್ನಡ ಛಂದೋವಿಕಾಸ** ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಮೊದಲ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವವರಲ್ಲಿ ಎನ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾವ್, ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಎಂ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ, ಆರ್. ಎಸ್.

ಪಂಚಮುಖಿ, ಕೆ.ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಪಿ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು ಜಿ.ಎಸ್. ಗಾಯಿ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಹನೀಯರು ಸಾವಿರಾರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಪಾದಿಸಿ South Indian Inscriptions, Karnataka Inscriptions ಮುಂತಾದ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾವ್ ಮತ್ತು ಪಂಚಮುಖಿಯವರ **ಕರ್ನಾಟಕ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳು** ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿಂದ ಮೊದಮೊದಲ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಪಂಚಮುಖಿಯವರ ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ **ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ** ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಕೃತಿ. ಪಿ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿಯವರ Basaveshwara and his Times ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉನ್ನತ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥ. ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದವರು ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ Karnataka through the Ages, ಅದರ ಕೊರತೆಗಳೇನೇ ಇರಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸ್ವಾಗತಿಸಬೇಕಾದ ಕೃತಿ. (ಇದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಮೊದಲ ಸಂಪುಟ ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಬೀಳಲಿದೆ.)

ಈ ಹಿರಿಯ ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಕೆಲವು ಕೃತಿಕಾರರ, ಕೃತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳು ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರು ಆಗಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ವಚನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಪಾಠಾಂತರಗಳ ಸಮೇತ ಒದಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಂದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸುಭದ್ರವಾದ ಅಡಿಪಾಯವು ಸಿದ್ಧವಾದಂತಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, **ತಿಪಷ್ಟಿ ಪುರಾತನ ಚಾರಿತ್ರ** ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣಗಳೂ ಸಂಪಾದಿತವಾಗಿ ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗಣ್ಯ ಹೆಸರೆಂದರೆ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರದು. ಅವರು ಬಹು ಸೊಗಸಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ **ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಚಂದ್ರಿಕೆ** ಮತ್ತು **ಶಿವದಾಸ ಗೀತಾಂಜಲಿ**ಗಳಿಗೆ ಡಿ.ಲಿಟ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರೆತದ್ದು ಅವರ ಕೆಲಸದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಕುರುಹು. ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ **ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ** ಇನ್ನೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸ. ಡಾ. ಜಿ. ವರದರಾಜಾರಾಯರ **ಕುಮಾರ ರಾಮನ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು** ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಗದ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿ. ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳ ತೌಲನಿಕ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಎಸ್. ಅನಂತನಾರಾಯಣ ಅವರ **ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕವಿತೆಯ ಮೇಲೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾವ್ಯದ**

ಪ್ರಭಾವ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದ ಆರಂಭ ದೆಸೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ನೂತನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಐ.ಮಾ. ಮುತ್ತಣ್ಣನವರ **ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕನ್ನಡ ಸೇವೆ.** ಹಲವಾರು ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾದರೂ ಅನೇಕ ಅಪೂರ್ವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕೃತಿ. ಪ್ರಾಕ್ತನ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಕೆಲಸದ ಉಲ್ಲೇಖ ಈಗಾಗಲೇ ಬಂದಿದೆ.

ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧವಾದ **ಸೌಂದರ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ** ಆದಿಯಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪಕ್ವ ವಿವೇಚನೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಬಿಳಿಗಿರಿಯವರ **ಆಲೋಕ, ಭಾಗ ೧** ಕೇಶಿರಾಜನ **ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಕ್ಕೆ** ಬರೆದ ಒಂದು ಆಧುನಿಕ ಪ್ರೌಢ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ. ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ **ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವು** ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕ್ರಿ.ಶ. ಐದನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಅವರ **ಸಂಶೋಧನ ತರಂಗವು** ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ. **ಸಂಶೋಧನ ರತ್ನಮಾಲಿಕೆ** ಟಿ. ಕೇಶವ ಭಟ್ಟರ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನ. ಟಿ.ವಿ. ವೆಂಕಟಾಚಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ **ಕನ್ನಡ ಛಂದಸ್ಸು** ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈಚಿನ ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥ. ಡಿ.ಎನ್. ಶಂಕರಭಟ್ಟರ **ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆ** ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕೃತಿ.

ಕೋ. ವ್ಯಾ. ರಮೇಶ್, ಬಾ.ರಾ. ಗೋಪಾಲ್, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಿತ್ತಿ, ಮಾಧವ ಕಟ್ಟಿ, ಪಿ. ಗುರುರಾಜ ಭಟ್, ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್, ಎಸ್. ನಾಗರಾಜ್ ಮುಂತಾದವರು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ತರುಣ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ರಮೇಶ್ ಮತ್ತು ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ ಅವರು ತುಳು ನಾಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅನೇಕ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿದ್ದಾರೆ. ರಿತ್ತಿಯವರು ನಾಂದೇಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಗೋದಾವರೀ ತೀರದ ಪ್ರದೇಶ ಈಗ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದು ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಉತ್ಸಾಹೀ ತರುಣರು ಇತರರಿಗೆ ನೀರಸವೆಂದು ಕಾಣಬಹುದಾದ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹಲವು ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಭರವಸೆ ತೋರಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಅವರ ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಈಚೆಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ದೊರಕಿದೆ. ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ ಅಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳು. ಅವರ **ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿ ಚರಿತೆಯ ಅನುಕ್ತ ಕೃತಿ ಸೂಚಿ** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾದ ಗ್ರಂಥ.

ಜಾನಪದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಈಚೆಗೆ ಅನೇಕರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಜಾನಪದವೆಂದರೆ ಜಾನಪದ ಕಾವ್ಯ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವವರಲ್ಲಿ ಹಲಸಂಗಿ ಚನ್ನಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಮತಿಘಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಗೊರೂರು ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಬಿ.ಎಸ್. ಗದ್ದಗೀಮಠ, ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿ ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕ.ರಾ.ಕೃ., ಜೀ. ಶಂ. ಪರಮಶಿವಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈಚೆಗೆ ಜಾನಪದ ಕಲ್ಪನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು, ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಒಗಟುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕಾರ್ಯ ಭರದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಹಳ್ಳಿಯ ಆಟಗಳು, ಹಬ್ಬಗಳು, ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೂ ಗಮನ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಜಾನಪದ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರರ **ಉತ್ತರ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜಾನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ** ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲವಾಗಿದೆ. ಜಾನಪದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೆಲಸಗಳ ಅಗತ್ಯ ಬಹಳವಿದೆ.

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾದ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇ. ಜಯ **ಕರ್ಣಾಟಕ, ಶಿವಾನುಭವ, ಶರಣಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ** ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇತರ ಲೇಖನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿವೆ. ಕರ್ಣಾಟಕಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾದ Kannada Studies ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪತ್ರಿಕೆ ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಮತ್ತು ಹಾ. ಮಾ. ನಾಯಕರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಹೊರಬರುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರಿಗೆ ಇರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು - ಮೈಸೂರಿನ **ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ,**

ಬೆಂಗಳೂರಿನ **ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ,** ಮತ್ತು **ಸಾಧನೆ,** ಧಾರವಾಡದ **ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ.** ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆಯಾಯ್ತು ಎಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾನಪದಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಪತ್ರಿಕೆ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದುಡಿದಿವೆ. ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು. **ಪಂಪಭಾರತ, ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ, ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ, ಕವಿ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟ ೧** (ಪರಿಶೋಧಿತ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೬೧) ಇಂತಹ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಅದು ಈಗ ಕನ್ನಡ - ಕನ್ನಡ ಕೋಶದ ನಿರ್ಮಾಣದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು, ಆರಂಭದ ಕೆಲವು ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಕೋಶವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ನಿಘಂಟುಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ, ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿಘಂಟು ಹಿಂದಿನೆಲ್ಲ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನೂ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಗುಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೀರಿಸಲಿದೆ. ಆ ಕೋಶ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಂದು ಭದ್ರ ಬುನಾದಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗದ ಕಡೆಯಿಂದ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಜಿ. ನಾರಾಯಣ ಅವರು, ಸಂಪಾದಕೀಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಮತ್ತು ಎನ್. ಬಸವಾರಾಧ್ಯರು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎನ್. ಬಸವಾರಾಧ್ಯರ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿರುವ **ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು** ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟುಗಳ ಪಾಠವನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಶಬ್ದಸೂಚಿಯೊಡನೆ ಒಂದೆಡೆ ಕೊಡುವ ಒಂದು ಹೊಸ ಪ್ರಯತ್ನ. ಅವರ ಈ ಕೃತಿ ನಿಘಂಟು ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಲಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಡೆದಿರುವ ಕೆಲಸದ ಒಂದು ಒಟ್ಟು ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದಂತಾಯಿತು. ಆಗಿರುವ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾರಾದರೂ 'ಸಾಲದು' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ನಿರಾಶೆಯ ಮಾತೆಂದು, ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆಗಿರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದಂತಾಯಿತೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೂ, ಈಗ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಹತ್ತಾರು ಗಮನಾರ್ಹ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಖಂಡಿತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ತೀರ ಹಿಂದೆ ಬೇಡ, ನಾನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (೧೯೫೦ - ೩) ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿಯ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಗವನ್ನೂ, ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೇನಿತ್ತು? ಆದರೆ ಈ ದಿನ ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರ ಪುಸ್ತಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸಿಗುವುದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೃತಿಗಳ ಅನುವಾದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಅನುವಾದಕ್ಕಾಗಿ ಡಾ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅಭಿನಂದನೀಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕಾದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಂತೂ ನಾವಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡವಂತೂ ಈಗ ಸಂಶೋಧಕರ ಸ್ವರ್ಗವೇ ಸರಿ. ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಯಾರೂ ಮುಟ್ಟದೇ ಇರುವ ಅಥವಾ ಗಮನಿಸದಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ತಂಡವನ್ನೇ ಎದುರಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರವೇನೋ ತನ್ನ ಹಲವು ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಕೆಲಸಗಾರರನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ.

■■

IX. ಸಂಶೋಧನ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದಾಗ ನಮಗೆ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಮೂರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾದರೂ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ - ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಏನೇನು ಕೆಲಸ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈ ಚಿಕ್ಕ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಿರುವ ಒಂದು ತರುಣರ ಪೀಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಾಗಲೇ ಕೆಲವು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುಣೆಯ ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿರುವ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಬಿಳಿಗಿರಿಯವರು ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಕೇಶಿರಾಜನ **ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ**ದ ಬಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ **ಆಲೋಕ** ಎಂಬ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅದರ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಇನ್ನೇನು ಹೊರತರಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವವರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಡಿ.ಎನ್. ಶಂಕರ ಭಟ್ಟರ **ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆ**ಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಇತಿಹಾಸದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಈ ಪುಟ್ಟ ಗ್ರಂಥವು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಫಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಟ್ಟರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಗ್ರವಾದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ **ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆ**ಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ, ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಲೇಖಕರ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಓದುವವರು ಆ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾನುಭೂತಿಪರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜಿನವರು ಕನ್ನಡ ಉಪಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲಕ್ಕಿ ಕನ್ನಡ, ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು

ನಂಜನಗೂಡು ಕನ್ನಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೈಸೂರಿನ ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಆಗಲಿದೆ. ಡೆಕ್ಕನ್ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ **ಲಿಂಗ್ವಿಸ್ಟಿಕ್ ಸರ್ವೆ ಬುಲೆಟಿನ್ನಿ**ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಡಾ. ಡಿ.ಎನ್. ಶಂಕರ ಭಟ್ಟರ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಖಂಡಿತವೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವೂ ಆಗಿದ್ದು, ಅಂತಹ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬಾರದೇ ಎಂದು ಅನೇಕರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದೆ.

ವಚನಗಳು

ಹಳೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕೈಗೊಂಡ ವಚನ ಸಂಸ್ಕರಣ, ಪ್ರಕಟಣ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದಿವೆ. ಈಚೆಗೆ **ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರನ ವಚನಗಳು, ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು** ಮತ್ತು ಶಿವಶರಣೆಯರ **ವಚನಗಳು** ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅನೇಕ ವಚನಕಾರರ ಹೊಸ ಹೊಸ ವಚನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಹೊರ ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಹಲವಾರು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಿಂದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಚನಗಳ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿವೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಗಳ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿ, ಮುನ್ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೌಢಿಮೆಗಳಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಇವುಗಳ ಬೆಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರ ಮಠ ಅವರ **ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಪರಾಮರ್ಶೆ** ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಪುಟಗಳ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥ. ಹಿಂದೆ ಗೂಳೂರು ಸಿದ್ಧವೀರಣ್ಣೊಡೆಯನ **ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ**ಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ನಾವು ಆ ಕೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ವಿದ್ವತ್‌ಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೆವು. 'ಪರಾಮರ್ಶೆ'ಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು, ಶೈಲಿ ಜಾಳು ಜಾಳು. ಇಡೀ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ '**ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ**'ಯ (ಗಳ) ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನು ಉಳಿದದ್ದು ಏನೇನೋ ಇದೆ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈಚೆಗೆ ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರು ಶಿವಗಣ ಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ '**ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ**'ಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ವಚನಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಶ್ರಮ ವಹಿಸಬಲ್ಲರು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಅಷ್ಟೇ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿ ವಿಷಯ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ

ಕೊಡಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ತಾವು ಒಂದು ಹೊಸ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮುನ್ನುಡಿಗಳನ್ನು ಓದಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಶಬ್ದಾಡಂಬರ, ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದವರ ಬಗ್ಗೆ ಸಿಡುಕು, ಅಸಹನೆ, ಕಟು ನುಡಿಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪನವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ **ಶರಣ ಚರಿತ ಮಾನಸ** ವಿದ್ವತ್ಪ್ರಪಂಚ ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಅದರ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಉಳಿದವರು ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸಂಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಕೋಶವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಮದ್ರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಅದರ ಮೊದಲ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಹೊರತಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಮರಿಯಪ್ಪ ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಂತಹ ಪ್ರೌಢ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಜೀವತುಂಬಿ ಬೆಳಸುವುದಾದರೆ ಮೈಸೂರು ಧಾರವಾಡ ಬೆಂಗಳೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳಿಗೆ ಜಾಗವಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರೌಢ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿದ್ದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಸಾಹ ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಓರಣಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಾನದಪ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ ಕ್ರಮೇಣ ರೂಪುಗೊಂಡು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರದರ್ಶನಾಲಯವಾಗಲಿದೆ. ಅದೇ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಡಾ. ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ **ತಿಮ್ಮಕ್ಕನ ಪದಗಳು** ಹಾಲಕ್ಕಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳ ಸುಂದರ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ 'ಜಾನಪದ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಎರಡನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈಚಿನ ಒಂದು ಬೆಳವಣಿಗೆಯೆಂದರೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ.

ಶ್ರೀ ಐ.ಮಾ. ಮುತ್ತಣ್ಣನವರ **ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಕನ್ನಡ ಸೇವೆ** ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಲಭ್ಯವಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆಂಗ್ಲರು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬಾರದಿತ್ತು ಮುಂತಾದ ಆಭಾಸಕರ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹೇಳದೆ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲ. ಆಂಗ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಋಷಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕರೆಂದು ಪದೇ ಪದೇ ಹೊಗಳುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯನ್ನು ಶಂಕಿಸಿರುವ ಈ ಲೇಖಕರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯೂ ಶಂಕಾಸ್ಪದವಾದುದು ಎಂದು ಓದುಗರಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನ್ನಿಸಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇತಿಹಾಸ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಶ್ರೀ ಆರ್. ಎಸ್. ಪಂಚಮುಖಿಯವರ **ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ** ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕ. ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೇಖಕರಿಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಹೊರತಂದಿರುವ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥ Karnataka through the Ages ಒಂದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾದ ಕೃತಿ. ಇದರ ಲೋಪದೋಷಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣವಾದ ಸಮಗ್ರ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದೆಡೆ ಸಿಗದಿದ್ದುದರ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಇದು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿವಾರಿಸಿದೆ. ಇದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳಲಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ಪರಿಷ್ಕರಣಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆದಿವೆ. ಈಚೆಗೆ ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ ಅವರ 'Karnataka Inscrptions. Vol. V' ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಮೇತ ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಸೊಗಸಾದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಎ.ವಿ. ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯವರ **ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ** ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ.

ಡಾ. ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರ **ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ** ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪರಿಚಯ

ಮಾಡಿಕೊಡುವ ದೊಡ್ಡ ಆಸೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿರುವ ಗ್ರಂಥ. ಹತ್ತಾರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಅಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತಹ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ನಿಜ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಗಂಭೀರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಇತಿಹಾಸದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುವವರಿಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ - ಗ್ರಂಥದ ತುಂಬ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಗಳು, ಅನೇಕ ತಪ್ಪು ಹೇಳಿಕೆಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನ ಸಾಕು. ಮತಂಗ ಎಂಬುವನದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ 'ಬೃಹದ್ದೇಶಿ' ಎಂಬ, ತೇದಿ ಖಚಿತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಂಗೀತ ಗ್ರಂಥದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತಾವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಐದನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಬಹುದು ಎಂದು ತೀರ ಖಚಿತವಾದ ಉಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಸಂಖ್ಯೆಗೇ ಮನ್ನಣೆ

ಈ ಪರಿಮಿತವಾದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಹು ಈಚೆಗೆ ಬಂದ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಅನೇಕರು ತೃಪ್ತಿಯ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಾತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗುಣವನ್ನು ಬಯಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬೇರೆಯದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಂಶೋಧಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಈಗ ಸಂಶೋಧಕರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಜನ ಹೆಸರು, ಹಣ, ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು. ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮಪಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಧೈರ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಬರೆದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧನೆಯೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಓದುಗರೂ ಕೂಡ ಪುಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಕೃತಿಯ, ಕೃತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೃತಿಕಾರ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಸಹಜವೇ. ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕಠೋರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ರಾ. ಬ.

ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಡಾ. ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಪ್ರೊ. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಪ್ರೊ.ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗ ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಂತಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು (Research papers). ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರ ಕಡೆಗೇ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ತೀರಾ ನಿರಾಶರಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದೊಂದೇ ಸಮಾಧಾನ. ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಒಂದು ವ್ರತವೆನ್ನುವಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗುವ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಸಾಹೀ ತರುಣರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

■■

X. ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ

ಈ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯೇ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುತ್ತಿರಲು ಕಾರಣ : ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾನು ಆ ಶಿಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡಿದ ಹಿರಿಯ ಸಂಶೋಧಕರ ಒಡನಾಟದ, ಅವರ ಬರಹ ಚರ್ಚೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಆ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವ ರೀತಿ, ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ, ಪಡೆದ ಅನುಭವ ಇವುಗಳನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿರುವುದರಿಂದ. ಈ ಲೇಖನದ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ನನ್ನ' ಎಂಬ ಮಾತು ಇರುವುದು ಅನಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕರ ಗುರಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸತ್ಯವನ್ನು, ಇತರರು ಕಾಣದೆ ಇರುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು, ವ್ಯಕ್ತದ ಹಿಂದೆ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿರುವ ನಿಯಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ 'ಅವರ' 'ಇವರ' 'ನನ್ನ' 'ಇತರರ' ಎಂಬ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇರುವುದು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ವಿಧಾನಗಳು, ವಸ್ತು ಬೇರೆ ಇರಬಹುದಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಗುರಿ ಒಂದೇ : ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಕಾಣುವುದು. 'ತಮಸೋ ಮಾ ಜ್ಯೋತಿರ್ಗಮಯ' - ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಜ್ಯೋತಿಯೆಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಏಕೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಂಶೋಧಕರು. ಸಂಶೋಧನೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲದ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ, ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಶ್ರಮದ ಮಾರ್ಗ.

ಈಶಾವಾಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ : 'ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಂತಿರುವ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಹಿಂದೆ ಹುದುಗಿರುವ ಸತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಅತ್ತ ಸರಿಸು ; ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಆ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲ, ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನ.' ಈ ಮಾತು ವಿಶ್ವದ ಹಿಂದಿನ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿರುವ ಸತ್ಯಶೋಧಕ ಋಷಿಯೊಬ್ಬನ ಹಂಬಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನಲ್ಲೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವ ಆ ಋಷಿಯ ಹಂಬಲದ ಗುಣವಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಆ ಸಂಗತಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ

ವಾಸ್ತವವನ್ನು, ಪ್ರವಹಿಸುವ ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಸಂಶೋಧಕ. ತಾನೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತಾನು ಅಡಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದರ ಸುಳುಹನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಯಾವ ಸಂಗತಿ ಅಡಗಿತ್ತೋ ಅಂತಹುದರ ಸುಳುಹನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸಂಶೋಧಕ ಅದನ್ನು ಕಾಣಲು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಶಿಸ್ತುಬದ್ಧ ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಬೌದ್ಧಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಸಂಶೋಧನೆ.

ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ನೀಡಬಹುದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವು ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು -ವರ ಅಥವಾ -ವಾರದಿಂದ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಾಣಾವರ, ನಾಗವಾರ. ಅವುಗಳು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಊಹೆಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನೂರು ನಾನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಅವುಗಳು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಮೇಲೆ ಥಟ್ಟನೆ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

'ವರ', 'ವಾರ' ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ 'ಪುರ' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯವಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಹೆಸರಿನ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದರೂ ಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘಗಳಿರುವ 'ವರ' 'ವಾರ' ಎಂದಾದುದು ಏಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರರು. 'ಏಕೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದು, 'ಹೇಗೆ?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲದು. 'ಪುರ' ಪದವು ಹೆಸರುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ - ವರ, -ವಾರ ಆಗುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ನಿಯಮವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರವು ದೀರ್ಘವಾಗಿದ್ದರೆ 'ವರ' ಎಂಬ ಹ್ರಸ್ವಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೂ, ಹ್ರಸ್ವಸ್ವನವಾಗಿದ್ದರೆ 'ವಾರ' ಎಂಬ ದೀರ್ಘಾದಿ ಪ್ರತ್ಯಯವೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಾರವಾರ, ಮಾಯಾವರ, ಧರ್ಮಾವರ, ಸಿರಿವಾರ ಇಂತಹ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಆ ನಿಯಮವು ಯಾರೋ ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ, ಜನರ ಆಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ರೂಪುಗೊಂಡಂತಹುದು. ಅಂತುಹುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂಶೋಧನೆ. ಇದೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ.

ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲೇ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದ ಪಂಪ ತನ್ನದು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ ಏನು? ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಮೇಲೆ ರಾಜರ ಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯಬಾರದು ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿತು? ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ? ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಒಂದೇ

ಸಾಲಿನದಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದೀಪ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬೆಳಗುವಂತೆ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ಅರ್ಥಾತ್ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಅಂತಹ ಉತ್ತರಗಳು ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ, ವಚನ ವಾಙ್ಮಯದ ಮೇಲೆ ಅಪೂರ್ವ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ.

ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಉತ್ತರಕ್ಕಿಂತ ಆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಲು ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲು ನಡೆಯಿಸಿದ ಮಾರ್ಗ ಮುಖ್ಯ. ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ, ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತವೇ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಹೊಳೆಯದಿದ್ದರೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಉದ್ಭವಿಸೀತು? ಯಾವನೇ ಸಂಶೋಧಕನನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅವನು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ಪರಿಹಾರ ಅಥವಾ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲ. ಅವನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಉತ್ತರವು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯವನ ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆಯವನಿಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ದೊರಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೊದಲ ಹಂತವನ್ನೇ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನವನ್ನೇ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪಾಶ್ಚತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ಬದುಕು, ಅದು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾದ ಹಿಂದಿನ ಪರಂಪರೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ತೋರಿದರಲ್ಲದೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಬುಕನನ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿ ೧೮೦೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ನಂಬಿಕೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕತೆಗಳು, ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಹಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿದನು. ಆ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ (೧೯ನೇ ಶ.) ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕರು ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಫ್ಲೀಟ್, ರೈಸ್, ಕಿಟಲ್, ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಅ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದಿಮಠ, ಎಂ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ, ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಆ. ನೇ. ಉಪಾಧ್ಯೆ, ಪಿ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ ಇವರು ಆ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು. ಅವರ ಸಂಶೋಧನ

ವಿಧಾನ ಒಂದೇ : ಅದು ಸತ್ಯಶೋಧನ ವಿಧಾನ. ಶಾಸನಗಳೋ ಕಾವ್ಯಗಳೋ ಅವುಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಆ ಬಳಿಕದ್ದು. ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರು ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರಮ ನಮ್ಮ ಎಣಿಕೆಗೆ ಮೀರಿದ್ದು.

ಶಾಸನಗಳ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ನಾಡಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಅವುಗಳ ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಹೊರತರುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಟ್ಟ ಸಾಹಸ ಅನೂಹ್ಯ. ಅವರು ಹೊರ ತಂದ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳ ನೈಜತೆ, ಪಾಠ ಶುದ್ಧಿ, ಕಾಲ, ಕೃತಿಕಾರರು, ಆ ಕೃತಿಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ (ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ) ಚರ್ಚೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೂ ನಡೆದುವು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಒಂದು ಸಮಾನ ಅಂಶ : ಸತ್ಯಶೋಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ತುಡಿತ. ಆ ತುಡಿತದಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಒಂದು ತೀವ್ರ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ - ಸಾರಸ್ವತ ತಪಸ್ಸು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕವನ್ನು, 'ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ಕಾಯಕ'ವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅದು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಬೇಕು.

ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕರಿಗೆ ಡಾಕ್ಟೊರೇಟ್ ಪದವಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪಡೆದವರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪದವಿಯು ತಾವು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಕೊನೆ ಉಸಿರಿರುವವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಈಗಿನ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ಜೊತೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅವರ ಮಹತ್ವ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕೆಲವು ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ತೀರ ಕಳಪೆಯಾಗಿರುವ ಗುಣಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ನಾನು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗಿಂತ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರನ್ನು (Guides) ಹೊಣೆ ಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ (ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಲ್ಲಿ) ಬಹುಪಾಲು ಜನ ಅಂಥವೇ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಪದವಿ ಪಡೆದವರು ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟೊರೇಟ್ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಫಲರಾದವರು. ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ, ಈಚಿನ ಬಹು ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆದಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಪದಪುಂಜಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅದನ್ನೇ ಸುತ್ತಿ ಬಳಸಿ ಹೇಳುವುದು, ಜೊತೆಗೆ ರಂಜಕವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಕೆಲವು ಕಲ್ಪನೆ ಬಳಸುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿನಾಯ್ತಿಗಳಿದ್ದರೂ ಕಡಿಮೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಯ ಆರಂಭದ ಯುಗದ ಒಂದು ಕೊರತೆಯನ್ನು ಕಳೆದ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮೊದ ಮೊದಲು ಸಂಶೋಧನೆಯು ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು, ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳು, ಶಾಸನ ತಾಮ್ರಪಟಗಳು, ನಾಣ್ಯಗಳು, ಭೂಶೋಧದ ಅವಶೇಷಗಳು ಇವು ಆ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು. ಮತ್ತು ಅದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿತ್ತು, ಸಹಜವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೈ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದುದು ಗತಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸ, ಅದರ ಪುನಾರಚನೆ. ಜಾನಪದದ ಕಡೆ ಗಮನ ಹೋದುದು ಈಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ನೋಡಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಾವ್ಯ, ಶಾಸನಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಾದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ಚರಿತ್ರೆ ಇರುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಅದು ಸಮಕಾಲೀನವೂ ಆಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅದು ಮನುಷ್ಯನ ಒಂದು ಭಾಗವೇ ಆಗಿರುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯ.

ಹೀಗಾಗಿ, ಭಾಷೆಯ ಹಿಂದಿನ ಚರಿತ್ರೆಗಿಂತ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಡು ಭಾಷೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅಧ್ಯಯನ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಇವುಗಳತ್ತ ಕ್ರಮೇಣ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಗಮನ ಹರಿದುದು ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನದ ಚರಿತ್ರೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯವು, ಅದು ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆಯಾಗಿರಲಿ ತಂದುಕೊಡುವ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವೂ ಅಮೂಲ್ಯವೂ ಆಗಿರಬಲ್ಲವು.

ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮಾರ್ಗ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾರ್ಗ, ವಿಧಾನ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ. ಸಂಶೋಧಕ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಬಹುದು. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುಮಾರಾದ ಪರಿಚಯ ಮಾತ್ರ ನನ್ನದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಒಟ್ಟು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಆಗದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅದಲ್ಲ. ಈಗ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯ ಆಕರ್ಷಣೆಯೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ತೀರ ಕಳಪೆ ನಿಬಂಧಗಳು ಹೊರಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಲೇಖನ ಬರೆದು ಅಲ್ಲಿಗೆ

ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸೀಮಿತ ವಿಸ್ತಾರದ ವಿಷಯವು ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗೆ ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಪದವಿ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹಲವರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ, ಸಾಧನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿಯತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೇಖನಗಳು, ಕಾವ್ಯ, ಕತೆ, ಸಣ್ಣಕತೆ, ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದು ಅವು ಹೇಗೋ ಏನೋ ಜೀವ ಹಿಡಿದು ಬದುಕಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡದ ಕಾವ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಇರಲಿ ಅವುಗಳ ಪದಶಃ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ವಿವರಿಸುವವರೂ ಕಾಣೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿರಾಶಾದಾಯಕವೆಂದರೆ ಅದು ಸಿನಿಕತನದ ಮಾತಲ್ಲ. ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ತರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತರಗತಿಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಪಡಿಸುವವರು ಯಾರು? ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಡಬಾರದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ದಿನಗಳು ನಾಳೆ ಬಂದಾವು ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದೇನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಂತೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಯಾವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೋ ಅದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ; ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

■■

XI. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ : ಉತ್ಪನನ ನಿವೇಶನಗಳಾಗಿ

ಮನುಷ್ಯನ ಸಂವಹನ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನವಾಗಿ ಭಾಷೆ ವಹಿಸಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸಕ ದಂಡಿಯು (ಕೃತಿ 'ಕಾವ್ಯಾದರ್ಶ') ಭಾಷೆಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸುವ ಜ್ಯೋತಿಯೆಂದೂ ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ ಉದ್ಗರಿಸಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಇದಮಂಧಮ್ ತಮಃ ಕೃತ್ಸ್ನಂ ಜಾಯೇತ ಭುವನತ್ರಯಂ ।
ಯದಿ ಶಬ್ದಾಹ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿರಾಸಂಸಾರಾನ್ ನ ದೀಪ್ಯತೇ ॥

ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು "ಮನುಷ್ಯರು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪಂದಿಸಲು ಬಳಸುವ ಯಾದೃಚ್ಛಿಕ ಸ್ವನಸಂಕೇತಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಭಾಷೆ"ಯೆಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. (-ಸ್ಟುರ್ಟೆವಾಂಟ್). ಸಾಮಾನ್ಯ ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅತ್ಯುನ್ನತ ಬೌದ್ಧಿಕ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ)ದವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವುದು ಭಾಷೆಯೇ. ಪ್ರಾಣಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಭಾಷೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯೇನೂ ಅಲ್ಲ.

ಭಾಷೆಯೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಡುಭಾಷೆ, ಬರಹದ ಅಥವಾ ದಾಖಲಿತ ಭಾಷೆ ಅಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತದೆ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ.

ಅನಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯೊಡನೆ ಭಾಷೆಯ ಸಂಗೋಪನ ಅಥವಾ ಸಂರಕ್ಷಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಕಡೆ ಗಮನವನ್ನು ನೀಡೋಣ. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾಧನವಾದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದರ ಬದಲು ಭಾಷೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಉಂಟು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಜನರು ಆಡುವ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು, ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದು

ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ಮಧ್ಯದ ಸಂಪರ್ಕ ಸೇತುವಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಹರಿದು ಬಂದಿರುವ ಭೌತಿಕ ಅಥವಾ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಭಂಡಾರವೂ ಹೌದು. ಅದು ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಜ್ಞಾನದ ನೆನಪಿನ ಗಣಿ. ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಜನ ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ಮರೆತ ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳು. ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಇವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿಟ್ಟು-ಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಈಚಿನವರೆಗೆ ತನ್ನ ಒಳಪದರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹೊರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನೂ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಮಣ್ಣಿನ ಲೋಹದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಶತಮಾನಗಳ ಗತಕಾಲದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಭಾಷೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದಾಗ, ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವವರೇ ಆ ಮಾಹಿತಿಯು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಇತಿಹಾಸಪೂರ್ವಯುಗದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳು ಪದಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವುದು ಆ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪುನಾರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಮಾಹಿತಿಯಾಗಬಹುದು.

ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದ 'ಕಬ್ಬಿಣ' ಪದ. ಆ ಪದವನ್ನು 'ಅಗೆದರೆ' ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ : ಕರ್ + ಪೊನ್ (= ಕರಿಯ ಲೋಹ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನ). 'ಪೊನ್' ಪದಕ್ಕೆ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜ್ಞಾತಿಪದಗಳು ಹೀಗಿವೆ-

ತಮಿಳು	ಪೊನ್	'gold,' 'metal', 'iron'
ಮಲಯಾಳಮ್	ಪೊನ್	'gold'
ತೊದ	ಪೊನ್	'gold'
ಕನ್ನಡ	ಪೊನ್	'gold', 'metal'
ಕೊಡಗು	ಪೊನ್ನು	'gold'
ತುಳು	ಪೊನ್ನು	'gold'
ತೆಲುಗು	ಪೊನ್ನು	'gold'
ಕುರುಖ್	ಪನ್ನ	'iron'

"ಕಬ್ಬಿಣ" ಪದದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳು (Cognates) ಹೀಗಿವೆ:

ತಮಿಳು ಕರುಮ್ ಪೊನ್ (ಕರುಂಬೊನ್)

ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಿಣ

ತುಳು ಕರ್ಬ

ಅದೇ ಕಬ್ಬಿಣ ಅರ್ಥದ ಪದಗಳು ಹೀಗಿವೆ : 'ಇರುಂಬು' (ತಮಿಳು), 'ಇರುಂಬು' (ಮಲಯಾಳಂ), 'ಇರುಂಬು' (ಕೊಡಗು), 'ಇನುಮು / ಇನುಮ್' (ಕೊಲಾಮಿ), 'ರುಂಬ' (ಕುಇ)

ಕರ್ + ಪೊನ್ black gold (metal) or iron > ಕರ್ಬೊನ್

ಇರು + ಪೊನ್ black gold (metal) or iron > ಇರುಂಬು

(ಇರ್ / ಇರು = black. ನೋಡಿ "ಇರುಳ್")

ಹಳಗನ್ನಡ. "ಕರ್ಬೊನ್" - ನಡುಗನ್ನಡ. "ಕಬ್ಬುನ" - ಹೊಸಗನ್ನಡ. "ಕಬ್ಬಿಣ"

ಮೇಲಿನ ಪದನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೊರಡುವ ತೀರ್ಮಾನ ಸ್ಪಷ್ಟ. "ಪೊನ್" ಅಥವಾ ಚಿನ್ನವೇ ಮೊದಲು ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಶೋಧಗೊಂಡ ಲೋಹವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ("ಪೊನ್") ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಲೋಹ ಎಂಬರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವು. "ಪೊನ್" ಎಂದರೆ ಚಿನ್ನವೂ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು, ಲೋಹವೂ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಶೋಧವಾದಾಗ, ಅದನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕರ್ + ಪೊನ್ ಎಂದರೆ ಕರಿಯ ಚಿನ್ನ (ಅಥವಾ ಲೋಹ) ಎಂದು ಕರೆದುದು ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಲೋಹ ವಿಜ್ಞಾನದ ಇತಿಹಾಸವೂ ಅದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನವು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲ್ಪದರದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬಹುದು. ಆ ಕಾರಣವೇ ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲು ಬಳಸಿದ ಲೋಹವೆಂದರೆ ಅದೇ. ಆದರೆ ತಾಮ್ರವನ್ನು ಪಾತ್ರೆ, ಆಯುಧ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಬಳಸುವಂತೆ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬಳಸಲು ಕಷ್ಟ. ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಚಿನ್ನದ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲೇ ತಾಮ್ರದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. (Cf. Ed. G. Kuppuram, K. Kumudamani : History of Science and Technology in India, VI. p. 105.) ನವಶಿಲಾಯುಗದ ಮನುಷ್ಯನೇ ಕಲ್ಲಿನ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರವನ್ನು ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ.

ಕನ್ನಡದ "ಚೆಂಬು" (copper) ಪದಕ್ಕೆ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿನ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳು ಇಂತಿವೆ:

ತಮಿಳು	ಚೆಂಬು	'copper,' 'gold'
ಮಲಯಾಳಂ	ಚೆಂಬು	'copper'
ತೊದ	ತೆಬ್	'copper'
ಕೊಡಗು	ಚೆಂಬು	'copper'
ತುಳು	ಚೆಂಬು	'copper,' 'brass'
ಕನ್ನಡ	ಚೆಂಬು	'copper,' 'copper vessel'

The Dravidian Etymological Dictionary ಸಂಪಾದಕರಾದ ಟಿ. ಬರೊ, ಎಂ.ಬಿ. ಎಮೆನೋ ಅವರು ಮೇಲಿನ ಪದಗಳು ರೂಪುದಳೆವಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ತಾಮ್ರ' (ಪ್ರಾ. ತಂಬ 'copper') ಪದದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ, ಆ ಪದಗಳ ಸರಿಯಾದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೀಗೆ : ಕೆನ್ / ಚೆನ್ + ಪೊನ್ - *ಕೆಂಬೊನ್ / *ಚೆಂಬೊನ್ ಚೆಂಬು, 'red metal' (*ಈ ಚಿಹ್ನೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದರೂ ದಾಖಲಾಗದ ರೂಪವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.) ಕನ್ನಡದ ಚೆಂಬು, ತಂಬಿಗೆ ('Copper Vessel') ಎರಡಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಮೂಲ. ಪದಾದಿಯ ಚ್, ತ್ ಇವು ಪರಸ್ಪರ ಬದಲಾಗಬಹುದು, ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ. ಚೆಂಬೊನ್ (> ಚೊಂಬು) ಈ ರೂಪವು ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಕಬ್ಬಿಣದಂತೆಯೇ ತಾಮ್ರವೂ ಕೂಡ ಚಿನ್ನದ ಬಳಕೆಯ ಬಳಿಕ ಬಳಕೆಯಾದ ಲೋಹ. 'ಪೊನ್'ನೇ ('gold'), ಬಳಿಕ 'ಚೆಂಬೊನ್' ('copper'), ಆ ಬಳಿಕ 'ಕರ್ಬೊನ್' ('iron'). ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಗಳ ಬಳಕೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಂತರವಿರಲಾರದು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ). 'ಚೆಂಬು' ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಲೋಹದ ಪಾತ್ರೆ ಎಂಬರ್ಥ ಬಂದಿತು. ('ಪೊನ್' ಅಥವಾ ಹೊನ್ನು ಎಂದರೆ ಚಿನ್ನ ಎಂಬರ್ಥವಿದ್ದು ಮುಂದೆ ಅ ಲೋಹದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ನಾಣ್ಯ ಎಂಬರ್ಥ ಬಂದುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.)

ಕಬ್ಬಿಣವು ಮನುಷ್ಯ ತೀರ ಈಚೆಗೆ ಉಪಯೋಗ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತ ಲೋಹ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದರ ಶೋಧವು ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ

ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನವು ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ, ಅಲಂಕಾರದ ಒಡವೆಗಳಿಗೆ; ಕಬ್ಬಿಣವಾದರೋ ಎಲ್ಲ ಲೋಹಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಲೋಹವಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಉಪಕರಣಗಳಿಗೆ ಯಂತ್ರ ಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಆಯುಧಗಳಿಗೆ ಬಳಸಬಹುದಿತ್ತು. ಚಿನ್ನ - ತಾಮ್ರ ಯುಗಗಳನ್ನು ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೫೦೦೦ ಎಂದು, ಕಬ್ಬಿಣ ಯುಗವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೦೦೦ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹರಪ್ಪ ಮೊಹೆಂಜೋದಾರೊಗಳಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೫೦೦) ನಡೆದಿರುವ ಉತ್ಖನನಗಳಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ದೊರಕಿಲ್ಲ, ಚಿನ್ನ ದೊರಕಿದೆ (ಆ ಚಿನ್ನವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್. ಪ್ರದೇಶದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ). ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳೂರಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦) ನಡೆದಿರುವ ಉತ್ಖನನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ಕಬ್ಬಿಣವೇ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಬ್ಬಿಣ (ಮೆಸೊಪೊಟೇಮಿಯದ ಉರ್ ಉತ್ಖನನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩೫೦೦ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಚಿನ್ನದ ಒಡವೆಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.)

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ "ಅಯಸ್" ಎಂಬುದು ಕಬ್ಬಿಣ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಾರ್ಥ ಚಿನ್ನ ಅಥವಾ ಲೋಹ ಎಂದೇ. ಸಂಸ್ಕೃತದ "ಲೋಹ" (metal)ಪದವು (*ಲುಹ್ ಅಥವಾ ರುಧ್. red ನೋಡಿ. ರುಧಿರ = ರಕ್ತ) ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ "red" ಜ್ಞಾತಿಪದಗಳು. ಎಂದರೆ, "ಲೋಹ" ಪದವೂ ಮೂಲತಃ ಕೆಂಪು ಲೋಹ ಅಥವಾ ಚಿನ್ನವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ metal ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದು ಬಂದಿತು. ಇದೂ ಅಷ್ಟೇ, ಚಿನ್ನವು ಕಬ್ಬಿಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೋಹವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷಿಕ ಆಧಾರ.

ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ಲೋಹಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೋಹವೂ ಹೌದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಇವೆಯೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. (Ed. B.V. Subbarayappa : History of Science, Philosophy and Culture in Indian Civilization. Vol. IV. Part. 1. P. 24) ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಲೋಹ ಅಥವಾ ಲೋಹಗಳು ಪವಿತ್ರ ಮತ್ತು ಮಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳುವು ಎಂಬುದು ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆ.

ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಜಾನಪದವು ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ಅಚ್ಚರಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವಷ್ಟು ಬಹುತೇಕ ಒಂದೇ. ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಕಬ್ಬಿಣವು ಮೈಲಿಗೆಯ, ಅಪವಿತ್ರದ, ಅಮಂಗಳದ ಸಂಕೇತ; ಆ ಕಾರಣವೇ ಶಿಷ್ಟ ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳು ಅದರಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯಲು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲೇಕೂಡದು.

ಅವುಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಸಿಗುವ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು - ಆದರೆ ಎಂದೂ ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಕೂಡದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಹೀಬ್ರೂಗಳು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹ ಕಡೆಯಲು ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕಬ್ಬಿಣದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರೀಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಶುಬಲಿ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ರೋಮನ್ ಪುರೋಹಿತರು ಮುಖ ಕ್ಷೌರಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಬಳಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕದ ಹೊಟೆಂಟಾಟ್ ಅರ್ಚಕರು ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಗೆ ಕಲ್ಲಿನ ಕತ್ತಿ ಬಳಸುವರೇ ಹೊರತು ಕಬ್ಬಿಣದ ಕತ್ತಿ ಅಲ್ಲ. ಗಂಡು ಮಗುವಿನ ಶಿಶ್ನಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಿಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಚಾಕು ಆಗಬಹುದು.

ರಾಕ್ಷಸ ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರವಿಡಲು ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ಕಬ್ಬಿಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ನಂಬಿಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಕಬ್ಬಿಣ ಇದ್ದೆಡೆ ಮೈಲಿಗೆ ಭಯದಿಂದ ದುಷ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಂಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಮಂಚದ ಕೆಳಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಚಾಕು ಇಡುತ್ತಾರೆ; ಹೆರಿಗೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವ ಕೆಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಳಿಯದು. ಸಿಡಿಲು ಬಡಿಯುವ ಭಯ ಇದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಾಮಾನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಿಗೆ ಸಿಡಿಲ ದೈವ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮರಗಳು ಹೂವು ಕಾಯಿ ಬಿಡದೆ ಗೊಡ್ಡಾಗಿರಲು ಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿರುವ ಪಿಶಾಚಿ ಶಕ್ತಿಗಳು; ಆ ಮರಗಳಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದರೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಹಣದ ದಿನ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದರೆ ಮೊಳೆ ಮುಟ್ಟಿದ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ; ಆ ಬಳಿಕ ಮರವು ಪುಷ್ಪವತಿ ಫಲವತಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಿಲೋನಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಆಹಾರ ಒಯ್ಯುವಾಗ, ಅದರಲ್ಲೂ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಒಯ್ಯುವಾಗ ಜೊತೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಣ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾಂಸಾಹಾರಪ್ರಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಗಳು ಆ ಅಹಾರದ ತಂಟೆಗೆ ಬರವು. ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು.

ಕಾರಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟ : ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಥವಾ ಜೀವನ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನು ಗುಮಾನಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಅಪವಿತ್ರವೆಂದು ಮೈಲಿಗೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಆ ಹೊಸ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಆ ವಸ್ತು ಪವಿತ್ರ ಅಥವಾ ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಬಹಿಷ್ಕೃತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ, ಸೂಟು ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅದನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೆಣಸು - ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಎಣ್ಣೆ - ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಈ ಪದಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಮೆಣಸು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳು (ಎಣ್ಣೆ - ಎಳ್ಳಿನಿಂದ ತೆಗೆದ

ಎಣ್ಣೆ. ಎಳ್ + ನೆಯ್) ಸ್ಥಳೀಯ ವಸ್ತುಗಳು; ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆಗಳು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದುವು ಎಂಬುದು ಆ ಪದಗಳಿಂದಲೇ ಸೂಚಿತ. ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಭಾರತೀಯರ ಊಟದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದು "ಶ್ರಾದ್ಧ"ದಂತಹ (ಸಂ.ಶ್ರದ್ಧಾ) ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಹಿಷ್ಕೃತ: 'ಶ್ರಾದ್ಧ'ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಣಸನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಲಾಂದ್ರವು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಉರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ; ಎಷ್ಟೇ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕಿದ್ದರೂ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪವಿರಲೇಬೇಕು. ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳನ್ನು ತಿರುಪತಿಯಂತಹ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ.* ಆ ದೀಪಗಳು ಗರ್ಭಗುಡಿ ಹೊರಗಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಬಹುದು. ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೊಸದು. ಎಷ್ಟೋ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಹಬ್ಬಗಳು ಇಂದು ಮರೆತೇ ಹೋಗಿರುವ ಅನಾಗರಿಕ ಜನರ ಹಬ್ಬಗಳ ಜೊತೆ ಮಿಶ್ರಗೊಂಡಿವೆ. ಪಾಮರ್ ಮತ್ತು ಲಾಯಡ್ ಅವರು ಒಂದೆಡೆ (A year book of Festivals. London. 1972) ಹೀಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "......ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆರೆದು ತೆಗೆಯಿರಿ - ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಮಾನವನಿರುತ್ತಾನೆ" (.......If you scratch civilization you find a savage"). ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸಿಂಧ್ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಈಚಿನವರೆಗೆ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಶಿವನ ಸಂಕೇತವೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಅವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಮ್ ಪ್ರವೇಶಿಸುವವರೆಗೆ ಹಿಂದೂಗಳಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಮರಾದ ಮೇಲೂ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಂಬಾಣಿಗಳು (ಬಣಜಾರರು) ಮುಂಚೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದವರಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ನೆಲೆ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಲೆಮಾರಿ ಜೀವನದ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಅಡಿಗೆಯಾಯ್ತೇ?' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಉಕ್ತಿ "ಚುಲೋ ವೇಗೋ" ಅಥವಾ "ಚುಲೋ ಕರ್" (= ಒಲೆ ಸಿದ್ಧವಾಯ್ತೇ?). ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಮೂರು ಕಲ್ಲು ಗುಂಡು, ಸೌದೆ, ಬೆಂಕಿ ಇವು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಯ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ ತಾನೇ? ಒಲೆ ಸಿದ್ಧವಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಅಡಿಗೆಯೇ ಸಿದ್ಧವಾದಂತೆ. ಇದು ಒಂದು ಜನಾಂಗದ "ಸಮೂಹ ಪ್ರಜ್ಞೆ"ಯು (Collective Unconscious) ಆ ಜನಾಂಗದ ಮರೆತು ಹೋದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಭಾಷೆ, ರಿಚುಯಲ್ಲುಗಳು, ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಹು ಒಳ್ಳೆಯ

---

* ನೇಪಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಗಳು ಗರ್ಭಗುಡಿಗಳ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ.

ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ವಟುವಿಗೆ ಉಪನಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ದರ್ಭೆ ಜೊತೆ ಜಿಂಕೆ ಚರ್ಮ ಕಟ್ಟುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಯಜ್ಞ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಿತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಕಡ್ಡಿ ಬಳಸಿ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಬಾರದು; ಮರಗಳ ಕೊರಡುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಬೆಂಕಿಯೇ ಆಗಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಗುಹಾವಾಸಿ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಸೂಚಕ. ಅನೇಕ ಕಡೆ, ಶುಭ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ನಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಷಿದ್ಧ.

ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿಯಲ್ಲದೆ, ಹಲವಾರು ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳು ಹಣ್ಣುಗಳು ಧಾನ್ಯಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕಾದಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುವು. ಮತ್ತು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದುವು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೯೮-೯೯ರಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ಕೋಡಿಗಾಮನು ಯುರೋಪಿನಿಂದ ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೦೦ರಲ್ಲಿ ಕ್ರೊಬೆಲ್ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಪ್ರವಾಸಿಯು ಆ ಹೊಸ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಬ್ರೆಜಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೇಗೋ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಭಾರತವನ್ನು ತಲುಪಿದನು. ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿಪಲ್ಯ, ತರಕಾರಿ, ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಪರಿಚಿತಗಳೇ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್. ಸ್ವಾಮಿಯವರು "ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೇರಿಕ" ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಮತ್ತು ಹದಿನೇಳನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭಾರತದ ಆಹಾರವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವಾದ ಅಂತಹ ಹಣ್ಣು ತರಕಾರಿ ಧಾನ್ಯಗಳ ಪಟ್ಟಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ (ಪು. ೪, ೫, ೬, ೮, ೧೩, ३८, ४५, ४९, ६२.) ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಇವು : ಪಪಾಯಿ (ಪರಂಗಿ ಹಣ್ಣು), ಟೊಮ್ಯಾಟೊ, ನೆಲಗಡಲೆ, ತೊಗರಿ, ತಿಂಗಳ ಹುರುಳಿ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯಂತೂ ಸರಿಯೇ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಅಥವಾ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ತರಕಾರಿ ಹಣ್ಣು ಧಾನ್ಯಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಔಪಚಾರಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧಗಳೇ. ಕಡಲೆಯು ಕುದುರೆ ಜೊತೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ.ದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದೇಶದಿಂದ ಆಮದಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವೆರಡೂ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿಲ್ಲ : ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಡಲೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಎಡೆಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ; ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಲೆ ಕೋಸಂಬರಿಯನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ದೇವರ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಯುವುದು ನಿಷಿದ್ಧವಲ್ಲ : ಎಂದರೆ ಅವು ಕ್ರಮೇಣ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭಾಗವಾದುವು.

ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿ, ನೆಲಗಡಲೆ ಇವುಗಳ ಪದ ರಚನೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅವು ಮೆಣಸು, ಕಡಲೆ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಆಮೇಲಿನ ಸಸ್ಯಗಳೆಂಬುದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ನನಗೆ ಜಾನಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವದ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯ್ತು. ಪತ್ತನೆ ಶತಮಾನದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕರೀಂನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಪಂಪನಿಗೆ ಅರಿಕೇಸರಿ ದೊರೆ ನೀಡಿದ ಧರ್ಮಪುರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಜಾನಪದ. ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರಿನ ಊರೊಂದು ಹಿಂದೆ ಇತ್ತು ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದ್ದು ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಆ ಕಾಲದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಆ ಜಾನಪದ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದುವು. ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಮಾಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಹಾಡಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ಊರು "ಬೌದ್ಧ ವಾಸಾ ಮಹಾಪುರಿ" ಎಂದು ತಾಮ್ರ ಪಟವೊಂದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಕಲಾವತಿಯೇ ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಯ್ತು. ಕಲ್ಯವು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು, ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ.

ಸ್ಥಳ ನಾಮಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಸಾಮಗ್ರಿಯಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದಿನ ಹಲವು ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುತ್ತವೆ. "ಇತಿಹಾಸ ಮೌನ ವಹಿಸಿದಾಗ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳು ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ" ಎಂಬ ಒಂದು ಹೇಳಿಕೆಯೇ ಇದೆ ("Where history keeps mum, place-names speak").

ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ಸ್, ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್ ಹೆಸರುಗಳೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ, ಅವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನದಿಗಳಿರುವುದನ್ನು. ಒಂದು, ದನಗಳು ದಾಟಲು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿರುವ ಜಾಗ; ಇನ್ನೊಂದು, ಸೇತುವೆ ಹೊಂದಿರುವ ಜಾಗ. ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂಬ ಊರಿನ ಹೆಸರು ಅದೇ ಮೂಲ ಬೆಳ್ಗೊಳವೆಂಬ, ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಊರು ಆಮೇಲೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದುದೆಂಬ ಸುಳುಹು ಸಿಕ್ಕು, ಮುಂದುವರಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಆ ಸುಳುಹು ನಿಜವಾಯ್ತು. ಏಳು ಎಂಟನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೆಳ್ಗೊಳ (ಬೆಳ್ಗೊಳ)ವು ಈಗಿನ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳವೇ; ಈಗಿನ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ ಊರು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಈಚಿನದು; ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಲಾದ ಗೊಮ್ಮಟ ವಿಗ್ರಹ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವರನು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದೋ ನಿಂತು ಹೋಯಿತಾದರೂ, ಆ ಪದ್ಧತಿಯ ಅವಶೇಷವು ಈಗಲೂ ಮದುವೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹುಡುಗಿಯ ಊರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿ ಹುಡುಗರ (ವಧು - ವರರ) ಕಡೆಯ ಜನರು ಕೈಯಲ್ಲಿ

ಜೋಳ ಹಿಡಿದು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆಯುವ ವಿನೋದದ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. "ವಿವಾಹ" ಪದದಲ್ಲೇ (ವಹ್ = ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗು. ನೋಡಿ - ವಾಹನ. 'vehicle' ಪದವೂ 'ವಾಹನ' ಜ್ಞಾತಿಪದ) ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಪದ್ಧತಿಯ ಸೂಚನೆ ಇದೆ. ಈಗ 'ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆ'ಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ಮ. ಆದರೆ, ಆ ಕರ್ಮವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಬಹು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಅಂಶವನ್ನು, ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತ ನೀಡಿದ್ದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಬಹಳ ಜನ ತಿಳಿಯರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, "ಸಮಾವರ್ತನ"ದಲ್ಲಿ (ಅದೇ ಈಗಿನ 'Convocation') ವಿದ್ವಾಂಸರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತನಾಗಿ ಅವನು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗಲು ಅರ್ಹನೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಔಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅಂತ್ಯವೇ 'ಸಮಾವರ್ತನ'. ಅವನು ಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟವನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥನಾಗುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಉನ್ನತಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಕಾಶಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ವಧುವಿನ ತಂದೆಯ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅವನ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿ ವಧುವಿನ ಕೈಹಿಡಿದು ಗೃಹಸ್ಥನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಹಿಂದಿನ 'ಕಾಶೀಯಾತ್ರೆ'ಯು ಇಂದು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿಯ ಅವಶೇಷ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ.

ಇಂತಹ ಹತ್ತಾರು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಲು ಬಯಸುವುದಿಷ್ಟು: ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧಕರು ಒಳ್ಳೆಯ ಭಾಷಾಜ್ಞಾನದ ಜೊತೆ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಭೂತ ಅರಿವನ್ನು, ಅಂತೆಯೇ ಜಾನಪದದ ಅರಿವನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವುದು ತೀರ ಅಗತ್ಯ. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನವು (Linguistics) ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಿಸ್ತಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ (Anthropology), ಅದರಲ್ಲೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ (Cultural Anthropology) ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಆರಂಭದ ಸಪೀರ್‌ನಂತಹ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಭಾಷೆಯು ಅದನ್ನಾಡುವ ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು, ಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪುನಾರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರವಾಗುವುದನ್ನು ಸಪೀರನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಮೆರಿಕದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗವಾದ ಅತಬಾಸ್ಕನ್ ಜನರ ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಪದವು ಅವರು ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದುದರ ಸೂಚನೆಯೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಂಬಾಣಿ ಜನರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜಾನಪದಗಳ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನವು ಅವರು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ

'ಮುಸ್ಲಿಮರ ಸೇನೆ' ಜೊತೆ ಧಾನ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಇಂದಿಗೂ ಹಂದಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿರುವುದು, ಹಂದಿಗಳು ತಮ್ಮ 'ತಾಂಡ'ದೊಳಕ್ಕೆ ಬರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೇಲಿನ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು (ಲಂಬಾಣಿಗಳು) ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದ ಜನಾಂಗವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಸ್ಮಿತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸೈನ್ಯದ ಜೊತೆ ಮಿಶ್ರವಾಗದೆ ಸೇನಾಠಾಣೆ ಸಮೀಪದ ತಮ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬಿಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಕುರುಹುಗಳೇ ಇಂದು ಅವರು ಬೇರೆ ಜಾತಿ ಜನ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ 'ತಾಂಡ'ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದು. ಅವರು ಇಂದಿಗೂ ಇತರ ಜನರ ಜೊತೆ ಬೆರೆತರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ತಮ್ಮದೇ 'ತಾಂಡಾ'ಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಯಸುತ್ತಾರೆ; ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಆರಾಧನಾ ವಿಧಾನ, ಜೀವನ ಶೈಲಿಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಲಂಬಾಣಿಗಳು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಜನ; ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಾಂಡಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವ ವಿಧಾನ ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಮೆರಿಕದ ಉತ್ತರ ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯಾ ಪ್ರಾಂತದ ಯನ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ: ಒಂದು, ಗಂಡಸರು ತಾವೇ ಇದ್ದಾಗ ಅಥವಾ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರು ಸೇರಿದಾಗ ಬಳಸುವ ಪ್ರಭೇದ; ಇನ್ನೊಂದು, ಹೆಂಗಸರು ತಾವೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಬಳಸುವ ಪ್ರಭೇದ. ಅದನ್ನು ಹೋಲುವಂತಹ ಊರುಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಲಂಬಾಣಿಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಅವರ ತಾಂಡಗಳಿಗೆ ಎರಡೆರಡು ಹೆಸರುಗಳಿರುತ್ತವೆ: ಒಂದು, ಆ ತಾಂಡ ಸಮೀಪ ಇರುವ ಊರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು. ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಊರಿನ ಜನ ತಾವೇ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಲಂಬಾಣಿಗಳ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು, ತಾಂಡದ ಲಂಬಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ಬಳಸತಕ್ಕದ್ದು. ಶಿರೂರು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮದ ಪಕ್ಕದ ತಾಂಡಕ್ಕೆ "ಶಿರೂರು ತಾಂಡೆ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ಜನ, ಅವರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಲಂಬಾಣಿ ಜನ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ತಾಂಡಕ್ಕೆ "ಮತರು ನಾಯಕೇರ ತಾಂಡೆ" ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಲಂಬಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ (ಆ ಎರಡನೆಯ ಹೆಸರು ಆ ಜನರ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದ - ಆ ತಾಂಡ ಆರಂಭವಾದ ದಿನಗಳ ಕಾಲದ "ಮತಕೇರ ನಾಯಕ" ಎಂಬ ಮುಖಂಡನ ಹೆಸರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು). ಮೊದಲ ವರ್ಗದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ("ಶಿರೂರು ತಾಂಡೆ") ಅವರು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಜನರಂತೆ, ಇತರರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವ ಉಪಜೀವಿಗಳಂತೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ, ಎರಡನೇ ವರ್ಗದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮದೇ

ಅಸ್ಮಿತೆಯ (identity), ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ (individuality) ಜನರಂತೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಅಧ್ಯಯನವು ಹೊರಗಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವಂತೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದ ಒಳ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಶ್ರುತಪಡಿಸಬಲ್ಲದು. ಲಂಬಾಣಿಗಳು ಆರು ಏಳು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ - "ಎಷ್ಟೇ ಒತ್ತಾಯ ಬಂದರೂ ನಾವು ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಲಿಲ್ಲ" - ಇದು ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಬರುವ ಮಾತು.

ಶುದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನ, ಅನ್ವಯಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿತ ವಿಜ್ಞಾನದ ಅರಿವು ಹೇಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕವೋ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಜ್ಞಾನವು ಮಾನವಿಕಗಳ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ತೀರ ಅಗತ್ಯ; ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ವನವಿಜ್ಞಾನ (Phonetics), ಶಬ್ದಾರ್ಥ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ (Semantics) ಅರಿವು ಅಗತ್ಯ. ಜೊತೆಗೆ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಶಾಖೆಗಳಾದ ನಾಮ ವಿಜ್ಞಾನದ, ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ಥಳನಾಮ ವಿಜ್ಞಾನದ (Toponymy) ಅರಿವು ಇದ್ದರೆ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉತ್ಖನನ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದು ಇತರ ಮೂಲಗಳಿಂದ ದೊರಕುವ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಜಾನಪದವು ಆ ಜನಾಂಗದ ನಿಗೂಢ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಸಹಾಯಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ.

ಸಂಶೋಧನೆ ಕೇವಲ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿರದೆ, ಅದು ಬಿಡಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ಇಡಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ಕಾರ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಸಂಪ್ರಬಂಧವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾತ್ಮಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಒಂದು ಸರಳ ಮಾದರಿ (sample) ಕೂಡ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಗ್ರಂಥ ಸೂಚಿ

Sturtevant E.H.L. : An Introduction to Linguistic Science

Block B and Trager G.L. : Outline of Linguistic Analysis

Burrow T and Emeneau M.B. : A Dravidian Etymological Dictionary

Encyclopaedia Americana

Encyclopaedia of the Social Sciences

Encyclopaedia Britannica
Encyclopaedia of Religion and Ethics

Carlos S.	:	Folk Beliefs of the Tamils
Palmer & Llyod	:	A year of Festivals
Sohinder Singh Bedi	:	Folklore of Punjab
William Crooke	:	The popular Religion and Folkore of Northern India II
James George Frazer	:	The Golden Bough
Kroeber	:	Anthropology
Herskovitz	:	Cultural Anthropology
Rulph L. Beals, Harny Hajer and Alan R. Beals	:	An Introduction to Anthropology
Nagaraja Rao M.S.	:	'Iron Age in South India' (Lecture delivered in Bangalore on 9-1-1982)
Thomas P	:	Hindu Customs and Manners
(Ed). Suryanatha Kamat	:	Ancient Indian attitude towards Nature and Environment
(Ed.) G. Karuppam, K. Kumudamani	:	History of Science and Technology VI
(Ed.) B.V. Subbarayappa	:	History of Science, Philosophy and Culture in Indian Civilization. IV.1

Abbe Dubois	:	Hindu Manners, Customs and Ceremonies
Swapan Kumar Bhattacharya	:	Farmers' Rituals and Modernisation
(ಸಂ.) ರಾಗೌ, ವಸಂತಕುಮಾರ್ ಎಂ.ಸಿ.	:	ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳು.
ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.	:	ಪೂರ್ಣಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ, ಒಂದು ಸಮಾಜೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ
		ಜನ : ಜನಪದ : ಜಾನಪದ
ಸುಂದರ ಎ.	:	ಇತಿಹಾಸಪೂರ್ವ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಗಿತಿಹಾಸ
ಸ್ವಾಮಿ ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್	:	ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ - ಅಮೆರಿಕ

XII. ಒಳ - ಹೊರಗನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುವ ಶೋಧನ ದೀಪವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ*

೧

"ಯೇನ ಅಶ್ರುತಂ ಶ್ರುತಂ ಭವತಿ, ಅಮತಂ ಮತಂ, ಅವಿಜ್ಞಾತಂ ವಿಜ್ಞಾತಂ....."- ಯಾವುದರ ಅರಿವಿನಿಂದ ಕೇಳಿಸದ್ದು ಕೇಳಿಸುವುದೋ ಅಗ್ರಾಹ್ಯವು ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದೋ ತಿಳಿಯದ್ದು ತಿಳಿಯುವುದೋ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಬದುಕಿನ ಗುರಿ ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಋಷಿಗಳು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕರೇ. ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಸತ್ಯವು ಹೊಳೆಯುವ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಸತ್ಯದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಹಂಬಲ ಅವರದು ("ಹಿರಣ್ಮಯೇನ ಪಾತ್ರೇಣ ಸತ್ಯಸ್ಯಾಪಿಹಿತಂ ಮುಖಂ, ತತ್ ತ್ವಂ ಪೂಷನ್ ಅಪಾವೃಣು ಸತ್ಯಧರ್ಮಾಯ ದೃಷ್ಟಯೇ"). ಹಾಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿರುವ ಅರ್ಥಾತ್ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸಿರುವ ಅರ್ಥಾತ್ ಸತ್ಯದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ನಿಂತು ಮೆರೆದಿರುವ ಆಕರ್ಷಕ ಮುಸುಕನ್ನು ಕಳಚಿ ನಿತ್ಯಸತ್ಯದ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಋಷಿಗಳ ಉದ್ಗಾರವಾಣಿಯೂ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ ("ಶೃಣ್ವಂತು ವಿಶ್ವೇ ಅಮೃತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾಃ। ಆಯೇ ಧಾಮಾನಿ ದಿವ್ಯಾನಿ ತಸ್ಥುಃ। ವೇದಾಹಮೇತಂ ಪುರುಷಂ ಮಹಾಂತಂ ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ತಮಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್"). ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಜಗತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಸತ್ಯಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲದ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರಿಸುವ ಋತ ಅಥವಾ ವಿಶ್ವನಿಯಮವನ್ನು ಕಾಣುವುದು ನಿರಂತರ ಶ್ರಮಿಸಿದ, "ಧ್ಯಾನಾವಸ್ಥಿತ ತದ್ಗತೇನ ಮನಸಾ" - ದೈವವನ್ನು ಕಾಣಲು ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಾರಿದ ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲೋಕದ ಸಾಧಕರು, ಯೋಗಿಗಳು,

---

* ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ೨೯-೧೧-೨೦೦೧ರಂದು ನೀಡಿದ ಪ್ರೊ. ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ ಮೂಲತತ್ತ್ವ ವಿಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ (Foundation Lecture) (ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ : ಡಾ. ಎ.ಎಂ. ಪಠಾಣ್, ಕುಲಪತಿಗಳು.)

ಸಂಶೋಧಕರು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕರೆಲ್ಲ ಸತ್ಯದ ಆರಾಧಕರು, ಸತ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು, ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಿತಪಿಸುವ ಸಾಧಕರು. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುರಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ದೃಶ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಅದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುವುದು, ಕಾಣಿಸುವುದು; ತಮ್ಮ ಕಾಣ್ಕೆಯು ಲೋಕ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ; ಜಗತ್ತಿನ ಚೆಲುವನ್ನು, ಅದರ ಬಹುಮುಖ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದು. ಭೌತವಿಜ್ಞಾನಿಯೊಬ್ಬರು Nature loves symmetry ಎಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದ ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ದೊರೆತುದು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮನೆ ಮಾತಾಗಿದೆ.

೨

ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಖಗೋಳ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಆರ್ಯಭಟ, ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯ, ನೌಕಾವಿಜ್ಞಾನಿ ಭೋಜರಾಜ, ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಿ ಪಾಣಿನಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಚರಕ ಶುಶ್ರುತ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಆರ್ಕಿಮಿಡೀಸ್, ನ್ಯೂಟನ್, ಲೂಯಿ ಪ್ಯಾಶ್ಚರ್, ಗೆಲಿಲಿಯೊ, ಡಾರ್ವಿನ್, ಮೈಕೇಲ್ ಫ್ಯಾರಡೆ, ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್, ಸಿವಿ. ರಾಮನ್, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಮಾನುಜಂ, ಜಗದೀಶ ಚಂದ್ರಬೋಸ್ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಭೌತಿಕ, ಜೈವಿಕ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಸರ್ ಜಾನ್ ಮಾರ್ಷಲ್, ವಿಲಿಯಮ್ ಜೋನ್ಸ್, ಎಂ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಪಿ.ವಿ. ಕಾಣೆ, ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಆರ್. ಶಾಮಾಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ, ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದಿಮಠ, ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಜಿ.ಎಸ್. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಇಂಡಾಲಜಿಸ್ಟರು ಸತ್ಯಶೋಧಕರು, ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು; ಲೌಕಿಕ ಸ್ತರದ ಋಷಿಗಳು. ವಿಜ್ಞಾನವೋ (ಶುದ್ಧ ಅಥವಾ ಅನ್ವಯಿಕ) ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನವೋ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಮಾನವಿಕಗಳೋ - ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುರಿ, ವಿಧಾನ (approach), ಹಾದಿ ಒಂದೇ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ತುಳಿದ ಪಥವನ್ನೇ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾನವಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಶೋಧಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲ ಗುರಿ, ಮೂಲ ಪಥ ಒಂದೇ.

೩

(ಎ) ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳರನ್ನು (೧೮೯೩-೧೯೫೧) ನಾನು ಕಂಡಿರದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಬಹುತೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದೇನೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಅದನ್ನು

ನನ್ನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ತ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ, ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರೂ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಇತಿಹಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪರಿಣತರೂ ಆಗಿದ್ದು ಅವರ ಹೆಸರು ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವತ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಂಥ ಸಂಪಾದನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ದಾಖಲುಗೊಂಡಿದೆ. ನಾಗವರ್ಮನ 'ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ'ವೆಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥ, ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಗೇಯಕೃತಿ 'ಕೈವಲ್ಯ ಪದ್ಧತಿ', ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯ 'ಚನ್ನಬಸವಪುರಾಣ' ಇಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಜೊತೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಬಸವಣ್ಣನವರ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ವಚನಗಳ' ಸಂಪುಟವನ್ನು. ಅವರ ಆ ವಚನ ಸಂಪಾದನೆಯು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿನೂತನವೂ ಕ್ರಮಬದ್ಧವೂ ಆಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಅವರ ಉಪೋದ್ಘಾತವೂ ಅಷ್ಟೇ ಉದ್ಬೋಧಕವಾಗಿದೆ. ವಚನಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಾನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ, ಅರ್ಧವಿರಾಮ ಇಂತಹ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಸಮೇತ ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿದ ಕ್ರಮವು ಮುಂದಿನವರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಯಿತು.

೪

ಅಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿರುವುದು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಭಾಗಗಳ ಫೌಂಡೇಷನ್ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಆಹ್ವಾನಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಗಣ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸನ್ಮಾನ್ಯ ಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಡಾ. ಪಠಾಣ್ ತಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಸಂತೋಷವೂ ಆಯಿತು, ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಸಿವಿಸಿಯೂ ಆಯ್ತು. ಡಾ. ರಾಜಾ ರಾಮಣ್ಣ, ಡಾ. ವಿ.ಕೆ. ಆರ್. ವಿ. ರಾವ್, ಎನ್. ಎ. ಪಾಲಕೀವಾಲಾ, ವಿಲಿಯಂ ಗೋಲ್ಡಿಂಗ್, ಸ್ವಾಮಿ ರಂಗನಾಥಾನಂದಜಿ, ಡಾ. ಮಾಲ್ಕಂ ಆದಿಶೇಷಯ್ಯ ಇಂತಹ ಗಣ್ಯರ ಸಾಲಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರೂ ಸೇರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೋ, ಹೋ ಎಂದೆ ! "ವಿದ್ವಾಂಸೋಽಹಂ" ನನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೇ ಉಬ್ಬಿದೆ, (ಅದು 'ವಿದ್ವಾನಹಂ' ಆಗಬೇಕು.) "ವಿ" ಕಾರ, "ಮ"ಕಾರಗಳು ಭಾರತೀಯ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂಬುದು ನೆನಪಾಗಿ ಅವನ್ನು "ವ್" ಅನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದೆ; ವಚನ ವಾಙ್ಮಯದ 'ದಾಸೋಽಹಂ' ಎಂಬುದು ಉಳಿಯಿತು. ಅದು ಮನಸ್ಸಿನೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಿತು, ಇಳಿದು ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಅದೇ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿತು. ಅದೀಗ ನಾನು, ಅಥವಾ ನಾನಾಗಬೇಕಾದ್ದು.

ಪದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ (೧೯೮೫) ಇದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಮೂರು ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು "ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಮಾಡಿತು. ಮತ್ತೆ ಅಂತಹುದೇ ಉಪನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ, ಅದರ ಕುಲಪತಿಗಳು ಡಾ. ಪಠಾಣ್ ಅವರಿಗೆ, ಕುಲಸಚಿವರು ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಸಿ. ಕಳಸದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಲಿಕೆಯ ಸಂಚಾಲಕರು ಡಾ. ಎಸ್. ಆರ್. ತೋಂಟದಾರ್ಯರಿಗೆ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

೫

ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ "ಏನು, ಹೇಗೆ, ಎಲ್ಲಿ, ಯಾರು, ಎಂದು" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆ. 'ಏಕೆ'? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಆದ್ಯತೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ಸುಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ; ಆಮೇಲೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ. ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ತಾನೇ ಉತ್ತರ ದೊರಕುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುವುದು? ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕುವ, ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೇ ಅಂಟಿ ಬಂದ ಗುಣ. ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸಂಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾನೆ, ವಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಆ ಸಾಮಾನ್ಯ ತತ್ತ್ವದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇತರ ವಿಶಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು, ಗುರುತಿಸಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸುವ ಮೌಲಿಕಾಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಾಷೆಯೇ ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಅಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ಆದಿಮ, 'ಸಾಮೂಹಿಕ' ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಶೋಧ. ಮನುಷ್ಯ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಪರಿಸರದ ಆಲ, ಬೇವು, ಮಾವು, ಬೇಲ, ಅರಳಿ, ಹೊಂಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅವನು ಭಿನ್ನವಾದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ, ಆದರೆ ಆಲ, ಬೇವು, ಮಾವುಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ, ಆದರೆ ಅವು ಅಲ್ಲದ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಏನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕು? "ಮರ"ದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇಂತಹ ಅಗತ್ಯವೊಂದರ ಒತ್ತಡದಿಂದ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ "ಮರ"ವೆಂಬುದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಇರುವುದೆಲ್ಲ ಆಲ ಬೇವು ಮಾವುಗಳೇ; ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೇ "ಮರ". ವಿಶ್ವದ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮರಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಿದ್ದರೂ "ಮರ" ಎಂಬರ್ಥದ ಪದವಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೆಯೇ ಕಠಿಣ, ಮೃದು, ಬಿಸಿ, ಉದ್ದ ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಅಮೂರ್ತ ಗುಣ ಸೂಚಕ ಪದಗಳಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಸತ್ಯ, ದಯೆ ಎಂಬಂತಹ ಪದಗಳ ಮಾತಿರಲಿ. ಚೆರೂಕಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ "ನಾನು ತಲೆ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" "ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ತಲೆ ತೊಳೆಯುತ್ತೇನೆ" "ನಾನು ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪದಗಳುಂಟು, "ತೊಳೆ" ಎಂಬ ಪದವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಭೌತಿಕ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯ ಗ್ರಾಹ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನದು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ.

೬

ಕುತೂಹಲ, ಸೌಂದರ್ಯದ ಆಸ್ವಾದನೆ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದುದರ ಹಿಂದಿನ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲ ಇವು ಸಂಶೋಧಕನ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳು. ಜೊತೆಗೆ, ತನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವರ್ಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯೂ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿದೆ. ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಾಗೆಗಳು ಗೂಡನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದು ಇಂದೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಮಾರ್ಪಾಟಿನಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ತನ್ನ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಸಂಚಿತರೂಪದಲ್ಲಿ (cumulative) ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ನಿರಂತರ ವೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳುವ ಲೋಕವು ಭೌತಿಕ ಸ್ತರದ್ದಿರಬಹುದು, ಮಾನಸಿಕ ಸ್ತರದ್ದಿರಬಹುದು (ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ತರದ್ದೂ ಆಗಿರಬಹುದು)

ಸಂಶೋಧಕ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಾಡಿ ತಡಕಾಡಿ ನಡೆಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆಯು ಒಂದು ಶೋಧನ ದೀಪ (Search Light). ಅದು ಹಲವು ಸಾರಿ ಒಂದು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯ ಬಾಹ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಒಳಗನ್ನೂ ಬೆಳಗಿಸಿ ತೋರಿಸಬಲ್ಲುದು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮೇಲೆ ಶೋಧನ ದೀಪವನ್ನು ಹಾಯಿಸಿದಾಗ ಆ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಯ ಹೊರ ಆಕಾರದ ಜೊತೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವುದೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಶೋಧನ ದೀಪವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಆ ದೀಪವು ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಯ ಬಾಹ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಒಳಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ನರನಾಡಿಗಳನ್ನೂ ಮಿಡಿತವನ್ನೂ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ಶೋಧಗಳು ಅಂತಹ ಶೋಧನ ದೀಪವಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ, ಯಾವುದೇ ಶೋಧನ ದೀಪವೂ - ಅಂತಹುದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ - ಆ ಮರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಯ

(ಮನುಷ್ಯನ) ಮನಸ್ಸು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾರದು. ಇಂತಹ ಮಿತಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಂಶೋಧನೆಗೂ ಉಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹದ ಒಳಭಾಗಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೋರುವ ಯಂತ್ರಗಳು ಬಂದಿವೆಯಾದರೂ ಅವನ ಪ್ರೀತಿ, ಸ್ನೇಹ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ದುಃಖ, ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯಂತ್ರವೂ ತೋರಿಸಲಾರದು; ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಅಥವಾ ಗ್ರಹಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ.

ಸಂಶೋಧನೆಯು ಶೋಧನ ದೀಪವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪರಿಚಿತ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ. ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಪರಿಚಯವು ಅದನ್ನು ಯುರೋಪಿನ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು, ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನೇ ತರಲು ನಿಮಿತ್ತವಾಯಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೭೬೭ರಲ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಪಾದ್ರಿಯೊಬ್ಬ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳಿಗಿರುವ ಹೋಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಅದೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ ವಿಲಿಯಂ ಜೋನ್ಸನು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೂ ಗ್ರೀಕ್ ಲ್ಯಾಟಿನ್‌ಗಳಿಗೂ ಬರಿಯ ಶಬ್ದ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, 'ವ್ಯಾಕರಣ'ದಲ್ಲೂ (ಭಾಷಾ ರಚನೆಯಲ್ಲೂ) ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಆ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳೂ ಪರ್ಷಿಯನ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳೂ ಒಂದು ಸಮಾನ ಮೂಲದಿಂದ (Proto - Language) ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದನು. ಅವನ ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ತಳಹದಿಯಾಯಿತು; ಸಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಅವನನ್ನು "ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಪಿತಾಮಹ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಅವನ ಪ್ರಮೇಯವು ಮುಂದಿನ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಕರಣ ಸಾಮ್ಯ, ಜ್ಞಾತಿಪದಗಳಲ್ಲಿ (Cognates) ಸ್ವನ ಸಂವಾದ (Phonetic correspondence) ಇವೇ ಮೊದಲಾದುವು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳ ವಾಂಶಿಕ ಸಂಬಂಧದ (Genetic Relationship) ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಭಾಷೆಯ ಹೊರಪದರದ ಪದಗಳ ಸಾಮ್ಯವಲ್ಲ. ಕನ್ನಡವು ಮೊದಲು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ, ಆಮೇಲೆ ಪರ್ಸೋ - ಅರೆಬಿಕ್‌ನಿಂದ, ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಿಂದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪದಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೂ ವಾಂಶಿಕ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೂ ವಾಂಶಿಕ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಸರ್ಪ - serpent ಇಂತಹ ಹೋಲಿಕೆಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಂಸ್ಕೃತದ

ಪದಾದಿಯ "ಪ್-" (p-) ಕಾರಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ "ಫ್-" (f) ಬಹುತೇಕ ನಿಯತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು (ಉದಾ. ಗೆ ಸಂ.ಪಾದ, ಇಂ. foot; ಸಂ. ಪಿತೃ - ಇಂ. father; ಸಂ. ಪುರೋ - ಇಂ. fore). ಆ ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಇರುವುದು ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ತರದ್ದು. ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳ, ತುಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಈಗಿನ ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಕೊಲಾಮಿ, ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಬ್ರಾಹೂಇ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಷೆಗಳು ವಾಂಶಿಕವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ದ್ರಾವಿಡ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುವೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವಿಶ್ವದ ಮೂರು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ, ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳ ಬಿಡಿ ಅಧ್ಯಯನವು ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಆಯಾ ವರ್ಗದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಭಾಷೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ಚರಿತ್ರೆ, ಅವುಗಳ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಪ್ರಭಾವದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಲಿಯಮ್ ಜೋನ್ಸನ ಶೋಧ. ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ತಾನೇ ಒಂದು ವರ್ಗವೆಂಬಂತೆ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದು ಜಪಾನಿಸ್ ಭಾಷೆಯ ವಿಶೇಷತೆ.

೭

ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾಷಾ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸ್ವನವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಒಂದು ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಅಪವಾದವಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಾವುದೋ ಕಾರಣವಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸಾಬೀತಾದುದಲ್ಲದೆ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಿಷ್ಟ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ವಿಧಾನ.[೧] ಕನ್ನಡವು ಅತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಭಾಷೆ, ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ರಮ, ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದೆ. ತೆಲುಗಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಸ್ವರಗಳಾದ ಇ, ಈ, ಎ, ಏ ಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪದಾದಿಯ ಕಕಾರವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಚಕಾರವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ (ಅಂತೆಯೇ ಅದರಿಂದ ಜನ್ಯವಾಗಿ ಹತ್ತನೆಯ

---

೧. ತಾಲವ್ಯೇತರ ವ್ಯಂಜನವು (ಉದಾ. ಕ್) ತಾಲವ್ಯ ವ್ಯಂಜನವಾಗುವುದೇ (ಉದಾ. "ಚ್") ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ

ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾಷೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ಮಲಯಾಳದಲ್ಲಿ) ತೆಲುಗಿನಂತೆಯೇ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ ನಡೆದಿದ್ದರೂ (ಉದಾ ೧. ನೋಡಿ). ಪೂರ್ವ ಸ್ವರಗಳ ಮುಂದೆ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣವು ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. (ಉದಾ ೨. ನೋಡಿ)

ಉದಾ. ಗೆ

೧. ಕನ್ನಡ. ಕೆಜಿ	'tank'
ತಮಿಳು. ಮಲಯಾಳಂ. ಚೆಜಿ	'to collect,' 'a tank'
ತೆಲುಗು. ಚೆಱುವು	'tank'

೨. ಕನ್ನಡ. ಗಿಳಿ 'a parrot', ತಮಿಳು, ಮಲಯಾಳಂ. ಕಿಳಿ 'a parrot', ತೆಲುಗು. ಚಿಲುಕ 'a parrot'. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಕೆದಱು' 'ಚೆದಱು' ಎಂಬ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು, ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡವು ಅತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಭಾಷೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದಾಗಿದ್ದರೂ, 'ಚೆದರು' ಪದವು ತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಭಾಷೆಯಾದ ತೆಲುಗಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕೃತವಾದ ಪದವೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ, ಮೇಲಿನ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಹೇಳಿಕೆಯು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆ ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದರೂ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಣ ಕನ್ನಡದ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಆ ಉಪಭಾಷಾ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಸ್ವರಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪದಾದಿಯ ಕಾರವು ಚಕಾರವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಅದೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಚಕಾರವು ಕಕಾರ ಆಗುವಂತಹ, ಜಕಾರವು ಗಕಾರವೂ ಆಗುವಂತಹ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕ ಭಾಷಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆದಿದೆ.

ಉದಾ.ಗೆ ಕಿಟಕಿ > ಚಿಟಕಿ, ತಂಗಿ > ತಂಜಿ

ಚೇಳು > ಕೇಣು, ಜಿರಲೆ > ಗಿರಲೆ

ಮೇಲಿನಂತಹ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ೧೯೭೯ರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕದ ಸ್ಟಾನ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮುಂದೆ ನಾನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, Reciprocality of Sound change ಎಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯು

ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದೆಂದರಲ್ಲದೆ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ತತ್ತ್ವವನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವಂತಹ ಶೋಧ ಎಂದೂ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸಮಗ್ರ ಉಪಭಾಷಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದರು.

X → Y ('X'ಸ್ವನವು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ 'Y' ಎಂಬ ಸ್ವನವಾಗುವುದು)

ಇದು ಪರಿಚಿತ ಸ್ವನವ್ಯತ್ಯಾಸದ ರೀತಿ.

ಆದರೆ ಅದೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ವನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವುದು, ಎಂದರೆ Y → X ಎಂಬುದು ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡರಿಯದ್ದು ಕೇಳರಿಯದ್ದು; ಆದರೆ ಅಂತಹುದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಉಪಭಾಷೆಯೊಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತಾಯ್ತು. "ಸ್ವನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಿಮ್ಮುಖವಾಗಿ ಪಾರಸ್ಪರಿಕವಾಗಿಯೂ ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ" ಎಂಬ ಹೊಸ ಮಾತನ್ನು ಒಟ್ಟು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಸ್ವನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ನನ್ನ ನಿಯೋಜಿತ ಉಪಭಾಷಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳು ಅದನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡಾರು ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ದಾಖಲಿತ ಚರಿತ್ರೆಯು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಲ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನದಿಂದ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೫ನೇ ಶ.) ಆರಂಭವಾಗುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅಶೋಕನ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಇಸಿಲ' ಎಂಬುದು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದವೆಂದು ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಂಶೋಧನೆ ಒಂದು ಪ್ರಖರ ಶೋಧನ ದೀಪವಾಗಿ ಅಪಾರ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಝಲ್ಲೆಂದು ಚೆಲ್ಲಿತು. ಆ ಶೋಧದಿಂದಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಲಿಖಿತ ಚರಿತ್ರೆಯ ಆರಂಭ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಏಳು ಶತಮಾನಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದಂತಾಯಿತು. ದೀಪ ಚಿಕ್ಕದಿರಬಹುದು, ಬೀರಿದ ಬೆಳಕು ಮಾತ್ರ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಆಳವೂ ಆಗಿದ್ದಿತು.

೮

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ ಗೋಡೆಗಳೆಂಬುವಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಗೋಡೆಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋಗಲು ಹೋಗಿ ಬರಲು ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಕೈಚಾಚಿ ಕೊಡಲು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಸದಾ ತೆರೆದ ಕಿಟಕಿಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಭೌತವಿಜ್ಞಾನವು ಗಣಿತ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಜೀವವಿಜ್ಞಾನವು ಭೌತವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಕೃಷಿ

ವಿಜ್ಞಾನವು ಜೀವವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನವು, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನವು ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ್ದು ಕಲಿಸಬೇಕಾದ್ದು, ಕೊಡಬಹುದಾದುದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದುದು ಸಾಕಷ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಮಾತಿರಲಿ, ಬದುಕೇ ಹಲವು ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣ. ಅಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಕಲ್ಲುಂಟು, ಅಂತೆಯೇ ಕಾಣದ ಪ್ರಾಣ ಉಂಟು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮನಸ್ಸುಂಟು, ಭಾವನೆಗಳುಂಟು; ಆತ್ಮದ ವಿಷಯವನ್ನಂತೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಇಡೋಣ. ಬಂಡೆ ಗಿಡ ಮರ ಕೈ ಕಾಲುಗಳಂತೆಯೇ ಭಾವನೆಗಳೂ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ, ಒಂದು ಸತ್ಯ. ಬೀದಿಯ ಕಲ್ಲು ಬರಿಯ ಕಲ್ಲು; ಅದನ್ನು ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಡೆದು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ' ಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಅದು ಬರೀ ಕಲ್ಲಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಏನು? ಅದು ಮಾತನ್ನು ಮೀರಿದ್ದು. ತಾಯಿ ಹೆಂಗಸು ಹೌದು, ಬರೀ ಹೆಂಗಸೂ ಅಲ್ಲ. ಅವಳು ಹೆಂಗಸೂ ಹೌದು, ಹೆಂಗಸೂ ಅಲ್ಲ ಈ ಎರಡೂ ಸತ್ಯವಾದುವಾದರೂ, ಎರಡನೆಯದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯ. 'ಸತ್ಯ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಈ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಒಂದು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕ; ಒಂದು ದೀಪ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತಾನೂ ದೀಪ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರ ಅನುಭವ. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ, ಪುರಾತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಜಾನಪದ, ಸಮಷ್ಟಿ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ, ಲೋಹವಿದ್ಯೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮೇಳೈಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಉದಾಹರಣೆ ನೋಡಬಹುದು. ಒಂದರ ಮೇಲಿನ ಬೆಳಕು ಹಲವು ಹತ್ತು ಅಂಶಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. 'ಕಬ್ಬಿಣ' ಎನ್ನುವ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದವು (ವಸ್ತುವಲ್ಲ, 'ಪದ') ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಲೋಹವಿಜ್ಞಾನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂದರೆ ಯಾರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಕರ್ + ಪೊನ್ →ಕಬ್ಬುನ→ಕಬ್ಬಿಣ ಇದು ಆ ಪದದ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ. 'ಪೊನ್' ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ಎಂದೂ ಲೋಹ ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಿರುವುದು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ: ಮನುಷ್ಯನು ಲೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಚಿನ್ನದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎಂಬುದನ್ನು. ಇದನ್ನು ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯ ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರ (Archaeology) ಮತ್ತು ಲೋಹ ವಿದ್ಯೆಗಳ (Metallurgy) ಚರಿತ್ರೆಯು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೫೦೦೦ - ೪೦೦೦ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತೆಂಬುದು, ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳಕೆ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦ ದಷ್ಟು ಈಚಿನದೆಂಬುದು

ಪುರಾತತ್ವ ಶೋಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಂಬೊನ್ (ಚೆಂಬೊನ್, ಚೆಂಬು) ಪದವಿರುವುದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಾಮ್ರದ ಬಳಕೆ ಚಿನ್ನಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಈಚಿನದು. ನೋಡಿ : ಕೆನ್ + ಪೊನ್ (ಕೆಂಪು ಚಿನ್ನ, ತಾಮ್ರ). ಎಲ್ಲ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳ ಪದಾದಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಚ್ -, ತ್- ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಕೊಲಾಮಿ, ತೊದಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೂಲಪದದ ಕ್- ಉಳಿದಿದೆ.

ಕಬ್ಬಿಣದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮನುಷ್ಯ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವನ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದುವೆಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದು. ಚಿನ್ನದಿಂದ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ವ್ಯವಸಾಯದ ಉಪಕರಣ, ಆಯುಧ, ಯಂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲು ಬರುವಂತೆ ಉಳಿದ ಲೋಹಗಳಿಂದ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಣವು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ದೊರಕುವ ಲೋಹ. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ನಾಗರಿಕತೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸ್ಥಾನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ಅದಕ್ಕೆ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಮಂಗಳ, ಮೈಲಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾತ್ರವಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಸ್ತುವೂ ಅಲ್ಲ, ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ವಸ್ತುವೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು 'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ', ಅದರ ಅಧಿದೈವ ಶನಿ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಅಗರಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರ ಪ್ರಕಾರ ಕಬ್ಬಿಣ ಒಂದು 'ಲೋಹಾಸುರ'. ಪ್ರಾಚೀನ ಹೀಬ್ರೂಗಳು ಶಿಶ್ನಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲಿನ ಚಾಕುವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನಲ್ಲ (ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲೂ ಇದೇ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ). ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕದ ಹೊಟೆನ್‌ಟಾಟ್ ಪುರೋಹಿತರು ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹರಿತವಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಅಲಗನ್ನೇ ಬಳಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಅದೇ ಕಬ್ಬಿಣವು ಅಶುಭದ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ವಿಚಿತ್ರವಾದರೂ ವಿಶ್ವದ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿನ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅದು ವಿವರಣೆಗೆ ಸಿಗುವ ವಿಚಾರವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಫಲ ಬಿಡದ ಮರಗಳಿಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದರೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಗ್ರಹಣದ ದಿನ ಹೊಡೆದರೆ ಆ ಮರಗಳು ಫಲಭರಿತವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬರದಿರಲೆಂದು ಕಬ್ಬಿಣ ಕಾಯಿಸಿ ಬರೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ವಧು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಮೊದಲು ಅವಳ ಕಾಲನ್ನು ಹೊಸ್ತಿಲ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಅವಳ ಬೆರಳ ಸಂದಿ ಮೂಲಕ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಮಗಹಿದೊಂಬ ಜಾತಿಯ

ಹೆಂಗಸರು ಕಬ್ಬಿಣ ಇರುವ ಮನೆಗೆ ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದೂ ಹೋದರೂ ಕಬ್ಬಿಣ ಮಾತ್ರ ಕದಿಯಬಾರದೆಂದೂ ತಮ್ಮ ಗಂಡಂದಿರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ನೂರಾರು ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಂಬಿಕೆ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ವಸ್ತು (ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ) ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ಆ ಜನ ಗುಮಾನಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಅಥವಾ ಅದು ನಿಷೇಧಾರ್ಹವೆಂದು ಅಪೂಜ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅದೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳನ್ನೂ ಅಮಂಗಳ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ದೂರವಿಡಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಕಬ್ಬಿಣ ಮೈಲಿಗೆ ಆದುದರಿಂದ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು ಅದರಿಂದ ದೂರವಿಡಲು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ಗೊಡ್ಡು ಮರದಲ್ಲಿಯ ಯಾವುದೋ ಅಶುಭ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಅದು ಫಲಭರಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಹಿಂದಿನವರಿಗೆ ಹೊಳೆದ ಸುಲಭ ಉಪಾಯ - ಮರದ ಒಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೈಲಿಗೆ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದು. ಅಪರಿಚಿತ ಹೆಣ್ಣು (ಸೊಸೆ) ಮನೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಳ ಜೊತೆ ಅದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಡಲು ಬರಬಹುದಾದ ಭೂತ ಪ್ರೇತ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರವಿರಿಸಲು ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗ, ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅವಳ ಮುಂದೆಯೇ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಬಡಿಯುವುದು; ಆಗ ಅವಳ ಜೊತೆ ಬಂದಿರಬಹುದಾದ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳು ಹೊಸ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಹೆದರಿ ಬಂದ ದಾರಿಗೆ ಸುಂಕವಿಲ್ಲ, ಹುಡುಗಿ ಜೊತೆ ಬಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತವೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಲಾಳ ಸಿಕ್ಕರೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆ, ಅದನ್ನು ಹೊರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಡಿದು ಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ದೂರವಿಡುವುದು ಸುಲಭ. (ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಸಿಕ್ಕರೆ ಅದನ್ನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ತರಬಾರದು, ಒಳಗಿನ ಸೌಮ್ಯಶಕ್ತಿಗಳು ಕಬ್ಬಿಣದ ಜೊತೆ ಇರಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ);

ಇವು ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಅಥವಾ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳು ಎನ್ನಿ. ಆದರೆ ಅವೂ ಒಂದು ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವೇ. ಜನಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಅವುಗಳನ್ನೂ ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಅಗತ್ಯ, ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗ ಅವು–ಆ ನಂಬಿಕೆಗಳು, ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಮೌಲ್ಯಗಳು.

ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೇ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕ. ೧೯೮೦ ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೬ರಂದು ನಡೆದ ಪೂರ್ಣ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣದ ದಿನ ಇಡೀ ಭಾರತ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಭಯದಿಂದ ಒಳಗೆ ಸೇರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಹೇಗೋ ಕಳೆದು ಹೋದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಜನ ಉಸಿರು

ಹಿಡಿದು ಕಾದಿದ್ದರು. ನಾನು ಆ ದಿನ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆ ಸಿರ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಿ (ಸಿರ್ಸಿ - ಧಾರವಾಡ ಇವು ಪೂರ್ಣ ಗ್ರಹಣದ ಪಥದಲ್ಲಿದ್ದುವು) ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧೨ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಸೂರ್ಯ ಮರೆಯಾಗಿ, ಎಂಟು ಹತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹುಡುಗರ ಜೊತೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಕೂಗಿ ಕುಣಿದಾಡಿದ್ದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ. ಆ ಅಪೂರ್ವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ರಹಸ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಹಲವು ಉಪಕರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಚಲಿತ ಅರಿವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. (ಅದು ಏನೆಂಬುದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು.) ಆದರೆ ಅಂದು ನನಗನ್ನಿಸಿತು : ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಒಳಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆದರೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ಪರಂಪರಾಗತ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ರೂಪಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಾಗ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಗ್ರಹಣದ ದಿನ ಗೊಡ್ಡು ಮರಗಳಿಗೆ ಅದರಲ್ಲೂ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾದುದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ.

ಅದು ಮೂಡಿಸಿದ ಕುತೂಹಲದ ಫಲವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಚರ್ಚೆ (ಉದಾ.ಗೆ Indian Institute of Astrophysics ಸಂಸ್ಥೆಯ ಡಾ. ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ) ಅಧ್ಯಯನಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಗ್ಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ಇರುವುದು ಗೋಚರವಾಗಿ ಮೇಲಿನಂತಹ ಚಿಂತನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ "ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಳೆಯದೆಲ್ಲ ಪವಿತ್ರ, ಅಮೂಲ್ಯ; ಹೊಸತೆಲ್ಲ ಮೈಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವಲ್ಲ" ಎಂಬ ಪ್ರಮೇಯವು (Hypothesis) ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಈ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ಕರೆದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತಗಳೆಂದು ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಂದು 'ಸಾಂಗತ್ಯ' ವಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ದೀಪ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ದೀಪಗಳು ಈಚಿನವು; ಅವು ಮೈಲಿಗೆ ; ಅಥವಾ ಪವಿತ್ರವಂತೂ ಅಲ್ಲ. ಹರಳೆಣ್ಣೆ ದೀಪ ಮಾತ್ರ ಪವಿತ್ರ. ದೇವರ ಮುಂದೆ ಹರಳೆಣ್ಣೆದೀಪ ಇರಲೇಬೇಕು. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾದ 'ಶ್ರಾದ್ಧ'ದ ದಿನ ಅಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ನಿಷಿದ್ಧ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ೧೩-೧೪ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಮೆಣಸು ದೇಶೀಯ ಬೆಳೆ, ಅದು 'ಶ್ರಾದ್ಧ'ದ ದಿನ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹ. ಡಾ. ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್. ಸ್ವಾಮಿಯವರು "ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕ" ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ಹದಿನಾರನೇ ಮತ್ತು ಈಚಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಅಮೆರಿಕದಿಂದ ಬಂದು ನಮ್ಮ ಆಹಾರದ ಭಾಗವಾದ ಹಣ್ಣು, ತರಕಾರಿಗಳ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾ : ಪಪಾಯಿ (ಪರಂಗಿ ಹಣ್ಣು), ಟೊಮೊಟೊ, ನೆಲಗಡಲೆ, ತಿಂಗಳ ಹುರುಳಿ, ಮೆಣಸಿನ ಕಾಯಿಯಂತೂ ಸರಿಯೇ - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಔಪಚಾರಿಕ ಪವಿತ್ರ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ನಿಷಿದ್ಧಗಳೇ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳ ಸಮಿತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಾದ ಬೆಂಕಿಯು ಕಲ್ಲು ಅಥವಾ ಮರದ ತುಂಡುಗಳ ಉಜ್ಜುವಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ, ಬೆಂಕಿ ಪೊಟ್ಟಣ ಈಚಿನದು. ಸನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬ ಭಂಗಿ ಸೇದಿದರೆ ಜನ ಸಹಿಸಿಯಾರು, ಆದರೆ ಅವನು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ಬೀಡಿ ಸೇದಬಾರದು; ಟೊಬ್ಯಾಕೊ ಅಥವಾ 'ಹೊಗೆ ಸೊಪ್ಪು' ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಈಚೆಗೆ ಬಂದುದು (ಮೆಕ್ಸಿಕನ್ ಭಾಷೆಯ Tapaco → ಇಂಗ್ಲಿಷ್. Tobacco → ತಂಬಾಕು.) ಪಾಣಿಗ್ರಹಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಧೂ ವರರು ಸೀರೆ, ಪಂಚೆಯನ್ನೇ ಉಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಸಂಜೆ ಆರತಕ್ಷತೆಗೆ ವಧು ಬ್ಯೂಟಿ ಪಾರ್ಲರ್‌ನಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾಳೆ. ವರ ಸೂಟು, ಬೂಟು ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು.

ಯಾರೂ ಹಾಕಿಕೊಡದ, ತಾನಾಗಿಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡ ಒಂದು ಸಮಾನ ನಿಯಮ - ಆ ನಿಯಮವು ಒಂದು ದೀಪದಂತೆ ನೂರಾರು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯ್ತು. ಈಚೆಗೆ ನೇಪಾಳದ ಹಬ್ಬಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಘಂಟಾಕರ್ಣನನ್ನು ದೂರವಿಡಲು ಕಬ್ಬಿಣದ ಬಳೆ ಬಳುಸತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ತನಗೆ ತಾನೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಹಣದ ದಿನ ಗೊಡ್ಡು ಮರಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದು, ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು 'ಮೊಳೆ ಹೊಡಿಸಿಕೊಂಡು' ಗಂಡನ ಮನೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದು ಎರಡಕ್ಕೂ ತೋರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಎರಡಕ್ಕೂ ಭೌತಾತೀತವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಶ್ರಾದ್ಧದ ದಿನದ ಮೆಣಸಿನ ಬಳಕೆಗೂ ಮೇಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾರು ಏನೇ ಹೇಳಲಿ–ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲ ಮುಖ್ಯ ಸರಿಯೇ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಗತಕಾಲ ಮುಖ್ಯ, ಏಕೆಂದರೆ ನಿನ್ನೆ ಖಚಿತ ಕಾರಣ ನಾನಿದ್ದೆ. ನಾಳೆ ಖಚಿತವಿಲ್ಲ, ನಾನು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಬಹುದು ('ಇದ್ದರೆ ಇದ್ದೆ, ಎದ್ದರೆ ಎದ್ದೆ') ಎಂಬಂತಹ ಭಾವನೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ತಾನೇ! ಅಲ್ಲದೆ, ಮನುಷ್ಯ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರಬೇಕಾಗಿರುವುದು ನಿನ್ನೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ನಾಳೆಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣವೇ ಹಳೆಯದು ಪವಿತ್ರ. ಆ ಹೊಸತು ಅಥವಾ ಆ ಹಳೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದು ಅಪವಿತ್ರ ಅಥವಾ ಅಷ್ಟು ಪವಿತ್ರವಲ್ಲ. ಮುದುಕ,

ಎಷ್ಟೇ ಸಾಮಾನ್ಯನಿರಲಿ - ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಗ್ಯ; ತನಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನು, ಎಷ್ಟೇ ಸಭ್ಯನಿರಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಲ್ಲ.

ಅನಕ್ಷರಸ್ಥನಿರಲಿ, ವಿದ್ಯಾವಂತನಿರಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೂ ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ತಾನು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ವಾಹಕ ಎಂಬ ಅರಿವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಹಿಂದಿನ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಮೂಲಕ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಕೊಂಡಿಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಬೆಲೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣವೇ ಅವನಿಗೆ ಆ ಪರಂಪರೆ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವಂತಹುದು (ಅರ್ಥಾತ್ 'ಮಡಿ'ಯಾದ್ದು, ಪವಿತ್ರದ್ದು, ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯವಾದ್ದು) ಎಂದು ಅನ್ನಿಸುವುದು. ಮಾಂಗಲ್ಯಧಾರಣೆಯ ಕಾಲವೇ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯ. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯ ಆರತಕ್ಷತೆ ಐಚ್ಛಿಕ; ಅದು ವೈಭವಕ್ಕಾದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆದರೂ ಕ್ಷಮ್ಯ. ಆದರೆ ನಿನ್ನೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಧಾರಾಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಆಗಕೂಡದು. ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಾಚರಣೆಗಳು ನಿನ್ನೆಯ ಪ್ರತೀಕ, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಂಕೇತ. ಸಂಜೆಯ ವಸ್ತ್ರಾಡಂಬರಗಳು ಇಂದಿನ ಅಥವಾ ನಾಳೆಯ ಪ್ರತೀಕ; 'ಶ್ರದ್ಧೆ'ಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಾನ, ಅಲ್ಲಿ. ಧಾರಾಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಗೇ ಪರಮೋಚ್ಚ ಸ್ಥಾನ.

'ನಿನ್ನೆ' ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ಅಸಡ್ಡೆ. ಅದು ಮುಗಿದು ಹೋದ ವಿಷಯ, ನಮಗೆ ಇಂದು ಮುಖ್ಯ, ನಾಳೆ ಮುಖ್ಯ : ಇದು ಬಹಳ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾತು - ಆಲೋಚಿಸದೆ ಆಡುವ ಬರಿಯ ಮಾತು. ನಾವೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈಗ ಏನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅದು ಆ ಕ್ಷಣದವರೆಗಿನ ಅವನ ಅನುಭವಗಳ ಫಲ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಆ ಕ್ಷಣದವರೆಗಿನ ನೆನಪುಗಳೆಲ್ಲ. ಅರಿವೆಲ್ಲ ಝಗ್ಗನೆ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪದಂತೆ ಆರಿ ಹೋದುವು ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ, ಅವನಿಗೂ ಮೃಗಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಚಿಸುವವರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ - 'ನಿನ್ನೆ' ಎಂಬುದು ಆಗಿಹೋಯ್ತು, ಅದನ್ನು 'ಕಟ್ಟಿಗೊಂಡು ನಮಗೇನು?' ಈಗ ಏನಾಗಿದ್ದೇವೆ, ನಾಳೆ ಏನಾಗುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯ.

ವಾಸ್ತವವೆಂದರೆ, ನಿನ್ನೆಯೇ ವಾಸ್ತವ : ಈ ಕ್ಷಣದಿಂದ ಹಿಂದಿನದೆಲ್ಲವೂ ವಾಸ್ತವ. 'ಈ ಕ್ಷಣ' ಎಂಬುದೊಂದಿಲ್ಲ ; ಅದು ಸದಾ ಚಲಿಸುವ ಬಿಂದು. 'ಈ ಕ್ಷಣ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ 'ಈ ಕ್ಷಣ'ವು ಭೂತಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಎಂಬುದೊಂದು ಇರುವ

ವಾಸ್ತವ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅಪಾರವಾದ ಭೂತಕಾಲ, ಮುಂದೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಪಾರವಾದ ಭವಿಷ್ಯ ಕಾಲವೂ ಇದೆ. ಅವನಿಗಿರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅರಿವು ಭೂತಕಾಲದ್ದೇ ಹೊರತು, 'ನಿನ್ನೆ'ಯದೇ ಹೊರತು 'ನಾಳೆ'ಯದ್ದು ಅಲ್ಲ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯಗಳೆರಡೂ ಮುಖ್ಯವೇ ಆದರೂ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಾಳೆ ಮುಖ್ಯ, ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿನ್ನೆ ಮುಖ್ಯ. ನಾಳೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ಐಹಿಕ / ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರಪಂಚದ್ದು; ನಿನ್ನೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ / ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಪಂಚದ್ದು. ನಿನ್ನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಪ್ರತೀಕ. ನಿನ್ನೆ ಬದುಕಿದ್ದುದು ನಿಜ. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೃತಜ್ಞ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದರೂ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ? ಬದುಕಿರಬಹುದು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕು, ವೈಭವೀಕರಿಸಬೇಕು, ಹೊಗಳಬೇಕು. ಒಂದು ಅವನನ್ನು ಸಾಕಿರುವ ಯಜಮಾನ, ಇನ್ನೊಂದು ಅವನನ್ನು ಸಾಕಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಜಮಾನ.

ಮದುವೆಯ ದಿನದ ಬೆಳಗಿನ ಧಾರಾಮುಹೂರ್ತ, ಸಂಜೆಯ ಆರತಕ್ಷತೆಗಳು, ಸರಿಯಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ; ಒಂದು 'ನಿನ್ನೆ'ಯ ಸಂಕೇತ, ಇನ್ನೊಂದು 'ನಾಳೆ'ಯ ಸಂಕೇತ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಮೇಯದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಅರ್ಥವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ.

೬

ಒಂದು ಶೋಧ ಅಥವಾ ಅಭಿಜ್ಞೆ (Identification) ಹೇಗೆ ಇಡೀ ಕೃತಿಯನ್ನು ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬದುಕನ್ನು ಅದರ ಒಳವಿವರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪಂಪ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮರ ಬಗೆಗಿನ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕವಿಯ ಕೃತಿ ಅವನ ಕೃತಿ ಮಾತ್ರ; ಆದರೆ ಮಹಾಕವಿಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಆ ಕವಿಯ ಕೃತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಯುಗದ ಪರೋಕ್ಷ ಆತ್ಮಕಥೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರಲೂ ಸಾಧ್ಯ. ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನ ಪಂಪಭಾರತದ ಅಧ್ಯಯನವು ಅವನ ಕೃತಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗದಿರಬಹುದು. ಅವನ ಕಾಲದ, ಎಂದರೆ ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನಗಳ ಬದುಕಿನ ನಿಜ ಘಟನೆಗಳನ್ನು

ದಾಖಲಿಸುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ : ಅವನ ಕಾಲದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಶೌರ್ಯ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗ ಅಥವಾ 'ಬೀರ' ಮತ್ತು 'ಚಾಗ'. ಈ ಎರಡು ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಅಂದಿನ ಶಾಸನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹೋರಾಡಬೇಕು (ಇದೇ 'ವೀರ' ಅಥವಾ 'ಬೀರ'), ಗಳಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಉದಾರವಾಗಿ ದಾನಮಾಡಬೇಕು ('ತ್ಯಾಗ' ಅಥವಾ 'ಚಾಗ') : ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅಂದಿನ ಇಡೀ ಬದುಕನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕಿದವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಪಂಪನ ಕಾಲದ ಯುಗಧರ್ಮದ (Ethos) ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು, ಪಂಪನ ಪಂಪಭಾರತವು ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಯುಗಧರ್ಮದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮಹಾಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳು ಒಂದೊಂದು ಮೌಲ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪಂಪನು ತನ್ನ ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವಾಗ, "ಚಲದೊಳ್ ದುರ್ಯೋಧನನ್ ನನ್ನಿಯೊಳ್ ಇನತನಯನ್........." ಎಂದು ದುರ್ಯೋಧನ, ಕರ್ಣ ಕಳಂಕ ಸಹಿತ ಪಾತ್ರಗಳೆಂದೇ ಒಟ್ಟಾರೆ ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಆ ಎರಡು ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಉಳಿದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲಿರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನ ಕಾಲದ ಯುಗಧರ್ಮವೇ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣ. ಒಬ್ಬನು ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ("ಇಱಿಯಲ್") ಇನ್ನೊಬ್ಬನು 'ನನ್ನಿ' ಅಥವಾ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ, ಅರ್ಥಾತ್ ತನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿದ ತನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ತನಗೆ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಲು ಆಹ್ವಾನ ಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಆ ಅಯಾಚಿತ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನೇ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ 'ಚಾಗ'ಕ್ಕೆ ("ಈಯಲ್") ಸಂಕೇತಗಳು. ದುರ್ಯೋಧನನು 'ಬೀರ'ಕ್ಕೆ, ಕರ್ಣನು 'ಚಾಗ'ಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತಗಳು. ಅವರು 'ಪಂಪಭಾರತ'ವು ತನ್ನ ಕೈ ಚಾಚಿ ಎಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕರ್ಣ ಮುಖ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು 'ಚಾಗ' 'ವೀರ' ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಮಗ್ರ ಸಂಕೇತ. ("ಬೇಡಿಂ ಓಡಿಂ ಇದು ಚಾಗದ ಬೀರದ ಮಾತು ಕರ್ಣನಾ"; "ಭಾರತದೊಳ್...... ಒಂದೆ ಚಿತ್ತದಿಂ ನೆನೆವೊಡೆ ಕರ್ಣನಂ ನೆನೆಯ"). ಈ ಕೃತಿಯ ಇತರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅಮುಖ್ಯವೆಂದೇನೂ ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಪಂಪನ ತಮ್ಮ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಶಾಸನ ಶೋಧದಿಂದ ಪಂಪನ ತಾಯಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಣ್ಣಿಗೆರೆಯವಳೆಂದಾಗಿ, ಅವನ ಜನನ ಅಣ್ಣಿಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು

ಬಾಲ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಬಹುತೇಕ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೇ ನಡೆದಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾದಂತಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು 'ಸಾಜದ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ತಿರುಳ ಕನ್ನಡ'ವು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ (ಪುಲಿಗೆರೆ = ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ.) ಪಕ್ಕದ ನಾಡಾಗಿದ್ದ ಬನವಾಸಿಗೆ ಅವನು ಪ್ರವಾಸಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಚೆಲುವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದವನೇ ಹೊರತು ಬನವಾಸಿ ಅವನ ಹುಟ್ಟೂರಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಅವನ ಹೆಸರಿನ ಕೆರೆ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಊರಿನ ಸಮೀಪ ಇರುವುದು ಅಭಿಮಾನದ ಸಂಗತಿ (ಕುರಿಕ್ಯಾಲವು ಆಂಧ್ರದ ಕರೀಂ ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.)

ನಾಗವಾಸ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯು ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕನ್ನು, ಅದರಲ್ಲೂ ಅವನ ಬದುಕಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಅವನ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಖಲೆ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಹರಿಹರನ ಪ್ರಭುದೇವರ ರಗಳೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯಂತೆ ಅವನು ಮುರಜವಾದ್ಯವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ಧನದತ್ತನ ಮಗಳು ಕಾಮಲತೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿ, ಅವಳೊಡನೆ ಕೆಲಕಾಲ ಭೋಗಜೀವನ ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಅವಳು ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಶಳಾದುದೇ ಅವನ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಯಿತು. ಹರಿಹರನ ಪ್ರಕಾರ ಅಲ್ಲಮನ ತಂದೆ "ನಾಗವಾಸಾಧಿಪತಿ": ಅವನ ಹೆಸರು, ಉಳಿದ ವಿವರಗಳು ಹರಿಹರನಿಂದ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

"ನಾಗವಾಸ" ಎಂಬುದು ದೇವಾಲಯಗಳ ದೇವದಾಸಿಯರ ಸಮೂಹ ಮತ್ತು ಅವರ ವಾಸದ ಕೇರಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಅದರ ಹಲವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅರ್ಥವು ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕಿನ ಮಂದಿರದ ಒಂದು ಗಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು, ಅವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಂದವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲು ನೆಪವಾಯಿತು.

ಅವು ಹೀಗಿವೆ :

೧. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಹಲವು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕಲಾವಿದೆಯರೂ ಆಗಿದ್ದ ದೇವದಾಸಿಯರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ 'ನಾಗವಾಸಾಧಿಪತಿ'ಯ (ಇವನನ್ನು ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ "ಗಣಿಕಾಧ್ಯಕ್ಷ"ನೆಂದು ಕರೆದಿದೆ) ಮಗನಾಗಿದ್ದ ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಕಲೆ ರಕ್ತಗತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಅದು ವಿವರಣೆಯಾಗಿದೆ.

೨. ಕಾಮಲತೆಯು ಧನದತ್ತನ ಮಗಳು. ಹೆಸರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಧನದತ್ತ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತ, ಬಹುಶಃ ವರ್ತಕ. ಹರಿಹರ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ

'ಅರಮನೆ' ಮತ್ತು ಸೇವಕಿಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೀಮಂತ. ಅಲ್ಲಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುಟುಂಬದವನು.

೩. ದೇವದಾಸಿಯರು ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರು, ಅವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೂ ಬಹುಶಃ ಅದೇ ವರ್ಗದವನು. ಧನದತ್ತ, ಅವನ ಮಗಳು ಕಾಮಲತೆ ವೈಶ್ಯವರ್ಗದವರು - ಅದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಅಲ್ಲಮನಿಗಿಂತ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು.

೪. 'ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ' ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಮೃದಂಗ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕ ಅಲ್ಲಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಯುವತಿ ಕಾಮಲತೆ ಬಿದ್ದು, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪ್ರೇಮಸಾಗರಕ್ಕೂ ಬಿದ್ದರು. ಅವರದು ಹಿರಿಯರು ಏರ್ಪಾಟು ಮಾಡಿದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿವಾಹವಲ್ಲ, ಪ್ರಣಯ ವಿವಾಹ ಅಥವಾ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನ (ಅವರ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿವಾಹವನ್ನು ಅಲ್ಲಮ ಉಲ್ಲೇಖಿಸದಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.)

೫. ಗಮನಿಸಬೇಕು : ಅಲ್ಲಮ, ಕಾಮಲತೆಯರು ಒಂದು ಜಾತಿಯವರಲ್ಲ, ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಾನರಲ್ಲ. ಆ ಎರಡೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಮ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ತರದವನು, ಕಾಮಲತೆ ಮೇಲಿನ ಸ್ತರದವಳು. ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಿಷೇಧಿತ ಪ್ರತಿಲೋಮ ವಿವಾಹ (ಮೇಲು ಜಾತಿಯ ಗಂಡು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಇದು 'ಅನುಲೋಮ ವಿವಾಹ')

೬. ಒಟ್ಟಾರೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ ಜೀವನವು ಮೇಲುವರ್ಗದ ಜನರಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಇಬ್ಬರೂ ನೊಂದರು; ಆ ನೋವೇ ಅವರನ್ನು ಇನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತಂದಿತು.

೭. ದೇವದಾಸಿಯರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ಬದುಕಿನ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಲ್ಲಮನಿಗಿಂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟು ಪಾಡುಗಳಿಗೆ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಶ್ರೀಮಂತ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನಿಂದ ಒಟ್ಟಾರೆ ದೂರವಾಗಿದ್ದ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಮುಗ್ಧ ಕಾಮಲತೆ ಆ ಬಹಿಷ್ಕಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಗಾಲಾಗಿರಬೇಕು, ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅವಳ ಅಕಾಲಿಕ ಸಾವಿನ ನಿಮಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದು ಆಗಿದ್ದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

೮. ಯೌವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲ್ಲಮ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆ ಆಗಬಹುದಿತ್ತು. ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೊತೆ ಬಾಳು ಸಾಗಿಸಲು ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ನಿಯ ಸಾವಿನ ದುಃಖದ ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಭೂಗತ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅನಿಮಿಷನ ಕಂಕಾಲದಿಂದ (ಆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೇನೆ; ಅದು ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪಕ್ಕದ ಮಾಳಗೊಂಡನ ಕೊಪ್ಪ ಊರಿನ ಬಳಿಯ 'ಅನಿಮಿಷಾರಣ್ಯ' ಎಂಬ ಬಿಲ್ವ ತೋಪಿನಲ್ಲಿದೆ) ಲಭ್ಯವಾದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಕಾಮಲತೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ 'ಪರಮಪ್ರೇಮ ರೂಪಾ' ಆದ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸುವ ಸಾಧನೆಗೆ ನಿಮಿತ್ತವಾಯಿತು.

೯. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಜಂಗಮ'ನಾಗಿ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ತಿರುಗಿದ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಕಾಮಲತೆಯ ನೆನಪು ಚೆಲುವಾಗಿ, ಕಾಮವಾಗಿ ಕಾಡಿತು; ಅದು ಅವನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧನವೂ ಆಯಿತು (ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ.) ಆ ಸಾಧನೆಯು ಅವನನ್ನು ಪಕ್ವಗೊಳಿಸಿತು. ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನಾದ. ಮುಂದೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ 'ಅರಿವಿನ ಪರಮ ಸೀಮೆ'ಯಾದ, ಎಂದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ತುತ್ತ ತುದಿಗೇರಿ ಶಿವಾದ್ವೈತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಭಾರತದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ.

ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಹಿತ್ಯಾತ್ಮಕ, ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ, ಸಂಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ, ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಾತ್ಮಕ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಗೆರೆ ಎಳೆದು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸುವುದಾದರೆ ಮೇಲಿನದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಾತ್ಮಕ (Interpretative) ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಒಂದೊಂದು ಹೇಳಿಕೆಗೂ ಖಚಿತ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಒಂದು Proposition, ಒಂದು ಪ್ರಮೇಯವು (hypothesis) ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ, ಅದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತನ್ನಿಂದ ಮೂಡಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಜನ್ಮ ನೀಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ಎಲ್ಲದರ ಒಟ್ಟು ಚಿತ್ರದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕಿನ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಮಂದಿರವು ನಿಂತಿರುವುದು "ನಾಗವಾಸ" ಪದದ ಅರ್ಥದ ಮೇಲಾದರೂ ಯಾವುದೂ ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಲೋಕದಿಂದ ಎಳೆ ತಂದುದಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಊಹಾತ್ಮಕ ಬದುಕಿನ

ಚಿತ್ರಣವು ಅವನ ವಚನಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮೂಡುವ ಅಲ್ಲಮನ ಒಳ ಪ್ರಪಂಚದ ಚಿತ್ರಣದ ಜೊತೆ ಒಂದು ಸಹಜ ತರ್ಕಬದ್ಧ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅವನು ಸಾಧಕನಾದ ಮೇಲೆ ಈ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಪಂಚವು ಅವನ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ನುಗ್ಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅದನ್ನು ದೂರ ತಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬೇರೊಂದು ಮಾನಸಿಕ ಲೋಕಕ್ಕೆ, ಚಿಲ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಪಯಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಲೇ ನಡೆದನು. ಲೋಕದ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ, ಲೋಕದಿಂದ ದೂರವಾದನು; ಆದರೆ "ಪದ್ಮಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಿ" ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಂಗಿಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೇ ನಿಸ್ಸಂಗಿಯಾಗಿ ಬದುಕಿದನು.

ಇದು ಅವನ ನಡೆಯಿಂದಲೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ವ್ಯವಸಾಯ, ತಟಾಕ ನಿರ್ಮಾಣದಂತಹ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಗೊಗ್ಗಯ್ಯ, ಸಿದ್ಧರಾಮರನ್ನು ಅವುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ. ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವಂತೆಯೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧಕರಾಗಿ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ. ಜಗತ್ತಿನ ನೋವಿನ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತೀವ್ರ ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಗದಗ ಪ್ರದೇಶದ ಲಕ್ಕುಂಡಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯು, ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅತ್ಯಂತ ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರ ಚರ್ಚೆಯ ಚಕಮಕಿ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾದುದು. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಸತ್ಯಕ್ಕ, ಬಸವಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಗದಗ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ಸಮೀಪದ) ಮಸಳೆಕಲ್ಲಿಗೆ (ಅಥವಾ ಲಕ್ಕುಂಡಿಗೆ?) ಬಂದರು. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ

ಸುಮ್ಮನೇಕೆ ದಿನ ಕಳೆವಿರಿ,
ಸುಮ್ಮನೇಕೆ ಹೊತ್ತುಗಳೆವಿರಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿರಾ?
ಮಾಡ ಬನ್ನಿ ದಿನ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ, ಕೇಳ ಬನ್ನಿ ಶಿವಾನುಭವವ,
ನೋಡ ಬನ್ನಿ ಅಜಗಣ್ಣನಿರವ ಬಸವಣ್ಣ ತಂದೆ

(ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಪುಟ ೫. ಪು. ೨೮೧)

ಇದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ (೫. ಪು. ೨೭೪) "............... ಈ ಅಜಗಣ್ಣ ತಂದೆಯನಗಲಿ ನಾನೆಂತು ಸೈರಿಸುವೆನೆಲೆ ಸತ್ಯಕ್ಕ ತಾಯೆ ಅವ್ವಾ".

ಸತ್ಯಕ್ಕನೂ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿದುದನ್ನು ತನ್ನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ ("ಈ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಗಳ ಕಕ್ಕುಲತೆಯ ಶಂಭುಜಕ್ಕೇಶ್ವರನ ಶರಣರೊಪ್ಪರಯ್ಯಾ")

ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನು ತನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮನ ಜೊತೆ ಚರ್ಚೆಗೆ, ಸಂವಾದಕ್ಕೆ, ವಾದಕ್ಕೆ ಇಳಿದಂತೆ ಉಳಿದವರ ಜೊತೆ ಇಳಿದಂತೆ

ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೊತೆ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿ-ಪೂರ್ವಕ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಆಲಿಸಿದಳು ಎಂಬ ಊಹೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಮನ ಜೊತೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚರ್ಚೆಗೆ ಇಳಿಯಲು ಅವನು ಅವಳ ಸಮಾನ ಮನೋಧರ್ಮದವನಾಗಿದ್ದುದು ಕಾರಣವೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಅದ್ವೈತದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇವಲ ದೊಡ್ಡ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತ 'ವಾಗದ್ವೈತಿ' ಯೆನಿಸದೆ ನಿಜವಾದ ಅದ್ವೈತಿಯೇ ಆಗಿದ್ದ, 'ಅರಿದು ಮರೆದ' ಅಜಗಣ್ಣನ ಸೋದರಿಯ ಜೊತೆ ಅದೇ ಮನೋಭಾವದ ಅಲ್ಲಮ ಹೃದಯ ಸಂವಾದವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಅದು ಒಳಗಿನ ನಿಗೂಢ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಪಂಚ, ಸತ್ ಚಿತ್ ಆನಂದಗಳ ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಪಂಚ.

ಅಲ್ಲಮ ಬಸವರಿಬ್ಬರೂ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೂ ಬಸವಣ್ಣನ ಬದುಕು ಹೆಚ್ಚು ಲೋಕಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಿವೆ. ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧಕರೂ ಹೌದು ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕು ಹೆಚ್ಚು ಅಂತರಂಗದ ಅನುಭಾವದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ (Spiritual) ನೆಲೆಯದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಆತ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹಠಯೋಗ ಸಿದ್ಧನಾದ ಗೋರಕ್ಷನನ್ನು ಖಡ್ಗದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ಅದು ಬಂಡೆಗೆ ಬಡಿದಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸಿಡಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಮನನ್ನು ಗೋರಕ್ಷನು ಅದೇ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಗ ಅದು ಗಾಳಿಯ ಮೂಲಕವೆಂಬಂತೆ ದೇಹದ ಮಧ್ಯೆ ಹಾದು ಹೋಯಿತು ಎಂಬ ಕತೆ ಬಹು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾದುದು. ಅಲ್ಲಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ದೇಹವುಳ್ಳ 'ನಿರ್ದೇಹಿ'ಯಾಗಿದ್ದವನು.

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೇವಲ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾದ ಸಾಂಖ್ಯಿಕ ಪರಿಗಣನೆಯೂ (Lexical counting or Statistics) ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಲು ಸಾಧ್ಯ. ಬಸವಣ್ಣನ ೧೪೨೬ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮನ ೧೩೨೧ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಭೌತಿಕ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ (Physical entities and Abstract concepts) ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ / ಲೌಕಿಕ / ಬಾಹ್ಯ ಸ್ತರದ ಪದಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು, ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ / ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ / ಆಂತರಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಪದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ (ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳರ "ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಕೋಶ", ಹ ನಂ. ವಿಜಯಕುಮಾರರ "ಅಲ್ಲಮನ ವಚನ ಪ್ರಕೋಶ" ಇವುಗಳ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ). ನೋಡಿ-

	ಬಸವ	ಅಲ್ಲಮ
'ಬಯಲು'	೪	೭೫
'ನಿರ್ವಯಲು' / 'ನಿರ್ವಾಣ'	೨	೧೯
'ಆನು' / 'ನಾನು' *	೧೭೫	೮
'ಒಳ' / 'ಒಳಗೆ'	೧೯	೧೮೭
'ಹೊರ' / 'ಹೊರಗೆ'	೧೯	೭
'ಭಕ್ತ' / 'ಭಕ್ತಿ'	೨೫೨	೧೪೯
'ಭವಿ'	೧೨	೧೬
'ಜ್ಞಾನ' / 'ಜ್ಞಾನಿ'	೧೮	೪೨
'ಅದ್ವಯ' / 'ಅದ್ವೈತಿ'	೧	೧೬
'ದ್ವೈತ'	೧	೨
'ಜಂಗಮ'	೧೫೨	೯೭
'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' / 'ಹಾರುವ'	೨೩ ('ಹಾರುವ' - (ವ್ಯಂಗ್ಯ ಇಲ್ಲ) ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಉಂಟು)	೧
'ಮಾದ' / 'ಮಾದಿಗ'	೧೮	೦
'ಹೊಲೆಯ'	೧೨	೦
'ದಾಸಿಮಯ್ಯ' / 'ಜೇಡ'	೧೭	೦
'ಚನ್ನಯ್ಯ' (ಮಾದರ)	೩೨	೦
ಕರಿಕಾಲ / ಚೋಳ	೪	೦

* 'ನೀನು' / 'ನೀವು' ಈ ಪದಗಳು ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗುಂಜಾಳರ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ, ಆ ಪದಗಳ ತೌಲನಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಹೋಗಿಲ್ಲ.

'ಒಳ' 'ಹೊರ' ಈ ಪದಗಳ ತೌಲನಿಕ ಸಂಖ್ಯಾ ನಿರ್ಣಯ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ್ದು. 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣ' / 'ಹಾರುವ', 'ಮಾದಿಗ' / 'ಹೊಲೆಯ' ಇಂತಹ ಜಾತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಎನ್ನಬಹುದು ('ಹಾರುವ' ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾತ್ರ ಇದೆ), ಬಸವನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉಂಟು. 'ಜ್ಞಾನ' / 'ಅದ್ವೈತ', 'ಬಯಲು' ಈ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬಸವನಿಗಿಂತ ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು.

ಮೇಲಿನ ಮಾಹಿತಿ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲ ; ಅಲ್ಲಮ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಸಾಧಕ. ಬಸವಣ್ಣನಿಗಿಂತ ಅಲ್ಲಮನದು ಹೆಚ್ಚು ಅಂತರ್ಮುಖಿ ಬದುಕು. ಸಮಕಾಲೀನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಜೊತೆ ಅಲ್ಲಮನಿಗಿಂತ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪರ್ಕ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧಕ ಅಲ್ಲ ಎಂದಾಗಲಿ, ಅಲ್ಲಮನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥವಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದಲೇ ಅಂತಹ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದು ಖಂಡಿತ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಬಸವಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು, ಅವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ತೌಲನಿಕ ಶಾಬ್ದಿಕಸಂಖ್ಯಾ ಪರಿಗಣನೆಯು ಈಗಾಗಲೇ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಅಂಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ದೃಢಗೊಳಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರದಿಂದ "ಆಯ್ದು" ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಒಳಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುವ ಪದಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತ. ಅವು ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಕನ್ನಡಿಯೂ ಆಗಬಹುದೋ ಏನೋ?......... ಏನೋ.........?

ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ, ಸೊಡ್ಡಳ ಬಾಚರಸರಲ್ಲಿ ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಟೀಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವರು ಹುಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದು, ಆ ವರ್ಗವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ತಮಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನೈತಿಕ ಅಧಿಕಾರವಿದೆಯೆಂಬ ಮನುಷ್ಯ ಸಹಜ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಅವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಟೀಕೆಗೆ ಬೆಲೆಯಿರುತ್ತದೆ - ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದೂ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ, ಬಡವರ ಪರ ನಿಂತಾಗ ಅವನ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಜನ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಟೀಕೆ ಇದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗುರು, ಜಂಗಮ, ವಿರಕ್ತರ ಟೀಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳಿ ಬಂದರೆ ಅದೂ ಸಹಜವೇ.

ವಚನಕಾರರ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಮಹಾಘನ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ , ಗೊಗೇಶ್ವರ (ಗುಹೇಶ್ವರ) ಇಂಥವು ನಮಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಗಿರುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿವಲಿಂಗಪೂಜೆಗಿಂತ ಮೈಮೇಲಿನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಸಿದ ಶರಣರ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತಗಳಲ್ಲೇ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿವಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿರುವುದು ಬಿಡಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಡಕೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದುದು ನಿಜ. ಕೆಲವು ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹಿಗಳು ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, "ಸ್ಥಾವರ"ದ ವಿರೋಧಿಗಳು ಶರಣರು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ('ಸ್ಥಾವರ' ಪದವು ಕೆಲವೆಡೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸೂಚಕವೇ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಅರಿಯರು, ಅಥವಾ ಗುರುತಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ) ಬಸವಣ್ಣನವರ 'ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ' ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ 'ಲಿಂಗದೇವ' ಎಂದು ತಿದ್ದಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಜನತೆಯ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು (ಅದು ಅಷ್ಟು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ).

ಕೆಳಗಿನ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ :

> ಹೆಸರಿಡಬಾರದ ಲಿಂಗವ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ತಂದು
> ಕರತಳಾಮಳದಂತೆ ಮಾಡಿ ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯಾಲಿಂಗವ ಕೊಟ್ಟು
> ಶ್ರೀ ಗುರು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಯ್ಯಾ
> ....
>
> ಆ ಬಸವಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾತರು
> ಆ ಅವ್ವಯ ಅನುಮತದಿಂದ ಲಿಂಗಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡಿ
> ನಿತ್ಯ ನಿಜನಿವಾಸಿಗಳಾದರು
> ಆ ಶರಣರ ಅನುಮತದರಿವಿನ ಉಪದೇಶವ ಕೇಳಿ
> ಎನಗಿನ್ನಾವುದು ಹದನವಯ್ಯಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯ ಬಿಟ್ಟು
> ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಡೆದೆನು
>
> (ವಚನ ಸಂಪುಟ. ೪. ಪು. ೨೭೪)

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನಗೆ ಗುರುವು ಹೆಸರು ಸಮೇತ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ನೀಡಿದುದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹಲವೆಡೆ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದಾನೆ (೪. ಪು. ೨೩೭, ೨೭೫ ಇ.) ಬಸವಣ್ಣನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಹೆಸರು "ಸಂಗಮನಾಥ" (೧. ಪು. ೨೯೯)

ಎನ್ನ ಬಂದ ಭವಂಗಳನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಎನಗೆ ಭಕ್ತಿ ಘನವನೆತ್ತಿ ತೋರಿ
ಎನ್ನ ಹೊಂದಿದ ಶೈವ ಮಾರ್ಗಂಗಳನತಿಗಳೆದು
ನಿಜ ವೀರಶೈವಾಚಾರವನರುಹಿ ತೋರಿ
ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದ ಸಂಗಮನಾಥನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ
ಜಪ ಧ್ಯಾನ ಉಪಚರಿಯ ಅರ್ಪಿತ ಪ್ರಸಾದ ಭೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಿದ
ಶೈವಕರ್ಮವ ಕಳೆದು..........
ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ ದೇವರಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಎನ್ನನಾಗುಮಾಡಿ......."

ಅಲ್ಲಮನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಹೆಸರು 'ಗುಹೇಶ್ವರ'- "..... ಅನುಪಮ ಲಿಂಗವು ಗುಹೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರನೊಳಕೊಂಡು ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತ್ತು ಕಾಣಾ ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ" (೨. ಪು. ೨೦೯). ಅಜಗಣ್ಣನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಹೆಸರು 'ಸೋಮೇಶ್ವರ' (೬. ಪು. ೧೦೦). ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ : ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳು ಅವರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳು. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ವೀರಶೈವರು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ "ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ನಾಮಸ್ತೋತ್ರ" (ಸಂ. ವೀರಣ್ಣ ರಾಜೂರ) ಎಂಬ ಹತ್ತು ವಾರ್ಧಕ ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಕಿರುಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೂರ ಹನ್ನೊಂದು ಶರಣರ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ'ಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು (ಉದಾ : ಕೂಡಲಸಂಗಮ, ಗೊಹೇಶ್ವರ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಇತ್ಯಾದಿ) ಜೋಡಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಕೃತಿಕಾರನು ಷಟ್ಪದಿಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅನೇಕರು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಅಂಕಿತಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿವಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲ, ಅವು ವಚನಕಾರರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಯಾ ಭಕ್ತನ ಒಳಗಿನ ಚಿತ್ಕಳೆಯ ಬಹಿರಂಗ ಸಂಕೇತವಾಗಿರುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. 'ಅಜಗಣ್ಣ ತಂದೆ', 'ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ' ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಅಪವಾದಗಳಿದ್ದರೂ, ಬಹುತೇಕ ಅಂಕಿತಗಳು ಶರಣರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳು.

'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ'ವು ಭಕ್ತನ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಇರುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೂ, ಅದು ಆ ಭಕ್ತನ ಒಳಗಿನ ಚೈತನ್ಯದ ಸಂಕೇತವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಆ ಭಕ್ತನೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಭಕ್ತನ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹ ಅಲ್ಲ, ಭಕ್ತನ ಅಂತರಂಗದ ನಿತ್ಯಸತ್ಯ, ಚಿರಂತನ ಚೈತನ್ಯ; ಆ ಚೈತನ್ಯವು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ ಚೈತನ್ಯ ಶಕ್ತಿಯೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಸಾಧಕ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವೇ ಆಗುವ, ಎಂದರೆ ತಾನು ನಿಜವಾದ ತಾನಾಗುವ ಹಂಬಲದವನು.

ಮೇಲಿನ ಹೊಳಹು - ಅದು ನಾನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಹೊಳಹು ಎಂದು ವಿನಯದಿಂದ ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ - ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

೧. ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವಗಳನ್ನು (ಕೂಡಲಸಂಗಮ, ಗುಹೇಶ್ವರ, ಕಪಿಲಸಿದ್ಧಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ) ಕುರಿತು ಸಂಬೋಧಿಸಿರುವಾಗ ಆ ಸಂಬೋಧನೆ ಅವರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ, ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೋ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತಾದುದಲ್ಲ. ಅದು ಅವರ ಕೈಯ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಸಂಬೋಧನೆ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಒಳಗಿನ ಚಿಚ್ಛಕ್ತಿಯ ಜೊತೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದ, ಅವರು ಈಗ ಏನಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂತಹ ಅವರು ಮುಂದೆ ಏನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದರ ಜೊತೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದ. ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಗಳು ವಚನಕಾರರು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ, ತಮ್ಮೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದಗಳು; ಅವು ಸ್ವಗತಗಳು, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಸ್ವಗತಗಳು. ಭಾವಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕವಿಯ 'dramatic monologues overheard' ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ವಚನಗಳು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತಗಳೇ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಾವಗೀತಗಳು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ವಚನಗಳು ಆತ್ಮದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಧಕರು ನಡೆಸಿದ ಒಳ - ಹೊರ ಹೋರಾಟದ ಯಾತನೆಯ ಕೂಗುಗಳೂ ಹೌದು ; ಸತ್ಯದರ್ಶನವಾದಾಗ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಆನಂದದ ಉದ್ಗಾರಗಳೂ ಹೌದು. ಕಲ್ಲಮಠದ ಪ್ರಭುದೇವ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೦) ಎಂಬೊಬ್ಬ ವಚನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರ ತನ್ನ "ಲಿಂಗಲೀಲಾವಿಲಾಸ ಚಾರಿತ್ರ" ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಚನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - "ವೀರಶೈವ ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಜ್ಞಾನಾಚಾರ್ಯರಪ್ಪ ಪ್ರಭುದೇವರು ಬಸವಣ್ಣ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದ ಶಿವಾನುಭಾವಿಗಳು ಶಿವಸುಖವನನುಭವಿಸಿ ತೃಪ್ತಿವಡೆದು ಸಂತುಷ್ಟಿ ನಿಮಿರ್ದು ವಾಙ್ಮನದಿಂದುಕ್ಕಿ ನುಡಿದ ನುಡಿಯೇ ಗುರುವಚನ.......". ಇದು ಭಾವಗೀತೆ ಕುರಿತಾದ "spontaneous overflow of powerful feelings recollected in tranquility" ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಕ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

೨. ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮರು. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬೋಧನೆ ಮೂಲಕ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಸರು ನೀಡಿ ದತ್ತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ವಚನಗಳಲ್ಲೇ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಆ ಶರಣನು ತನ್ನ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂದೆ ೧೪-೧೫ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹರಿದಾಸರು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ದಾಸದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವಾಗಲೇ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಅಥವಾ ಮುದ್ರಿಕೆ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಪರಂಪರೆ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದವರು ನಮಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೀರಶೈವರು, ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ.

೩. ಅಂಕಿತಗಳು ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳೆನ್ನುವ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಶ ಚಿಕ್ಕ ಸ್ವಿಚ್ಚನ್ನು ಒತ್ತಿದಂತೆ, ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಯ ಸಾವಿರಾರು ದೀಪಗಳು ಝಗ್ಗನೆ ಹತ್ತಿದಂತೆ. ಆ ಸರಳ ಅಂಶದಿಂದ ವಚನಗಳು ದೀಪ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ; ಒಂದೆರಡು ಬೆಳಗದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ತಡವಾಗಿ ಬೆಳಗಬಹುದು. ಕೆಲವರ ಅಂಕಿತಗಳು ಅವರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲದಿರಬಹುದು (ಉದಾ : ಅಂಬಿಗರ ಚೌಡಯ್ಯ). ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ತಾವೇ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬಹುದು: ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅಲ್ಲಮನು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಹರಿಹರನ ಪ್ರಕಾರ ಎಲುಬಿನ ಪಂಜರವಾಗಿದ್ದ ಅನಿಮಿಷನ ಕೈಯಿಂದ. ಆ ಎಲುಬಿನ ಹಂದರದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ, ಅವನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವಾಗಿದ್ದ ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನೀಡಿಕೊಂಡ.

ಒಟ್ಟಾರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಒಂದು ಅನುಭವವನ್ನೇ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಊಟದ ಅಗತ್ಯ ಭಾಗವಾದ ಸಾರನ್ನು (ಸಾಂಬಾರು) ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು, ಬೇಳೆ, ತರಕಾರಿ, ಸಾಂಬಾರ್ ಪುಡಿ, ಒಗ್ಗರಣೆ, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಇವನ್ನು ಹದವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ, ನಾಲಗೆ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಿಟಿಕೆ ಉಪ್ಪು ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಇಡೀ ಸಾರಿನ ಚಹರೆ, 'ಚಪ್ಪರಣೆ'ಯೇ (<ಚಪ್ಪರಿಸು) ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಿಕ್ಕವಸ್ತು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುವ ಅರ್ಥವಂತಿಕೆ ('ರುಚಿವಂತಿಕೆ' ಎಂದು ಬೇಕಾದರೂ ಕರೆಯಬಹುದು) ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಭವವೇದ್ಯ. ಅಂತೆಯೇ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಶೋಧ ಉಳಿದಂತೆ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಇಡಿಗೆ ತಂದು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಅಖಂಡ ವಸ್ತುವಾಗಲು ನಿಮಿತ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ('ಶೋಧ'ದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದು ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ, ಸಂಶೋಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ).

ಸಾರಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹೊರಳೋಣ. ಸಾರು ಎಂಬ ವಸ್ತು ನೀರೇ? ಬೇಳೆಯೇ? ಉಪ್ಪೇ? ಒಗ್ಗರಣೆಯೇ? ಅಲ್ಲ. ಬಿಸಿಯೇ? ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೌಶಲವೇ? ಆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತತನವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ಅಥವಾ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಾರಾಗಲು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸಾರು ಆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳ ಮಿಶ್ರಣದ ಫಲವೂ ಹೌದು, ಅಥವಾ ಬೇರೊಂದು ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಹೌದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶೋಧವು ವಚನಗಳ ನಿಜ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ದರ್ಶನವು ಸತ್ಯದ ಕ್ಷೇತ್ರದ್ದೂ ಹೌದು, ಸೌಂದರ್ಯದ ಕ್ಷೇತ್ರದ್ದೂ

ಹೌದು. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲೂ ಸಾಧ್ಯ : ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತಿ ಅಥವಾ ಕಲಾವಿದನಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಸತ್ಯ, ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಸತ್ಯವೇ ಸೌಂದರ್ಯ. ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸಂಗತಿ, ಹೊಸ ಶೋಧ, ಒಂದು ಸಂಗತಿಯ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಹೊಳೆದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಆಗುವ ಅನುಭವವೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ 'ರಸಾನುಭವ'ವೇ ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು 'ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ'ವೆಂದು ಅದನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಹಲವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಂಗತಿ.* ಋಷಿಗಳು "ರಸೋ ವೈ ಸಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವದ ಹಿಂದಿನ ನಿತ್ಯಸತ್ಯದ ಅನುಭವ ಆದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅದು ತಂದ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿಯ "ರಸ"ದ, ಆನಂದದ ಅನುಭವವೇ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ.

೧೧

ಸಂಶೋಧನೆ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಶಿಸ್ತು; ಸೈನಿಕನ ಮಿಲಿಟರಿ ಶಿಕ್ಷಣದ ರೀತಿಯ ಏಕರೂಪದ ಶಿಸ್ತು ಅಲ್ಲ. ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ, ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಇತಿಹಾಸ ಯಾವುದೇ ಆಗಲಿ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಸಂಶೋಧಕನ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊಸತನ್ನು ಕಾಣುವುದರತ್ತ ಹಾಗೂ ಕಾಣಿಸುವುದರತ್ತ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳಸುವುದರತ್ತ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅಂತಹ ಹಂಬಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಅದು ತನ್ನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಕ್ರಮೇಣ ಮನಸ್ಸು ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತಾಗದ ರೀತಿ ಹೊಸತನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೋ ಸೂಚನೆ ಇನ್ನೊಂದರತ್ತ, ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತೊಂದರತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಅವನಲ್ಲಿನ ಮಿಡುಕಾಟವು ನಿರಂತರ ಹುಡುಕಾಟಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಇನ್ನೊಂದರ ಕಡೆ, ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತೊಂದರ ಕಡೆ, ಅದು ಮಗುದೊಂದರ ಕಡೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುದಕ್ಕೆ ಹಂಪಿಯ ಬಗೆಗಿನ ಒಂದು ಶೋಧವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಹಂಪಿಯಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ, ಕೆಲ ಕಾಲ ದೋರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆಗಳ ಬಳಿ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅಂತಿಮ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹಂಪಿಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದ ಹರಿಹರ ಕವಿಯ (ಸು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೦) ಸೋದರಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ) ವಾರಣಾಸಿ, ಹಂಪಿಗಳು ಯಾವ ರಾಜನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ಅವು

---

* ನೋಡಿ, ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ : ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ (ಪ್ರ : ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ. ಹಂಪಿ)

ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೈವಗಳ ನೇರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಆ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಆ ದೈವಗಳೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಂಬಂತೆ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹಂಪಿಯವನೇ ಆದ ರಾಘವಾಂಕನ ಆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಯಥಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಸಂದೇಹದಿಂದ ನೋಡುವ ಅಗತ್ಯವೇನೂ ಕಾಣದು. ಆಧುನಿಕಪೂರ್ವ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಕಾಶಿಯ ಮಹಾರಾಜರು ಭಗವಾನ್ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂಬಂತೆ ಮಾತ್ರ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಕಾಶಿ ನಗರದ ನಿಜವಾದ ದೊರೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನೆಂದೇ ಜನ ನಂಬಿದ್ದರು. ಹಂಪಿ ಕೂಡ ಹರಿಹರ ರಾಘವಾಂಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆ ಎಂಬಂತೆ ವ್ಯವಹೃತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇತರ ಪ್ರಬಲ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿವೆ. ಹರಿಹರನು ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ "ಪಂಪಾಪುರದರಸ" "ಹಂಪೆಯಾಳ್ದ" ಎಂದೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ರಾಜ್ಯವಾದ 'ಪಂಪಾಪುರ'ದ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ: ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಭದ್ರೇಶ್ವರ. ಅವು ಇಂದಿಗೂ ಇವೆಯಲ್ಲದೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜನರು ಹಂಪಿಯ ಗಡಿಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಚಿನವರೆಗೆ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬಯಸುವವರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು, ಅವನ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಮೊದಲು ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವರುಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತ, ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ವಾಣಿಭದ್ರೇಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹರಿಹರನ ಕಾಲದ ಹಂಪಿಯ ಶಾಸನವು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೦) ಕುರುಗೋಡಿನ ದೊರೆಗಳು "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ತೀರ್ಥ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥಮಾಗಿ" ಮತಂಗ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ ಹಂಪಿಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಒಡೆಯನಾದರೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ, ರಕ್ಷಣೆಗಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸಮೀಪದ ಕುರುಗೋಡಿನ ದೊರೆಗಳು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ದೊರೆಗಳು ಹಂಪಿಗೆ ಒಡೆಯರಲ್ಲ, ಹಂಪಿಯ ಒಡೆಯನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು.*

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨-೧೪ನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಹಂಪಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಈಗಿನ ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇಟಲಿಯ ರಾಜಧಾನಿ ರೋಮ್ ನಗರದ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಇಟಲಿಯಂತೆಯೇ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರವೊಂದರ

---

* ಸು. ೧೪೦೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸೀಮೆ' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

ಎಲ್ಲ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ ಪೋಪ್; ಪೋಪ್ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಹಂಪಿಯು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವ್ಯಾಟಿಕನ್.

ಮೇಲಿನ ಶೋಧವು ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಬೆಳಕನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

೧. ಯಾವುದೇ ರಾಜನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶದ ಮುಕ್ತ ದೈವಭಕ್ತಿಮಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹರಿಹರನು ಮನುಷ್ಯ ರಾಜನನ್ನು ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಆ ಧೋರಣೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮನೋಧರ್ಮ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆಯು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಅವನು ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆಗಳ ಬಳಿ ಉದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ಥಾನವಾದ ಹಂಪಿಗೆ ಮರಳಿದುದು ಏಕೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ವಿವರಣೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ.

೨. ಹದಿಮೂರನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಬಹುತೇಕ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ನೆಲದಿಂದಲೇ ಇಡೀ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಭೀಕರ ಸನ್ನಿವೇಶ ಒದಗಿದಾಗ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ೧೩೩೬ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಆ ದಾಳಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಕ, ಪೋಷಕನಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಹಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕರು ಅಂತಹ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಹಂಪಿಯನ್ನೇ ಏಕೆ ಆರಿಸಿದರು? 'ಏಕೆ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಲಾರದಾದರೂ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದೇನೋ! ಅ) ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜನೂ ಆಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಆ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ) ವಿದೇಶಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಕ್ರಮಣದ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೈವ'ಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಅಲ್ಲಿನ ಜನತೆಗೆ, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದೇ. ಆ ಆಕ್ರಮಣದ ಬಿಸಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ ತಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ಇ) ಹಂಪಿಯು ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸರ, ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ, ಜಲ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರದೇಶ ಅದಾಗಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಊಹೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ಊಹೆ ನಿರಾಧಾರಿತವಾದುದಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟಂತೂ ನಿಜ, ಯಾವುದೇ ರಾಜನ ಅಂಕೆಗೂ ಒಳಪಡದಿದ್ದ ಹಂಪಿಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರ ಸ್ಥಾಪಕರು ರಾಜ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು

ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ೧೩೩೬ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಬಳಿಕ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಳಿದ ದೊರೆಗಳು ಮೊದ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ರಾಜಶಾಸನಗಳನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ತಾಮ್ರ ಶಾಸನಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಆ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ರಾಜರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತ ತಾವು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೈವದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

೧೨

ಯಾವನೇ ಸಂಶೋಧಕ ತಾನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುದರ ಗುರುತಿಸಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ, ತನಗೆ ಒಂದು ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನವಾದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿದೆಯಾದರೂ ಅದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ / ಪರಿಕಲ್ಪನೆ/ ಕೃತಿ / ಸತ್ಯ ಹೊರಬರಲು, ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಯಲು ತಾನು ಒಂದು ನಿಮಿತ್ತವಾದೆನೆಂಬ ಅರಿವೂ ಅವನಿಗಿರಬೇಕು. ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕ ಒಂದು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರ ಹೊರಬರಲು ತಾನೊಂದು ಮಾಧ್ಯಮವಾದೆನೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ಸತ್ಯ ಹೊರಬರಲು ಅವನು ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಕಾರಣ ಆ ಸತ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞವಾಗಿರಬೇಕು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಎಂದೋ ಒಮ್ಮೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನ ಮೂಲಕ ಅದು ಹೊರಬರುತ್ತಿತ್ತು, ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣ, ಆ ಸತ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ತನ್ನನ್ನು ಧನ್ಯನಾಗಿಸಿತು ಎಂದೇ ಸಂಶೋಧಕ ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಶಿವನ ಪತ್ನಿ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಗಿರಿರಾಜ ಮೇನಕೆಯರಿಗೆ ಮಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅವಳು ತಮ್ಮ ಮಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಅವಳ ಜನನವು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಂತಿತ್ತು ಎಂದು ಹರಿಹರ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಎಂದು ಹೆಮ್ಮೆಪಡಲು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಕ್ಕಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ಹಕ್ಕು ಗಿರಿರಾಜ ಮೇನಕೆಯರಿಗೆ ! ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯು ತನ್ನದು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಕ್ಕಿದೆಯಾದರೂ ಆ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಮಿತಿಗಳುಂಟು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ತನ್ನ ಶೋಧದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಶೋಧಕನನ್ನು ಬಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಶೋಧ ತನಗೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪರಿಗಣನೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಇರದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಯುವಕರಾದರೆ 'ಬಡ್ತಿ'ಗಳ ಆಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದಿರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ !). ಅದರ ಜೊತೆ, ಹೊಸದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದಾಗ ಆಗುವ ಸಂತೋಷ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆನಂದಾತಿರೇಕವೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಫಲವೇ. ಅವನಿಗೆ

ಉಂಟಾಗುವ ಆ ಆತ್ಮತೃಪ್ತಿ ಕಡಿಮೆ ಲಾಭದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ ಅವನ ಯಾವುದೋ ಶೋಧ ಯಾವುದೋ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದು, ದೊಡ್ಡದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಕಿರುಹಣತೆಗೆ, ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಲಾಟೀನಿಗೆ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ ದೀಪಕ್ಕೆ, ಮೈಲುಗಟ್ಟಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಬೃಹತ್ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಕಿರು, ಹಿರಿ ಉಪಯೋಗಗಳಿವೆ. ಯಂತ್ರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಎಂಜಿನ್ನಿನಷ್ಟೇ ಕಿರಿ ನಟ್ ಬೋಲ್ಟಿಗೂ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಜ್ಞಾತದಿಂದ ಅಜ್ಞಾತಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆ ಅಜ್ಞಾತವು ಜ್ಞಾತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನದ ಭಾಗವಾಗಿಸಿ ಒಟ್ಟು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸುವ, ಹೊಸದಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಅಜ್ಞಾತದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಜ್ಞಾತವನ್ನು ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸುವ, ಬಿಡಿಗಳಿಂದ ಇಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಇಡಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಉಳಿದ ಬಿಡಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ಸತ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರಮಜೀವಿ, ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿ ಸಂಶೋಧಕ.

ಉಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೇ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸೃಜನಶೀಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವನದು ಕೆಳಸ್ಥಾನ. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ, ಕಾದಂಬರಿಕಾರ, ಸಣ್ಣಕತೆಗಾರ, ನಾಟಕಕಾರರದು ಮಾಲೀಕನ ಸ್ಥಾನ, ವಿಮರ್ಶಕರದ್ದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸ್ಥಾನ, ಸಂಶೋಧಕರದ್ದು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸ್ಥಾನ ಎಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜವಾದ ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕೃತ ಹೇಳಿಕೆ. ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಅಭಿರುಚಿ, ಶೈಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾದಂತೆ ಒಂದು ಕೃತಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಓದುಗರನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿ ಭಾಷಾವಲಂಬಿಯಾಗದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅದು ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಂದಂಶ ಗಮನಾರ್ಹ: ಕಾವ್ಯವೋ ಕತೆಯೋ ಅದು ಅದರ ಲೇಖಕನ ಹೆಸರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಂದರೆ, ಒಂದು ಸಂಶೋಧನೆ ಕ್ರಮೇಣ ಸಂಶೋಧಕನ ಹೆಸರಿಂದ ಬೇರೆಗೊಂಡು ಒಟ್ಟು ಜ್ಞಾನದ ಭಾಗವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧನೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಆ ಸಂಶೋಧನೆಯ 'ಇತಿಹಾಸೋಗ್ರಫಿ'ಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಆ ವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವುದರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನ ಹೆಸರು ಇತರರ ಜೊತೆ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಆಗದಿರಬಹುದು. ಸಂಶೋಧಕ ಸತ್ಯಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಮಯಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಟ್ಟು, ತನ್ನನ್ನೇ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ವ್ಯಯಿಸಿದ ನಿಷ್ಕಾಮ ಕರ್ಮಯೋಗಿ.

ಅಲ್ಲಮನ ಕೆಳಗಿನ ಒಂದು ವಚನ ಸಂಶೋಧನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಒಂದು ಕೊಡುಗೆಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಶಿಷ್ಯಂಗ ಬಡಿದು ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸಿದರೆ
ಆಗಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದೆನಯ್ಯ
ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ಬಯ್ದು ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸಿದರೆ
ಆಗಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದೆನಯ್ಯ
ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ಝುಂಕಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸಿದರೆ
ಆಗಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದೆನಯ್ಯ
ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ವಂದಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸಿದರೆ
ಆಗಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದೆನಯ್ಯ
ಗೊಗೇಶ್ವರಾ (ಗುಹೇಶ್ವರಾ) ನಿಮ್ಮ ಕಾಲದ ಕಟ್ಟಳೆಯ ಕಲಿತನಕ್ಕೆ
ನಾನು ಬೆರಗಾದೆನು

ಮೇಲಿನ ವಚನವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಕಲುಷಿತ ಗುರು - ಶಿಷ್ಯ (ಉಪಾಧ್ಯಾಯ - ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ) ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಈ ಕಾಲದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಾ ಇಂದಿನ ವಾತಾವರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆ ವಚನವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅರ್ಥೈಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೂ ಅದು ತಪ್ಪು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ನಮಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೆಂದರೆ, ಆ ವಚನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದರೂ ಅದು ತಪ್ಪು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ನಮಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತವೆಂದರೆ, ಆ ವಚನದ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಮ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದೇ ಹೊರತು, ನಮಗೆ ಏನನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಗುರು - ಶಿಷ್ಯ ಇವರು ಸ್ಥಾಯಿ, ಇವರ ವಯಸ್ಸಿನ ಅಂತರವೂ ಸ್ಥಾಯಿ. ಆದರೆ ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡುವ ಪರಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲ ಬದಲಾವಣೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಆದ ಬದಲಾವಣೆ. ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪ್ರಬುದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯವರೆಗಿನ ಶಿಷ್ಯನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳ ಸಂಕೇತಗಳು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಬೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಗುರುವಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಎರಡು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ದಂಡನೆಯ ಅಗತ್ಯ ಬರಲಿಲ್ಲ ; ಬೈದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು, ಝುಂಕಿಸಿದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಧಾರೆಯೆರೆದುದರಿಂದ, ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ (ಲೌಕಿಕ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ) ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಗುರುವನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ, ಹಿಂದೆ ದಂಡಿಸಿದ್ದ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ

ಜ್ಞಾನ ಬೋಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ; ಆದರೆ ಆ ನಮಸ್ಕಾರ ದೈಹಿಕವಾದುದಲ್ಲ, ಮಾನಸಿಕವಾದುದು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದುದು ಮತ್ತು ಆ ನಮಸ್ಕಾರ ಶಿಷ್ಯನ ದೇಹಕ್ಕಲ್ಲ, ಶಿಷ್ಯನ ಒಳಗಿನ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ. ಆ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋದ ಗುರುವು ಆಗ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ್ದು ಇದು - "ನನ್ನಂತೆ ನೀನಿನ್ನೂ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ್ದು ಇದೆ, ಜ್ಞಾನ ಅನಂತವಾದುದು". ಕೊನೆಯ ಹಂತದ "ವಂದಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸು" ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲೋಕ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ್ದು. ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗುರುವೂ ಆಳದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನೇ ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಬೋಧಕನೂ ಆಳದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿತನೇ. ಆತ್ಮದ ಸಹಜಜ್ಞಾನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುವೂ ಶಿಷ್ಯನೂ ಒಂದೇ ಸಮರಸ ಭಾವದವರಾದರೂ, ಲೌಕಿಕವಾಗಿ ಎಂದೆಂದೂ ಗುರುವು ಗುರುವೇ, ಶಿಷ್ಯನು ಶಿಷ್ಯನೇ. (ನೋಡಿ - ಅಲ್ಲಮನ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಚನಕ್ಕೆ ಮಹಾಲಿಂಗದೇವನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ - "ಚತುರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವೆಂಬ ಭಿನ್ನ ಭಾವವಳಿದು ಸೋಹಂಭಾವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಸೇವ್ಯ ಸ್ಥಲವನಿಂಬುಗೊಂಡಿದ್ದನೆಂಬುದೀ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರು ಶಿಷ್ಯಂಗೆ ವಂದಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸಿದರೆ ಆಗಲಿ ಮಹಾಪ್ರಸಾದವೆಂದೆನಯ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕರ್ಥ").

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗುರುವೂ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನನ್ನು ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮೀರಿಸಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಿಷ್ಯ ತನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಅವನದು ("ಶಿಷ್ಯಾದಿಚ್ಛೇತ್ ಪರಾಜಯಂ"). ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವನು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು, ಅರಿವಿನ ದಿಗಂತವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಬಯಕೆಯೂ ಅವನದು. ಜ್ಞಾನ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ರೀತಿಯೇ ಅದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲದವರೆಗಿನ ಒಂದು ವಿಷಯಕವಾದ ಅರಿವನ್ನು ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನುಸಾರ ಬೆಳಸಬೇಕು. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕೆಲಸವೂ ಅದೇ ತಾನೇ ! ವಿಜ್ಞಾನಿಯೋ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೋ ವೈದ್ಯ, ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೋ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಹಿಂದಿನವರ ಶ್ರಮದ ಫಲವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬೆಳಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮಗಿಂತ ಹಿಂದಿನವರ ಶ್ರಮ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಇತರರು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಅದರ ಪರಿಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದಾಗ, ತಾನು ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿದಾಗ. ಹಾಗೆ ತಿದ್ದಿ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ತನ್ನ 'ತಪ್ಪು' ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು ಎಂದೇ ಅವನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಶೋಧಗಳಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಳಿತು ಆದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗದಿರುತ್ತದೆಯೇ? ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ತನಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ತನ್ನ ಕಾಲದ

ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರೂ, ಆ ಜ್ಞಾನಶಿಖರ ಪರ್ವತಾರೋಹಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗುರುಗಳೇ ; ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳೇ. 'ಗುರು'ವು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಬೆಳೆಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ; ಲೌಕಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿದಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಮುನ್ನ ಓದಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತಾರೆ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪಾಠ ಹೇಳುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಅರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಸ ಹೊಳಹುಗಳು ಮಿಂಚಿರುತ್ತವೆ.

ಜ್ಞಾನದ ನಿರಂತರ ಸಂಚಿತವರ್ಧನ ಗುಣದ ಕ್ರಿಯಾರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಲ್ಲಮನ ಮೇಲಿನ ವಚನವು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ ? ಅನುಭಾವಿ, ಋಷಿ, ಸಂತ ಇವರೂ ಕೂಡ ಸೋಲರಿಯದ, ಸೋಲಿಗೆ ಹೆದರದ, ಆಯಾಸವರಿಯದ ಹುಡುಕಾಟದವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ನನಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಸಾಹಿತ್ಯ - ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ, ಸದುದ್ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪ್ರಿಯ ಸ್ವಾಗತ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ದೊರೆತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಈಚಿನವರೆಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಘಟನೆಗಳು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.* ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕನೋ ಸಾಹಿತಿಯೋ ಸದುದ್ದೇಶದ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಳುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೀತಿಬೋಧನೆ ಅನಗತ್ಯ. ಯಾರೂ ಅಳುಕಿಲ್ಲ, ಅಳುಕುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ತೀವ್ರ ಭಾವನೆಯೊಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಅದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೂ ನೇರವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಒಟ್ಟು ಇರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಯೆಂದರೆ ಸಾಹಿತಿಯೋ ಸಂಶೋಧಕನೋ ಅವನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕು (ಪು. ೧೫೮ರಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ)

---

* ೧. ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಬೇಕೆಂದೇ ವೀರಶೈವ ಕವಿಗಳನ್ನು, ವಚನಕಾರರನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆಂಬ ತೀವ್ರ, ಆದರೆ ನಿರಾಧಾರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಬಂದುವು.

೨. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು

ಬಂದುವು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೆಲವರು ಕೈ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಭೀತಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಡಿತ್ತು. ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರಿಗೆ ಆಧಾರ ದೊರೆತು ಆ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಅವರೇ ಕೈಬಿಟ್ಟರು.

೩. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಚನ್ನಬಸವನಾಯಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಆರೋಪಗಳು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು (ನಾವು ಕೆಲವರು ಮಾಸ್ತಿ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತೆವು).

೪. ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿಯವರು ತಮ್ಮ 'ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ'ಯಲ್ಲಿ 'ಚಾಮರಸ ಯುಗ' ಎಂಬುದರ ಬದಲು 'ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಯುಗ' ಎಂದು ಬಸವೋತ್ತರ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದರೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸುಡಲಾಯ್ತು.

೫. ಕುವೆಂಪು ಅವರೇ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದು - ಅವರ 'ವಚನಕಾರ ಬಸವೇಶ್ವರರು' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧದ ಕೆಲ ವಾಕ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಆಕ್ಷೇಪಣಾ ಪತ್ರಗಳು ಬಂದುದರಿಂದ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ನಾಟಕವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು.

೬. ನನ್ನ "ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು" ಕೃತಿ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಆರೋಪಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಟೀಕೆಗಳು ಕೇಳಿ ಬಂದುವು. "ಅವನು ಈ ಕಡೆ ಬರಲಿ. ಮಾಡೋದನ್ನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ" ಎಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಗುಡುಗಿದ್ದರಂತೆ. ಆ ಕಿರು ಕೃತಿಯನ್ನು "ಖಂಡಿಸಿ" ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರು "ಶೂನ್ಯ ತತ್ವವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ" ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಕೃತಿಯನ್ನೇ ಬರೆದರು.

೭. "ಮುಕ್ತಿಕಂಠಾಭರಣ" ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಖಂಡನೆಗಳು ಬಂದುವು. ಅದು ಒಂದು ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವ ಕೃತಿ. ಅದರಲ್ಲಿನ ವಿಚಾರಗಳೇನೇ ಇರಲಿ, ಅದನ್ನು ಹೊರತಂದಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಕ್ಷೇಪ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದೆ. "ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಜಂಗಮನನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂದಿತು.

೮. ಅಲ್ಲಮನು ಕೆಳವರ್ಗದವನು, ಅವನು ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೂ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ನನ್ನ ವಾದ ಇಂದು ಬಹುತೇಕ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ.

೯. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನು ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಮಗ ಎಂದು ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಕೂಡ ಹಾಕಲಾಯ್ತು. ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಬೆಂಬಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದೆವು. (ಆದರೆ ಕಲಬುರ್ಗಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ ಪಡೆದ ರೀತಿ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಾದ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿ ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು).

ಹೇಗಿದ್ದರೇನು, ಅವನ ಕೃತಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಆಗ ಅವನಿಗೂ ಆಕರ್ಷಕ ಮಾತನ್ನಾಡುವ ರಾಜಕಾರಣಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಆ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕು. ಸತ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇನೆ, ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಆದರ್ಶವಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅಂತಹುದೇ ಧ್ಯೇಯವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇತರರನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕ್ಷಮಾರ್ಹವಲ್ಲ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹಲವರು ಹಗುರವಾಗಿ ಖಂಡಿತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; ಕಾರಣ, ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಎದುರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿದೆ. ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಚಳವಳಿ, ಸಂಶೋಧನೆ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕು ಇವು ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮಾನವೀಯತೆ ನೀತಿ ಔದಾರ್ಯ ಇಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಸುಂದರವಾಗಿ ಬದುಕುವುದು ಎಂದರೆ ನ್ಯಾಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಬದುಕುವುದೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿ ದೀಪವಾಗಿದ್ದು, ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ನವಾದಾಗ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿರುವ ವಿ.ಸೀ. ಅವರ ಕವನದ ಒಂದು ಭಾಗ ಹೀಗಿದೆ-

"ಮಣಿಯದಿಹ ಮನವೊಂದು, ಸಾಧಿಸುವ ಹಠವೊಂದು,
ನಿಜದ ನೇರಕೆ ನಡೆವ ನಿಶ್ಚಲತೆಯೊಂದು -
ಅನ್ಯಾಯಕೆಂದೆಂದು ಬಾಗದೆಚ್ಚರವೊಂದು,
ಮರುಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಚಿರ ತೆರೆದ ಎದೆಯೊಂದು -
ಅಭೀಃ ! ಅಭೀಃ! ಅಭೀಃ! ಎಂಬ ತಾರಕವಾಕ್ಯ
ನಾಡಿಯನು ನಡೆಸುತಿರೆ, ಬಾಳನ್ನು ತಿದ್ದುತಿರೆ
ನಡೆ ಮುಂದಕೆನ್ನುತ್ತ ಕೂಗುತಿದೆ, ನುಗ್ಗಿಸುತಿದೆ"

---

೧೦. ಪಿ.ವಿ. ನಾರಾಯಣರ 'ಧರ್ಮಕಾರಣ' ಕಾದಂಬರಿ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವರ ಆಕ್ಷೇಪವು ಭುಗಿಲೆದ್ದು, ಅವರ ವಿರುದ್ಧ 'ಗಣಾಚಾರ' ಕೂಡ ಸಾರಲಾಯ್ತು. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದ.

೧೧. ತಮಗೆ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಅಂಕಿತ "ಲಿಂಗದೇವ" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವ ಅಂಕಿತವನ್ನು "ಲಿಂಗದೇವ" ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದುದಾಗಿ ಮಾತೆ ಮಹಾದೇವಿಯವರು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಈ ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಅರ್ಹರಾರೂ ದೊರಕಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ನಾನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ, ನನ್ನನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿ "ಕೈಗನ್ನಡಿ" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಹೊರತಂದರು.

೧೨. ವೀರಶೈವರು 'ಹಿಂದೂ'ಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೇಯ ನಿಲುವನ್ನು ನಾನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬಂದ ಕಟು ಭಾಷೆಯ ಪತ್ರಗಳು ಹಲವಾರು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಮುವಾದಿ ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ಲೇಖನಗಳು ಬಂದುವು. ವೀರಶೈವ, ಲಿಂಗಾಯತ ಎರಡೂ ಸಮನಾರ್ಥಕಗಳೆಂಬ ನನ್ನ ನಿಲುವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಕೆಲವರು ಒರಟು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಬರೆದರು.

ಇವು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಎಂದೂ ಗೆಲುವಿದೆ ಎಂಬ ತತ್ವದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಇಂದಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕ್ರಮೇಣ ದೃಢಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

■■

XIII. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸ

'ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ' ಎಂದರೇನು?

ಮೈಸೂರಿನ ಸರಸ್ವತಿಪುರದ ಆಯುಷ್ಕರ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ರೋಮ ಶಿಲ್ಪಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ರೋಮ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕೈಯ ಕತ್ತಿ, ಕತ್ತರಿ, ಹತಾರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಚಾಕಚಕ್ಯತೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕರಂತೆ ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರ ತಲೆಯ ಒಳಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳು, ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಚರ್ಚೆಗಳು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿವೆ. ಜಡ ದೇಹದ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಸಶಬ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಷ್ಟೇ ಒಳಗೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಏನೇನೋ ನೆನಪಿನ ಅಲೆಗಳು ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅಶೋಕನ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಶಾಸನದ "ಇಸಿಲ" ಪದ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದಿರುವ ವಿವಾದ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅದು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಪದ ಆಗಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಸುಳಿದು, ಬಳಿಕ "ಅದು ಕನ್ನಡ ಪದವೇ ಹೌದು" ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲೇ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಣಿದು ಬಿಡುವಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಕುಣಿಯಲು ಇದ್ದುದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಭಯಾನಕ ಅಡ್ಡಿ, ಒಂದು ಕಟು ವಾಸ್ತವ - ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೌರಿಕನ ಕತ್ತರಿ, ಅದೇ ಮಸೆದಿದ್ದ ಕತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಚಕಚಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಅವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ 'ಇಸಿಲ'ವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ ಅದೇ ಮಡಿ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿ 'ಇಸಿಲ' ಪದ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪದವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಭಾಷಿಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ ದೊರೆಯಿತು. ಅವರ ಆ ಶೋಧ, ಹೊಳಹು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಲಿಖಿತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಐದನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಮೂರನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತ್ತು. ಕಡಿಮೆ ಮಹತ್ವದ ಶೋಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅದು.

ತಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಪೂಜ್ಯ ಗುರು (ದಿ.) ಡಾ. ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಮುಗ್ಧ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯುವಕರಾಗಿದ್ದ ನಾವು ಕೇಳಿ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾದೆವು, ಪುಲಕಿತರಾದೆವು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆತ್ಮೀಯ ಪೂಜ್ಯ ಗುರು (ದಿ.) ಪ್ರೊ. ತೀ.ನಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ನಾನು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನ "ಲಿಂಗ್ವಿಸ್ಟಿಕ್ ಸ್ಟಡಿ ಸರ್ಕಲ್" ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು (ಆಗ ನಾನು ಪಕ್ಕದ ಯುವರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕ). "The earliest datable Kannada word" ಎಂಬ ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಬಳಿಕ ಎಷ್ಟು ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತೆಂದರೆ ಪ್ರೊ. ನಂ. ಶಿವರಾಮಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಆ ಪದ ಬರೀ "datable" ಅಲ್ಲ, ಅದು "debatable" ಕೂಡ ಹೌದು ಎಂದು ನಗೆ ಚಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಮುಂದೆ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಆ ವಿಷಯ ಕುರಿತಾದ ಲೇಖನ ಬರೆಯದೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದರು. ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಅವರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ "ತೇದಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಕನ್ನಡ ಪದ" ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಅದನ್ನು "ಸಾಧನೆ" ಸಂಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ (Journal) ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ತಮ್ಮ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಅನುಭವಗಳನ್ನೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂಬತ್ತು "ರಸ"ಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ (ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಕರುಣ, ಹಾಸ್ಯ, ರೌದ್ರ, ಬೀಭತ್ಸ, ಅದ್ಭುತ, ಭಯಾನಕ, ಶಾಂತ). ಹತ್ತನೆಯ ಭಕ್ತಿರಸವನ್ನು ಆಮೇಲೆ ಸೇರಿಸಿದವರೂ ಉಂಟು. "ಆದರೆ ವಿದ್ವತ್ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಸ ಇದೆ ಕಣಯ್ಯಾ, ಅದು 'ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸ" - ಈ ಮಾತನ್ನು ಅವರು ಅರೆ ವಿನೋದದ ಅರೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ಹೊಸದನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಒಂದು ಹೊಸ ಆಲೋಚನೆ ಮಿಂಚಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಆಗುವ ಅನುಭವ, ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ. "ಯಾವುದೇ ರಸಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲ ಕಣಯ್ಯ!" ಎಂದು ತಮ್ಮದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅವರೂ ಇತರ ಗುರುಗಳೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ನಮಗೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸದ ಲಕ್ಷಣವೇನು, ಅದರ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವವೆಂತಹುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವರು ಹೋಗಲೂ ಇಲ್ಲ ! ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ. ಅಂತಹ ಒಂದು "ರಸ" ಇದೆಯೇ, ಅಂತಹುದೊಂದು ಇದ್ದರೂ ಅದು ರಸ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಎಂಬಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಪ್ರಸ್ತುತವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ವ್ಯರ್ಥವೂ ಹೌದು. ಅವರು ಆ ಪದಸೃಷ್ಟಿಯ

ಮೂಲಕ ಹಲವು ಬಾರಿ ತಮಗಾದ, ವಿಜ್ಞಾನ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಎಲ್ಲ ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ಆಗುವ ಅನುಭವವನ್ನು ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಸಮಾಸರೂಪವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರು ಅಂದು ಟಂಕಿಸಿದ ಪದವೇ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಶೀರ್ಷಿಕೆ.

ಪ್ರೊ. ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್., ಪ್ರೊ. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಡಾ. ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರೀ, ಡಾ. ಆ.ನೇ. ಉಪಾಧ್ಯೆ, ಡಾ. ಅ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ಡಾ. ಎಂ.ಬಿ. ಎಮೆನೋ, ಡಾ. ಸುನೀತಿ ಕುಮಾರ ಚಟರ್ಜಿ, ಡಾ. ಸುಕುಮಾರ ಸೇನ್, ಡಾ. ಗೆಲ್ಬ್, ಡಾ. ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಅವರಂತಹ ಹಲವು ಹಿರಿಯರು ಇಲ್ಲವೇ ನನಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅಥವಾ ನಾನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡ ಗುರು ಸಮಾನರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನ ಜೀವನದ ರಸಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದವರು. ಅವರೇ ಏಕೆ, ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಿಗಳೂ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಯಾವುದೋ ಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪುಲಕಿತರಾದವರು. ಆ ಎಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕೃತಿರೂಪವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ (೧೯೬೦ - ೨೦೦೦) ಸಂಶೋಧನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಸಂತೋಷ, ಆನಂದ, ವಿನೋದ, ಹತಾಶೆ, ನಿರಾಸೆ, ಶ್ರಮ, ಹೊಳಹು ಉದ್ರೇಕಗಳ ಕಥನ ಈ "ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸ"; ಅದನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ನೀರಸ ಕಥನವೆನ್ನಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಆಲಂಕಾರಿಕ ಭಾಷೆಯಿಲ್ಲ, ಅನುಭವವನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗಾದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸರಳ ನೇರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಭಾಷೆಯ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮತ್ತ ಚಾಚಿದ್ದೇನೆ ; 'ರಸ'ವನ್ನು 'ಬುರುಡೆ'ಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಸಂಶೋಧನೆಗೂ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವಿ ತನಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಹೃದಯನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಭಾಷಿಕ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ತನ್ನದೇ ವಿಶಿಷ್ಟರೂಪದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಭಾಷಿಕ ಮಾಧ್ಯಮ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯವು ಕವಿಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಸಹೃದಯಿ ಓದುಗನಿಗೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಲ್ಲ ; ಆ ಅನುಭವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಓದುಗರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸರಳವಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು (ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧ) ಓದಿದವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾಗಿರುವ ಚಿಂತನೆ, ವಸ್ತು, ವಾಸ್ತವ, ಸಂಗತಿ ಮಾತ್ರ ತಲುಪುತ್ತವೆ.

ಆ ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ಹೊಳೆದಾಗ ಆದ ಅನುಭವ ಸಂಶೋಧಕನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಕವಿ ತನ್ನ ಅನ್ನಿಸಿಕೆಗಳು ನಿಜವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವು ಅವನ ಅನುಭವಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ಅವು ಆ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೇ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ತನಗೆ ಹೊಳೆದುದು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆಯೇ, ಯಾವುದೋ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಅದು ಉತ್ತರವೇ, ಪರಿಹಾರವೇ, ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬರಹಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ, ಕೈ ಹಾಕಬಾರದು. ಕವಿಗೆ ತನಗೆ ಹೊಳೆದುದನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ (ಆ ಕೆಲಸ ಹೊಳೆದ ತಕ್ಷಣವೇ ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ). ತನಗೆ ಹೊಳೆದ ವಿಷಯವು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾ ವಿಲಾಸವೋ ಅಥವಾ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸತ್ಯವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಯ, ಸಂಶೋಧಕನ ಎರಡೂ ಕೆಲಸಗಳು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲವೇ. ಎರಡರ ಹಿಂದೆಯೂ ಪ್ರತಿಭೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಶಿಸ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶಿಸ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪದ್ದಿರಬಹುದಾದರೂ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇದರ ವಿಸ್ತೃತ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಅನಗತ್ಯ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕೃತಿಗಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೊರತಾದುದಾದರೂ ಪ್ರವೇಶ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಕಾವ್ಯವೂ (ಸಾಹಿತ್ಯ) ಸೇರಿದಂತೆ ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅಥವಾ ಕಲಾವಿದನಿಗೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಸ್ಥಾನ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧಕರು ದುಃಖಪಡುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಕವಿ ಬರೆದುದು ಆಯಾ ಕಾಲದ ಅಭಿರುಚಿ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹಳೆಯದು, ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಎಂದು ಹಣೆ ಚೀಟಿ ಅಂಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯವಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಬರೆದುದು ಸದಾ ಅವನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕ ಬರೆದುದು - ಅವನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ಎಂದೂ ಹಳತಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅವನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿದ ಸತ್ಯದ ಜೊತೆ ಅವನ ಹೆಸರು ಪ್ರಚಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕ ಮರೆತು ಹೋಗಬಹುದು, ಆದರೆ ಅವನ ಶೋಧ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ತ್ಯಾಗಜೀವಿ ಎನ್ನಬಹುದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲೇ ನಾನು ಸೂಚಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಮಾತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗೇಲಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ಮಾತು ಸ್ವಲ್ಪ

ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ನಿಜವೆನ್ನಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊನ್ನತಿಯು (ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ "ಸನ್ನತಿ" ಎಂಬುದು ಆ ಊರಿನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರಲ್ಲ, ಜನಗಳ ನಾಲಗೆ ಮೇಲಿರುವ ಹೆಸರು 'ಸೊನ್ನತಿ' ಅಥವಾ 'ಸೊಂತಿ') ಒಂದು ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವೆಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರಾದರೂ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಆ ಮಹತ್ವದ ಶೋಧವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಮೊದಲನೆಯವರ ಹೆಸರಂತೂ, ಎರಡನೆಯವರ ಹೆಸರೂ ಕೂಡ, ಕೆಲವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹುತೇಕ ಜನರಿಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗಿದೆ; ಸೊನ್ನತಿ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಶೋಧಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿವೆ, ಹಲವು ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳು ಹೊರಬಂದಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಇತಿಹಾಸೋಗ್ರಫಿಯಲ್ಲಿ (ಇತಿಹಾಸದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಇತಿಹಾಸೋಗ್ರಫಿ, Historiography) ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಆ ಮೊದಲ ಶೋಧಕರ ಹೆಸರುಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾನು ಹಿಂದೆ ಆಡಿದ್ದ ಮಾತೊಂದು ಇಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ: "ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಸತ್ಯ; ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೇ ಸೌಂದರ್ಯ". ಕೆಲವರು, ಸಂಶೋಧಕನು ವಕೀಲನಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಕೀಲನು ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನಿಂದ ಅವನ ಮೊಕದ್ದಮೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೊಕದ್ದಮೆಯು ಗೆಲ್ಲಲು ಬೇಕಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವಕೀಲನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಸತ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದು. ಇದು ಅವನ 'ವೃತ್ತಿ ಧರ್ಮ'. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯು ಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ, ವಾದವಿವಾದಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ತೀರ್ಪು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಉದ್ದೇಶ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದಲ್ಲ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದು. ಅದು ಅವನ ಆದರ್ಶ. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯು ತನಗೆ ಲಭ್ಯವಾದ ಎರಡೂ ಕಡೆಯವರು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವಲಂಬಿಸುವನೇ ಹೊರತು ತಾನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದು, ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಯ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ದಾಖಲೆಗಳ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇ ಇರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಉಂಟು. ಆ ಕಾರಣ, ನೇರವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳ ವಕೀಲರಂತೆಯೇ ತಾನೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ತೀರ್ಪು ನೀಡುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಕೆಲಸದಂತೆ ಸಂಶೋಧಕನ ಕೆಲಸ. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ತೀರ್ಪು ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೊನೆ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕನ 'ತೀರ್ಪು' ಪರಿಶೀಲನಾರ್ಹ. ಸಾರಾಂಶವೆಂದರೆ ಅವನ ಏಕೈಕ ಉದ್ದೇಶ ಸತ್ಯವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸುವುದು; ಅವನೊಬ್ಬ ಸತ್ಯಶೋಧಕ.

ಪಂಪನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಬಗ್ಗೆ

ನಾನಾಗಲೇ ಒಂದು ಕಡೆ ದಾಖಲಿಸಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ಮೊದಲ 'ಶೋಧ'(?) ಎರಡು ಪದಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಕನ್ನಡ ಆನರ್ಸ್ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಒಂದು ದಿನ "ಒ(ವ)ಂದಕ್ಕೆ" "ಎ(ಯೆ)ರಡಕ್ಕೆ" ಎಂಬ ಮಾತುಗಳ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ಹೊಳೆದು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಬರೀ ಮೂತ್ರ ವಿಸರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮೊದಲ ಪದ, ಮಲ ಮೂತ್ರಗಳೆರಡನ್ನೂ ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದನ್ನು ಎರಡನೆಯದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಹೊಳೆದಾಗ ನನ್ನ ದಡ್ಡತನಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆಯೂ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಹೊಳೆದುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಾಚಿಕೆಯೂ ಆಯಿತು. ಅದು ಕೇವಲ ತಮಾಷೆಯ ಮಾತಾಯಿತು. ೧೯೫೦ - ೫೧ರಲ್ಲಿ ಪಂಪಭಾರತ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಕುವೆಂಪು ಅಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದ್ದ ಸುರಗಿ ಮರ ನೋಡಿದ್ದೀರಾ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ನಾನು "ಅದರ ಸುವಾಸನೆಯ ಒಣ ಹೂವನ್ನು ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ತರುತ್ತಿದ್ದೆವು" ಎಂದೆ. ಅವರು "ಇಲ್ಲೇ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ ಹತ್ತಿರ ಮರ ಇದೆ, ಹೋಗಿ ನೋಡಿ" ಎಂದರು. ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದ ಮಾತು "ಅನುಲ್ಲಂಘನೀಯಂ": ಹೋಗಿ ಕೆರೆ ಸುತ್ತು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದೆ. ಆಗ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸಿದ್ಧಗಂಗೆಯಿಂದ ಹಂಪಿಗೆ ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ "ಸುರಿವ ಸುರಯಿಯರಲ ಮುಗುಳ್ಗೆ ಮೊಗಸಿದಳಿಕುಳಂಗಳಿಂ" ತುಂಬಿದ್ದ ಸುರಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ರಸ್ತೆಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡೆ. ಅದೇ ಪಂಪನ ಬನವಾಸಿ ವರ್ಣನೆ ಓದಿ, ಅವನಿಗೆ ಚಿಗುರಿದ ಮಾವು ಬಿರಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಂಡ ತಕ್ಷಣ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬನವಾಸಿಗೆ ೧೯೫೨ರ ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಮಾವಿನ ಮರವೇನೋ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅರ್ಧ ಸಮಾಧಾನವಾಯ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನನ್ನ ಚಪ್ಪಲಿಗೆ ಮನಸೋತ ಯಾರೋ ಚೋರ ಅವನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದುದರಿಂದ ಬರಿಗಾಲಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಗೆ (ತುಮ್ಮರಿಕೊಪ್ಪ?) ವರದಾ ನದಿ ನದಿ ದಾಟಿ ಸುಡುವ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿತ್ತಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ಕಂಡು ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನದ ಬುರುಡೆ ತುಂಬಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಜೀವನದ ಕನಸಿನ ಲೋಕ ಹಾಗಿತ್ತು. ಪಂಪ ಕಂಡದ್ದು ಅದೇ ಮರ ಬಳ್ಳಿ ಆಗಿರಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದನ್ನು ನಾನೂ ಕಾಣಬೇಕು ಎಂಬ ಹುಚ್ಚು ಅದು. ಆ ಮರ ಬಳ್ಳಿ ಮೂಲಕ ಪಂಪ, ಅವನ ಬನವಾಸಿ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೂ ಬಂದರು. ಮುಂದೆ ೧೯೫೬ - ೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂ. ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ (ಆ ಮುಂಚೆ ಬಿ.ಎ. ಆನರ್ಸ್ ಪದವೀಧರನಾಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಮೂರು ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ - ಬೆಂಗಳೂರು, ತುಮಕೂರು, ಕೋಲಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದೆ.)

ಪಂಪನನ್ನು ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನದ ಕವಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಪಂಪನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಲು ಅವನ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ನಾನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನಗಳ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿ ಆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದ್ದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಮಾರುಹೋದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ "ಚಲದೊಳ್ ದುರ್ಯೋಧನನ್, ನನ್ನಿಯೊಳ್ ಇನತನಯನ್..." ಎಂದು ಆರಂಭವಾಗುವ ಪಂಪಭಾರತದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವೆಡೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಂಶ ನನ್ನ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಆ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ "ಪಂಪಕವಿ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಪ್ರಸಾರ" ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿದಾಗ ಪಂಪನನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳಿದ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರಲ್ಲದೆ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಬಂದ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರೂ ಉಪಸ್ಥಿತರಿದ್ದು, ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬರಹದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ತೀರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ನನಗೆ ತಂದ ಹರ್ಷ ವರ್ಣನಾತೀತ. ಮುಂದೆ ಆ ಲೇಖನ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದುದಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂಪ್ರಬಂಧ (Paper, Research paper) ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬೀರ, ಚಾಗ, ಶೌಚ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಪಂಪನ ಉಕ್ತಿಗಳ ಪುನರುಚ್ಚಾರ ಇವು ಒಂದೊಂದೂ ನನ್ನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದುವು. ಪಂಪ ತನ್ನ ಕಾಲದ ವೀರಜೀವನದ ಸತ್ವವನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಾಲದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಥಾರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೊಂದು ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಭಾರತದ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡಿದುದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಆ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದನೆಂದು ಆ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದೇನೆ.

"ಭಗವತಿ"

ಎಂ. ಎ. ಪದವೀಧರನಾದ ನನಗೆ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾದ ಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರನ್ನು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು. ಅವರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದಲ್ಲದೆ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯ ನನ್ನ ಲೇಖನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರು ಶಾಸನಗಳ ಆ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦ - ೧೧೫೦

ಈ ಅವಧಿಯ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಉತ್ಸಾಹ ಚಿಮ್ಮಿ ಪುಟಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವಯಸ್ಸು ನನ್ನದು, ಆಗಿನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ. ಮುಂದೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಜೊತೆ ಜೋಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನೆನಪು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಈಜುಕೊಳದ ನೀರಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಆಟವಾಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಈಜು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ನೀರಿಗೆ ಬಿಸಾಡಿ ತಾನೂ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದ. ಅವು ಮುಳುಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ್ನು ತಂದು ದಡದ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ. ಅವು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹೆದರಿದಂತೆ ಕಂಡರೂ ಬಳಿಕ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಆಗ ಆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಹೇಳಿದ : "ನೋಡಿ ಸಾ. ಪೇಟೆ ಹುಡುಗರು ನೀರು ಕಂಡರೆ ಹೆದರುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು ನೀರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಎಸೆದರೆ ಸಾಕು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆ ಭಯ ಓಡಿ ಹೋಗಿರುತ್ತದೆ". ಮಕ್ಕಳು ಆ ಬಳಿಕ ನೀರ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಆಡಿದುವು, ಮುಳುಗಿದುವು, ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದೇ ಕೈ ಕಾಲು ಬಡಿದುವು. ಈ ಸಂಶೋಧನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರು ನನ್ನನ್ನು ಆ ಈಜು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಂತೆ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎಸೆದರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. "ಹೋಗಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಅವರು (೧೯೫೭-೮) ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿ (ಅವರೊಬ್ಬರು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಹುವಚನದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು) ಆ ದಸರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಗದಗ, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಬಾದಾಮಿ, ಶಿವಯೋಗಮಂದಿರ, ಬನಶಂಕರಿ, ಮಹಾಕೂಟ, ಐಹೊಳೆ, ಕೂಡಲಸಂಗಮ, ಬಿಜಾಪುರ, ಧಾರವಾಡ, ಗೋಕರ್ಣ, ಕಾರವಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಜಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಪಸ್ಸಾದೆ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಿಂದ ಕೂಡಲಸಂಗಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಸ್ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ನಿಂತಿತು. ಆ ಊರಿನ ಹೆಸರು ಭಗವತಿ. ತಕ್ಷಣ ನನಗೆ "ಭಗವತಿಯೇರುವೇಳ್ವ ತೆರದಿಂ ಕತೆಯಾಯ್ತಿವರೇರು" ಎಂಬ ಪಂಪನ ಒಂದು ಉಕ್ತಿ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡೆ. ಅದು ಆ ಕ್ಷಣ ನನಗೆ ಹೊಸದನ್ನೇನೂ ಮಿಂಚಿಸಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ದೇವತೆಯ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಊರು ಇರುವುದೇ ನನಗೆ ಏನೋ ಹೊಸ ಅಂಶವೊಂದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಮುಂದೆ "ಭಗವತಿಯೇರು" ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನೂ ಬರೆದೆ. ಆ ಪ್ರವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಡಾ. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿಯವರ ಜೊತೆ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ.ಸ.ಸ ಮಾಳವಾಡರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಉತ್ತೇಜಿತನಾದೆ. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು

ಕಲಿಸಿಕೊಡುವುದು ಆ ವಿಷಯಕವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು, ಅವರು ನಡೆದ ಮಾರ್ಗ, ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ, ಅವರು ಯುವ ಸಂಶೋಧಕನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹ. ಆ ಪ್ರವಾಸವು ನಾನು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿದುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು; ಜನಗಳ ಜೊತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಕಲಿಸಿತು. ಕೂಡಲಸಂಗಮದ ಸಂಗಮಕ್ಷೇತ್ರದ ಎದುರಿನ ಗೋಡೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬೀಡಿ ಜಾಹಿರಾತಿನ ಭಿತ್ತಿ ಪತ್ರ ಅಂಟಿಸಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವುಂಟು ಮಾಡಿದರೂ ಬಸವಣ್ಣ ಓಡಾಡಿದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಇಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪುಲಕಾನುಭವವಾಯ್ತು. ಬಾದಾಮಿ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ತಾವೇ ಬಂದು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದರು. ನಾನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹಲವರು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ನಿಂತು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ "ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಳ ಚಲೋ ಐತ್ರಿ, ಪಸಂದ್ ಐತ್ರಿ" ಎಂದರು. "ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ನನ್ನದಕ್ಕಿಂತ ಚಲೋ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅವರು ಸುತಾರಾಂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ದಸರೆ ಉತ್ಸವ ನೋಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರಿ ಎಂಬ ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನೇನು ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿ ! ಅವರಿಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಕನಸು, ನನಗೆ ಬಾದಾಮಿಯ ಹುಚ್ಚು! ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯದ ಮೊದಲ ಆಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾನುಭವ ನನ್ನಲ್ಲಿನ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿತ್ತು. ಗೋಕರ್ಣದ ಹವ್ಯಕರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಿನ್ನಬಾರದು, ಅವರು ಊಟ ತಿಂಡಿಗೆ ಮದ್ದು ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಯಾರೋ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಗೋಕರ್ಣೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರು ಕೊಟ್ಟ ಪಾಯಸದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತೆ ಮಾಡಿ ಹಾಗೇ ಕೊರಳ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಒರಸಿಕೊಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತು ಜಿಡ್ಡು ಜಿಡ್ಡಿನ ಅನುಭವ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋಟಲಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಗೋಕರ್ಣದ ಎತ್ತರದ ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಸಮುದ್ರದ ತಿಳಿನೀರಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತಿದ್ದ ಆಮೆಯ ದೃಶ್ಯ, ಆ ಊರಿನ ಹಾಲಕ್ಕಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಹೆಂಗಸರ ಕೊರಳ ಕರಿಮಣಿಸರಗಳ ಗೊಂಚಲು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದುವು. ಗೋಕರ್ಣದಿಂದ ಕಾರವಾರಕ್ಕೆ ಬಸ್ಸಿನ ಹಿಂದಿನ ಸೀಟಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೋಗುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಚೆಲುವೆ ಹೆಣ್ಣಿನ (ಅವಳು ಬಹುಶಃ 'ಹಾಲಕ್ಕಿ' ಅಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಾನು 'ಹಾ Lukcy)' ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೇಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಬಸ್ ಎತ್ತಿ ಹಾಕಿದರೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿರುಗಿದರೂ ಸಾಕು ನಾನೂ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ವಾಲಿ ಅವಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಯೌವನರಸ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಏಕೋ ಈ ಎಪ್ಪತ್ತನೆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ನಾಡಿನ, ನುಡಿಯ, ಜನರ, ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪ ದೇವಾಲಯಗಳ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ನೇರ ಅನುಭವವಾಯ್ತು. ಒಬ್ಬನೇ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನ ನನ್ನ ಕನಸು

ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣು ಮನಸ್ಸಿಗಳಿಂದ ನೋಡಿ, ಆ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತರುವ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಆಯಿತು. ವಾಪಸ್ ಬಂದು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಮೈ ಚಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಅಮಿತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಅಳುಕನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಓಡಿಸಿದ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರ ಕೆಲಸ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈಜುಗಾರ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನನ್ನು (ಅವರ ಮುಂದೆ ನಾನು ಈಗಲೂ ಹುಡುಗನೇ, ಅವರು ಕಣ್ಮುಂದೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ) ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮೃದ್ಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ನಗುನಗುತ್ತ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಎಸೆದಿದ್ದರು; ಹೋಗಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಗದುಗಿನಲ್ಲಿ. ನಾನು ಆಗ ಗಾಳಿ ತುಂಬಿದ ಚೆಂಡಾಗಿದ್ದೆ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುಟ ನೆಗೆದು ಐಹೊಳೆ, ಬಾದಾಮಿ, ಕೂಡಲಸಂಗಮ, ಬಿಜಾಪುರ, ಕಾರವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಹಾರಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಾಳಿ ತುಂಬಿದ ಚೆಂಡಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವಾಪಸ್ ಬಂದು ಬಿದ್ದೆ.

ಕಾಳಿದಾಸನ ತೇದಿ - ಉಬ್ಬಿದ್ದು ಇಳಿದದ್ದು

ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಓದುತ್ತ ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದೊಂದೇ ವಿಷಯದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿ ಚೀಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ("೫ x ೪") ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮಂಗಳೇಶನ ಮಹಾಕೂಟ ಸ್ತಂಭಶಾಸನದ ಪಾಠವನ್ನು (ಆ ಶಾಸನದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಬಿಜಾಪುರದ ಪ್ರಾಕ್ತನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೆ) ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅರೆ, ಏನಿದು! ಆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೦೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶದ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಧವೊಂದು ಹಾಗೇ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ! ಕಾಲಿದಾಸನ ಕಾಲವನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಐಹೊಳೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಮೇಗೂಟಿ ಶಾಸನವನ್ನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೩೪) ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಕಾಲಿದಾಸ ಭಾರವಿಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ("ವಿಜಯತಾಂ ರವಿಕೀರ್ತಿಃ ಕವಿತಾಶ್ರಿತ ಕಾಲಿದಾಸ ಭಾರವಿ ಕೀರ್ತಿಃ") ಕಾಲಿದಾಸನು ಏನಿದ್ದರೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೩೪ಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನವನು ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ನಿರ್ಣೀತವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಈಗ ಅದೇ ಕಾಲಿದಾಸನ ಕೃತಿಯ ಶ್ಲೋಕವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೦೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ತೇದಿಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಿತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮೂವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಿತ್ತಾದರೂ ಯಾರೂ ಮಂಗಲೇಶನ ಶಾಸನದ ಆ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಧವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು ಚಿಕ್ಕದು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಮುಖ್ಯ - ಸೈಕಲ್ಲಿಗೆ ಹ್ಯಾಂಡ್ಲಿನಂತೆಯೇ ನಟ್ಟು ಬೋಲ್ಟು ಕೂಡ ಮುಖ್ಯ. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಅದೇ ದಿನವೋ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೋ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ ಕ್ಷಣ ಅವರು "It is a major discovery" ಎನ್ನಬೇಕೇ! ಯಾವುದೋ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಏನೋ ಕುಡಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅವರ ಮಾತು ನನ್ನನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆದು ಸಂಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಲು ಸೂಚನೆ ಕೂಡ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಅದನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಬೆರಳಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಅವರು ಅದರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಯಾವುದೋ ಸಂಪತ್ರಿಕೆ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಇನ್ನೇನು ಆ ತಿದ್ದಿದ ಲೇಖನವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬೆರಳಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಆಂಟಿಕ್ವೆರಿ ಸಂಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ಆ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಎದೆ ಧಸಕ್ಕೆಂದಿತು. ನನ್ನ ಉಬ್ಬು ಇಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಆ ಲೇಖನವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರಾರೂ ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಹೆಸರು ಹೇಳದೆ ನನ್ನ ಲೇಖನವನ್ನು ಕಳಿಸುವ ವಿಚಾರ ಬಂದು ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲೂ ಅಪ್ಪಟ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಿರಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕನೆಂಬ ಅಪಖ್ಯಾತಿ ಬಂದರೆ ಅದರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಂಶವೂ ಇತ್ತು. ಮಹಾಕೂಟ, ಐಹೊಳೆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿ ಒಬ್ಬನೇ, ಅವನು ರವಿಕೀರ್ತಿಯೇ ಎಂಬುದು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಗುರುತಿಸದ ಹೊಸ ಅಂಶವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ ನಿಬಂಧದ ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದವನೊಬ್ಬನು ಎಂದು ಸಂಶೋಧಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ? ಅಥವಾ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಂಶೋಧಕನೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ್ದು ಯಾವಾಗ? ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವ ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾನು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹುಡುಗನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ತರುಣನಾಗಿಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹಾಗೆ ತರುಣನಾದೆನೆಂದು ಅವನೇ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವನೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದೆ. ೧೦-೧೫ ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದವನು ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು

ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಮುಂದೆ ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನಿಗೇ ಏನೋ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಎದೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಡುಗುತ್ತಾನೆ. ಅವಳನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನಖಶಿಖಾಂತ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದವನು ಆ ದಿನ, ಆ ಕ್ಷಣ ತಾನು ತರುಣನಾದೆನೆಂದು ಅವನು ಅಂದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಿರ್ಲಜ್ಜವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರೇ "ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸ". ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ನನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು ಹುಡುಗಿಯರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಲು ಹಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಜೊತೆ ನಾನೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲೂ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾನು ಕೆರೆ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆಗ ನನಗೆ ಹದಿನೇಳೋ ಹದಿನೆಂಟೋ ವಯಸ್ಸು - ಎದುರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಅವಿವಾಹಿತ ತರುಣಿಯೊಬ್ಬಳು ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಲವು ಬಾರಿ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಆ ದಿನ ಏನೋ ಅವಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹಿಂದಿಲ್ಲದ ಚೆಲುವೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅವಳ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತಾದರೂ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ, ಇದಾವುದರ ಅರಿವೂ ಇರದ ಆ ಮುಗ್ಧೆ ಹಿಂದೆ ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಹೊರಟೇ ಹೋದಳು. ನಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವನು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಎರಡು ಮೂರು ಬಾರಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದೆ - ಸದ್ಯ ಪಕ್ಕದ ಕೆರೆ ನೀರಿಗೋ ಕೆರೆ ಹಿಂಭಾಗದ ಇಳಿಜಾರಿಗೋ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಅನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಎಪ್ಪತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೇದಿ, ವಾರ, ನಕ್ಷತ್ರ ನೆನಪಿಲ್ಲದ ಆ ದಿನವನ್ನು ಆ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ತರುಣನಾದ ಕ್ಷಣವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿಯುವ ಆಲೋಚನೆ ಬರುವ ವಯಸ್ಸಂತೂ ಅದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ಎಪ್ಪತ್ತರ ಈ ಏರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ (ಏಕೆಂದರೆ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ, ಒಂದೊಂದೇ ಮಹಡಿ ಮೆಟ್ಟಲು ಏರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ) ಕಾಲಿದಾಸನ ತೇದಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಏನೋ ಹೊಳೆದ ಆ ದಿನವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದ ದಿನವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ

ನನಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ದಿನ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. "ನಾನು ಬಂಜೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಅವರ ಮಗ ತೀ.ಶ್ರೀ. ನಾಗಭೂಷಣನ ಮುಂದೆ

ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಮುಂಚೆ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರ ಅರ್ಹ ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ತಿರಸ್ಕೃತವಾಗಿತ್ತು. (ಅದೊಂದು ಪುಟ್ಟ ದುರದೃಷ್ಟಕರ ನೋವಿನ ಕತೆ). ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕ ಇದೆ : ನನಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ದೊರಕಿದ ದಿನವೇ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೀಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡೆ - "ಸರ್, ನನಗೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿ ಬಂದಿತು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಮುಂದೆಯೂ ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ನೀವೇ ಗೈಡಾಗಿರಬೇಕು". ಅವರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಸಂತೋಷ ತಂದಿರಬೇಕು. ನನಗೆ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ "ಡಾ." ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂತೋಷವಿತ್ತು. ಅಂತೆಯೇ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ, ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲವೂ ಇತ್ತು. ಆ ಹಸಿವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹಸಿವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಆ ಮಹಾತ್ಮರು. ನನ್ನ ನಿಬಂಧ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದ್ದರು. ನನ್ನ ನಿಬಂಧವನ್ನು ಓದಿದ್ದ, ಪಿಎಚ್.ಡಿ.ಗೆ ನನ್ನ ಅನಧಿಕೃತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಮನೆಗೆ ನಾನು ಹೋದಾಗ "ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧ ಇದ್ದರೆ ಹೀಗಿರಬೇಕು" ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡದ್ದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಕುವೆಂಪು ತ.ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾವ್ ಮುಂದೆ "ನಿಬಂಧವನ್ನು ರಸವತ್ತಾದ ಕಾದಂಬರಿಯಂತೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ತಂದ ಹರ್ಷ ಅಮಿತ. ಅವು ನನ್ನ ನೆನಪಿನ ಶಿಲೆಯ ಎಂದೂ ಅಳಿಸಲಾರದ ಚಿನ್ನದ ಅಕ್ಷರಗಳು.

ತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಉಪಭಾಷೆ

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾನು "ಮೈಸೂರು ಕನ್ನಡ" ಎಂಬ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಪುಣೆ, ಕೊಯಮತ್ತೂರು, ಮೈಸೂರು ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನದ ಬೇಸಗೆ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದ್ದ ನನಗೆ ಉಪಭಾಷಾ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಯ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನಾನು ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ, ಹಣ ಬೇಕು; ಆ ಕಾರಣ ನಾನು ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಳ್ಳಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಅವರ ಆಡು ಭಾಷೆಯ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಶಿಷ್ಟ ('Standard') ಕನ್ನಡವಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿ ಭಾಷೆಯ ರೂಪಗಳು ಗೊತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಅರಕಲಗೂಡು ತಾಲೂಕಿನ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಚೆರೆ (=ಕೆರೆ), ಚಿವಿ (=ಕಿವಿ), ಚೇಳು (=ಕೇಳು),

ಜೀತ (=ಗೀತ), ಜಿಳಿ (=ಗಿಳಿ) ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ್-, ಗ್-ದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಪದಗಳ ಅವನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಅವನಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವಿಲ್ಲವಾಯಿತು. ತಾಲವ್ಯೀಕರಣವಿಲ್ಲದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ ನಡೆದಿರುವುದು ತೀರ ಹೊಸ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಇ, ಈ, ಎ, ಏ, ಎಂಬ ಪೂರ್ವಸ್ವರಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕ್-, ಗ್-ಗಳು ಚ್-,-ಜ್ ಆಗಿದ್ದುವು ಆ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ (ಚ್, ಜ್ ಗಳು ತಾಲವ್ಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು, Palatal Consonants. ತಾಲವ್ಯೇತರ ವ್ಯಂಜನಗಳು ತಾಲವ್ಯವಾಗುವುದೇ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ). ಆ ಉಪಭಾಷೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಾನು ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಂಧವು "ಸುವರ್ಣ ಸಂಚಯ" ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ತೀ. ನಂ.ಶ್ರೀ. ಯವರು ಪದೇ ಪದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ - "Go to the source". ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಗೇ ಹೋಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಹೊಳೆನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಜನ ಆ ರೀತಿಯ ಉಚ್ಚಾರ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಆ ಊರ ಪಕ್ಕದ ತೋಟದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಂತಿರುವಾಗ, ನಾವು ಇರುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಒಬ್ಬ "ನೋಡ್ಲಾ, ಆ ದಿನ ಒಂದು ಮಳೆಗೇ ಚೆರೆ ತುಂಬ್ಯೋತು" ಎಂದ. ಆ ಪದ ಹಿಡಿದು ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಆ ರೀತಿಯ ಭಾಷೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆಳವರ್ಗದವರಲ್ಲಿದೆ ಎಂದುದು ನನ್ನ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸಿತು. ಆ ಊರ ಆ ವರ್ಗದ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸ ಗಳಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಮೇಲೆ ದೊರಕಿದ ವಿಷಯವು, ಎಂದರೆ ಪದಾದಿಯ ಕಕಾರ ಗಕಾರಗಳು ಚಕಾರ ಜಕಾರಗಳಾಗುವುದು ಖಚಿತವಾಯಿತಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ತೀರ ಕುತೂಹಲಕರ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿತು. ಪದಾದಿಯ ಕಕಾರ ಚಕಾರಗಳು ಗಕಾರ ಜಕಾರಗಳಾಗುವುದರ ಜೊತೆ ಪದಾದಿಯ ಗಕಾರ ಜಕಾರಗಳೂ ಕಕಾರ ಚಕಾರ ಆಗುವ ವಿಶೇಷತೆಯು ಆ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. (ಕೆರೆ > ಚೆರೆ, ಗಿಣಿ > ಜಿಣಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ > ಕೆನ್ನಾಗಿ, ಜೇನ್ತುಪ್ಪ > ಗೇನ್ತುಪ್ಪ). ತೆಲುಗು ತಮಿಳುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣ, ಕಂಠ್ಯೀಕರಣಗಳೆರಡೂ (ಕ್, ಗ್ ಗಳು ಕಂಠ್ಯ ವ್ಯಂಜನಗಳು) ನಡೆದಿರುವುದು ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೇ ಕೇಳರಿಯದ ವಿಷಯ. ಮುಂದೆ ನಾನು ಆ ಬಗ್ಗೆ "A Palatalizing and Velarizing dialect of Kannada" ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ತಿರುವಾಂಕೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದಾಗ ಅದು ಎಲ್ಲರ ಗಮನವನ್ನು

ಸೆಳೆಯಿತು. ಅಭಿನಂದನೆಗಳೂ ಬಂದುವು. ಆ ಸಂಪ್ರಬಂಧವು International Journal of Dravidian Linguistics ಸಂಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವ್ಯಾಪಕ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಕಲೇಶಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರ್ವೆ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ದಲಿತರ ಆಡುಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಕಾಣಸಿದುವು. ೧೯೭೯ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಮೆರಿಕದ ಸ್ಟಾನ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಒಂದು ಗೋಷ್ಠಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಉಪಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಸ್ವನ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಪಾರಸ್ಪರಿಕತೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (Reciprocality of Sound Change) ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿನ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದು ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕ್- ಎಂಬಂತಹ ಸ್ವನವು ಗ್- ಎಂಬಂತಹ ಸ್ವನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗುವುದು ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಹೊರತು ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಗ್- ಎಂಬಂತಹ ಸ್ವನವು ಕ್- ಎಂಬಂತಹ ಸ್ವನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗುವುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. "ಇದೊಂದು ತೀರ ಹೊಸ ವಿಷಯ, ನೀವು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಬರೆಯಿರಿ" ಎಂದು ಸ್ಟಾನ್‌ಫರ್ಡಿನ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೊಟ್ಟಂತಹ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನಾನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದೋ ಏನೋ! ಅಥವಾ ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನ ತಮ್ಮ ಭಾಷಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುಡುಗರು ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಕಿಟಕಿ' ಪದವನ್ನು 'ಚಿಟಕಿ' ಎಂದಾಗ ("ಚಿಟಕಿ ಮುಚ್ಲಾ") ಮಂಡ್ಯದ ಹುಡುಗರು ಅವರನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು.

ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೀರ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದ ತೃಪ್ತಿಯಂತೂ ನನಗಿದೆ. ನಾರ್ವೆಯ ಹೇಮಾವತಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಸಗೆ ಸ್ನಾನ, ಬುಟ್ಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಕಿತ್ತಳೆ, ತಟ್ಟೆಗೆ ಸುರಿದ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಂತೆಯೇ ಆ ಹೊಸ ಶೋಧ ನೆನಪಿನಲ್ಲುಳಿದಿದೆ. ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಗೃಹೀತ ತತ್ವವನ್ನೇ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಹುದು. 'Phonetic laws have no exceptions" ಎಂಬುದು ಆ ಗೃಹೀತ ತತ್ವ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಸ್ವನವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಗಳಿದ್ದರೂ ಆ ಅಪವಾದಗಳೂ ಇನ್ನಾವುದೋ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ - ಇದು ಒಂದು ಒಪ್ಪಿತ ತತ್ವ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ, ಸ್ವನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಸ್ಪರಿಕವಾಗಿ ($x \rightarrow y$; $y \rightarrow x$) ನಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಉಂಟೆಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದು.

‘ನಾಗವಾಸ’ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಮ

ಕ್ಯಾಲಿಫೋರ್ನಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ (ಬರ್ಕ್ಲಿ) ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಅಮೆರಿಕನ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಸೊಸೈಟಿ ಕಾನ್‌ಫೆರೆನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನು “ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪಂಥಗಳು” ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ೧೯೬೭ರ ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಚಿಕಾಗೋ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಿಕದ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಸಂಪುಟದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸೋಮನಾಥಪುರದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ “ನಾಗವಾಸ” ಪದವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಮನಸ್ಸಿನ ನೀರ ಹರಹಿನ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಸರ್‍ರೆಂದು ತೇಲುತ್ತ ಓಡಿದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಮನ ತಂದೆಯು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಒಂದು ನಾಗವಾಸಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ಹರಿಹರನ ಹೇಳಿಕೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಪದ ಬಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಅದು ದೇವದಾಸಿಯರ ಕೇರಿಯನ್ನು, ವಾಸಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಅಲ್ಲಮ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೃದಂಗವನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಕಾಮಲತೆಯೆಂಬ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮನಸೋತು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಅವಳೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಕತೆ. ಅವನೊಬ್ಬ ಕಲಾವಿದರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿರಬಹುದು, ಅವನು ಸಂಗೀತ ಕಲೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯವನಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಊಹೆಯೂ ಸುಳಿದು ಹೋಯಿತು.

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಶಾಸನದ ಜೊತೆ ‘ನಾಗವಾಸ’ ಪದವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಆಕರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಪದದ ಅರ್ಥವು ಖಚಿತವಾದುದಲ್ಲದೆ, ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ಗಾನವಾಸ’ ಪದದ ಮೂಲ ಪಾಠವು ಮೂಲತಃ ‘ನಾಗವಾಸ’ವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಮನು ದೇವದಾಸಿ ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದವನ ಮಗ, ಬಹುಶಃ ಅವನು ನಟುವ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವುದನ್ನು ತನ್ನ ಕುಲಕಸುಬಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಳವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂಬ ಸಕಾರಣ ಊಹೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಒಯ್ದಿತು. ಕಾಮಲತೆಯ ತಂದೆ ಧನದತ್ತ ಬಹುಶಃ ವರ್ತಕ, ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವನು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯ ಅಲ್ಲಮನಿಗೂ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯ ಕಾಮಲತೆಗೂ ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಪ್ರತಿಲೋಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಷಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾರಣ ಅವರು ವಿವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಂತೆ ಬದುಕಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಊಹೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದಿತು. ಹರಿಹರ ಕವಿ ಅವರಿಬ್ಬರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು

ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟ ಸಮಾಜದಿಂದ ಬಹಿಷ್ಕೃತವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆ ನನ್ನದಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಮಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಇಡೀ ಲೋಕವೇ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಕಾಮಲತೆ, ಕಾಮಲತೆಗೆ ಅಲ್ಲಮನೇ ಪ್ರಪಂಚವೆನ್ನುವಂತೆ ಬದುಕಿದ್ದವರು ಅವರು. ಭೂಗತವಾಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯವೊಂದರ ಕಂಕಾಲದ ಕೈಯ ಲಿಂಗವು ದೊರಕಿ, ಅವನಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಮೂಡಿದ್ದ ತೀವ್ರ ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವನೆಯು ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳಲು ಅವಳ ಸಾವು ನಿಮಿತ್ತವಾಯಿತು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿದ ಅವನು ಕ್ರಮೇಣ ಕಾಮಲತೆಯ ಮೇಲಿನ ಮೋಹವನ್ನು ದೈವದ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಸಾಧಕನಾದ, ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಿಗೂ ಏರಿದ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೋಹವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಅವನು ಯಾತನೆ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ನಿದ್ದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿದ. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಮಲತೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಸಾಧಕನೊಬ್ಬನ ಒಳ ತೀವ್ರ ತುಮುಲಾಟ, ಮಾನಸಿಕ ಘರ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಅವನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಗುರುತಿಸುವುದು ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಮನ ಆರಂಭದ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತ, ಅವನ ಸಾಧಕ ಜೀವನ ಎರಡನ್ನೂ ಕುರಿತಂತೆ ಎರಡು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಂದಾದರ ಮೇಲೆ ಒಂದರಂತೆ ಬರೆದೆ. ಅಲ್ಲಮನ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿದೆನೆಂಬ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಅಲ್ಲಮನು ತನ್ನ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣಿನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ (ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಬೆಂಬಲವೂ ಇದೆ) ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ವೀರಶೈವ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅದು ಕೃತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವೂ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗ ನನ್ನ ಪ್ರಮೇಯವು ಬಹುತೇಕ ಚಿಂತಕರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ "ಶೂನ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು" ಪುಸ್ತಕವು ಅಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನೇ ಎಳಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯರು ತಮ್ಮ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು ಎಂಬ ನನ್ನ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಅಕ್ಷರಶಃ ಕ್ಷುದ್ಧರಾದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು ನನ್ನ ಕೃತಿಯ ಒಂದೂವರೆಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಬರೆದು ನನ್ನನ್ನಿರಲಿ, ನನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಗಂಭೀರವಲ್ಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಟೀಕಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ನಾನಿಲ್ಲದಾಗ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೂಗಾಡಿ

ಹೋದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ಟೀಕೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ವಿಚಲಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತರುಣನಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಬೆಳಸಿದವು, ಸತ್ಯದ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಛಲವನ್ನೂ ತುಂದುಕೊಟ್ಟುವು.

೧೯೭೨-೭೩ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಅಲ್ಲಮನ ಊರು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಗೆ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ 'ಗೊಗ್ಗಯ್ಯನ ಹೊಲ'ವನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ತೋರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದೇವಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳು ಅಲ್ಲಮನು ಮೃದಂಗ ನುಡಿಸಿದ, ಕಾಮಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಅದೇ ಎಂಬ ಊಹೆಯತ್ತ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ಮಾಳಗೊಂಡನ ಕೊಪ್ಪ ಅಥವಾ ಅನಿಮಿಷಾರಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಭೂಗತ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಕಂಕಾಲವು (ಎಲುಬಿನ ಪಂಜರ) ಅನಿಮಿಷನೆಂಬ ಮುನಿಯದು ಎನ್ನುವ ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಆ ಅನಿಮಿಷನಿಗೂ ಆ ಊರಿಗೂ ಏನೋ ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದೆಂಬುದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ಆ ಊರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ವ ವನ. ಅದರ ಸಮೀಪ ಇದ್ದ ಸಾದಾ ಕರಿ ಹೆಂಚಿನ ಒಂದು ಶಿವದೇವಾಲಯದ ಸುಂದರ ಬಾಗಿಲುವಾಡವು ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಶಿಲ್ಪ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು ನನಗೆ ತೀವ್ರ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಏನೋ ವಿಶೇಷ ಇದೆ ಎಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಲಿಂಗದ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಅರ್ಚಕರು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ನೂರಾರು ಕೊಡ ನೀರು ಸುರಿದರೂ ಅದು ಆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಹಾಸಿನ ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ಭೂಮಿಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಅಗುಳಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಫಳಕ್ಕನೆ ಮಿಂಚು ಸುಳಿದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಅನಿಮಿಷನ ದರ್ಶನವಾದ ಭೂಗತ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನಿಂತಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಬಂದಿತು. ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಲಿಂಗ, ದೇವಾಲಯಗಳು ಬಹುಶಃ ಆಮೇಲಿನವು. ಅಲ್ಲಮನಿಗೆ ಭೂಗತ ದೇವಾಲಯದ ಕಳಶವು ಕಾಣಿಸಿದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಗೆದರು; ಒಳಗೆ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು ಭಯ. ಕಾಮಲತೆ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದರೆಷ್ಟು ಸತ್ತರೆಷ್ಟು ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಮ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದಾಗ ಕಂಕಾಳ ಕಾಣಿಸಿ ಅದರ ಕೈಯ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಬಂದ. ಒಳಗೆ ಹೋದ ಜೋಲುಮುಖದ ಅಲ್ಲಮ ಉಜ್ವಲಮುಖಿಯಾಗಿ ಹೊರಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡ ಜನ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ಇದು ಹರಿಹರನ ನಿರೂಪಣೆ. ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗಿದ್ದ ಆ ದೇವಾಲಯವು ಈಗಲೂ

ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಾಧಿ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಈಗ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಎರೆಯುವ ನೀರು ಬೀಳುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ತರ್ಕವಾಯಿತು. ಆ ಕಾರಣವೇ ನೀರು ಹೊರಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಭೂಗತ ಶಿವಾಲಯದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮುನ್ನ ಆ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಮಣ್ಣಿಂದ ಮುಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಈಗಿನ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಲುವಾಡವು ಭೂಗತ ದೇವಾಲಯದ ಅಲ್ಲಮ ಕಂಡ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲುವಾಡವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಊಹಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಊಹೆ ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾಧಾರಿತವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಶೋಧ ನನಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಮಿತ ಆನಂದವನ್ನು ತಂದಿತು. ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಶೋಧವನ್ನು ಸಂಪ್ರಬಂಧರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಕೌಶಿಕ - ಸಂಶೋಧನೆ - 'ಕಾಮನ್‌ಸೆನ್ಸು'

ಎಷ್ಟೋ ಶೋಧಗಳು ಓದುಗರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟುಮಾಡಿದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಅವು ಕಾಮನ್‌ಸೆನ್ಸಿನ ಫಲಗಳೆಂಬ ಅರಿವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಗಂಡ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು ಕೌಶಿಕನೆಂಬ ರಾಜನ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲ ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಅರಮನೆಯ ಭೋಗ ಜೀವನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯದೈವದ ಆವಾಸವಾದ ಶ್ರೀಶೈಲದತ್ತ ತೆರಳಿದಳೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಕೌಶಿಕ ಎಂಬ ರಾಜನ ಹೆಸರು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೌಶಿಕನನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಏನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅಥವಾ ಯಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ ಅದೂ ಮರೆತು ಹೋಗಿದೆ - ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇದ್ದುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೦ರಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳ ಹುಟ್ಟೂರಾದ ಉಡುತಡಿ ಎಂಬುದು ಇಂದಿನ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಉಡುಗಣಿ-ತಡುಗಣಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಅವಳನ್ನು ಕೌಶಿಕ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತೂ ಅವನ ಜೊತೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದಳು ಎಂಬುದು ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ೧೧೬೦ರಲ್ಲಿ ಉಡುಗಣಿ - ತಡುಗಣಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ ರಾಜನೇ ಕೌಶಿಕ ಆಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ೧೧೬೦ರಲ್ಲಿ ಉಡುಗಣಿಗೆ ಕೇವಲ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಕಸಪಯ್ಯನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಿಜ್ಜಳನ

ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನು ರಾಜನೂ ಹೌದು. ಈ ವಿಷಯವು ಶಾಸನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕಸಪಯ್ಯನೇ ಕೌಶಿಕ ಆಗಿರಬಹುದೇ?

ಕಸಪಯ್ಯನ ಜೊತೆ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ದಂಡನಾಯಕರಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಸಪಯ್ಯನೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲನಾಗಿದ್ದು ಅವನೇ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದವನು. ಉಳಿದ ದಂಡನಾಯಕರಿಗೆ ಮದುವೆ ಆಗಿದ್ದುದು ಶಾಸನೋಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೂ ಸುಚನೆಗಳಿಲ್ಲ. ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು "ದುಷ್ಟ"ನೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕಸಪಯ್ಯ ನಾಯಕನನ್ನು ಕಸವ ನಾಯಕನೆಂದೂ ಕರೆದಿರುವುದುಂಟು. ಹೀಗಿರುವಾಗ "ಕಸವ ನಾಯಕ" ಎಂಬುದು ಮುಂದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದ ಕೌಶಿಕ ಎಂದಾಗಿರಬಹುದು. ಕೌಶಿಕ ಎಂದರೆ ಕಾಗೆ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಆ ಕೆಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಹರಿಹರನೇ ಇಟ್ಟಿರಬಹುದು.

ಮಹಾದೇವಿ ೧೧೬೦ರಲ್ಲಿರದೆ, ಅವಳ ಊರು ಈಗಿನ ಉಡುಗಣಿ ಆಗಿರದೆ, ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯೇ ಆಗಿರದಿದ್ದರೆ (ಅಥವಾ ಗಂಡಿನ ಬಲಾತ್ಕಾರದಂತಹ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ) ಮೇಲಿನ ಊಹೆ ಸುಳ್ಳಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ನನ್ನ ಊಹೆಯು ನಿಜವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಕಸಪಯ್ಯನೇ ಕೌಶಿಕನೆಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಭಿಜ್ಞೆಗೆ ನಾನು ಏನೂ ಕಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ. - ಅದು ಕೇವಲ ಕಾಮನ್‌ಸೆನ್ಸು, ಆದರೂ ರಿಸರ್ಚು. ಅಕ್ಕನ ಗಂಡನ ಹೆಸರನ್ನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿರುವುದು ಚಿಕ್ಕ ವಿಷಯವೇನಲ್ಲ.

ಅಜಗಣ್ಣ

ಆಧುನಿಕರಿಗೆ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರಲ್ಲಿ ಮೇರು ಸದೃಶನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ಸಹಜವೇ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಮನನ್ನು 'ಅರಿವಿನ ವಿಶ್ರಾಮ' ಎಂದೇ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಪ್ರಕಾರ ಅವನಿಗಿಂತ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ತರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವನು ಅಜಗಣ್ಣ. ಅಜಗಣ್ಣನು ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅವನ ವಚನಗಳು ದೊರಕಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಅದು ವಚನಾಭ್ಯಾಸಿಗಳು ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಕುತೂಹಲವನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅವನ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳೂ ಕೆಲವು ತಿಳಿದಿದ್ದವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಚ್ಚಾದ ವಚನ ಸಂಕಲನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅದರ ಆರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಸಂಕಲನಕಾರಕೃತ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಗಣ್ಣನ ಹೆಸರಿದ್ದುದನ್ನು ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದರು. ಆ ವಚನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತ ವಚನಕಾರರ

ವಚನಗಳನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಜಗಣ್ಣನ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ವಚನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸಂಕಲನದಿಂದ ಆ ವಚನಗಳು ಅಜಗಣ್ಣನವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ ದೊರಕಿತು. ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಶ್ರಮದಾಯಕವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಚಾರ, ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಬಯಸಿತು. ನನಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವು ನೀಡಿದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣನವರ ಹೆಸರ ಜೊತೆ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆ ಅಭಿಜ್ಞೆಯ (Identification) ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಅಜಗಣ್ಣನ ಒಂಬತ್ತು ವಚನಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಆತನ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಾಯಿತು. ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅನುಭಾವಿಯೆಂದು (ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ, ಅಜಗಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಈ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಆ ನಾಲ್ವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ) ಭಾವಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಿವಾದ್ವೈತಿಯ, ಐಕ್ಯಸ್ಥಲಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತದಂತಿರುವ ಶರಣನೊಬ್ಬನ ವಚನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಭಾಗ್ಯ ನಮ್ಮದಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚು ವಚನಗಳನ್ನು, ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡುವವರು, ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವವರು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರು ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಜೊತೆ ಈಗಿನ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೋಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

'ಮಾದರಸ' ಹೆಸರಿನ ಮುಂದುವರಿಕೆ

ಇದೊಂದು ತೀರ ಆಕಸ್ಮಿಕ, ತೀರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಂಗತಿ. ೧೯೭೮-೯ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದಾಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ವಾಹನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಐಹೊಳೆ ಬಾದಾಮಿ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಕೂಡಲಸಂಗಮ ಬಿಜಾಪುರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ಬಸವನ ಬಾಗೆವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ತಂದೆಯ ಮನೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಹಿರಿಯರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆ ಮನೆಯ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಮಾನಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳು. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂಬ ಆತಂಕ ಆ ಮನೆಯವರಿಗಿತ್ತು. ನಾನು ಒಬ್ಬ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ತರುಣಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಬಂದು ಆ ಬಳಿಕ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಳು. "ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ ಮಕ್ಕಳು"

ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಆಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತ ಅವಳ ಅಣ್ಣನ ಹೆಸರನ್ನು ನಾನು ಕೇಳದಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯೇ ತನ್ನ ಮಾದರಸ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅಣ್ಣ ಬೇರೆ ಊರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಆ ಮನೆ ಬಸವಣ್ಣನ ತಂದೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದು ಈ ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಹಲವು ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಈಗಲೂ ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ತೀರ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತಂದಿತು. ತನ್ನ ತಾತನ ಹೆಸರೂ ಮಾದರಸ ಎಂದಾಗ, ಅಜ್ಜನಿಂದ ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ಈ ಎಂಟು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಸರು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿ ತೀರ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮನೆ ಇದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದೆ ಬಸವನ ತಂದೆಯ ಮನೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಬದಲಾಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಆ ಕುಟುಂಬದವರಂತೂ ಬಸವಣ್ಣನ ವಂಶಸ್ಥರೆಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ, ಆದರೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಆ ವಂಶದವರು ಬಸವನ ಹೆಸರನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸದೆ ಆತನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು. ಬಸವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ಅಂತೆಯೇ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ಅಸಮಾಧಾನವಿದ್ದುದು ಸಹಜವೇ. ಬಸವನ ತಂದೆ ಆತ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾದರಸನ ಹೆಸರು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಆ ವಂಶದವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದ ಬಸವನ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದು ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಮಗನ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ನೊಂದ ಮಾದರಸನ ವಿಷಯಕವಾದ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾದರಸನ ಹೆಸರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುವರೋ ಏನೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಅದು ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿಜವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಸವಣ್ಣ ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ (ಆ ಬಾಲಕ ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ) 'ಬಾಲ ಸಂಗಯ್ಯ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಡುವಾಗ ಆ ಹೆಸರು ಕೂಡಲಸಂಗಮದ ದೇವರ ಸೂಚಕವಾಗಿತ್ತೇ ಅಥವಾ ಮಾದರಸನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತೋ ತಿಳಿಯದು. ತಂದೆ ಮಾದರಸನ ವಂಶದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ತೊರೆದ ಬಸವಣ್ಣ ಹುಡುಗನ ಅಜ್ಜನ ಹೆಸರನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಇಟ್ಟಿರಲಾರ. ಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವನಿಂದ ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಮೂಲಕ ಬಸವ ಹೆಸರು ಮುಂದುವರಿದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ.

ಮಾದರಸನಿಗೆ ಬಸವನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದು (ಉದಾ: ದೇವರಾಜ) ಅವನ ಮೂಲಕವೋ ಮಾದರಸನ ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕವೋ ಮಾದರಸನ ಹೆಸರು ಮುಂದುವರಿದಿರಬಹುದು. ಮಾದರಸನ ಅಜ್ಜನ ಹೆಸರೂ ಮಾದರಸ / ಮಾದಿರಾಜ ಆಗಿದ್ದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. (ಇಂತಹ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಈಗಲೂ ಇವೆ) ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಬಸವನ ಕಾಲದ ಅವನ ವಂಶದ ಹೆಸರೊಂದು ಕಳೆದ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿದದ್ದು ಬಹು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ. ನನಗೆ ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮ ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿರುವುದು ಇದೊಂದೇ. (ಪಂಪನ ತಂದೆ ಭೀಮಪಯ್ಯನ ಹೆಸರೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ) ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಿದ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ಅಣ್ಣ ಮಾದರಸನಿಂದ ಮುಂದೆ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಮೂಲಕ ಆ ಹೆಸರು ಮುಂದುವರಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ಚೇತನ್, ಸ್ವರೂಪ, ನವೀನ್ ಇಂತಹ ಆಧುನಿಕ ಹೆಸರುಗಳ ಮುಂದೆ ಹಿಂದಿನ ಹೆಸರುಗಳು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿವೆ, ಸೋತು ಮಲಗಿವೆ. ಹಾಗೆ ಮಲಗಿರುವ ಹೆಸರುಗಳೇ (ತಿಮ್ಮಪ್ಪ, ಕಲ್ಲಯ್ಯ, ಲಕ್ಕೇಗೌಡ, ಪಾರವ್ವ) ಮುಂದೆ ಆಧುನಿಕ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಅವೇ ಪ್ಯಾಷನ್ / ಫ್ಯಾಷನ್ ಆದರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕೊಪಣಾಚಲ

ಸುಮಾರು ೧೯೬೯-೭೦ ಇರಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಹೊಸಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಪರಿಚಯಸ್ಥರ ಜೊತೆ ಸಮೀಪದ ಕೊಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಹಾಗೆ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಎರಡು ಉದ್ದೇಶಗಳಿದ್ದುವು. ಒಂದು, ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು; ಮತ್ತೊಂದು, 'ಕೊಪಣಾಚಲ'ವನ್ನು ನೋಡುವುದು. ಅಲ್ಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಜೈನರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ 'ಕೊಪಣಾಚಲ', ಜೈನಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕೊಪ್ಪಳದ ಬೆಟ್ಟ ಯಾವುದೋ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರೊಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಸುಂದರ ಬಸದಿಯ ಜೈನ ಅರ್ಚಕರಿಗೂ ಅದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹತ್ತಿದ್ದ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವಿರುವ ಬೆಟ್ಟದ ಪಕ್ಕದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೋಟೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದಲೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಜನ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದು 'ಕೊಪಣಾಚಲ' ವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಯ್ತು. ಊರ ಬಸದಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚಿಕ್ಕ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದ ಶಿಲೆಯು ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಳಗೆ ಇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಚಕರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜೈನರೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದ ಕೊಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತ್ರ ಜೈನರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇದ್ದುವು.

ಅಲ್ಲಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು. ಊರ ಪಕ್ಕದ ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬಂಡೆಗುಡ್ಡದ ಒಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವಿತ್ತು. ಅದನ್ನೂ ಹತ್ತಿ ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಆದರೆ 'ಕೊಪಣಾಚಲ' ಯಾವುದು? ರನ್ನನು ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತೆ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಚರಿತವು ಬಿಳಿಯರಳಿಯಂತೆ, ಗಂಗಾಜಲದಂತೆ, 'ಕೊಪಣಾಚಲ'ದಂತೆ ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾನೆ (ಆ ಊರು ಅವನ ಕಾಲದ ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಒಂದು ಗಡಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು.) ಜೈನರಿಗೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಬೆಟ್ಟ ಯಾವುದು? ಈ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲೇ ಬಂಡೆಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿದ್ದ ಗವಿಮಠಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಪೂಜ್ಯರು ಪೂಜಾಗೃಹದಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವೀರಶೈವರು ಬಹುವಾಗಿ ಗೌರವಿಸುವ ಮಠ ಅದಾಗಿತ್ತು. ನಮಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಮಜ್ಜಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಮಠದ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ಅಲ್ಲೇ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಗೋಡೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಖಾಲಿ ಗೂಡುಗಳನ್ನು - ಬಹುಶಃ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತ ಹೋದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು! ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಚಮತ್ಕೃತನಾದೆ. ಎರಡನೇ ಸಾರಿ ಎಣಿಸಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದೋ ಇಪ್ಪತ್ತಾರೋ ಗೂಡುಗಳಿದ್ದುವು. ಮೂರನೇ ಬಾರಿ ತದೇಕಚಿತ್ತನಾಗಿ ಎಣಿಸಿದಾಗ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಇದ್ದುದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೂ ಎಣಿಸಿ ಅದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕುಣಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಯಾವ 'ಅಚಲ'ವನ್ನು ಕಾಣಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಆ 'ಅಚಲ'ದ ಮೇಲೆಯೇ ನಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದೇನೆಯೇ? ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಸಂಖ್ಯೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಮಠದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬೇರೆ ಶಿಲ್ಪ ಇದೆಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇತಾಳಮ್ಮನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾಗಿ ಒಬ್ಬರು ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಎರಡು ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಬಂಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿದೆ ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ 'ಬೇತಾಳಮ್ಮ' - ಎರಡಡಿ ಎತ್ತರದ ನಗ್ನ ಬಾಹುಬಲಿ ವಿಗ್ರಹ. ಅದಕ್ಕೆ ಸೀರೆ ಉಡಿಸಿದ್ದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲೇ ಬಂಡೆಗಳ ಬಿರುಕುಗಳಿಗೆ ಬಳೆಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರು ತಮಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ ಎಂದು ಕಟ್ಟಿದ ಹರಕೆಗಳು ಅವು. ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ಪುಟ್ಟ ತೊಟ್ಟಿಲುಗಳೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಹರಕೆ ಈಡೇರಿ ತಾಯಂದಿರಾದ ಹೆಂಗಸರ ಕಾಣಿಕೆಗಳು ಅವು. ನನಗಾದ ಆನಂದ ವಿಸ್ಮಯ ವರ್ಣನಾತೀತ. ನನ್ನ ಊಹೆ ಈಗ ಪೂರ್ಣ ನಿಜವಾಗಿತ್ತು: ಅದೇ ಕೊಪಣಾಚಲ. ಆ ಗವಿಮಠವು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಜಿನಮುನಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗುಹೆಯಾಗಿದ್ದು ಅಥವಾ ಜೈನಮಠವಾಗಿದ್ದು ಕೊಪ್ಪಳದ ಜೈನರು ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಾದಾಗ ಆ ಮಠವೂ ವೀರಶೈವರ ಮಠವಾಯ್ತು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೆಟ್ಟವು

ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಜಿನಮುನಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಊರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯಲು ಸುಲಭವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಠಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದಾದ ಮೇಲೆ ಅದೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಬೆಟ್ಟದ ಇನ್ನೂ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದ : ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಸದಿಗಲ್ಲು ಇತ್ತು. ಜಿನಮುನಿಗಳು ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದಿಂದ ಆಹಾರ ಪಾನೀಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವರ್ಜಿಸಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದುದರ ಗುರುತಾಗಿ ಕೆತ್ತಿದ ಶಿಲ್ಪವೇ ನಿಸದಿಗಲ್ಲು. ಆ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಜಿನಮುನಿಯ ಚಿತ್ರವಿತ್ತು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ನಾನು ವಾಪಸಾದೆ. ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ ಮರೆತು ಹೋಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಆ ಭಾಷಣದ ಭೀಷಣ ಅನುಭವವನ್ನು ಮರೆತಿರಲಾರರು ! ಅದರೆ ಕೊಪ್ಪಳದ ಭೇಟಿ ನನ್ನ ನೆನಪಿನ ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ ಕಂಡರಿಸಿದ ಸುಂದರ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿದೆ.

ಹಂಪಿ - ಹರಿಹರನ ಮನೆ

೧೯೭೮-೯ರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲ. ಹೊಸಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನನ್ನು ಕುರಿತಾದ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಲು ಅವನ ಮತ್ತು ಅವನ ಕುರಿತಾದ ಹಿಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವನ ಸೋದರಳಿಯನಾದ ರಾಘವಾಂಕನನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ರಾಘವಾಂಕ ಚರಿತೆಯನ್ನು (ಕೃತಿಕಾರ - ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧನಂಜೇಶ) ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಓದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಜೀವನದ ವಿವರಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕೃತಿಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೂ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಘವಾಂಕನೇ ಬರೆದ, ಆದರೆ ಇಂದು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದ ಹರಿಹರ ಮಹತ್ವ ಎಂಬ ಕೃತಿಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಚಿಕ್ಕನಂಜೇಶನು ನೀಡಿದ್ದು ಅದೇ ಇಂದಿಗೂ ನಮಗೆ ಹರಿಹರನ ಬದುಕಿನ ಕೆಲವು ವಿವರಗಳನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ದೋರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕರಣಿಕನಾಗಿದ್ದ ಹರಿಹರನು ಆ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹರಿಹರ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಿಹರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಭೂತವನ್ನು ಓಡಿಸಿದನೆಂಬ ಕತೆಯು ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿತ್ತು. ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಪೂಜಾದಿಗಳು ನಿಂತು ಮೇಲಿನ ಕತೆ, ಅಲ್ಲೊಂದು ಭೂತ ಇದೆಯೆಂಬ ಕತೆ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಆ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಾತತ್ಯವಿದ್ದು, ೧೧೮೦-೧೨೨೪ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಶಾಸನ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದೇವಾಲಯವು ಜೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದು,

೧೨೨೫ರಲ್ಲಿ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿತು. ದೇವಾಲಯ ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಹರಿಹರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದುದು ೧೨೧೦ - ೨೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗಿ ಅದು ಅವನ ಕಾಲ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಶೋಧವೂ ಒಂದು ಕಾಮನ್‌ಸೆನ್ಸೇ. ಅಲ್ಲಿಂದ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಹಂಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ನಾಗನಾಥೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದಿನ 'ವಾಹನ ಗೃಹ'ವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದರು. ಹರಿಹರ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆ ಕೃತಿಯಲ್ಲೇ ಒಂದೆರಡು ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿದ ತಕ್ಷಣ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು : ಈ ಏಳು ನೂರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಹರನಿದ್ದ ಮನೆ ಉಳಿದಿರುವುದು ಅಸಂಭವವಾದರೂ ನಾಗನಾಥ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಅದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಹರಿಹರನ ಮನೆಯಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ ? ಇದು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಹುಂಬುಚದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಬಾವಿ, ಆ ಬಾವಿ ಹತ್ತಿರ ಯಾವನೋ ಹುಚ್ಚನ ಮನೆ, ಆ ಹುಚ್ಚನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ರನ್ನನ ಅಲಭ್ಯ ಕೃತಿ ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚರಿತದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಯಾರ ಬಳಿ ಇದೆಯೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಪರಿಚಿತರೊಬ್ಬರು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಿ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕು ಕವಿಲೆ ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಾವು ವಾಪಸಾಗುವಾಗ ಹುಂಬುಚದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾವಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಹುಚ್ಚನಿಗಾಗಿ ಯಾರು ಯಾರನ್ನೋ ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ನಗು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಕವಿಲೆದುರ್ಗದ ಮಠದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ತಾಮ್ರಪಟಗಳು, ಕಡತಗಳು, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಪ್ರಾಚೀನ ಅಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರು ಆ ನನ್ನ ಪರದಾಟ ನೋಡಿ ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಅವರಿಗೇಕೆ, ನನಗೇ ನನ್ನದು ಹುಚ್ಚಾಟವಲ್ಲದೇ ಏನು ಎಂದು ನಗು ಬಂದಿತ್ತು. ರನ್ನನ ಅದೃಷ್ಟ ಖುಲಾಯಿಸಿ ಆ ಹುಚ್ಚನ ಮೂಲಕ ಆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ದೊರಕಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಖಂಡಿತ "ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕತಾರಂಬರಂ" ಕೀರ್ತಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಏಕ್‌ದಂ ಲಭಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಕೊಂಪೆಗಳ ಹಾಳು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹರಿಹರನ ಜಾಗ ಗುರುತಿಸುವ ಮೊದಲು ನಾಗನಾಥೇಶ್ವರ ಗುಡಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೊಸಪೇಟೆಯಿಂದ ಹಂಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಎರಡು ಮೂರು ಗಂಟೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. ಅರ್ಚಕರನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಹಲವರನ್ನೂ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು ನಾಗನಾಥನ ಗುಡಿ ವಿಷಯ ಕಂಡರಿಯರು, ಕೇಳರಿಯರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯೋಗಿಗಳು 'ಪವಾಡ' ಮಾಡಿ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅದು ಕೇವಲ ಕೈಚಳಕ ಎಂದು ತೋರಿಸಿ

ನಿಬ್ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಅದಾದ ಮೇಲೆ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಹಂಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಮಲಾಪುರದ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನೋಡಿದೆ. ಏನೂ ಸಹಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಂಪಿ ಊರಿನ ಪಕ್ಕದ, ಬಾಳೆ ತೋಟಗಳ ಮಧ್ಯದ ಮಂಟಪಗಳಿಗೆ ಹೋದೆ - ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಎಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ. ಹೇಮಕೂಟ ಪರ್ವತ ಕೂಡ ಹತ್ತಿದೆ. ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ವಿಜಯನಗರ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ, ೧೨೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಕಟ್ಟಡ, ನಾಗನಾಥ ದೇವಾಲಯ. ಅಂತಹ ಹಳೆಯ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಹಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆ, ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದ ತಜ್ಞರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಹಲವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಅದು ಉರಿಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಸಗೆ ಕಾಲ. ತೀವ್ರ ಆಯಾಸಪಡುತ್ತ ಅದರಲ್ಲೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಗಂಟೆ ತಿರುಗಿದರೂ ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇವಾಲಯದ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ತೀರ ನಿರಾಸೆಯಿಂದಲೇ ವಾಪಸಾದೆನೆನ್ನಬೇಕು. ಹುಡುಕುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಕೈ ಬಿಟ್ಟೆ. ನನ್ನ ಹುಡುಕಾಟದ ವಿಷಯ ಬಲ್ಲ ಹಗರಿ ಬೊಮ್ಮನ ಹಳ್ಳಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಗೌಡರಿಂದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಬಳಿಕ ಬಂದ ಪತ್ರ ನನಗೆ ತಂದ ಸಂತಸ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಅವರು ನಾಗನಾಥ ದೇವಾಲಯ ಗುರುತಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ನಾನು ಮತ್ತೆ ಹಂಪಿಗೆ ಬರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ಹೊಸಪೇಟೆಯ ಕೊಟ್ಟೂರೇಶ್ವರ ಮಠದ ಶ್ರೀ ಸಂಗನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ವಸತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕಾರನ್ನೂ ನಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ, ತಮ್ಮ ಊರಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಗೌಡರೊಡನೆ ಹೊಸಪೇಟೆಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಗೌಡರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯ ಪಕ್ಕದ ಮನ್ಮಥ ತೀರ್ಥ ಹೊಂಡದ ಹಿಂಬದಿಯ ತಗ್ಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪ ದೊಡ್ಡ ನಾಗವಿಗ್ರಹವಿದ್ದುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ದೇವಾಲಯವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ್ದಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದ ಹೆಸರು ಕೂಡ ನಗರೇಶ್ವರ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಉತ್ಸಾಹ ಜರ‍್ರನೆ ಇಳಿದು ಹೋಯ್ತು. "ಕ್ಷುದ್ರಂ ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ, ತ್ಯಕ್ತ್ವೋತ್ತಿಷ್ಠ ಪರಂತಪ" - ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ, ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ನನಗೆ "ಏಳು ಖಿನ್ನನಾಗಬೇಡ. ಆಯುಧ ಹಿಡಿದು ವೀರನೇ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲ. ಗೀತೆ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲೇ ಕುಗ್ಗಿದ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವರ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಒಂದನೇ ಚೌಕದಿಂದಲೇ ಹುಡುಕಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದೆ. ಹೇಮಕೂಟ ಏರಿದೆ, ದೇವಾಲಯದ ವೃದ್ಧ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದೆ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೂ ಹೋದೆ. ಏನೂ ಎಲ್ಲೂ ನಾಗನಾಥನ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೧.೦೦ ಗಂಟೆ. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ಹಂಪಿ ಕೊಟ್ಟೂರೇಶ್ವರ ಮಠದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿ

ಬಿಸಿ ರೊಟ್ಟಿಗಳು ತಯಾರಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕರೆಯೂ ಬಂದಾಗಿತ್ತು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ನದಿಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯ ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥಕುಂಡ ಎಂಬ ಕೊಳ, ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ದೇವಾಲಯಗಳು. ಇನ್ನು ಈ ಶೋಧವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಬೇಕು ಎಂದು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ನಾನು "ಆದದ್ದಾಗಲಿ" ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಹಲವು ಬಾರಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದ ನಾಗನಂದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲೇ ಮಠಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಉಳಿದ ನಾನು ಆ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗುಲವನ್ನೂ ಹದ್ದುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದುವು - "ನಾಗನಾಥೇಶ್ವರ". ತಡೆಯಲಾಗದೆ ನಾನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕೂಗಿಕೊಂಡೆ - "ಶಿವಣ್ಣ ಸಿಗ್ತು, ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ!" (ಅದು ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಜೀವನದ "ಯುರೇಕ".) ಆ ಶಾಸನದ ಭಾಗವನ್ನು ಮನ್ಮಥಕುಂಡದ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ಒರಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಅಕ್ಷರಗಳು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದುವು. ಎರಡನೆಯ "ನಾ" ಅಕ್ಷರದ ದೀರ್ಘಚಿಹ್ನೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಸೊನ್ನೆಯನ್ನು ದಪ್ಪನಾಗಿ ಬರೆದುದರಿಂದ ಅದು ಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. "ಥೇ" ಅಕ್ಷರದ ಹೊಕ್ಕುಳು ಸೀಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಅದರ ಒಳಗಿನ ಚುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸದಿದ್ದವರಿಗೆ ಅದು "ದೇ" ಎಂದೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಹರಿಹರನಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಕೆತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನಲವತ್ತು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡವರು ಅದನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪಾಗಿ ಮಸಿಯಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿದ್ದರು. "ನಾಗನಾಥೇಶ್ವರ"ವು "ನಾಗನಂದೇಶ್ವರ" ವಾಗಲು ಕಾರಣ ಅದು. ನಾನು ಮೂರು ಬಾರಿಯೂ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆ ಮೇಲಿನ ಮಸಿಯ ಬರಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

ನನಗಂತೂ ತೀರ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಇಡೀ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದ ಮನ್ಮಥ ಕುಂಡದ ಬಲಭಾಗದ ಮೂಲೆಯೇ ಹರಿಹರನ ವಾಸದ ಮನೆಯಿದ್ದ, ದೇವಾಲಯದ ವಾಹನಗೃಹವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವೆಂದು ನಾನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಹಿಂದೆ ಆ ಮನೆಯಿಂದ ಪಂಪಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರುತ್ತಿದ್ದ ಮರದ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಲೋಹದ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹಗಳಂತಹ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸದಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಹರಿಹರನಿಗೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ

ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು, ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಆರ್ಕಿಮಿಡೀಸ್ ಎಂಬ ಗ್ರೀಕ್ ಗಣಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ(ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೩ನೇ ಶ.) ರಾಜನ ಚಿನ್ನದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನಿಂದ ವಂಚನೆ ನಡೆದಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತನೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಇರುವ ಪರಿಹಾರವು ಹೊಳೆದು ಅವನು ಆನಂದೋದ್ರೇಕದಿಂದ "Eureka" (I have found it) ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಬೆತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ರಸ್ತೆಗೆ ಓಡಿದನೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ.

ಒಂದೆರಡು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಂದೆನೋ ಅಥವಾ ಅಪೂರ್ವ ಶೋಧವೊಂದರ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಏನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲವೋ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಮೂರು ಸುತ್ತಾಟಗಳ ಶ್ರಮವು ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಆ ಶೋಧವನ್ನು ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ Illustrated weekly of India ಪತ್ರಿಕೆ "In Search of a Poet's Home" ಎಂಬ ಕಿರುಲೇಖನವನ್ನೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು.

ಹಂಪಿ : ಚಾಮರಸನ ಗುಹೆ

ಪ್ರವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದಾಗ ಹಂಪಿಯ ಪುರಾತತ್ವ ವಿಭಾಗದ ಡಾ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಅವರು ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಉದ್ದಾನ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಯಿಂದ ಕಾಮಲಾಪುರಕ್ಕೆ (ಇದೇ ಆ ಊರ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು) ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಹಂಪಾದೇವಿಯ ದಿಡ್ಡಿ ಬಳಿ ಒಂದು ಗುಹೆ; ಆ ಗುಹೆಯ ಹಿಂಭಾಗದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿರುವ ಹದಿನೈದನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನವನ್ನು ನಾನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಚಾಮರಸ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ. ಆ ಇಡೀ ಶಾಸನದ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿತ್ತು.:

"ಶ್ರೀ ಗುರುಗುಹೇಶ್ವರಾಶ್ರಮವೀ ಗುರುಗಿರಿಯಿದರೊಳಗಿಪ್ಪದೈವ
ಧ್ಯಾನೋದ್ಯೋಗದೊಳಿರ್ಪರ್ಗೆಯ್ದುವುವಾಗಳ್ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಮೋಕ್ಷಫಲಂಗಳ್"

"ಗುರುಗುಹೇಶ್ವರ" ಎಂದ ಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾಪಕವಾಗುವುದು ಚಾಮರಸ ಮತ್ತು ಅವನ ಕೃತಿ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ. ಕವಿ ಆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವನ್ನು ಗುರುಗುಹೇಶ್ವರನೆಂದೇ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಹಂಪಿಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಚಾಮರಸನು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೩೦) ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಆ ಗುಹೆ ಮತ್ತು ಗುಹೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಬಯಲೇ 'ಗುರುಗುಹೇಶ್ವರಾಶ್ರಮ!"

ಆ ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಹಾಸು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಚೌಕಾಕಾರದ ರೇಖಾವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಕೆತ್ತಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗಲು ಬೆರಳಗಲದ ಚಿಕ್ಕ ಕಾಲುವೆ ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಮರಸ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಪೂಜಾಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಕೂಡ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಬಂಡೆಯ ಗುಹೆಯ ಕೆಳಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊಲದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗ, ಬಸವಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದು "ಸಂಗನಬಸವ" ಎಂಬ ಶಾಸನವಿದೆ.

ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕನ್ನಡ ಮಹಾಕವಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾಯಿತು. ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕವಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ!

ಹಂಪಿ, ವ್ಯಾಟಿಕನ್ : 'ಮನ್ಮುಖತೀರ್ಥ' ಇತ್ಯಾದಿ

ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಇಡೀ ಭೂ ಮಂಡಲವನ್ನು ಧಾರೆ ಎರೆದ ಮೇಲೆ, ಹಿಂದೆ ತಾನು ನ್ಯಾಸವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ನೀಡಿದ್ದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ತನಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರ್ಗತಿಕನಾಗಿದ್ದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲವೇ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಬೇಕು, ಅದು ತಪ್ಪಿದರೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹೊಲತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು. ಅವನು ದುಡಿದು ಆ ನ್ಯಾಸದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲದ ಒಡೆಯ. ಆಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಹೇಳುವ ಮಾತೊಂದು ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಏನೋ ವಿಶೇಷ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು - "ನಿನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಕಾಶಿ ಹಂಪಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಒಡೆಯನಲ್ಲ. ಕಾಶಿಗೆ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಹಂಪಿಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಇವರು ಒಡೆಯರು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ದುಡಿಯಲು ನಿನ್ನ ಅನುಮತಿ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಹಂಪಿ ದೂರವಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ದುಡಿದು ನಿನ್ನ ನ್ಯಾಸದ ಹಣ ತೀರಿಸುತ್ತೇನೆ." ಹರಿಹರನು ತನ್ನ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ, ಆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಒಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಒಡೆಯನೆನ್ನುವುದು, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವನ್ನು "ಪಂಪಾಪುರದ ಒಡೆಯ" ಎಂದೇ ವರ್ಣಿಸುವುದು, ಹರಿಹರನಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ದಾನಪತ್ರಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಬದಲು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರವು ಹರಿಹರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಮನುಷ್ಯ ದೊರೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲೂ

ಇರದೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಒಡೆಯನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡ, ರೋಮ್ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಆಲೋಚನೆಯ ಜೊತೆ ಸೇರಿತು. ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಇಂದಿಗೂ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರ. ಅದರ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕ್ಯಾಂಪಸ್ಸಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಆ ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋಪರೇ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಮೇಲೆ ಇಟಲಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ವ್ಯಾಟಿಕನ್ನಿಗೆ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ತನ್ನದೇ ಅಂಚೆ ಚೀಟಿ, ಸೈನ್ಯ, ಧ್ವಜ, ನಾಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಂಟು. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಹದಿಮೂರನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೊಂದು ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಹೋಲುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತು ಹಂಪಿ.

ಅದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಶಾಸನಾಧಾರವು ನಾಗನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಸಮೀಪದ ೧೧೯೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿತು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಒಂದು ಮೂರ್ತಿ ತಾನೇ! ಆ ಕಾರಣ, ಹಂಪಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಇರಲಿ ಎಂದು ಕುರುಗೋಡಿನ ನಾಯಕರು "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ತೀರ್ಥ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥ"ವಾಗಿ ಮತಂಗ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಷಯ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥ ಪಡೆಯಿತು. ಆ ಮಾಹಿತಿ ನನ್ನ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸಿತು. ಹಂಪಿಯ ದೈನಂದಿನ ಸ್ವರಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಚಕರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದವರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಆಡಳಿತ'ದ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಏನಿತ್ತು?- ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರದೇಶ, ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಅದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ.

ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಯು ಎರಡು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿತು. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಕಾವ್ಯ ಬರೆದು ಕೆಡಬೇಡಿರಿ, ಹೊಗಳುವುದಾದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನೇ ಹೊಗಳಿರೆಂದು ದಿಟ್ಟವಾಗಿ ಸಾರುವ ಧೈರ್ಯ ಹರಿಹರನಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ರಾಜಶಾಹಿಯ ಸೋಂಕೇ ಇಲ್ಲದ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಅವನ ಪರಿಸರವೇ ಆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಪರಕೀಯರ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪಣತೊಟ್ಟು. ಆರಂಭವಾದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹಂಪಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದೇ ವಾತಾವರಣ ಮತ್ತು ಅದರ ದುರ್ಗಮ ಆಯಕಟ್ಟು ಎರಡೂ ಕಾರಣವಾದವು. ಹಕ್ಕ ಬುಕ್ಕರಿಗೆ ನವರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ದೇವಿಯು ಚಿನ್ನದ ಮಳೆ ಸುರಿಸಿದಳು ಎಂಬ ಕಥೆಯ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಾಸ್ತವವೂ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ ರಾಣಿಯರ ಅಧಿಕಾರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರದ ಹಣ

ಖರ್ಚಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಉದಾತ್ತ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕ ಬುಕ್ಕರಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಮೊದ ಮೊದಲ ವಿಜಯನಗರ ದೊರೆಗಳು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ರಾಜ, ತಾವು ಅವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು. ತಮ್ಮ ದಾನಪತ್ರಗಳನ್ನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಲು ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಶೋಧ ಅದು.

ಹಂಪಿಯ ನಾಲ್ಕೂ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಜೊತೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದೆ. ನಾಲ್ಕೂ ದೇವಾಲಯಗಳೇ. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ವಾಣಿಭದ್ರೇಶ್ವರ : ಈ ದೇವಾಲಯಗಳು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೦-೧೨ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿವೆ. ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದುವೆಲ್ಲ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿವೆ (ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರವೂ ಮೂಲತಃ ಸಮೀಪದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬಂದಿದೆ). ಇಳಿಜಾರಿನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ ಶಾಸನವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಶಿವರಾತ್ರಿಗೆ ಮುನ್ನ ಆ ನಾಲ್ಕೂ ದೇವಾಲಯಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಕೊನೆಯ ದಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ. ಮೊದಲು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ನಡೆದೇ ಹೋಗಿ ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರ ದೇವರನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ವಾಪಸ್ ಹಂಪಿಗೆ ಬಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಿ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂ ದೈವಗಳ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. (ಇದು ತಲಕಾಡಿನ ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ.) ಮೇಲ್ಕಂಡ ಪದ್ಧತಿಯು ಹಂಪಿಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಕೇಂದ್ರಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೋಷಕಾಧಾರ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ತನ್ನ ಕನ್ನಡ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜಸೂಯಯಾಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜರನ್ನು ಪಾಂಡವ ಸೇನೆ ಗೆದ್ದುದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತ ಆ ಸೇನೆಯು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ದಾಟಿ 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸೀಮೆ'ಗೆ ಬಂದಿತೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲ ತಾನೇ ! ಹರಿಹರನ ಬಳಿಕ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ 'ಆಸ್ಥಾನ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗೀತ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಅವನೊಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ.

ಕಾಶಿಯಲ್ಲೂ ಅಂತಹುದೇ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಿಂದೆ ಇತ್ತೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಈಗಿನ ರಾಜರ ಅರಮನೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು ಬಂದಿತಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು

ಮತ್ತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಅವರ ಮಾತು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ತಿರುವನಂತಪುರದ ಅನಂತಪದ್ಮನಾಭದೇವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ದೊರೆಗಳು ಹಿಂದೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಹಂಪಿಯು ೧೧೯೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರವದಿ ನಾಡಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ದೊರವದಿಯೇ ಈಗಿನ ದರೋಜಿ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಹೋದಾಗ ನನಗೆ ದೊರಕಿದ ಮಾಹಿತಿ: ಅದು ಹಿಂದೆ ಹಂಪಿ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರದಂತಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಈಗಲೂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ರಥದ ಮಿಣಿಯನ್ನು ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ದರೋಜಿಯಿಂದ ಸಂಜೆ ಹೊರಟು ರಾತ್ರಿ ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಊರೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಗುಡ್ಡಗಳ ಮಧ್ಯದ ಅಪ್ಪಟ ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಾಧಾನದ ಉಸಿರೆಳೆದೆವು. ಪಾಪ, ಸಂಶೋಧಕನೂ ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಬದುಕಬೇಕು ತಾನೇ!

ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದಜ್ಜ ಎಂಬ ವಯಸ್ಕನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರನಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದವನು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅರ್ಚಕರು ಹೊರಗಿದ್ದವರನ್ನು ಕೂಗಿ ಒಳಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಮುಂದಿನ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಚಿರತೆಗಳ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ "ಮನ್ಮತ ಕುಂಡದ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಮನ್ಮುಕ ಕುಂಡ" ಎಂದಾಗ ನಾನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಚಕಿತನಾದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಆತ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸತ್ಯವಿದೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೧೧೯೯ರ ಹಂಪಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಮನ್ಮುಖ ತೀರ್ಥ" ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕಂಡಾಗ "ಭೇಷ್ ಸಿದ್ದಜ್ಜ" ಎಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದಲೇ ಅವನ ಭುಜ ಚಪ್ಪರಿಸಿದೆ. ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದ ಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳು ಒಂದು ಉಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾದ ರೂಪವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟರೂ, ಜೀವಂತ ದಾಖಲೆಗಳಾದ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ನಾಲಗೆಗಳು ಮೂಲ ರೂಪವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಹಲವು ಬಾರಿ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಶ್ರೀಮತ್ + ಮುಖತೀರ್ಥ → ಶ್ರೀಮನ್ಮುಖತೀರ್ಥ ಹೀಗೆ ಬಿಡಿಸದೆ, 'ಶ್ರೀ + ಮನ್ಮುಖತೀರ್ಥ' ಹೀಗೆ ಬಿಡಿಸಿದುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಿಣಾಮವೇ ಮನ್ಮುಖತೀರ್ಥ (ತೀರ್ಥ = ಕುಂಡ).

ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಬದಿಯ ತೋಟಗಳ ಮಧ್ಯದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಗುರುತುಗಳು ಕಂಡು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅವನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಅವು ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದ ತುಂದಿಲನಾದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಲವು ಬಂಡೆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದವನಿಗೆ ಅವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡಾಗ, ನಾನೇ ಪ್ರಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದಾಗ ಆದ ಅನುಭವವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದ 'ಅರಸರ ಗವಿ'ಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆ ಕಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ ಒಂದು ವಾಸದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಈ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದವರು ಹಂಪಿಯ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವಯೋಗಿಗಳು.

ತೆಲಂಗಾಣದಲ್ಲಿ, ಪಂಪನ ಬಗ್ಗೆ

೧೯೬೬ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಸಮ್ಮೇಳನವು ನಡೆಯಿತು. ನಾನು ಎರಡನೆಯ ದಿನದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮೊದಲ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಡಾ. ಷಡಕ್ಷರ ಶೆಟ್ಟರ್ ಒಂದು ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದರು : "ನಿನ್ನೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಇತಿಹಾಸ ತಜ್ಞ ಡಾ. ಎನ್. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರು ಪಂಪನ ತಮ್ಮನ ಶಾಸನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಮಂಡಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೊಂದುಕೊಂಡರು". ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಜೊತೆಗೆ ಪಂಪನ ತಮ್ಮನ ಶಾಸನ ! ಕಿವಿ ನೇರ ನೆಟ್ಟಗಾದುವು. ಇಬ್ಬರೂ ಇತಿಹಾಸ ಗೋಷ್ಠಿ ಮರೆತು ಗಂಗೋತ್ರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಕಚ್ಚೆ ಪಂಚೆ ಕೋಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಟೋಪಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾವು ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದೆವು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅದೇ ತಾನೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಶಾಸನಗಳ ನಿಬಂಧದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಪಂಪನ ತಮ್ಮನ ಶಾಸನದ ವಿಷಯ ಕೇಳಲು ಬಂದಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ತಕ್ಷಣ ಅವರು ಟೋಪಿಯನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇಡೀ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿ, "ಇಲ್ಲಿಗೆ ನನಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು" ಎಂದರು. ಆ ಮೂವತ್ತು ನಿಮಿಷ, ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವೇ ನನಗೆ ಮರೆತು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಬಗೆಯ ತನ್ಮಯತೆಗೆ ನಾನೆಂದೂ ಹಿಂದೆ ಒಳಗಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವರೂ ಓದುವುದರಿಂದ ಹೊರಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧದ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿ "ಇಂತಹ ನಿಬಂಧ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ"ವೆಂದರೆ ಆ ಮಾತು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಬರೆದು "ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ"ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅವರ ಅನುಮತಿ ಕೋರಿದೆ. ಅನುಮತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆ ಮುಂದಿನ ಒಂದೆರಡು ವಾರ ನನಗೆ ದೊರಕಿದ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ, ಪರಿಚಿತರೊಡನೆ, ಗುರುಗಳೊಡನೆ (ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದ್ದರು) ಪಂಪನ ಶಾಸನದ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿಯೇ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು, ಮಾತನಾಡಲು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ನನ್ನ ಆ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಪ್ರೊ. ದೇ. ಜ. ಗೌ. ಅವರು ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೇ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು - "ಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ಪಂಪನ ಶಾಸನದ ಹುಚ್ಚು ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟಿದೆ". ನಾನು ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಸಂಪ್ರಬಂಧದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳ ಸಾರವನ್ನು ನೆನಪಿದ್ದಷ್ಟು ಒಂದೆರಡು ಪ್ಯಾರಾಗಳಾಗಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆ ಬಳಿಕ ಮುಂದಿನ ಒಂದು ವರ್ಷ ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿದ್ದು ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ತೆಲುಗು ಲೇಖನ ಭಾರತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಿಕ ಅದರ ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದ (ಅನು : ಸೀತಾರಾಮ ಜಾಗೀರದಾರ್) ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದುವು. ನಾನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರವಲ್ಲದ ಒಂದೆರಡು ಚಿಕ್ಕ ತಪ್ಪುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಅದು ನೆನಪನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಬರೆದದ್ದು ತಾನೇ! ಮುಂದೆ ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಗಾಯಿಯವರು ಆ ಮೂಲ ಶಾಸನವನ್ನು ತಾವೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅದರ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಪಾಠವನ್ನು ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತ ಚರ್ಚೆ ಸಮೇತ ಅದೇ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆ ಪಾಠ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ "ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದ ಶಾಸನವು "ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಶಾಸನ" ಎಂದು ನಾಮಕರಣಗೊಂಡಿತು. ಪಂಪನಿಗೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡಲಾದ ಧರ್ಮಪುರವನ್ನು ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರು ಇನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದಿದ್ದ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಡಾ. ಗಾಯಿಯವರು ಈಗ ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೂರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಂಕೀರ್ಣವೇ ಪಂಪನ ಧರ್ಮಪುರಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಒಂದು ಸಾಧಾರ ಊಹೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ೧೯೭೦ರಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಅದು ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮವಿರಲಾರದು, ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೂ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಹಳೆ ಊರೊಂದರ ಅವಶೇಷಗಳು ದೊರಕುವುವೆಂಬ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಮಾತನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದ ಬಯಲೇ ಧರ್ಮಪುರ

ಆಗಿತ್ತೆಂಬ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕರ್ಮವೀರಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ ರೂಪದ ಲೇಖನ ಬರೆದರು. ಇದೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಪಂಪನ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಆ ಶಾಸನ ನೀಡಿತ್ತು. ಆ ಶಾಸನದಿಂದ ಅವನ ತಂದೆಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು (ಭೀಮಪಯ್ಯ) ತಿಳಿಯಿತು; ಹೊಸದಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು (ಅಬ್ಬಣಬ್ಬೆ), ಅವನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ತಮ್ಮನಿದ್ದ ವಿಷಯ (ಜಿನವಲ್ಲಭ - ಅವನೇ ಶಾಸನ ಹಾಕಿದ್ದು), ಅವನ ತಾಯಿಯ ತೌರುಮನೆ ಹೆಸರು (ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಣ್ಣಿಗೆರೆ) ಇತ್ಯಾದಿ ತಿಳಿದವು. ಆ ಶಾಸನವನ್ನು ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ನೋಡಬೇಕು, ಧರ್ಮಪುರ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಕರಾರುವಾಕಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಹುಚ್ಚು ತಲೆಗೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಶಾಸನವು ಪ್ರಕಟವಾದಾಗಲೇ ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿರುವ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮವೇ ಧರ್ಮಪುರ ಏಕಾಗಿರಬಾರದು ಎಂಬೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಮೂಡಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೆರೆಗಳಿರಬೇಕು. ಒಂದು, ಪಂಪನಿಗೆ ಧರ್ಮಪುರವು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ದೊರಕುವ ಮುನ್ನವೇ ಇದ್ದುದು, ಇನ್ನೊಂದು ಅವನ ತಮ್ಮ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ('ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ') ಅವನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯನ್ನೇ 'ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ'ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದರು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ (ಅನಂತಪುರ) ಒಂದು ಸಭೆಗಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಆರೆಂಟು ಗಂಟೆ ಪ್ರಯಾಣದ ಕರೀಂನಗರಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರ ಡಾ. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಪುರಾತತ್ವಜ್ಞ ಡಾ. ರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯವರ ಜೊತೆ ಹೋಗಿ ಆ ನಗರದಿಂದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಮೈಲಿ ದೂರದ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ತುಂಬಿದ್ದ ಬಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಹಳ್ಳಿಯವರನ್ನು ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಊರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಅವರು "ಗಂಗ್‌ಧಾರಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ನನಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಒಂದು ಹೊಸ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ 'ಗಂಗಾಧಾರಾ' ಎಂಬುದೇ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಗಂಗ್‌ಧಾರಾ' ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಊರನ್ನು ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ-ನವರು "ಗಂಗಾಧರಂ" ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅದರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಿಪ್ಯಂತರವಿರಬಹುದು ("Gangadhara") ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾವಂತರು "ಗಂಗ್‌ಧಾರಾ"ವನ್ನು ಗಂಗಾಧರ ಎಂಬ ಪರಿಚಿತ ಶಿವನ ಹೆಸರಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರಬಹುದು. ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ನಾಲಗೆ ಮೇಲೆ ಹಳೆಯ ಸರಿಯಾದ ಉಚ್ಚಾರಗಳು ಉಳಿದಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನದು ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ, 'ಮನ್ಮುಖ ತೀರ್ಥ'ದಂತೆ.

ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದಿನ ಕುರುಹುಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಡಾ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಆ ಊರಿನ ಇಬ್ಬರು ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೊರಟೆವು. ಎರಡು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಿಗುವ, ವಿದ್ವಾಂಸರು "ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ"ವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ನಡೆದು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ನನಗೆ ತೆಲುಗು ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನೇ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸಲು ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆ, ಮೂಗು, ಚರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಬಹಳ ಚೂಟಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಬೆಟ್ಟದ ಆಚೆ ಒಂದು ಕೆರೆಯಿದೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಆಗಲೇ ಸ್ಥಳೀಯರಿಂದ ತಿಳಿದು ನಾನು ಸಂಭ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯರು "ಪಾತ ಚೆರುವು" (ಹಳೆಯ ಕೆರೆ) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಒಂದು ಸಂದೇಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿತ್ತು. ಆ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆ, ಪಂಪನಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿನ ಕೆರೆ, ಬಹುಶಃ ಯಾವನೋ ರಾಜ, ಶ್ರೀಮಂತ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು; ಬೆಟ್ಟದ ಆಚೆಯ ಪುಟ್ಟ ಕೆರೆ ('ವುಡನ್ ಚೆರುವು'=?) ರಾಜನಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತನಲ್ಲದ ಜಿನವಲ್ಲಭ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆ, ಅದೇ 'ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ' ಎಂಬುದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಆ ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆಯನ್ನಿನ್ನೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದ "ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ"ವು ಆ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಯಂತೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆರೆ ದಾಟಿ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೇ ಹಳೆಯ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮಡಕೆ ಚೂರು ಕಾಣಿಸಿದುವೆಂದ ಮೇಲೆ ಭೂಶೋಧ ತಜ್ಞ ಡಾ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಮೂರ್ತಿಯವರ ವಿಷಯ ಹೇಳಬೇಕೇ ! ಅವರು ಆ ವಸ್ತುಗಳು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷದಷ್ಟು ಹಳೆಯವು ಎಂದರು. ಬಂಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾದು ಬೆಟ್ಟದ ಮಧ್ಯದ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಶಾಸನದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಳ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತೆವು. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಶಾಸನದ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆವು. ಜಿನಮೂರ್ತಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದುವು. ಕೆಳಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮ, ಬಲಕ್ಕೆ 'ಪಾತ ಚೆರುವು', ಹಸಿರು ತುಂಬಿದ್ದ ಗದ್ದೆಗಳು. ನಾನು ಆ ಸುಂದರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತೆ; ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯರು ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಇನ್ನೂ ಮೂವರು ತೆಲುಗಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದುವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ

"ಧರ್ಮಪುರಿ" ಎಂದದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. "ಆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಿ, ಏನಂದಿರಿ" ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿಗೂ "ಧರ್ಮಪುರಿ" ಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಹಿಂದೆ ಧರ್ಮಪುರಿ ಎಂಬ ಊರಿತ್ತೆಂದು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು, ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬರುವ ಅಲೆಮಾರಿ ಗಾಯಕರು ಆ ಊರ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಹಿಂದೊಂದು ಧರ್ಮಪುರ ಎಂಬ ಊರಿದ್ದು ಅದು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದುದರ ವರ್ಣನೆ ಆ ಹಾಡುಗಳ ವಿಷಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಾದ ತಕ್ಷಣ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಆ ಊರ ಜನರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕುಣಿಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ನಾನು ಯಾವುದನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೆನೋ ಅದು, ಅಲ್ಲೇ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲೇ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇತ್ತು (ನಾನು 'ಶೋಧಿಸಿದ' ವಿಷಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು ! ಆದರೂ ನನಗೆ 'ನಾನು ಶೋಧಿಸಿದೆ' ಎಂಬ ಮಹಾ ಝುಂಭ!). ನಾವಾಗಲೇ ಗುರುತಿಸಿದ್ದ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಮಡಕೆ ಚೂರುಗಳು ಧರ್ಮಪು (ವು)ರ ಊರಿನ ಅವಶೇಷಗಳು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನಗಳೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮಪುರವು 'ವೃಷಭಾದ್ರಿ'ಯ ಎಂದರೆ ಈಗಿನ ಬೊಮ್ಮಲಮ್ಮಗುಟ್ಟದ (ಬೊಂಬೆಗಳ ಅಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡ, ಚಕ್ರೇಶ್ವರಿ ವಿಗ್ರಹದ ಬೆಟ್ಟ) ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತೀರ ಸನಿಹದಲ್ಲಿ, ಆ ಊರಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಜಿನಾಲಯದ ಪೂಜೆ, ಘಂಟಾನಾದ ಕೇಳಿಸುವಂತಹ ಜಾಗದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಶೋಧವು ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನ ಜೀವನದ ಸಾರ್ಥಕ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದು ಧರ್ಮಪುರಿ ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿದಾಗ ಕೆಲವು ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲಿನಂತಹ ಹಳೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಮತ್ತು ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಊರಿನ ಜನ ಆ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು "ಪಾಟಿ ಗಡ್ಡ" (ಪಾತಿ ಗಡ್ಡ - ಹಳೆ ಮಣ್ಣಿನ ಜಾಗ) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವುದೂ ಅರ್ಥಸೂಚಕವಾಗಿತ್ತು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಕರೀಂನಗರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಕುರಿಕ್ಯಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ಥಳೀಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಇಡೀ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆವು. ಈ ಬಾರಿ ಬೆಟ್ಟದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹತ್ತಿದೆವು. ಎಲ್ಲರೂ ಏರುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ಜಾಗದಿಂದಲೇ. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಾರು ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒರಳುಗಳನ್ನು ತೋಡಲಾಗಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿದ್ದ ಜಿನಾಲಯದ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಪಂಪಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ ಪಂಪನಿಗೆ ಅರಿಕೇಸರಿಯಿಂದ ದಾನವಾಗಿ ಧರ್ಮಪುರವು ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಮ್ಮ ಜಿನವಲ್ಲಭನು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ವೃಷಭ ಜಿನಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ವೃಷಭಾದ್ರಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಆಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮಪುರ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ

ಎದುರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವಂತೆ ಇದ್ದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಅಂಚಲ್ಲಿ, ಸಮತಲ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿನಾಲಯವಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿದಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಗುಹೆಗಳು ಅವು ಜನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗಗಳೆಂಬುದರ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೆಟ್ಟ ಏರಲು ಎರಡು ಮೂರು ಕಡೆ ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಕೆತ್ತಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಿನಮುನಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೆ ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ, ಉತ್ತರ ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆಯೇ (ಉಡನ್ ಚೆರುವು) "ಕವಿತಾ ಗುಣಾರ್ಣವ ತಟಾಕ"ವೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಅನುಮಾನ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಚಿಕ್ಕ ಕೆರೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಿನಮುನಿಗಳ, ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜನಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಗುಡ್ಡದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಿಂದ ಹಾದು ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲೂ ಜನವಸತಿಯ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದೆವು. ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ರಸ್ತೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಪ್ಪಟ ಹಳ್ಳಿ ಧಡೂತಿ ಚೆಲುವೆ ಕಚ್ಚೆ ಹಾಕಿ ಉಟ್ಟ ಸೀರೆ ನನಗೆ ಅರ್ಜುನನನ್ನು (ಅರಿಕೇಸರಿ) ಕಂಡು 'ಇರ್ಕಚ್ಚೆ' ಕಟ್ಟಿದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಪಂಪನ ವರ್ಣನೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ರಸ್ತೆ ಬದಿಯ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಟೀ ಕುಡಿದು ಅದರ ಮಣ್ಣಿ ಕಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಚಾಚಿ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆ. ಆ ಉರಿಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಆಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಬಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ನಾನು ಬೇರೆಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಇಡೀ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಅಷ್ಟು ಶ್ರಮ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ತುಂಬು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆ.

ಆದರೇನಂತೆ, ಮತ್ತೆ ಅಂತಹ ಶ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದೆ. ಎಲ್ಲೋ ಓದಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕ. ಹೊರಗೆ ಭೂಪತಿ ಗಂಡ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತೀವ್ರ ಹೆರಿಗೆ ಬೇನೆ ತಿನ್ನುತ್ತ ಒಳಗೆ ಭೂದೇವಿಯಂತಹ ಹೆಂಡತಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಗಂಡ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಿ, ಆಗ ಒದ್ದೋಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹೆರಿಗೆಯಾಗಿ ಮಗು ಮುಖ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಗ ತಾಯಿ ಅಂದುಕೊಂಡಳು - "ಇಂತಹ ಮಗು ಬರುವುದಾದರೆ ಗಂಡ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಬೇಕಾದರೂ ಬರಲಿ!"

ಕನ್ನಡದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಕವಿ ಪಂಪನಿಗೆ ದತ್ತಿಯಾಗಿ ದೊರಕಿದ 'ಅಗ್ರಹಾರ' ಧರ್ಮಪುರ ನಿವೇಶನ ಪತ್ತೆಯಾದುದು, ಈಗಲೂ ಇರುವ ಅವನ ಹೆಸರಿನ ಕೆರೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದುದು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸುದ್ದಿಯಾಯ್ತು.

ಮಾಸ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ : 'ಬನಾಶಂಕರಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ', 'ಹಗರಣ'

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಗರಣ ಎಂಬ ಜಾನಪದ ವಿನೋದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಹಲವು ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಬರುತ್ತವೆ (ಅದೇ ಸಂಸ್ಕೃತ 'ಪ್ರಕರಣ' - ಲಘು ನಾಟಕ). ಆ ಎಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಗರಣದ ಸ್ವರೂಪವೇನಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಪುನಾರಚಿಸಿದ್ದೆ. ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಹಗರಣದ ಅಭಿನಯವು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ಯಾರಿಂದಲೋ ತಿಳಿದು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ನನಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಟ್ಟ ರೀತಿ ಹೀಗಿತ್ತು : "ನೋಡಯ್ಯಾ, ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸು". ಹಿರಿಯರ ಅಂತಹ ಏಕವಚನ ನನಗೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನ. ಅದನ್ನು ಕುಮಟಾ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳದೀಪುರದ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ನೋಡಬಹುದೆಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರ ಡಾ. ಕೆ.ಪಿ. ಭಟ್ ಅವರ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತಾದುದಲ್ಲದೆ ಆ ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನವೂ ತಿಳಿಯಿತು.

ಜಾತ್ರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮುಂಚೆಯೇ ಡಾ. ಭಟ್, ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ ಜೊತೆ ನಾನು ಚನ್ನಗಿರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡ ಮಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಬೊಮ್ಮೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿವೆಯೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದ ನೀತಿಗೆರೆಗೆ ಹೋದೆವು. ನೀತಿಗೆರೆ ನನಗೆ ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಹಳ್ಳಿ; ಕಾರಣ, ಅದು ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಹಳ್ಳಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬೆಳೆದ ಹಳ್ಳಿ. ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ನೆನಪು ಆ ಹಳ್ಳಿಯದೇ (ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇರೆಡೆ ದಾಖಲಿಸುತ್ತೇನೆ.) ಆ ಊರಿನ ಹಿರಿಯರೂ ಗೆಳೆಯರೂ ಬಹು ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಕಂಡರು. ಅಲ್ಲಿನ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ವೀರಭದ್ರನ ವಿಗ್ರಹದ ಹಿಂದಿನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ರಂಧ್ರಗಳಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಲೋಹದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು 'ಬನಾಶಂಕರಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ' ಎಂದಾಗ ನನ್ನ ಒಳಗಿನ ಕುತೂಹಲಿ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಕುಣಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಯಾರೂ ನೋಡುವಂತಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದರೆ ಕಣ್ಣು ಹೋಗುತ್ತವೆ, ಇಡೀ ಊರಿಗೆ ಕೇಡು ಎಂದಾಗಲಂತೂ ನನ್ನ ಒಳ ಹುಚ್ಚನಿಗೆ ಹುಳಿ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಊರಿನ ಹಿರಿಯರ ಜೊತೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ಇಷ್ಟು: "ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಎಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾರೆ. ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಹೋಗಲಿ. ವೀರಭದ್ರದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ತೆಗೆಯುತ್ತೇನೆ". ನಾನು ಆ ಊರ ಶಿಶು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವೃದ್ಧರ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗ, ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ 'ಹುಚ್ಚ' ಮುರುಗಜ್ಜನೂ ಇದ್ದ. ಆತ ಹುಚ್ಚನಲ್ಲ. ಆ ಮುಗ್ಧ ಮುಂಗೋಪಿಗೆ ನಾವು, ಆರೇಳು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗರು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಅಯ್ನೋರು ಬೇರೆ,

ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಬಂದವನು, ನೋಡಬೇಡಿ ಎಂದು ಅನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ನಿಜ ಹೇಳಲೇ, ಅವರಿಗೂ ನೋಡುವ ಆಸೆ. ಈ ಒದ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದಿಬ್ಬರು 'ರಾತ್ರಿ ನೋಡಾನ' ಎಂದರು ('ನೋಡೋಣ' - ಜಾಣ್ಮೆಯ ಮುಗ್ಧ ಮಾತು).

ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾವು ಬೊಮ್ಮೇನಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಸ್ತಂಭೀಭೂತನಾದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ಮೀರಿದ ಸುಂದರ ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲುಗಳಿದ್ದುವು. ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವುಗಳ ಮುಂಭಾಗದ ಚಿತ್ರ ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಪೊದೆಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಕೂಗಿದೆ - "ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಶಾಸ್ತ್ರೀ ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ". ಹಾವೋ ಚೇಳೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಭಟ್ ಊರ ಜನ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಮಾಸ್ತಿಕಲ್ಲುಗಳ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆರಳು ಹಾಕಿದ ಉದ್ದನೆಯ ಜಡೆಯನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಜಡೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ತುರುಬನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಲಿನ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲೇ ತಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಕಲ್ಲ ಮುಂಭಾಗದ ಮಾಸ್ತಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಚೆಲುವಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು ಅವುಗಳ ಬೆನ್ನ ಜಡೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಮಾಸ್ತಿಯರ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪಗಳೆಂದು ಸಂತೋಷಿಸಿದೆ. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ವಾಮನ ಶಿಲೆಯು ಊರಲ್ಲಿ ಈಗ ಯಾವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರದಿದ್ದರೂ ಆ ಊರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನ ದತ್ತಿ ಗ್ರಾಮವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದರ ಕುರುಹಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಬೊಮ್ಮೆ, ಬೊಮ್ಮ, ಹಾರುವ, ಹಾರೋ, ಹಾರನ ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗುವ ಊರ ಹೆಸರುಗಳು ಅಗ್ರಹಾರ ಸೂಚಕಗಳೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು ಮುಂದೆ ಅದು ಬೇರೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಸಾಬೀತಾಯ್ತು. ಆಕಸ್ಮಿಕವಿರಬಹುದು, ಆ ಊರ ಇಬ್ಬರು ತರುಣಿಯರು (ಅವಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ) ಅಪೂರ್ವ ಸುಂದರಿಯರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರು, ಆಕಸ್ಮಿಕವೋ ಅಥವಾ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ತಪ್ಪೋ!

ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ಥಾವರ ಶಿಲ್ಪ ಚೆಲುವೆಯರು ಮತ್ತು ಅರ್ವಾಚೀನ (ಮೇಲೆ ಕಂಡ) ಜಂಗಮ ಸುಂದರಿಯರು ನೀತಿಗೆರೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಮರೆಯಿಸಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀತಿಗೆರೆಯ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಜೆ ಬಹಳ ಜನ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅಪೂರ್ವವಾದುದೊಂದು ಘಟಿಸಲಿರುವುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಅವರದು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಊರ ಹಿರಿಯರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆಯಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಅವರು ಆಗಲಿ ಎಂದರು. ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದು ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿದೆ. ವಿಗ್ರಹದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ "ವೀರಭದ್ರ ದೇವರೇ, ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಹೋದರೂ ಪರವಾ ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ಊರ ಜನಕ್ಕೆ

ಏನೂ ಮಾಡಬೇಡ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಕ್ಷರಶಃ ಒಳಗೇ ನಾನೂ ನಡುಗುತ್ತ ಹಿಂಬದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತಂದು ಎಲ್ಲರ ಮುಂದಿಟ್ಟೆ. ಹಿರಿಯರ, ಹುಡುಗರ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ಮರೆಸಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮೆರೆಯಿತು. ಆ ಇಡೀ ಸಮೂಹ ಭಯ ಕಾತರ ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ನನ್ನ ಎದೆ ಡವಡವ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದೇವರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಊರ ಜನರ ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಡಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದಾಗ ಅದರ ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ದೇವರ ಉತ್ಸವಮೂರ್ತಿಯ ಪುಟ್ಟ ಲೋಹದ ಚತ್ರಿ, ನಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ಇದ್ದುವು. ಆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಬರೆದ 'ಬನಾಶಂಕರಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು "ಕಸ್ತೂರಿ" ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ನಾನು ಕಂಡುಹಿಡಿದುದಕ್ಕಿಂತ ಪಡೆದ ಅನುಭವ ಅಕ್ಷರಶಃ ರೋಮಾಂಚಕಾರಿ. ಮುಂದೆ ಬನಶಂಕರಿಯ ಅಂತಹುದೇ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು (ಅವನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ) ಆ ಜಾನಪದ ದೈವದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ನಂಬಿಕೆ ಆಚರಣೆ ಕುರಿತು ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ನೀತಿಗೆರೆಯಿಂದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳದಿಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದೆವು. ದೇವಿಕಾನ ಜಾತ್ರೆಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೇ ಜನ ಸೇರಿದ್ದರು. ಸಂಜೆಗೆ ಮೊದಲು ಆ ದೇವತೆ, ಜಾತ್ರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಅರ್ಚಕರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಂಜೆಯ ದೇವಿಕಾನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದೆ. ಪಂಜಿನ ಬೆಳಕಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ನಲವತ್ತು ತಂಡಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದುವು. ಅವು ಮರಗಾಲು, ಕರಡಿ ವೇಷ, ಪೌರಾಣಿಕ ದೃಶ್ಯಗಳ ವಿವಿಧ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅದೇ 'ಹಗರಣ' : ವಿನೋದವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹಗರಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಎಡಗೈಗೆ ಗಡಿಯಾರ ಧರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದಗಳು ಬರಬಹುದು. ರಾಕ್ಷಸ ಬೀಡಿ ಸಿಗಾರ್ ಸೇದಬಹುದು. ಯಾವುದು ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಅದು ಹಗರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯ. ಯಾವುದು ಅಲ್ಲಿ ಅಬದ್ಧವೋ ಅಸಂಬದ್ಧವೋ ಅಪ್ರಸ್ತುತವೋ ಖಂಡನಾರ್ಹವೋ ಅವೆಲ್ಲ ಹಗರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಹಗರಣದ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ನಾನು ಶಾಸನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದು ಹೆಣೆದ ಹಗರಣದ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ದಟ್ಟ ಹೋಲಿಕೆ ಇತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಜಾನಪದ ಕಲೆಯೊಂದು ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶೇಷ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೆ.

ಮುಂದೆ ನಾನು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹಲವು ಶೋಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನವರೊಬ್ಬರು ಆ ಕಲೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು

ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಗೌಜದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪತ್ರ ಮುಖೇನ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದು ನನಗೆ ತೀರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಳೇನರಸೀಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಉಪಭಾಷೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತಹುದೊಂದು ಉಪಭಾಷೆಯು ಸಕಲೇಶಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ನಾರ್ವೆ ಗ್ರಾಮದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದ ಆ ಊರಿನ ರಾಜಶೇಖರ್ ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನದ ಐಚ್ಛಿಕ ವಿಷಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೇಮಾವತಿ ತೀರದ ಆ ಮಲೆನಾಡ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಾಫಿ ಎಸ್ಟೇಟಿನಲ್ಲಿ ತಿಂದಷ್ಟು ಕಿತ್ತಳೆ, ತೇಗಿದಷ್ಟು ಕೆಂಡ ರೊಟ್ಟಿ (ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಸುಟ್ಟದ್ದು), ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಚಟ್ನಿ, ಬೊಗಸೆಗಟ್ಟಲೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ದಲಿತರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಾಲವ್ಯೀಕರಣದ ಕಂಠ್ಯೀಕರಣದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಭೇದ ದೊರಕಿತು. ನಾರ್ವೆಗೆ ಸಮೀಪದ ಟಿಪ್ಪುವಿನ ಮಂಜರಾಬಾದ್ ಕೋಟೆಯಲ್ಲದೆ, ರಾಜಶೇಖರ್ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಡಗಿನ ಅರಸರ ಕಾಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಡುಪು, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬೇಲೂರು ಮೂಲಕ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ನಾನು ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನ ಹಗರಣದ ಮಾಹಿತಿದಾರರೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಹಿರೇಗೌಜಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದೆ.

ಹಿರೇಗೌಜ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಳೆಯ ಊರೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಊರಿನ ಕೆಲವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ನಾನು ಹಗರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೌನ ವಹಿಸಿ ಪರಸ್ಪರರ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮುಸಿ ಮುಸಿ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ನಾನು ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬ "ನಿಮ್ಮಂತಹ ಪಟ್ಟಣದವರಿಗೆ ಅದೆಲ್ಲ ಏಕೆ" ಎಂದರು. ನಾನು ಜಾನಪದದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ಅಶ್ಲೀಲ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಗಂಭೀರ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಶೀಲ ಅಶ್ಲೀಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮನಮುಟ್ಟುವ ಹಾಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಬೈಗುಳ ಅಥವಾ ಶೃಂಗಾರವು ಬದುಕಿನ ಭಾಗವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಆ ಕ್ಷಣ ಒಬ್ಬ, "ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬರ್ಕೊಳ್ಳಿ" ಎಂದು ಉತ್ಸಾಹ ಉಕ್ಕಿ, 'ಹಗಣ'ದ ಕೆಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟ. ಅವು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಬಳಲಿಕಮ್ಮ ದೇವತೆ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಹಳ್ಳಿ ವೇಷಭೂಷಣ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜನರನ್ನು ನಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಹಗಣದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ವೇಷಗಳಿಗಿಂತ ನಿತ್ಯಜೀವನದ ದೃಶ್ಯಗಳೇ ಅಭಿನಯಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗರ್ಭಿಣಿ ಹೆಣ್ಣಿನಂತೆ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ದಪ್ಪನಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅಶ್ಲೀಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಹಾಡು ಹೇಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಕಾರಣರು ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿರುವ

ಯಾರನ್ನೋ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಜನ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಗುತ್ತಾರೆ, ನಕ್ಕು ನಕ್ಕು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವೇ ದೃಶ್ಯಗಳು. ಹಿರೇಗೌಜದ 'ಹಗಣ'ವು ಹಳದೀಪುರದ ಹಗರಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಾನಪದೀಯ, ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ್ಯ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಗರಣಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮೀಪ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಗರಣವು ಅಲ್ಲಿಯ ಯಕ್ಷಗಾನದಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣರಂಜಿತ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಶಿಷ್ಟ. ಹಿರೇಗೌಜದ ಹಗಣವನ್ನು ನಾನು ಬರೀ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಅದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತೃಪ್ತಿಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ನಡೆಯುವುದು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ, ಅದೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಒಳ ಜಗಳಗಳಿಂದ ದೂರವಿದ್ದರೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ನನ್ನ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ, ಆಯಾ ಶೋಧದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅನುಭವ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ, ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಮೂಲ

ಒಂದು ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ "ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ, ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ" ಎಂಬ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮಂಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಂಡಿಸುವ ಸಂಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೊಸ ವಿಷಯ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪ ನನ್ನದು. ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೇ ಅದು ಸಂಪ್ರಬಂಧ (Research paper), ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೇ ಆಕರ್ಷಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅದು ಬರೀ ಲೇಖನ (Article, Essay) ಆ ಕಾರಣ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ ಮಂಡನೆ ಮಾಡುವ ಮುನ್ನ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ಬಾರಿ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಟಿಪ್ಪಣಿ ವಿಶೇಷ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಹಳೆಯಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕೊಳವಿದ್ದು ಅದರ ದಂಡೆ ಮೇಲೆ ಹಲವು ಭಗ್ನ ಜೈನ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲದ ಬೀಜವು ಜೀವರಸ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಗ್ಗಿತು; ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊಳಕೆ ಒಡೆಯುವ ಸೂಚನೆಯೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾನು ಸ್ಥಳನಾಮ ವಿಜ್ಞಾನದ (Toponomy) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದೆ - ಅನೇಕ ಊರ ಹೆಸರುಗಳು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯ ಯಾವುದೋ ಅಂಶವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, "ಇತಿಹಾಸ ಮೌನವಹಿಸಿದಾಗ ಅವುಗಳು ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ" ಕೂಡ (Where history keeps mum, place names speak). Oxford ಹೆಸರೇ

ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅದರ ಪಕ್ಕದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದನಗಳು ದಾಟಲು ಅನುಕೂಲವಾದ ಜಾಗ ಇತ್ತೆಂಬುದನ್ನು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಭಾಗವಾಗಿರುವ ದೀಪಾಂಜಲಿ ನಗರದ ಮೊದಲ ಹೆಸರು ದೀವಟಿಗೆ ರಾಮನ ಹಳ್ಳಿ. ಆ ಹಳ್ಳಿಯ - ತಪ್ಪಾಯ್ತು, ಬಡಾವಣೆಯ - ಜನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೊರ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ರಾಮ ಎಂಬಾತ ಕಾದಿದ್ದು ಆ ದೊರೆಗಳಿಗೆ 'ದೀವಟಿಗೆ ಸಲಾಮು' ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ವಿನಯ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಜರು ಅವನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಉಂಬಳಿ ಜಮೀನು ನೀಡಿದರು. ಅವನು ಕಟ್ಟಿದ 'ಗುಡ್ಲು' ಸುತ್ತ ಚಿಕ್ಕ ಹಳ್ಳಿ ಬೆಳೆದು ದೀವಟಿಗೆರಾಮನಹಳ್ಳಿ ಆಯ್ತು. ಅದು ಮುಂದೆ ನಗರದ ಭಾಗವಾಗಿ ದೀಪಾಂಜಲಿ ನಗರ ಆಯ್ತು. (ದೀವಟಿಗೆಗೂ ದೀಪಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದೇ ಇದೆ). ಆ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣ ಎಲ್ಲೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ಆ ಕತೆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಹಿರಿಯರ ಜೀವಂತ ದಾಖಲೆಯಾದ ನಾಲಗೆ ಮೇಲೆ ಇದೆ, ಇತ್ತು. ಆ ದಾಖಲೆ ನಾಶವಾದರೂ ಆ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಇತಿಹಾಸ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಮೆರಿಕದ ನ್ಯೂಯಾರ್ಕ್ ಹೆಸರೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ - ಇನ್ನಾವುದೋ ಯಾರ್ಕ್ ಎಂಬ ಊರು ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು; ಆ ಯಾರ್ಕ್ ನಗರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಬೆಳ್ಗೊಳ ಯಾವುದು? ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳವೇ? ಬಿಳಿಯ ಕೊಳ, ಎಂದರೆ ಶುಭ್ರ ಜಲದ ಕೊಳದಿಂದಾಗಿ ಆ ಹೆಸರು ಊರಿಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸುಂದರ ಕೊಳವಿದ್ದರೂ ಅದು ತೀರ ಈಚಿನದು, ಮೈಸೂರರಸರ ಕಾಲದ್ದೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ...? ಆ ಬಿಳಿಯ ಕೊಳವು ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಕೊಳವೇ? ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳವೇ ಮೂಲ ಬೆಳ್ಗೊಳವೇ? ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಊರು ಈಚಿನದೇ? ಈ ಸಂದೇಹ ಸುಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಬಸದಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನವೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿತ್ತು.

ನಾವು ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕಲ್ಲಿಹಾಳ ಬಸಪ್ಪ ಹುಡುಗರ ತಂಡದ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಅದೂ "ಜೇನು ಮುರಿ"ಯಲು ಹೊರಟಾಗ. ಊರ ಹೊರಗೆ ಹಳ್ಳದ ದಡದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಮರಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ಪೊದೆಗಳು. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನುಗ್ಗಿ ಜೇನುಗೂಡು ಹುಡುಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಬಹು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ನಾಯಕ ಬಸಪ್ಪ ಒಂದು ದಿಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕೆರೆ ಅಥವಾ ಹಳ್ಳದ ನಿಂತ ನೀರ ಕಡೆಯಿಂದ ಜೇನು ಹುಳುಗಳು ಬಂದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ಒಬ್ಬ

ಖಗೋಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತದಿಂದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವುಗಳ ಜಾಡನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಈ ಕಡೆಯ ಪೊದೆಗಳ ಕಡೆ ನುಗ್ಗಿ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಮಾಡಿದೊಡನೆ ನಾವು ಕಾಲಿಗೆ ತಗಲುವ ಮೈಗೆ ಪರಚುವ ಕಡ್ಡಿ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ನುಗ್ಗಿ ಇಣುಕಿ ಇಣುಕಿ ನೋಡಿ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅವನು ಬಂದು ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಜೇನು ಹುಳುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಕಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಹತ್ತಿರದ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಕಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಮುರಿದ ಜೇನಿನ ಸವಿಯು ಹುಳುಗಳು ಕಡಿದ ಗಾಯಗಳ ಒಳ ಮುಲಾಮಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಲವು ಸಾರಿ ಜೇನುಗೂಡು ಸಿಗದೆ ನಿರಾಸೆ ಪಟ್ಟದ್ದೂ ಉಂಟು. ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಬದಲು ಬೇರೆ ಕಾಡು ಹಣ್ಣುಗಳಾದರೂ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಶೋಧ ಕಾರ್ಯ ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಹಣ್ಣು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದಾಗ ಜೇನುಗೂಡೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕುವುದೇ ಹುಡುಕಾಟದ ಲಾಭವೂ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು; ಹುಡುಗಾಟದ ಲಾಭವಂತೂ ಆಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಬಸಪ್ಪನಂತೆ ನನಗೂ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಜೇನ್ಸುದ್ದಿಯ ಸೂಚನೆ ದೊರಕಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರು ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟ ಇಳಿದು ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಆರೆಂಟು ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ನಡೆದುಹೋದೆವು. ನನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಕೊಳ ಆ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯ ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಬರೀ ಹೊಂಡವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಡದ ದೊಡ್ಡ ಕೊಳವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ದಡದ ಮೇಲೆ ಭಗ್ನ ಜಿನ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದವು. ಹಳ್ಳಿಯ ಬೀದಿಗಳು ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿದ್ದು ಅದೊಂದು ಹಳೆಯ ಊರು ಎಂಬುದರ ಸೂಚಕವಾಗಿದ್ದುವು. ಈಗಿನ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಬೀದಿಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಊರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಊರು ಅಥವಾ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದರ ನಿರ್ಮಾಣ ತಂತ್ರವೇ -Planning (ಅಂತಹ 'ತಂತ್ರ'ವಿದ್ದರೆ) - ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಾಚೀನತ್ವ ಅಥವಾ ಅರ್ವಾಚೀನತ್ವವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವುದನ್ನು ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು (ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜಯನಗರದ ಜೊತೆ ಅವಿನ್ಯೂ ರಸ್ತೆಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಸಂದು ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ). ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಭಗ್ನ ಬಸದಿಯು ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ವಾಸ್ತು ಶೈಲಿಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಪ್ರದೇಶದ ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಹು ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು (ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳಿವೆ). ಆ ಬಸದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಈಗ ಜೈನರಾರೂ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಅದು ಜೈನರ ಊರಾಗಿದ್ದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜಿನಮುನಿಗಳು ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಆ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು

ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಊಹಿಸಿದೆ. ಆ ಊರ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ದೊರಕುವ ಹಳೆಯ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಬೋಕಿ ಚೂರಗಳು ಆ ಊರಿನ ಪ್ರಾಚೀನತ್ವದ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಬಸದಿ ಸಮೀಪ ಒಂದು ಕೆರೆ ಇದ್ದು ಅದರ ಕೋಡಿ ಕಟ್ಟಲು ಕೆಲವು ಭಗ್ನ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಊರಿನ ಹೆಸರು ಕೋಡಿ ಬೆಳ್ಗೊಳ. ನನಗೆ ಝುಗ್ಗನೆ ಅನ್ನಿಸಿತು : (ಹಳೆಯ) ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಜನ ಒಂದು ಕಡೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಊರು ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಆಯ್ತು ; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಊರು ಕೋಡಿ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂದಾಯ್ತು. ಒಂದು, ಜೈನರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ; ಇನ್ನೊಂದು, ಕೆರೆಯ ಕೋಡಿ ಬಳಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದುವು. ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಊರಿಗೆ ಮೂಲ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳವೇ ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಸಂತೋಷದ ಲೋಟ ತುಂಬುತ್ತ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೋಡಿ ಬೆಳ್ಗೊಳದಿಂದ ಬರುತ್ತ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರೆ ಭಗ್ನ, ಆದರೆ ಉಪ್ಪುಮರೆಂಬ ಅರ್ಚಕರಿಂದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯ ಕಾಣಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಭಗ್ನ ಬಸದಿ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಭಗ್ನ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯ. ಹೋ ! ಕಲ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವಂತೆ (ಮುಂದೆ ನೋಡಿ) ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನರ, ವೈಷ್ಣವರ ಮಧ್ಯೆ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳಾಗಿ ಆ ಕಾರಣ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಜೈನರು ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ ತ್ಯಜಿಸಿರಬಹುದೇ? ಸಾಧ್ಯ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಜಾನಪದ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಕತೆ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಜೈನರಿದ್ದುದರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಊರಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಜನ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಊರ ದೇವಿಗೆ ಊರೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿ ಕೊಡದೆ ಊರ ಹೊರಗೆ ಅದನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಿಂದೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿದ್ದ ಜೈನರ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಜೈನೇತರರು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಳೆ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕೆಡವಿ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ಭಂಡಾರ ಬಸದಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯ್ತು. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈಗಿನ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕೆಡವಲಾಗದೆ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ಕತೆಗಳು ನನಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದುವು. ನನ್ನ ಸಂತೋಷದ ಲೋಟ, ಅಲ್ಲ ಗುಡಾಣ ತುಂಬಿತು.

ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲೂ ದೊರಕಿದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಮಾಹಿತಿಯೊಡನೆ ವಾಪಸಾಗಿ, ಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ಮೂಡಿತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧-೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದಿಂದ ಜಿನಮುನಿಗಳು ಬಂದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದಾಗ ಅವರ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಸಣ್ಣ ಕಾಡು

ಇತ್ತು (ಇದಕ್ಕೆ ಆರನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಾಧಾರವಿದೆ). ಮತ್ತು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಊರೆಂದರೆ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಆಗಿತ್ತು - ಈಗಿನ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ. ಆ ಊರ ಜನ ಶ್ರಾವಕರಾಗಿದ್ದು (ಜಿನಭಕ್ತರು) ಮುನಿಗಳು 'ಚರಿಗೆ'ಗೆ ಬಂದಾಗ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆ(ವೆ)ಳ್ಗೊಳ ಅದ್ರಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣ ಆ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿ ಅದೇ ಆಗಿದ್ದುದು. ಹತ್ತನೆ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಬೆಳ್ಗೊಳ" ಊರ ಹೆಸರು ಈಗಿನ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂಬ ಊರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವು ಮುನಿಗಳೂ ಜನಗಳೂ ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯುವುದಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅದೊಂದು ಸೊನ್ನೆ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಭಾರಿ ಎತ್ತರದ ಬಂಡೆ. ಆಗ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದುದೆಂದರೆ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟವೇ. ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ದಂಡನಾಯಕ ಚಾವುಂಡರಾಯನು ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬಾಹುಬಲಿ ವಿಗ್ರಹ ಕೆತ್ತಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರಬಹುದಾದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಡೇರೆ, ಚಪ್ಪರ, ಗುಡಿಸಲುಗಳು ಮುಂದೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಊರಾಗಲು ಬುನಾದಿಯಾದವು. ಆ ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುವಾಗ ಚಾವುಂಡರಾಯನ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಊಟ ವಸತಿ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲೇ. ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಗ ಬಸದಿ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಅದೂ ಒಂದು ಕಾರಣ. ಬಾಹುಬಲಿ ಶಿಲ್ಪದಿಂದಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಜೈನರ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರದೇಶ ಜೈನೇತರರಿಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳವೂ ಆಯ್ತು. ದೂರದ ಊರುಗಳಿಂದ ಜನ ಬಂದು ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗಳು (ಅವೂ ಜೈನರವೇ ಆಗಿರಬಹುದು) ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಜೈನರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಿದಂತಾಯ್ತು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಅನುಕೂಲಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅಲ್ಲಿಂದ ಈಗಿನ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದರು. ಹೊಸ ಊರಿಗೆ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಊರ ಹೆಸರೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಎರಡೂ ಬೆಳ್ಗೊಳಗಳೇ ಆದುದರಿಂದ ಗೊಂದಲ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದು, ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಎಂಬುದಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದುವು. (ನನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಕೋಗಲೂರಿನಿಂದ ಕೆರೆ ಆಚೆ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಚನ್ನಗಿರಿ ತಾಲೂಕಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವರು ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು - ಅದು ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ. ಎರಡೂ ಕೋಗಲೂರುಗಳೇ - ಒಂದು ಹಿರೇಕೋಗಲೂರು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ಇನ್ನೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕೋಗಲೂರು

ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು). ಹೊಸ ಊರಿಗೆ ನಡೆದ ಜೈನರ ವಲಸೆ ಅದು ದೊಡ್ಡ ಊರಾಗಿ, ದೊಡ್ಡ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಜೈನರೂ ಆ ಊರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದುದು ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಜೈನ ವೈಷ್ಣವ ಘರ್ಷಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ. ಆ ಘರ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಸದಿಗಳೂ ನಾಶವಾದುವು, ಕೆಲವು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳೂ ನಾಶವಾದುವು. ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ಸೂಚಿಸಿಯಾಗಿದೆ (ಕಲ್ಯದಲ್ಲೂ ಅಂತಹುದೇ ನಡೆಯಿತು - ಮುಂದೆ ನೋಡಿ).

ಈ ಚಿತ್ರ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ತುಂಬಿದ್ದ ನನ್ನ ಸಂತೋಷದ ಕುಂಭ ತುಳುಕಿತು, ಸಂಪ್ರಬಂಧವೊಂದರ ಆಕಾರವನ್ನೂ ತಾಳಿತು. ಮುಂದೆ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿ ನನ್ನ ಶೋಧನಕಾರ್ಯ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದ ಕಿವಿಗಿಂತ ಆಮೇಲೆ ಬಂದ ಕೋಡೇ ಮುಂದಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಇಂದು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ; ನನ್ನಂತಹ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನ ಬಡಪಾಯಿ ಸಂಶೋಧಕರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಳೆಯ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಮಾತ್ರ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿ ಅಜ್ಜಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಕಲ್ಯ : ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಮನೆ, ಸಮಾಧಿ : ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಇ.

ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಬುಕ್ಕನ ಶಾಸನ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಅಶೋಕನ ಧರ್ಮಶಾಸನ. ಜೈನರಿಗೂ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಿಗೂ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾದಾಗ ಬುಕ್ಕನು ಎರಡೂ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಾರಿ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಎರಡೂ ಪಂಗಡಗಳ ಜನರಿಗೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ. ಆ ಶಾಸನದ ಮೂಲ ಮೊದಲ ಪಾಠ ಮಾಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದು ಶಾಸನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನವು ಲಿಖಿತವಾಗುವ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಲಿಖಿತವಾದ ಕಲ್ಯ ಶಾಸನವು ಒಂದು ಕಹಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ: ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಿಂದ ಜೈನರಿಗೆ ಪ್ರಾಣ ಹಾನಿಯೂ ಆಯಿತು. ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿ

ತೆಲುಗು ಬಸವ ಪುರಾಣದ ಕರ್ತೃ ಸೋಮನಾಥನ (೧೩ಶ.) ಸಮಾಧಿಯಿರುವ ವಿಷಯವೂ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವೆರಡನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ಮಾಗಡಿಯಿಂದ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಕಲ್ಯ ಊರ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ಒಂದು ಭಗ್ನ ಜಿನ ಪ್ರತಿಮೆ ಕಾಣಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘರ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಅದು ಮೂಕ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ಊರ ಪಕ್ಕದ ಬೆಟ್ಟದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಾಧಿಯೇ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನದೆಂದು ನೋಡಿ, ಅದೇ ಬೆಟ್ಟದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬುಕ್ಕನ ಶಾಸನ ಶಿಲೆಯಿರುವ ಜಾಗವನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು. ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರದೋ ಹೊಲದ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸನವೇನೂ ಕಾಣಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲೇ ನೀರು ಹರಿದು ಕೊರಕಲಾದ ಹಳ್ಳದ ದಡದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸುಟ್ಟ ಮಣ್ಣಿನ ಗುಡಾಣದ ಕೆಳ ಭಾಗ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದನೆಯ ಮಣ್ಣ ಪಾತ್ರೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಒಡೆದಾಗ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ನವಣೆ ಧಾನ್ಯ ಸುರಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ, ಆ ತೋಟ ಈ ತೋಟ ಎಂದು ಬಹಳ ಓಡಾಡಿದೆವು. ಒಂದೆಡೆ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲೂ ಏಳು ಮಡಕೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದ ಏಳು ಸಾಲುಗಳ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದ ಒಂದು ಶಿಲಾಫಲಕವು ಹೊಲದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ಐದರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಯಾರೋ ಅಕ್ಷರ ಕೆತ್ತಿರುವ ಶಾಸನ ಶಿಲೆ ಇರುವ ಖಚಿತ ಹೊಲವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆವು. ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬುಕ್ಕನ ಶಾಸನ ಅದಾಗಿತ್ತು. ಅರ್ಧ ಹೂತು ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಶಾಸನ ಶಿಲೆಯ ಸಮೀಪವಿದ್ದ ಬಂಡೆಗೆ 'ಸೂಳೆ ಬಂಡೆ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದುದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಏಕೋ ಕಲ್ಯ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಬಹಳ ಕೆರಳಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಜೈನ ಅವಶೇಷಗಳು (ಭಗ್ನ ಜಿನ ಶಿಲ್ಪ, ನಿಸಿದಿ ಕಲ್ಲು, ಮಾನಸ್ತಂಭ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ತೀರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೋಮನಾಥನ ಸಮಾಧಿಯೆಂದು ನಾವು ನೋಡಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಮಾಧಿಗಳಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥನದೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಸಮಾಧಿಯೇ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ತಮ್ಮ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಅಭಿಜ್ಞೆಯ (Identification) ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ ಬರುವಂತಹ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ ಎಂಬ ಹಿಂದಿನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಅವನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಾಯ್ತು. ಆ ಸಂಗತಿಯ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಕುತೂಹಲ ಮೂಡಿತು, ಬೆಳೆಯಿತು.

ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇತ್ತು. ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಅದರ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಸವಣ್ಣನ ಹೆಸರು ಮನೆ ಮಾತಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರ ಮೂಲಕಾರಣ ಆ ತೆಲುಗು ಕವಿ ಸೋಮನಾಥ. ಆತನ ಕೃತಿ ಬಸವ ಪುರಾಣಮು. ಅರವತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಹೆಸರು ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಆ ಜನ "ಬಸವ ಬಸವ" ಎಂದೇ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಶಿವನ ಹೆಸರಿಗಿಂತ ಬಸವನ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಸವ ಯಾವ ಕಾಲದವನಿರಲಿ, ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಯಾರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಬಸವಪುರಾಣ ವಾಚನ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತಾದರೂ ಒಟ್ಟಾರೆ 'ಬಸವ' ಅವರಿಗೆ ಅನಾಥರಕ್ಷಕ ಮಂತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಭೀಮಕವಿಯ ಕನ್ನಡ ಬಸವಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ತೆಲುಗು ಬಸವಪುರಾಣಮು ಮೂಲವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ. ಅಂತಹ ಸೋಮನಾಥನು ಬಸವನ ಪರಮಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದು, ನಿಷ್ಠಾವಂತ 'ವೀರ'ಶೈವನಾಗಿ ಅರುವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶೀಲಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಆಂಧ್ರದ ಅವನ ಊರಿಗೆ ಹೋದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬ ಅವನಂತೆಯೇ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಸರ್ವಶೀಲಾಚರಣೆಯ' ಚನ್ನಮ್ಮ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಶಿವಗಂಗೆ ಸಮೀಪದ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿ ಆಕೆಯ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಮನಾಥ ಬರುತ್ತಾನೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭವಿಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಬಾರದು ಎಂಬ ಶೀಲಾಚರಣೆಗಾಗಿ ಬಂಡಿಯ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮರೆಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಮ್ಮನ ಜೊತೆ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದು, ಚನ್ನಮ್ಮನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಬಂಡಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದುವು. ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದು, ಕೆಲಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಶಿವೈಕ್ಯನಾದಾಗ ಅವನನ್ನು ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಮಾಧಿ ಮಾಡಿ, ಅವನ ಮಗ ಚತುರ್ಮುಖ ಬಸವಿದೇವನಿಗೆ ಗುರುಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದರು. ಇದು ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪುರಾಣದ ಕಥಾ ಸಾರಾಂಶ.

ಮತ್ತೆ ಕಂಬಾಳು ಸಿದ್ಧಗಂಗಯ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿತ್ರರ ಜೊತೆ ಕಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಹೋಗಿ ಮಾಡಿದ ಮೊದಲ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ವೀರಶೈವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದು. ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡೆ. ಸು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೦ರ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ವಂಶಸ್ಥರು ಈಗಲೂ ಆ ಊರಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ನೇರವಾಗಿ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ

ಬಂದು ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂಭಾಗದ ಸಮಾಧಿ ಜಾಗ ತೋರಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಚೌಕಾಕಾರದ ಕಲ್ಲು ಚಪ್ಪಡಿಯ ಸಮಾಧಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆ ಮರಗಳಿದ್ದುವು. ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಗುಡ್ಡದ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾರ್ಶ್ವದ ಎರಡು ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥನದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಸಮಾಧಿಯು ಅವನ ಮಗ ಚತುರ್ಮುಖ ಬಸವಿದೇವನದು, ಇನ್ನೊಂದು ಚನ್ನಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ. ಈಗಲೂ ಆ ಇಬ್ಬರ ವಂಶಸ್ಥರು ಚನ್ನಮ್ಮ, ಸೋಮನಾಥ, ಬಸವದೇವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ (ಮುಂದೆ ಹೇಗೋ ತಿಳಿಯದು). ಆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೇಖನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಸಂಗತಿ ಈ ಕ್ಷಣ (೭. ೧೦. ೨೦೦೦) ಹೊಳೆದು ಆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರಿಗೆ ದೂರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಚನ್ನಮ್ಮನ ಗದ್ದುಗೆ ಅಥವಾ "ಚನ್ನಮ್ಮನ ಗವಿ"ಯು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸದ ಮನೆಯೂ ಹೌದು. ಗವಿಯ ಮುಂದೆ ಕಲ್ಲುಕಂಬ, ಹಾಸುಗಲ್ಲು ಚಾವಣಿಯ ಮನೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಆ ಮನೆ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲದ ಬೆಟ್ಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಹೋಗಿ ಬರಲು ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೂ ಅಲ್ಲ, ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳೂ ಇವೆ. ಚನ್ನಮ್ಮ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕಳೆದಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವವರು ಅಂತಹ ಏಕಾಂತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಅದರಲ್ಲೂ 'ಭವಿ'ಗಳು ಇರುವ ಊರಿನಲ್ಲಿ. ಅವಳಂತೆಯೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನೂ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನಗಳಿಲ್ಲ. ಅವನು ನಡೆದಾಡಿದ ಶಿವಗಂಗೆಯ ತಪ್ಪಲಿನ ಕೆಲವು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ (ಉದಾ: ಅದರಂಗಿ) "ಪಾದದರೆ"ಗಳಿದ್ದು (ಅರೆ = ಕಲ್ಲು, ಬಂಡೆ) ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಪಾದ, ಲಿಂಗ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವನ್ನು "ಸೋಮನ ಪಾದ"ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸೋಮನಾಥ ಭವಿಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕತೆಗಳಿವೆ. ಅವೇ "ಸೋಮನ ಪಾದಗಳು".* ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ಜಾತಿ ಶ್ರೇಣಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಛಂದಸ್ಸು, ವಿನೂತನ ವಸ್ತು ಇವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದೆನೆಂಬ ಒಂದು

---

* ಮಾಹಿತಿಯು ಕಂಬಾಳು ಸಿದ್ಧಗಂಗಯ್ಯನವರಿಂದ. 'ಅದರಂಗೆ' ಎಂದರೆ ಅದರ ಹಾಗೆ,ಎಂದರೆ ಶಿವಗಂಗೆಯಂತೆ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆ ಊರ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆಯೆಂಬ ಕತೆ ಇದೆ.

ಹೆಮ್ಮೆ ಇದ್ದಿತು. ಈಗ, ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಅವನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಏಳು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ವಾಸದ ಮನೆ ಈಗಲೂ ಇರುವುದು ತೆಲುಗರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಹರ್ಷದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲವೇ?

ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದೆ. ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದರ ವಿಷಯ ಅಲ್ಲಿನ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವರ ಮೂಲಕ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ನನ್ನ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು "ಶೋಧ". ಇದ್ದುದು, ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿದ್ದುದು ಬಹಳ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯುವಂತಾಯಿತು.

ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಇಳಿದು ನೋಡಿದ ಹಾಳಾದ ಜಿನವಿಗ್ರಹಗಳು, ಒಂದು ಮಾನಸ್ತಂಭ, ನಿಸದಿ ಕಲ್ಲು, 'ಬಸ್ತಿಗುಂಡಿ' (ಶಾಸನೋಕ್ತ ಪಂಚಬಸದಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು), ದೇವಿಶೆಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಭಕ್ತನ ಶಾಸನ, ಮುಕ್ಕೊಡೆ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಅದೊಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದರ ಕುರುಹುಗಳು. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಈಗ ಜೈನರಿಲ್ಲ. ಅವರು ಘರ್ಷಣೆಗಳ ಬಳಿಕ ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೆಲಸಿದರು. ಆ ಜೈನರು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಚಕ್ರಾತ್ತಾಳ್ವಾರರ ಭಗ್ನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕಿದೆವು. ಕಾಣಸಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಆ ಊರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯದ ಕೆಲವು ಕುರುಹುಗಳು ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿವೆ. ಸಮೀಪದ ಮಾಗಡಿ ರಂಗನಾಥಸ್ವಾಮಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಮೂಲತಃ ಕಲ್ಯದ ವಿಷ್ಣುದೇವಾಲಯದ್ದೆಂಬ ಜನವದಂತಿಯಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯದವರು ಮುಂದೆ ನಿಂತು ರಥವನ್ನೆಳೆಯುವ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಾಗಡಿ ನಗರದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ 'ಕಲ್ಯದ ಬಾಗಿಲು'ವರೆಗೆ ರಥ ಹೋಗಿ ಗುಡಿಗೆ ವಾಪಸಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಗಡಿಯ ರಂಗನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ಕೆಂಪೇಗೌಡ (೧೭ ಶ.) ಆ ಊರ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ರಂಗನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಕಾಣುವಂತೆ ಅದೇ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ, ಪ್ರತಿ ದಿನ ಕಟ್ಟಿದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ರಂಗನಾಥ ಬಂದು ಕೆಡುವುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು, ಒಂದು ದಿನ ಅವನೇ ಪಾಳೇಗಾರನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಪುರವನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಕತೆ ಇದೆ. ಶೈವ - ವೈಷ್ಣವರ ಜಗಳದ ಹಿಂದೆ ಶಿವ - ವಿಷ್ಣು ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಅಸೂಯೆ ಇದೆ!

ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿ ನನಗೆ ತೀರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಬುಕ್ಕನ ಕಾಲದ ಜೈನರಿಗೂ ವೈಷ್ಣವರಿಗೂ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾದುದು ಅಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಲ್ಲದೆ

ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ಕುಂಬಳ ಕಾಯೊಂದು ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಜೈನರಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಹೊಡೆದಾಟಗಳಾಗಿ ಊರು ಹಾಳಾಯಿತೆಂಬ ದಂತಕತೆಯೂ ಅದನ್ನೇ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ ('ಕೂಷ್ಮಾಂಡಿನಿ' ಜೈನರ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆ. ಕೂಷ್ಮಾಂಡ=ಕುಂಬಳ). ಹಾಗೆ ತೀವ್ರ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾದಾಗ ಕಲ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡೂ ಧರ್ಮದವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಾಶವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಗುರುತಿಸಿದ ಸಂತೋಷವೂ (!) ನನ್ನದಾಯಿತು. ಹಳೆ ಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅದೇ ಕಾಲದ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಘರ್ಷಣೆಗಳ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಗುರುತಿಸಿದವನೂ ನಾನೇ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಶೋಧಗಳೊಡನೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವಾಪಸಾಗಿ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿಯೂ ಆಯ್ತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರರು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಲು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಕ್ಕೇ ಹೋಗಿ ಸೋಮನಾಥನ ವಂಶಸ್ಥರ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅದರ ಸಮೇತ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಿದರೆ ಉತ್ತಮವೆಂಬ ನನ್ನ ಸಲಹೆಯು ಒಪ್ಪಿತವಾಗಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ವಾಹನದಲ್ಲೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಂದರೆ ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿ ಕಲ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಈ ಬಾರಿ ಹೋದಾಗ ಕಲ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಊರಿನ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನ (ನಾಗರಿಕರು ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಮರೆತರೆ, ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನ ಅದನ್ನು ಬಾಯಿ ಮಾತಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ) ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂಬ ಹೊಸ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದೆವು. ಆ ಹಾಡೊಂದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯದ ವರ್ಣನೆ ಇತ್ತು - ಹಿಂದೆ ಕಲಾವತಿ ಎಂಬ ನಗರ (ಅದೇ ಕಲ್ಯ), ಅದಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಕೋಟೆ, ರನ್ನದ ಬಾಗಿಲು, ಯಾರೋ ರಾಜ ರಾಣಿ: ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. "ಕಲಾವತಿ" ಹೆಸರು ಎಲ್ಲೋ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ, ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಲೆ ಕೆರೆದುಕೊಂಡೆ. ಅದು ತಲೆಯಿಲ್ಲದ ನನಗೆ ನೆನಪಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ನೆನಪಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಆ ಹಾಡುಗಳ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣದ ಜೊತೆ ಸೋಮನಾಥನ ವಂಶಸ್ಥರ ಮಾತುಗಳ ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಕೂಡ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದುದಾಯಿತು. ಅವುಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಭಾಷಣವು ಆಕಾಶವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು.

"ಕಲಾವತಿ!" ನನಗೇ ಮರೆತೇ ಹೋಗಿತ್ತು. - ತುರುವೇಕೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ "ಬೌದ್ಧವಾಸಾ ಮಹಾಪುರೀ ಕಲಾವತೀತಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ" ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸರು ಒಂದು ಕಡೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಆ ಕಲಾವತಿ ಎಂಬ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವು ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾಗಿದ್ದ

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೆ. ಅದು ನೆನಪಾಗಿ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟವನ್ನೇ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದೆ. ಆ ಕಲಾವತಿಯು ಕಲ್ಯ ಆಗಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ಅದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ಶೋಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತೀವ್ರ ಉತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿದ್ದೆ. ಆ ಶಾಸನದ (ತಾಮ್ರಪಟದ) ಪ್ರಕಾರ ನಳಿನಾವತಿ ಎಂಬ ಊರಿನ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಭೈರವಾದ್ರಿ, ಭೈರವಾದ್ರಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರಿಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು, ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ಬೌದ್ಧರಿದ್ದ 'ಮಹಾಪುರಿ ಕಲಾವತಿ' ಇತ್ತು. ಆ ದಿನವೇ ಮಾಗಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಸ್ಥಳನಾಮಗಳನ್ನು List of Villages in Mysore State ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಕಲ್ಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ನಾನಿದ್ದುದು ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ನನಗಾದ ತೀವ್ರ ಹರ್ಷವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಕಲ್ಯವು ಜೈನ, ವೈಷ್ಣವ, (ವೀರ) ಶೈವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತು, ಅದೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೩೩ರಷ್ಟು ಈಚೆಗೆ.

ತಡಮಾಡದೆ ಆ ವಾರದ ಶನಿವಾರದ ರಜ ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾದು ಮತ್ತೆ ಮಾಗಡಿ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೂಜಿಗಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದೆ. ರಸ್ತೆಯ ಎಡಬದಿಗೇ ಕಲ್ಯ. ಬಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರಕ್ಕೆ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು ಇದೆ. ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು ಇದೆ. ತಾವರೆಕೆರೆ (ನಳಿನಾವತಿ) ಭೈರವದುರ್ಗ ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿವೆ. ಬೌದ್ಧ ಮಹಾನಗರಿ ಕಲಾವತಿಯೇ ಕಲ್ಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನಗಳೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ತೀರ ಅಚ್ಚರಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು ಹಿಂದೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಗುರುತಿಸದೇ ಇದ್ದದ್ದು. ಅಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡದ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜಿನವಿಗ್ರಹಗಳಲ್ಲದೆ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದ ವಿಷಯವಿರುವ ಶಾಸನಗಳಿವೆ (ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ.)

ಜಿನಮುನಿ ಶಿಲ್ಪಗಳ ವಿಷಯ ಎಲ್ಲೂ ಉಕ್ತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಸಿಧಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲೇ ಊರ ಹೊರಗಡೆ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ದಿಬ್ಬವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬಸದಿಯಂತಹ ಕಟ್ಟಡದ ಭಗ್ನ ಅವಶೇಷಗಳಿರಬಹುದು. ಹೂಜಿಗಲ್ಲಿನ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಶಿಲಾಯುಧಗಳೂ ಹಳೆಯ ಬೋಕಿ ಚೂರುಗಳೂ ದೊರಕಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಬೆಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಾಚೀನ ಬೃಹತ್ ಶಿಲಾಸಮಾಧಿಗಳಿರುವುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಗುಹೆಗಳು ಜಿನಮುನಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ನಡುಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಗುಡಿಯೊಂದು

ವಿಶೇಷ. ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶವು ಕಲ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಬೇಕಾದ ನಿವೇಶನವಾಗಿದೆ (ಕಲ್ಯದಲ್ಲೂ ಶಿಲಾಯುಗದ ಆಯುಧ ಕೊಡಲಿ ಸಿಕ್ಕಿವೆ). ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟದ ಶ್ರೇಣಿಯ ಹತ್ತಾರು ಬಂಡೆ ಕೋಡುಗಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆ ಊರಿಗೆ ಸದಾ ಹುಲಿ, ಚಿರತೆ, ಕರಡಿಗಳ ಕಾಟವಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ಉದ್ದನೆಯ ಕಡಿದಾದ ಬೆಟ್ಟದ ಶ್ರೇಣಿ ಅಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ನೀರು ಯಾವುದೋ ಅಂಶದ ಆಧಿಕ್ಯ ಅಥವಾ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಯುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳ ಹಲ್ಲುಗಳು ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಉದುರಿರುವುದು, ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿದ್ದುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾರಣವೇ ಆ ಊರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಬೇರೆ ಊರವರು ಅಳುಕುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಕೇಳಿದೆ.

ಕಲಾವತಿಯೇ ಕಲ್ಯ ಎಂದಾದ ಮೇಲೆ, ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅದು ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದು ಖಚಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಓಡಾಡಿದೆ. ಕಲ್ಯದ (ಕಲಾವತಿ) ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ 'ಹರಿಣಾಟವಿ' ಇದ್ದಿತೆಂಬ ಶಾಸನದ ಮಾತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ "ಮೃಗದಾವ" ಇದ್ದು (Deer Park) ಹರಿಣಾಟವಿಯು ಅಂತಹ ಮೃಗದಾವವಾಗಿತ್ತೇ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಇತ್ತು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಲ್ಯದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲ್ಲೇನಹಳ್ಳಿಗೂ ಹೋದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯು ಕಲ್ಯದ ಹಾಗೆ ಚತುಸ್ಸಮಯಗಳ (ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಜೈನ, ಬೌದ್ಧ) ನಗರವಾಗಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಪುಲ್ಲೆಯ ಬಯಲ್' ಇದ್ದಿತು. (ಪುಲ್ಲೆ - ಹುಲ್ಲೆ = ಮೃಗ - ಜಿಂಕೆ.) ಆ ಊರಿನ ವೃದ್ಧರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಊರಿನ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜಿಂಕೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಲ್ಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ, ಸೋಮನಾಥನ ಸಮಾಧಿ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ "ಹುಲ್ಲೇ ಲಿಂಗನ ಅರೆ ಬಂಡೆ" ಎಂಬ ಹೆಸರ ಒಂದು ಬಂಡೆಯಿದೆ. ಬೌದ್ಧರ 'ಮೃಗದಾವ' ಅಥವಾ 'ಹರಿಣಾಟವಿ' ಇದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಕಲ್ಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ವಿಶೇಷಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುತ್ತಾಡಿದರೂ ಖಚಿತ ಕುರುಹುಗಳೇನೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹದ ಶಿರಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ದೊರಕಿದ್ದು ಅದು ಬುದ್ಧನ ಅಥವಾ ಬೌದ್ಧ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಗ್ರಹದ ತಲೆಯಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಬಹು ದುರ್ಬಲ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಲವಕಾಶವಿದೆ. ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರಕದಿದ್ದುದು ನನಗೆ ನಿರಾಸೆ ಉಂಟು ಮಾಡಿದರೂ ಕಲ್ಯವೂ ಒಂದು ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಹರ್ಷವನ್ನು ಅದು ಕುಂದಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕುರುಹುಗಳಲ್ಲೊಂದೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅಶೋಕನ ಶಾಸನವಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಗಿಂತ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ) ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹಳೇ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕುರುಹೂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ (೧೯೭೫) ಲಭ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳಿವೆ. ಕಲ್ಯವು ಮೈಸೂರು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿರುವ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಮೊದಲ ಕುರುಹಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದ ತೀರ ಈಚಿನ ಊರು ಆಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಆ ಶೋಧದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು.

೧೯೮೫ - ೬ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಶೋಧನ ಕಮ್ಮಟದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಯ ಹೂಜಿಗಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಶೋಧವು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಪರಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಕಲ್ಯದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದುದು ಹಿಂದೆಯೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತಿ ಆ ಗುಹೆಯ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಆ ದಿನ ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಆ ತಾರಕಾಚಲ ಬೆಟ್ಟವು (ಕಲ್ಯ ಬೆಟ್ಟ) ಕರಡಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾಣವಾಗಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಸೂಚನೆ ಮೇರೆಗೆ ಗುಹೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಿ ಕೂಗಿ ಸದ್ದು ಮಾಡಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ ಎಸೆದು ಕರಡಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು.

ಊರ ಹೊರಗೆ ಮಂಟಪಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕೊಳಗಳು, ವಾಸದ ಮನೆಗಳಿದ್ದ ಕುರುಹುಗಳಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆಯೂ) ಕಲ್ಯವು ಒಂದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬಹುಮುಖೀ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಯ ಹೂಜಿಗಲ್ಲು ಸೇರಿದಂತೆ ಆ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದ ಜೊತೆ ಹೋಲಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಜಾಗಗಳು ಬಹಳ ಇಲ್ಲವೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಬಾರಿ ಹೋದಾಗ ನಾನು "ತೆಲುಗು ಬಸವ ಪುರಾಣ ಕರ್ತೃ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಸಮಾಧಿ ನೋಡಲು ಇಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಿರಿ" ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ನಾಮಫಲಕವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಲ್ಯದ ಪಕ್ಕದ ರಸ್ತೆಯ ಮರವೊಂದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬಂದೆ. ಆ ನಾಮಫಲಕ, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಅಕ್ಷರಗಳು ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯ.

ಸೋಮನಾಥ ಕವಿ ತನ್ನ ಅಂತ್ಯದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಮನೆ ಇಡೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಯಾವುದೇ ಕವಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದಿನದು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ಮನೆಯನ್ನು

ಹಾಗೇ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಉಳಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಈಚೆಗೆ (ಮಾರ್ಚ್, ೨೦೦೨) ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತ ಇ.

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಒತ್ತಡವೆನ್ನಿ ; ಸಂದರ್ಭದ ಅಗತ್ಯಗಳ ಒತ್ತಡವೆನ್ನಿ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದುದು. ದಾಖಲಾರ್ಹ. ಡಾ ಪಿ.ವಿ. ನಾರಾಯಣ ಅವರ "ಧರ್ಮ ಕಾರಣ" ಕಾದಂಬರಿಯು ಅನಗತ್ಯ ವಿವಾದದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಲೇಖಕರು ತೀವ್ರ ಮಾನಸಿಕ ಯಾತನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯ್ತೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ವಿಷಯ. ಅವರಂತೆ ನಾನೂ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ ಅವಿವಾಹಿತಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ತಾಯಿಯಾದಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಒಂದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿಗಳೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು ಅದನ್ನೇ. ಅದು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಖಂಡಿತ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಯೂ ಹಾಗೆ ಜನಿಸಿದವನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಹಾಗೆಂದು ನಿರ್ಭೀತವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದೋ ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜವು ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಉದಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡದ್ದೂ ಅಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಆದರೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಜನರು ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ಬಹು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಡವಿ ಬಸಜ್ಜಿಯ ಮಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾನಸಿಕ ವೈಕಲ್ಯದವಳಾಗಿದ್ದು ಮದುವೆಯಾಗದೇ ಉಳಿದು ತಾಯಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಹುಡುಗ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಜೊತೆಯ ಆಟಗಾರನೂ ಆದ. ಇಡೀ ಊರಿನ ಜನ ಆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಹುಡುಗನನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು.

ಡಾ. ನಾರಾಯಣ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಯಿಂದಾಗಿ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವಾಯಿತೆಂದು ಹಲವರು ಹುಯಿಲೆಬ್ಬಿಸಿ, ಅವರ ವಿರುದ್ಧ 'ಗಣಾಚಾರ'ವನ್ನೂ ಸಾರಿ (ಶಿವದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಗಣಾಚಾರ) ಗಣಾಚಾರ ಪಡೆಗೆ ಯುವಕರು ಸೇರಲು ಜಾಹಿರಾತು ಕೂಡ ನೀಡಲಾಯ್ತು. ಅವರ ಕೈಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವ ಮಾತುಗಳೂ ಸಮಾಜದ ಒಳವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಂದುವು. ಮುಂದೆ ಡಾ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಡೋಹರ ಕಕ್ಕಯ್ಯನೇ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ತಂದೆಯೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಕೆಲವರ ಆಕ್ರೋಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ, ನಾವು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿ ಕರೆಯಿಸಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಾವು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ರೀತಿ ಅದಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದೆವು.

ಸಿಂಗಿರಾಜಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವದೇವ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮರ ಮಗನೇ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನೆಂಬ ನಿರೂಪಣೆಯಿದ್ದರೂ ಅದು ಈಚಿನ ಕೃತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿಗಳೂ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮನು ಅವಿವಾಹಿತೆಯೆಂದೇ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮನೇ ತನ್ನನ್ನು 'ಅಧವೆ'ಯೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣ ಬಹಳ ಕಾಲ ನಾನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಡಾ. ನಾರಾಯಣರೂ ಅದೇ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿವಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚನ್ನಬಸವ, ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮರ ವಚನಗಳನ್ನು ತೀರ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಓದಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವಚನಕಾರ ಕೆಲವು ಸಮಕಾಲೀನ ಶರಣರ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದವನು ಚನ್ನಬಸವನ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುವುದು ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೊಳಿಸುವಂತಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿಯವರ ವಿಷಯ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಗಂಡನ ಹೆಸರು (ಫಿರೋಜ್‌ಗಾಂಧಿ) ಬಹು ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದು. ಅಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಿಯೂ ಯಾರೂ ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಿ ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿಯವರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅವರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಚನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದಾಗ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲೇ ವೇಶ್ಯಾಪುತ್ರರ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯದ ನುಡಿಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ. 'ಅಧವೆ' ಮಾತಿಗೆ ವಿಧವೆ ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲದೆ 'ಗಂಡನಿಲ್ಲದವಳು, ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಗಂಡನಿಂದ ದೂರವಾದವಳು' ಎಂಬರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೊರಕಿದ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ಹೀಗಿತ್ತು. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ತಾಯಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು, ಅವನ ತಂದೆ ಶಿವಸ್ವಾಮಿ. ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೀವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ ಗಂಡನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಯ್ತು. ಡಾ. ನಾರಾಯಣರ ವಿರುದ್ಧ ಎತ್ತಿರುವ ಟೀಕೆಯ ವಿಧಾನ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಗೆಳೆಯರೊಡನೆ ಸೇರಿ (ಗೊ.ರು. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ, ಡಾ. ಎಚ್. ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ) ಪತ್ರಿಕಾ ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪನ್ಯಾಸವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಡಾ. ನಾರಾಯಣರ ನಿಲುವು ಇತಿಹಾಸ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅವರಿಂದ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಅಪಚಾರ ಸಂದಿಲ್ಲವೆಂದು, ಅವರ ನಿರೂಪಣೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸವಾದ ಎರಡನೆಯ ದಿನವೇ ಸಮಾಜದ ಮುಖಂಡರೊಬ್ಬರು ದೂರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒರಟಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿ

"ಹೀಗೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ವೀರಶೈವ ಸಮಾಜ ನಿಮಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತದೆ, ನೋಡುತ್ತಿರಿ" ಎಂದಾಗ ನಾನು ಏರಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ, "ಹುಷಾರ್, ಹಿಂದೆ ನೀವು ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರಿಯಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಯಾರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ, ನೆನಪಿರಲಿ. ಆ ಸಮಾಜ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದೆ ಅದನ್ನು ನಾಳೆಯವರೆಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು ಬೇಡ, ಇಂದೇ ಈಗಲೇ ಆಗಿಬಿಡಲಿ" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದಾಗ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿ ಹೌಹಾರಿ 'ಏನ್ರೀ ಅದು' ಎಂದಳು. ನಾನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕೋಪದಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. "ನಾರಾಯಣರ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರ, ಅಕ್ರಮ ಸಂಬಂಧ ಪಡೆದಾಗ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆ, ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೊರಹಾಕಿದ್ದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜ. ಅವಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿ ಕರುಣೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಲಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಆದರಿಸಿದ್ದು ವೀರಶೈವ ಸಮಾಜ. ಕೋಪ ಬರಬೇಕಾದ್ದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಯಾವ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ?" ಎಂಬರ್ಥದ ಪತ್ರವನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೂ ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಕೋಪ ಯಾವ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಬರಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ಡಾ. ನಾರಾಯಣರ ತೆಲುಗು ಬಸವ ಪುರಾಣದ ಕನ್ನಡದ ಅನುವಾದವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶರಣ ಶರಣೆಯರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವದೇವನ ಹೆಸರಿದ್ದುದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟುಮಾಡಿತು. ಕನ್ನಡ ಬಸವ ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ ಆ ಹೆಸರಿದ್ದು ಅದನ್ನು ನಾನು ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನಗೇ ಬೇಸರವುಂಟು ಮಾಡಿತು. ಬಸವನ ಬದುಕಿನ ಪುನಾರಚನೆಗೆ ಹರಿಹರನ ಕೃತಿ ಜೊತೆ ಬಸವಪುರಾಣವೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಆಕರವಾಗಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಶಿವದೇವನ ಹೆಸರನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿವದೇವ ಇರುವುದು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದ ಕಾರಣ ಅವನು ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮನ ಗಂಡ ಶಿವದೇವನೇ ಎಂದು ಗುರುತಿಸದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಸಿಂಗಿರಾಜಪುರಾಣ'ದ ಕತೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪೋಷಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ದೊರಕಿತ್ತು. ಸಂಶೋಧಕ ತನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ (ಗಳು) ದೊರಕಿದಾಗ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸು; ಅದೇ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಜೀವ ಜೀವಾಳ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಪಡೆದ ಇಡೀ ವಿವಾದದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಟ್ಟ ಅಭಿರುಚಿಯದು.

ಮೇಲಿನ ಅಭಿಜ್ಞೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದಿತು. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಶೋಧ ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ಬಹು ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಂದಿತು. ಸುಮಾರು ಅದೇ ಕಾಲ; ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅಂಕಿತವು ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವ ಅಲ್ಲ, ಲಿಂಗದೇವ ಎಂದು

ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಾಯ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಆಧಾರ, ಒಬ್ಬ ಗಣ್ಯರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಬಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣ ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲು ಈ ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷ ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತೇ? ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಗಣ್ಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಹರು ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ನೇರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ (ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಅವಹೇಳನಕಾರಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನೂರೈವತ್ತು ಪುಟಗಳ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಆ ಗಣ್ಯರು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು).*

ಅವರ ನಿಲುವಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕಾದ್ಯಂತ ಶಾಂತಿಯುತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ನಡೆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡರು, ಈಗಲೂ ಅದೇ ನಿಲುವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. (ಆ ನಿಲುವನ್ನು ಹೊಂದಿರಲು ಅವರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿದೆ.)

ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ "ಎನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದ ಸಂಗಮನಾಥ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ ನನ್ನ ವಿಶೇಷ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟು ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಗುರುಗಳು ಕಪ್ಪಡಿ ಸಂಗಯ್ಯ ಎಂಬುವರೆಂದು ಮಾಚಿದೇವ, ಮಾರಯ್ಯರು ಹೇಳಿರುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಅದು ಹರಿಹರನಲ್ಲಿ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವನೇ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವಾದನೆಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟು ತಳೆಯಿತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಹೆಸರಿನ ಸಾಮ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಸಿದ್ಧರಾಮನು ತನ್ನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಡಬಾರದ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನೆಂದು ಆರಂಭಿಸಿ ತನ್ನ ಗುರು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದ ಕಪಿಲಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ತಾನು ಪಡೆದುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನು ಓದಿದ ತಕ್ಷಣ ತನ್ನ ಕರಸ್ಥಲದ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರು 'ಸಂಗಮನಾಥ' ಎಂಬ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾತು ನೆನಪಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಅಂಕಿತವು ದೇವಾಲಯದ ಲಿಂಗದ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ ಸಾಧಕನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಅಂಶ ಗೃಹೀತವಾಯಿತು. ಇದು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರವಾಯಿತು (clinching evidence). ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಮ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ವಚನಗಳನ್ನೂ ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನಕಾರರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಮಾತುಗಳು ಆ ಹೊಳಹನ್ನು

---

* ನನ್ನ ಒಂದು ಕಾಲಂ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಕೃತಿ : ಕನ್ನಡದಲ್ಲಂತೂ ಒಂದು ದಾಖಲೆ!

ದೃಢೀಕರಿಸಿದುವು. ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದ ಕೃತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದಾಗಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಕವಿಯೊಬ್ಬ ಆ ಶರಣರ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದೂ ಆ ಹೊಳಹು ಸತ್ಯವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸಿತು. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ ಆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಭಾಗ ಇರುವ ಹೆಸರನ್ನೋ ದೈವದ ಹೆಸರನ್ನೋ ಕೊಡಬಹುದು. ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಗುರುವು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಸರನ್ನು ನೀಡಿರುತ್ತಾನೆ; ಆ ಹೆಸರೇ ಆ ಶರಣನ ಅಂಕಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ನನಗೆ ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹರಿದಾಸರಲ್ಲೂ ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಹರಿದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುವಾಗ 'ಮುದ್ರಿಕೆ'ಯನ್ನು (ಅಂಕಿತ) ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಹರಿದಾಸ ತನ್ನ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾನೆ (ಹರಿದಾಸರ ಆ ಪರಂಪರೆ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.) ಹರಿದಾಸರು ಬಳಸುವ ಅಂಕಿತಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂಕಿತಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶರಣರ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಮೂಲವೆಂದು ನಾನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ (ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದರೆ ಸಂತೋಷವೇ.) ಆದರೆ ವಚನಕಾರರ ಅಂಕಿತಗಳು ಅವರ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಸೂಚಕಗಳು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ವಿವಾದಾತೀತವಾದುದು. ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲ ಆಧಾರಗಳಿವೆ.

ಮೇಲಿನ ಶೋಧವು 'ಲಿಂಗದೇವ' ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಗಣ್ಯರು ಎತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಥ ಉತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನನಗೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಶೋಧ ಇಡೀ ವಚನ ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. 'ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ', 'ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ', 'ಗುಹೇಶ್ವರ' (ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಗೊಗ್ಗೇಶ್ವರ), 'ರಾಮನಾಥ' ಇವು ಆಯಾ ವಚನಕಾರ ತನ್ನ ದೇಹದ ಭಾಗವಾಗಿರುವ, ತನ್ನ ಚಿತ್ಕಳೆಯೇ ಆಗಿರುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಹೆಸರುಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ವಚನಕಾರ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದು, ತನ್ನ ನೋವು ಹಿಗ್ಗು ಅನುಭೂತಿ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ದೂರದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೋ ದೈವಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಶರಣ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕ್ಕೆ, ತನಗೇ, ತನ್ನ ಒಳಗಿನ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು. ಅವನು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದಂತೆ ನಾವು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾವಗೀತೆಯೂ ಒಂದು ನಾಟಕೀಯ ಸ್ವಗತ (dramatic monologue) ಎಂಬ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳಂತೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳೂ ಜನತೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯನ್ನು ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಶರಣರಿಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ.

'ಪರಮ ರಹಸ್ಯ' : ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಾರ

ಈ ವರ್ಷ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೦೦೦) ಯುಗಾದಿಯ ದಿನ ನನಗೆ ನಾನೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕೋಪ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಹಾಗೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಮಹಡಿಯ ಬಿಸಿಲು ಮಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ಓಡಾಡಿದೆ. ಕೋಪವೇ, ಸಂತೋಷವೇ? ಯಾವುದು ನಿಜ? ಎರಡೂ ನಿಜವಾಗಿದ್ದುವು.

ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೀಗಿದೆ. ಹಿಂದೂ - ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ಕುರಿತಾದ ಕೃತಿಯೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಲು ಬಹುವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪುಸ್ತಕ ರೂಪವಾಗಿ ಬರೆಯಲೂ ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದೆ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಡ್ಡಿಗಳು, ಏನಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ದೂರವಾಣಿ 'ಕೊರ್‌ಕೊರ್‌ಗಳು'. ಹತ್ತು ದಿನ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕುಳಿತು ಬರೆಯಬಹುದೆಂದು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸದುರ್ಗದ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳ ಮನೆಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಪುಟ್ಟ ಮೂಟೆ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳ ಸಮೇತ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಊರ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ, ರಸ್ತೆಯ ಆಚೆ ಎದುರಿಗೇ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಟೆಯಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ; ಕೇವಲ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮನೆ ದಾಟಿ ಹೋದರೆ ಬೆಟ್ಟದ ಬುಡ; ಮಹಡಿ ಕೊಠಡಿಯ ಕಿಟಕಿ ಮೂಲಕ ಪೂರ್ತಿ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲಗಿದರೆ ಅದರ ತುದಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರವರೆಗೆ ಸ್ನಾನ, ಊಟ, ತಿಂಡಿ ಮಧ್ಯೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ, ಸಂಜೆ ಒಂದು ಗಂಟೆ ವಾಯು ವಿಹಾರದ ಭಾಗವಾಗಿ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಎದುರಿನ ಪುಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಅರ್ಧ ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯುವುದು - ಇಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಾಲ ಬರಹ, ಅಗತ್ಯ ಬಂದಾಗ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳ ಪರಾಮರ್ಶೆ.

ಆ ಯುಗಾದಿಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹನ್ನೊಂದರ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರಹ ಸಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಯಾವುದೋ ವಚನದ ಪೂರ್ಣ ಪಾಠ ಬೇಕಿತ್ತು. ಆ ಪುಸ್ತಕ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವಳ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ "ಪರಮರಹಸ್ಯ" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಅದರಿಂದ ಏಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಮಿಂಚೊಂದು ಹೊಳೆದ ಅನುಭವವಾಯಿತೆಂದರೆ ಏನೂ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ಆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಚಾರಗಳ (ಶಿವಾಚಾರ, ಸದಾಚಾರ, ಭೃತ್ಯಾಚಾರ, ಲಿಂಗಾಚಾರ, ಗಣಾಚಾರ) ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. "ಪರಮ ರಹಸ್ಯ"ವು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಗಿಂತ

ಹಿಂದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯಾಗಿದ್ದು ಅದರಿಂದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೊಂದರ ವಿವರಗಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ನನ್ನನ್ನು ಸ್ತಂಭೀಭೂತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಎದ್ದು ನಿಂತೆ, ಹಿಂದಿದ್ದ ಬಿಸಿಲು ಮಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓಡಾಡಿದೆ. ಆ ವಚನ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದರೂ "ಪರಮರಹಸ್ಯ"ದ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸದ ನನ್ನ ದಡ್ಡತನವನ್ನು ನಾನೇ ಶಪಿಸಿಕೊಂಡೆ. "ನಿನ್ನ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೀಬೇಕು" ಎಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೈದೆ. 'ಹೇ ಚಿಮೂ, ಛೀ ಮೂದೇವಿ, ನೀನೊಂದು ಟ್ಯೂಬ್ ಲೈಟ್, ದಡ್ಡ ಶಿಖಾಮಣಿ. ಸದ್ಯ ದಡ್ಡತನದಲ್ಲಾದರೂ ಶಿಖಾಮಣಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೇರಿದ್ದೀಯಲ್ಲ!" ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದೆ. ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ "ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ"ಯಿಂದ ಶ್ಲೋಕವು ಉದ್ಧೃತವಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. (ಆ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲ ವಾತುಳಾಗಮವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.) ಉಳಿದಂತೆ ಹಲವು ಪುರಾಣ, ಆಗಮಗಳಿಂದ ಹಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದ್ಧೃತ ಮಾಡಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಕೃತಿ, ವೀರಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ಕೃತಿಯೊಂದರ ಹೆಸರು, ಅದರಿಂದ ಉದ್ಧೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದುದು ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಯುಗಾದಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಳ್ಳೆ ಹೋಳಿಗೆ ಊಟ ಆಯ್ತು. ಸಂಜೆ ಚಂದ್ರ ದರ್ಶನ ಆ ಊರಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಬಹಳ ನಿರಾಸೆ ಪಟ್ಟರು. ನನಗೇನೋ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಚಂದ್ರ ದರ್ಶನವೊಂದು ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸಂಜೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಂದ್ರ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಊರ ಜನ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದರು. ನನಗೂ ಕೆಲವರು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ನಾನಂತೂ ತುಂಬು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಶೀರ್ವಾದಿಸಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಹಿಗ್ಗಂತೂ ಮರೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

'ಪರಮರಹಸ್ಯ' ಹೆಸರನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ದಿನವೇ ಹೊಸದುರ್ಗದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ ನನ್ನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಸದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪರಮರಹಸ್ಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಧಾರವಾಡಗಳಲ್ಲಿವೆಯೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಎಲ್ಲ ವಚನ ಸಂಪುಟಗಳ ಕೊನೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾನು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನು

ಗಮನಿಸದಿದ್ದುದು ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ನನ್ನ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುವು : ವಚನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಉದ್ಧೃತವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ, ಷಟ್ಸ್ಥಲ, ಷಟ್ಸ್ಥಲ ಬ್ರಹ್ಮ, ಪಂಚಾಚಾರ, ವಿರಕ್ತ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗ, ಸ್ಥಾವರ, ಜಂಗಮ ಹೀಗೆ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಕೆಲವೆಡೆ ಅವುಗಳ ವಿವರಣೆ ಸಮೇತ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹೂಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನದ ಗುರುವೊಬ್ಬನ ಪ್ರಶಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವರಣ ಪದ ಬಂದಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೦ರ ಕೊಂಡಗುಳಿ ಕೇಶಿರಾಜನ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯತ, ವೀರಶೈವ, ಕಾಯಕ ಮಾತು ಬಂದಿವೆ. ಒಂದು ವಿಷಯ ತೀರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು ; ಆ ಮುಂಚೆಯೂ ಅನುಮಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಸವ, ಅಲ್ಲಮ, ಸಿದ್ಧರಾಮರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ವೀರಶೈವವು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಗತಿಪರ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಬಸವಪೂರ್ವ ಯುಗದವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕೆಲವರು ಶರಣರು ಶಿವಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಆಸ್ಥಾನದ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದಿದ್ದರು, ದಲಿತರ ಜೊತೆ ಮಿಲಿತವಾಗಿದ್ದರು, ದಲಿತ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೂ ಇತರ ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೂ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೂ ತಂದಿದ್ದರು. ಶುದ್ಧಶೈವನಾಗಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣನವರಿಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮೂಲಕ ವೀರಶೈವದ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮಾರು ಹೋಗಲು ಅದರ ತತ್ತ್ವ ಆಚರಣೆಗಳು ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ತಾವು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನಿಂದಾಗಿ ವೀರಶೈವನಾದೆನೆಂದೇ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಆ ಮಾತನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಆಧಾರಗಳು ಇತರ ಶರಣರಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಬಸವಣ್ಣನವರು ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಶುದ್ಧ ವಿಜ್ಞಾನದಂತೆ (Pure Science)ಇತ್ತು. ಅವರು ಒಬ್ಬ ಆನ್ವಯಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ (Applied Scientist) ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಜನತೆಯ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತಂದರು, ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸಿದರು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನೋಪಯೋಗಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಒಬ್ಬ ಆನ್ವಯಿಕ ವಿಜ್ಞಾನಿ. ಅಂತಹ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಲಿಂಗಾಯತರೆಂದೂ ಇತರರು ವೀರಶೈವರೆಂದೂ ಲಿಂಗಾಯತರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲ, ವೀರಶೈವರು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೂಗಳು ಎಂದು ಈಚೆಗೆ ಎದ್ದಿರುವ ವಿವೇಕದೂರ ವಾದವು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಪದ ಬಂದಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವರು ತಾವೇ ಹೊಸದಾಗಿ ವೀರಶೈವನಾದೆ ಎಂದು

ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ವೀರಶೈವರಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ಅರ್ಥಹೀನತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪರಮರಹಸ್ಯ ಕೃತಿಯ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಏಳು ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಸದಿದ್ದರೂ, ಶರಣರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಆಕರವನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿದುವು. ಆ ಕೃತಿ ಇರುವ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತಹ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಲಭ್ಯವಾದುವು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ವಿಸ್ತೃತ ಪರಿಶೀಲನೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಪರಮರಹಸ್ಯ ಕೃತಿಯು ಐವತ್ತು ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚಾಗಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಆ ಅಚ್ಚಿನ ಪ್ರತಿ ಎಲ್ಲೂ ಸಿಗದೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಶೋಧ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಡುವ ವಿಧಾನ ಇದು.

ಅಷ್ಟೇ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆ ಕರ್ನಾಟಕ ನೇಪಾಲಗಳಿಗಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು. ಕರ್ನಾಟಕ ಮೂಲದ ದೊರೆಗಳು ಬಂಗಾಲ, ಮಿಥಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ (ಉತ್ತರ ಬಿಹಾರ) ಆಳಿದರು. ಬಂಗಾಲದ ಸೇನರು ಮೂಲತಃ ತಾವು ಕರ್ನಾಟಕದವರೆಂದು ತಮ್ಮ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ('ಬಲ್ಲಾಳ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರೂ ಇದ್ದರು.) ಅವರ ರಾಜಧಾನಿ ನವದ್ವೀಪ (ನಬೋದೀಪ್ : ಗಂಗೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದಾಗ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತ ನೀರು ನಿಂತು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮೆ ಕೆಲಕಾಲ ಹೊಸದಾಗಿ ಅದು ದ್ವೀಪದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ನವದ್ವೀಪ, ಗೌರಾಂಗ ಚೈತನ್ಯನ ಊರು.) ಅಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ "ಬಲ್ಲಾಳ್ ದಿಬ್ಬ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದಿಣ್ಣೆ ಇದೆ. ಮಿಥಿಲಾದ ದೊರೆಗಳು ಕೆಲವು ಶತಮಾನ ನೇಪಾಳ ಆಳಿದರು. ರಾಜಧಾನಿ ಕಾಠಮಂಡುವಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದ ಭಕ್ತಾಪುರವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯ, ಮಠಗಳು ಇರುವ ಒಂದು ಊರಾಗಿದ್ದು ಅದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೇಪಾಳದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಾಜಧಾನಿಯಿದ್ದಂತಿದೆ. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು 'ಜಂಗಂ' ಮಠಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳು ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ಪಣೂತಿ ಎಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ಜಂಗಂ ಮಠಗಳಿವೆ. ಭಕ್ತಾಪುರದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಜಂಗಂ ಮಠವು ಕಾಶಿಯ

ಜಂಗಮವಾಡಿ ಮಠದ ಶಾಖಾಮಠ. ಆ ಜಂಗಂ ಮಠಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರೆಲ್ಲ, ಹೆಣ್ಣಾಗಲಿ ಗಂಡಾಗಲಿ 'ಜಂಗಂ' ಎಂದು ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ (ರಾಮ ಜಂಗಂ, ಶಾಂತಾ ಜಂಗಂ.) ಜೊತೆಗೆ ನೇಪಾಳದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಹಸ್ತ ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇರಬಹುದು. ಪಶುಪತಿ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಧಾನ ಅರ್ಚಕ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಜಂಗಂ ಮಠವೊಂದರದಲ್ಲಿರುವ ನೆವಾರಿ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನದ (ಸು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೯೦) ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ "ಮಟಪತ್ತಿ ಶ್ರೀ ಚನ್ನವೀರದೇವರಿಗೆ ಮಹಾಮಹತ್ತಿನ ಪಾದವೇ ಗತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ೩೦೦೦ ವಿಭೂತಿ ೩೦೦" ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ವಾಕ್ಯವಿದೆ. ನೇಪಾಳದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಯೋಗೇಶ್ ರಾಜ್ ಎಂಬ ಯುವಕ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಸನದ ಎಸ್ಟಾಂಪೇಜ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಶಾಸನದ ಕನ್ನಡ ಭಾಗವನ್ನು ನಾನು ಓದಿ ಕೊಟ್ಟೆ. ನೇಪಾಳಕ್ಕೇ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ವಾರವಿದ್ದು ಮಠಗಳು, ಶಾಸನಗಳು, ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೂ ನೇಪಾಳಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಇನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಧನ ಸಹಾಯ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಾಸನ ತಜ್ಞ, ಒಬ್ಬ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ತಜ್ಞರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಯೋಚನೆಯಿದೆ. (ನಾನೊಬ್ಬನೇ ೧೫.೯.೨೦೦೨ರಂದು ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಇದ್ದು ಆ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇನೆ.)

ಹಿಂದೂ - ಲಿಂಗಾಯತ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅಗತ್ಯ ಬಂದಾಗ ನ್ಯಾಯದ ಪರ, ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹಲವು ಬಾರಿ ನಿಂತು ಎದುರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಎಂ.ಎ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಚೆನ್ನಬಸವ ನಾಯಕ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಅಪಚಾರವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕೂಗು ಎದ್ದಾಗ ಡಾ. ಪ್ರಭುಶಂಕರ್ ಮತ್ತು ಇತರರು ಸೇರಿ ಅಂತಹ ಅಪಚಾರವೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಡೆಕನ್ ಹೆರಾಲ್ಡ್ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದೆವು. ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತಮ್ಮ 'ಭಾವ' ಸಂಪುಟವೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ, ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ. ಕೆಲವರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು ಬಿಟ್ಟೆ ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರು ತಾವಾಗಿ ಹೇಳಿದರೂ, ಆ ಮಾತು ನನಗೆ ಏಕೋ ಸಮಾಧಾನ ತರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಪತ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಾಳಿದ್ದ ನಿಲುವನ್ನು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವರು ವಿರೋಧಿಸಿ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಚಾರದ

ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದಾಗ ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಪರವಾಗಿ ನಾನು ನಿಂತೆ (ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ ದೊರೆತು ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.) ಮುಕ್ತಿಕಂಠಾಭರಣದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಬಗ್ಗೆ ಅವಹೇಳನದ ಮಾತುಗಳಿವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ಆಧುನಿಕಪೂರ್ವ ವಚನಸಂಕಲನದ ಸಂಪಾದಕ ಡಾ.ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರ ವಿರುದ್ಧ ಧ್ವನಿ ಎದ್ದಾಗ, ವಿರೋಧದ ಧ್ವನಿಯು ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಎದ್ದರೆ ಆಕ್ಷೇಪಾರ್ಹವಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಹೊರತಂದ ಸಂಪಾದಕರನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಬರೆದುದಕ್ಕೆ "ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಜಂಗಮನ ಪರ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ" ಎಂಬೊಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯೂ ಬಂದಿತು.

ಸಲ್ಮಾನ್ ರಶ್ದಿ ವಿರುದ್ಧ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಜನಾಂಗ, ಡಾ. ನಾರಾಯಣ್, ಡಾ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ವಿರುದ್ಧ ವೀರಶೈವ ಸಮಾಜ ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ ಲೇಖಕರಾದ ಅವರ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗದೆಂದು ಇತರ ಲೇಖಕರ ಜೊತೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದೆ. ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಲು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಕ್ಕಿದೆ, ಆದರೆ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಒಡ್ಡುವುದು ಖಂಡನಾರ್ಹ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆವು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ನನ್ನದು ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅನಗತ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸಲ್ಮಾನ್ ರಶ್ದಿಯವರ ಪರ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಸಹಿ ಪಡೆಯಲು ಹೋದಾಗ ಕೆಲ ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಸ್ಲಾಂಗೆ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರು, ತಾವು ಪ್ರಗತಿಪರರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರೊಬ್ಬರು ನುಣುಚಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ನನಗೆ ಏಕೋ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. (ಆ 'ಮತಾಂತರ'ವೊಂದು ಬೇರೆ ಕತೆ.)

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೂ - ಲಿಂಗಾಯತ ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವರಿಗೆ ತಾವು ಏನು ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಚರಿತ್ರೆಯೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅನಾಹುತಗಳ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ತೀವ್ರ ನೋವಿನ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಕಾನೂನು ಒಪ್ಪಿ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳಂತೆ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಂತೆ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚಿಹ್ನೆ ನೀಡಿ V / L (ವೀರಶೈವ/ ಲಿಂಗಾಯತ) ಹೆಸರಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆತು, ಅವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲವು ಸವಲತ್ತುಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಕೆಲವರಿಗಿದೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಹೊರಬರಲಿರುವ "ವೀರಶೈವಧರ್ಮ : ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ" ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

ವಿವರಿಸಲಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಕೃತಿ ರಚನೆಗೆ ನಾನು ಒಂದು ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸಮೂಹದ ಎದುರು ನಿಂತು ಅಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಭಯದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಸತ್ಯ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಆದರ್ಶ ಇದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಲು ಇದು ಸ್ಥಳವಲ್ಲವಾದರೂ ಅನಗತ್ಯವಾದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನೂ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವವರು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದರೆ ತಾವು ನೈತಿಕವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವೆವೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ದೃಢಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಆ ಕೃತಿ ಹೊರಬಂದಿದೆ)

ಮೇಲಿನ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿ ನಾನು ಪಡೆದ ಅನುಭವ ಬಹುಮುಖವಾದುದು. ನನ್ನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ನಿಬಂಧ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಇದು ಎರಡನೆಯದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಲ್ಲ; ಇದನ್ನು ಬರೀ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ; ಸಮಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ಹಿತವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆದರೆ ಎಲ್ಲೂ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ.

ನನಗಾದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ, ಆದರೆ ಮುಖ್ಯ ಅನುಭವದ ಕಥನ ಹೀಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸದೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಳಿದುದನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿದರೆ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಬಹು ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. "ಬಸವನೆಂದರೆ ಪಾಪ ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು" ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ "ಪಾಪ" ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಆಗುವ ಅಪಾರ್ಥ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ವಚನಕಾರರು ವೇದಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ, ವೇದಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಿಯ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಿಳಿದವರಲ್ಲೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, "ವೇದಕ್ಕೆ ಒರೆಯ ಕಟ್ಟುವೆ....." ಎಂಬಂತಹ ಕೆಲವು ವಚನಗಳು. ಎಲ್ಲ ಶರಣರೂ ವೇದಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನೂರಾರು ಕಡೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಆಗುವುದಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತೂ ಆಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಗುರು, ಜಂಗಮ, ವಿರಕ್ತರ ಟೀಕೆಯೂ ಬಂದಿದೆ. ವಚನಗಳನ್ನು ಓದಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಶುದ್ಧ ಆಚಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಂಬ ಮಾತುಗಳೂ ಬಂದಿವೆ ("ವಚಿಸಿ ಅನುಭಾವಿಯಾಗದವ ಪಿಶಾಚಿಯಯ್ಯಾ" - ನೋಡಿ.) ಶರಣೋತ್ತರ ಯುಗದ ಎಲ್ಲ ವೀರಶೈವ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ವೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬು ಗೌರವದ

ಮಾತುಗಳಿವೆ. ವೇದಗಳ ಅರ್ಥಹೀನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು, ಅಂತಹ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ತಾವು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಬೀಗುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಟೀಕೆ ಮಾಡಿರುವವರಲ್ಲಿ ಶರಣರೇ ಮೊದಲಿಗರಲ್ಲ; ಅಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಉಪನಿಷತ್ತು, ಮಹಾಭಾರತ, ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣದಂತಹ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಕಡೆ ಬಂದಿದೆ. ಆಂಶಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಅನಾಹುತಕಾರಿ. ಸಂಶೋಧಕನಾದವನು ಒಬ್ಬ ವಕೀಲನಂತೆ ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನನ್ನು, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಗೃಹೀತ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಗೆಲ್ಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವುಳ್ಳವನಾಗಿರಬಾರದು. ಅವನು ಗೆಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದುದುದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ.

ಒಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದರೆ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಡಿಮೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬುದು "ಹಿಂದೂ - ವೀರಶೈವ" ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬಂದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿದಿತವಾಯ್ತು. ಇದು ಲೇವಡಿ ಮಾತಲ್ಲ, ಒಂದು ವಾಸ್ತವ.

ನನಗಾದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವವೆಂದರೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಟ ನನಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಧ್ಯೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಒಂದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಪರಿಹಾರ ಅಥವಾ ಪ್ರಮೇಯ ಹೊಳೆದದ್ದು, ಅ ಪ್ರಮೇಯವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಮತ್ತು ಬಹುಮುಖ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾದ ರೀತಿ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ.

೧೮೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ವೀರಶೈವರು ಎಲ್ಲೂ ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಅಥವಾ ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉಳಿದವರನ್ನು ಕಡೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆರು ಏಳು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಘರ್ಷಣೆಗಳಾದುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ವೀರಶೈವರು ವೇದಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು, ಕೆಳವರ್ಗದ ವೀರಶೈವರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ಸ್ವತಃ ವೇದ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಪುಲ್ಕಸನಿಗೂ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜಾತಿಯಿಂದ ಬಂದ ವೀರಶೈವನಿಗೂ) ವೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ. ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿಧಿಸಿದ್ಧ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಆ ಸಮಾಜ ತೋರಿದ್ದ ವಿರೋಧದ ಸಂಕೇತ. ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೂ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ವೀರಶೈವರು ವೇದಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ವೇದಗಳಿಗೆ ಅವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ಶಿವಾಗಮಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ

ಮಾಡಿದರು. ಇಂತಹ ವೀರಶೈವರು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎಂದಿನಿಂದ ಏಕೆ ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೊದಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ರೋಗ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಮುನ್ನ ರೋಗನಿದಾನವನ್ನು (diagnosis) ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದೇ ಮುಖ್ಯ. (ನಿದಾನ= ಕಾಯಿಲೆ ಗುರುತಿಸುವುದು).

ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದಿರುವ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಹುತೇಕ ಜನ, ತಿಳಿದವರೂ ಕೂಡ, ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದವರೆಂದರೆ ತಾವು ತಿಳಿದವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವರೂ ಕೂಡ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಥೂಲ ಅರಿವಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಇಲ್ಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದರೆ ಕಡಮೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ಅಥವಾ ನಾನು ಆಗಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿತು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂಬುದಿರುವುದು ಒಂದು ವಾಸ್ತವ. ರಾಜ್ಯಾಂಗವು ಒಪ್ಪಿದೆ, ಕಾನೂನು ಒಪ್ಪಿದೆ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವೆಂದೇ ಗ್ರಹಿಸಿ ಹಲವು ದಾಖಲೆಗಳು ಹೊರಟಿರುವುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. (ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೇ ಮಿಥಿಲೆ, ನೇಪಾಳದ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು 'ಹಿಂದೂ'ಗಳೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು) ಕಾಣೆ, ತಿಲಕ್, ಎಸ್. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್, ಜಿ.ಎಂ. ರಾಮ್, ಹರಬಂಶಸಿಂಗ್, ದಾಮೋದರ ಶರ್ಮ, ಗಾಂಧೀಜಿ, ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಂಸ್, ಸಾವರ್ಕರ್ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದವರ ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಕಲ್ಕತ್ತೆಯ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾಶ್ರಮ ಮಠದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಸರ್ವೋನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸುದೀರ್ಘ ಹಾಗೆಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದೆ. Hindu Marriage Act, Hindu Succession Act ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದೆ. ಆ ಅಧ್ಯಯನವು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಚರ್ಚೆಗಳು, ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವು. ಅದರಲ್ಲೂ ಬಹುತೇಕರು, ಸರ್ವೋನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಒಪ್ಪಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ತಿಲಕರ ಸೂತ್ರವು ಎಲ್ಲರಿಂದ ಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ದ್ವಿತೀಯ ಮೂಲಗಳಿಂದ (Secondary sources) ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೆನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ನಾನು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ (ಹಿಂದೂ, ವೀರಶೈವ) ಯಾವ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದೊರಕೀತು? ಅಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿದವನು ನಾನೇ. ನಾನೇ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸರಿ, ಅಧ್ಯಯನ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಹದಿನೆಂಟನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಿಕೆಗಳು (ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಿಗಿಂತ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರರಿಂದ ದೊರೆತುವೇ ಹೆಚ್ಚು,) ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳು ಆ ಕಾಲದ (1850 - 1920) ವೀರಶೈವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುವು (ಅವು ಮೂಲ ಆಕರಗಳು, Primary sources). ಎಂದರೆ ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ವೀರಶೈವ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಘರ್ಷಣದ ಚರಿತ್ರೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲೂ ೧೯೦೦ಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚೆ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ವೀರಶೈವ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ನಡೆದ "ಧರ್ಮಯುದ್ಧ"ವನ್ನು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ರಂಜನೀಯವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದು ವಿನೋದಾತ್ಮಕವಾಗಿತ್ತು, ಅಂತೆಯೇ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಕೌರವರು, ವೀರಶೈವರೇ ಪಾಂಡವರು, ಕರಿಬಸವ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಕೃಷ್ಣ, ಯಜಮಾನ್ ವೀರಸಂಗಪ್ಪನವರೇ ಗಾಂಡೀವಿ ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಹೊಳೆದದ್ದು : ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲರಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ವೀರಶೈವರೇ. ಹಾಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಪಾಂಡಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೇದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದುದು ವೀರಶೈವರಿಗೆ, ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟ, ಅವರಿಗಿದ್ದ ಶರಣ ಚಳವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಉಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ವೀರಸಂಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ ಕರಪತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು (ಸು. ೧೮೮೫-೯೦) ನನಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ದಿನ ಸಂಭ್ರಮವೋ ಸಂಭ್ರಮ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾಚೀನ ವೀರಶೈವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಹಾಯ ಧನ ನೀಡಲು ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮಗೂ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಪರಂಪರೆಯಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿ ತೋರುವುದು ಅಂದಿನ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಯ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕಾದ್ಯಂತ ನಡೆದಿದ್ದುವಾದರೂ ಒಂದು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ದೊರೆತದ್ದು ಅದೇ ವೀರಸಂಗಪ್ಪನವರು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ "ಮೈಸೂರು ಸ್ಟಾರ್" ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೀರಶೈವರನ್ನು ಶೂದ್ರರೆಂದು ಕರೆದು ಅವರಿಗೆ ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚನೆ, ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ-ವಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾದಿಸಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ವೀರಶೈವರು ತಾವು ಶೂದ್ರರಲ್ಲ, ತಾವೇ

ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ; ತಾವು ಲಿಂಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಲಿಂಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸಿದ್ದರು. ತಮಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿದೆಯೆಂದು ವಾದಿಸಿ ಗೆದ್ದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳು "ವೇದಾಧಿಕಾರ ವಿಜಯಂ" ಎಂಬ ಕಿರುಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಸ್ತೃತ ಚಿತ್ರ ದೊರಕಿದ್ದು ೧೯೦೦ - ೧೯೩೦ರ "ಮೈಸೂರು ಸ್ಟಾರ್" ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ. ವೀರಶೈವರ ಸ್ವಸಮರ್ಥನೆಗೆ (self - assertion) ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಜಯದೇವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾನಗಲ್ ಶ್ರೀ ಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಂಕೇತವಾಗಿ, ಅದರ ನಾಯಕರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಮಕ್ಕಳ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟವರು, ಸುಸಂಘಟಿತರಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಳಿಕ ವೀರಶೈವರೆಂದರೆ ಅದು ಸ್ವಯಂವೇದ್ಯ. ೧೯೦೧ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ವರ್ಣಾತೀತ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದವರೆಂದು ದಾಖಲಿಸಲು ಕಿತ್ತೂರು (ಮುಂಬೈ) ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಿಂಗಾಯತ ನಾಯಕರು ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಎಂಥೋವೆನ್ ಎಂಬಾತ ವೀರಶೈವರು ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ತನ್ನ ವರದಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ. ಆ ವರದಿಯನ್ನು ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ವೀರಶೈವರು ತಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಲಿ ಮಾಡಲು ಆ ವರದಿಯನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದ. ಅವರು ಹಿಂದೂಗಳೇ ಅಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೀರಶೈವರನ್ನು ಶೂದ್ರರೆಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ವೀರಶೈವರು ತಮ್ಮ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸನ ತೋಳನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರು. ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಸಾರಿದ ವ್ಯಾಸನ ತೋಳನ್ನು ವೀರಭದ್ರನು ಸ್ತಂಭನಗೊಳಿಸಿದುದರ ಸಂಕೇತ ಆ ತೋಳು. ಒಂದು ಮರದ ತೋಳನ್ನು ವ್ಯಾಸನ ತೋಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿ ನಂದಿ ಧ್ವಜಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಮೆರೆಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವಿರೋಧಿಸಿ ಮುಂಬೈ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ತಂದರು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಹೊಡೆದಾಟಗಳೂ ಆದದ್ದುಂಟು. ಆ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದುವು. ವ್ಯಾಸನ ತೋಳು ವೀರಶೈವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಅಸಮಾಧಾನದ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ವೀರಶೈವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಖಿಲ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆಯ ೧೯೦೪ರ ಮೊದಲ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಮುಂದೆ ೧೯೦೮ರ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು ತಾವು ಶೂದ್ರರಲ್ಲವೆಂದು, ಆದರೆ ಹಿಂದೂಗಳೆಂದು, ವರ್ಣಾತೀತ ಹಿಂದೂಗಳೆಂದೇ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಪಾಸ್ ಮಾಡಿದರು. ಅನೇಕ ವೀರಶೈವರು ಕಲ್ಯಾಣ (ಹೈದರಾಬಾದ್) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು ಇಸ್ಲಾಂಗೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ, ಹೀಗೆ ನಡೆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಹೋಗುವರೆಂದು ವಿಷಾದಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ಆಗಮಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಕ್ಕರಿ ಕರಡೆಪ್ಪನವರು, ವಾರದ ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು ಬಳ್ಳಾರಿ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆದರು. ಸಿದ್ಧಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ವೇದ ಆಗಮ ಪಾಠಶಾಲೆ"ಯನ್ನು ತೆರೆದು, ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವೇತರರಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡಲಾಯ್ತು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲೂ ವೀರಶೈವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಅಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಸಮಾಧಾನವಿದ್ದುದು ಹಿಂದೂಗಳ ಒಂದು ವರ್ಗವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮುದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ. ಬರೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಹಿಂದುಗಳು ಅಲ್ಲ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಹಿಂದುಗಳೇ ವೀರಶೈವರಂತೆ, ಉಳಿದ ಜನಾಂಗಗಳಂತೆ ಎಂಬ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆ ೧೯೦೦-೨೦ರ ವೀರಶೈವರಿಗಿತ್ತು. ಹರ್ಡೇಕರ್ ಮಂಜಪ್ಪನವರಂತಹ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಕ್ಷವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ ಅನೇಕ ವೀರಶೈವ ಮುಖಂಡರು ಮೊದಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಳಿಕೆಯ ಪರವಾಗಿದ್ದುದೂ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ. ವೀರಶೈವರಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿವೆಯೆಂಬ ಮಾತುಗಳೂ ಆಗ ಕೇಳಿ ಬಂದಿದ್ದುವು. ವೀರಶೈವರಿಗೆ ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳು ಹೌದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸಂದೇಹ ಎಂದೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಂಥೊವೆನ್ನನಂತಹ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂತಹ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ, ವೀರಶೈವರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಧ್ಯದ ವಿರಸ ಹೆಚ್ಚಾದಷ್ಟು ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲ, ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲ. ಎಂಥೊವೆನ್ ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರ, ಕೆಥೊಲಿಕರ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶೈಕ್ಷಣಿಕಾಸಕ್ತಿಯೊಂದೇ ಇತ್ತೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಧಿಡೀರನೆ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟ. "ದೀನ್‌ದಾರ್ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರ ಸಿದ್ಧಿಕಿ" ತಾನು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ

ಇಸ್ಲಾಮಿಗೂ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದುದು ಏಕೆ ಎಂಬುದು ಈಗ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ. ಕೆ.ಎಂ. ಮುನ್ಷಿಯವರು ೧೯೪೭ - ೪೮ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಹೈದರಬಾದ್ ನಿಜಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವ The End of an Era ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ದೀನ್‌ದಾರ್ ಚನ್ನಬಸವೇಶ್ವರನ ಉದ್ದೇಶ ಲಿಂಗಾಯತರನ್ನು ಇಸ್ಲಾಮಿಗೆ ಮತಾಂತರಗೊಳಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ೧೮೩೪-೩೫ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಫ್ರೇಸರ್ ಎಂಬ ಸೇನಾನಾಯಕನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ, ಕೊಡವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದುತ್ವ ಭಾವನೆ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಗು ಪ್ರಶಸ್ತ ನಾಡು ಎಂಬ ವರದಿ ನೀಡಿದ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತನಾದ ಮೋಗ್ಲಿಂಗ್ ಕೊಡವ ಜನರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಲು ಮಾಡಬೇಕಾದುದನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದುದನ್ನು ಚರಿತ್ರೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಎಂಥೊವೆನ್ನನ ಉದ್ದೇಶವೂ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅಂತಹುದೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ! ಹಿಂದೂಗಳೇ ಆಗಿದ್ದ ಸಿಖ್ಖರಿಗೂ ಇತರ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೂ ಭೇದ ಭಾವ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಸಿಖ್ಖರನ್ನು ಹಿಂದೂಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಇದ್ದಿತು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಹೋರಾಟ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹುಮ್ಮಸ್ಸನ್ನೂ ತಂದಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಯೇ. ನನ್ನ ಮಾಹಿತಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು, ಬರೀ ಪ್ರಮಾಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯಲ್ಲ, ಗುಣಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ. ಒಂದೊಂದು ಮಾಹಿತಿಯೂ ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು, ಉತ್ಸಾಹದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ನನ್ನ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಯಿಸಿತ್ತಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೩೦-೫೦ರವರೆಗೆ ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ಒಡಕಿನ ಧ್ವನಿಯೇ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ - ಆ ಒಡಕಿನ ಧ್ವನಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾರಿಂದ ಯಾವಾಗ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಬೆಳೆಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗದೆ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ.

೧೯೩೫-೬ರ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಬಸವಲಿಂಗಯ್ಯ ಎಂಬುವರೊಬ್ಬರು ವೀರಶೈವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ತಡಕಾಡುತ್ತಿದ್ದವನಿಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬೆಳಕು ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಅನೇಕರು ಮಾತನಾಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಎಂದ ಕ್ಷಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ

ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ (ಎಂಥೋವೆನ್ ಕೂಡ ಮಾಡಿರುವುದು ಅದೇ ಕೆಲಸವನ್ನೇ.) ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂದರೆ ಹಿಂದೂ, ಹಿಂದೂ ಎಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂದು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೊಳೆಯುವುದಾದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸುವುದೇ ಸರ್ವೇಸಾಮಾನ್ಯ. ಇಂತಹುದೊಂದು ೧೯೩೫ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಪೂರ್ತಿ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದಾರಂಭವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಬಿತ್ತಿದ ಭೇದ ಬೀಜ ಮೊಳೆತುದರ ಫಲವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮೇಲಿನ ಕೋಪವು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿತು. ವೀರಶೈವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ವಾದ ತಲೆಯೆತ್ತಲು ಕಾರಣ ಅದೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕೋಣಂನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವೀರಶೈವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರ್ ಸರ್ದಾರ ಸಂಗಮೇಶ ಅವರು ಅಧಿಕೃತ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಅದೇ ಮಹಾಸಭೆಯ ನಿಲವಿಗೆ ಅದು ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಸೂಕ್ತ ಉತ್ತರ ದೊರಕಿತ್ತು. ೧೯೦೪ರ ವೀರಶೈವಕ್ಕೂ ೧೯೪೦ರ ವೀರಶೈವಕ್ಕೂ ಏನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ೧೯೪೦ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಗಲೇ ಪದವೀಧರರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು, ಹಲವರು ವಿದೇಶಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ವೀರಶೈವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ವೀರಶೈವ ಮುಖಂಡರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು "ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಕ್ಷ"ವೆಂದು ಅದರಿಂದ ದೂರವಿದ್ದುದು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಂತೂ ವಿದೇಶದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ; ಅವನ ವೇಷಭೂಷಣ, ಧೋರಣೆ, ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಇವುಗಳ ಮಾರ್ಪಾಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಿನ ಭಾರತೀಯತ್ವಕ್ಕೆ ಕುಂದುಂಟಾಗುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದುವು. ವಿದೇಶದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದ ಸಂಗಮೇಶ ಸರ್ದಾರ್ ಅವರಿಗೆ ವೀರಶೈವದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯ. ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ೧೯೩೫-೪೦ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ವೀರಶೈವರಿಗೆ ತಾವು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಅನ್ನಿಸಲಾರಂಭವಾಗಿ ಅದು ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಸಂಗಮೇಶ ಸರ್ದಾರರ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತೆಂದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಭಾವನೆ ಬರಲು ಕಾರಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಹಿಂದೂ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೆಂಬ ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆ. ಆ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಮೂಲ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಆಗಲೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಬಿತ್ತಿದ್ದ ಬೀಜ. ಆಮೇಲಿನ ನನ್ನ ಅಧ್ಯಯನವು ನಾನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಹಲವು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ವೀರಶೈವರು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ

ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹರ್ಡೇಕರ್ ಮಂಜಪ್ಪ, ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಬಿ. ಶಿವಮೂರ್ತಿಶಾಸ್ತ್ರೀ, ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದಿಮಠ, ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು, ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ ಇವರೆಲ್ಲ ಆಳವಾಗಿ ವೀರಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರಶೀಲರು. ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮಾತುಗಳಿಗಿಂತ ರಾಜಕೀಯ ಧುರೀಣರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಿರುವ, ಧರ್ಮದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮೌಲಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಲೌಕಿಕ ಪ್ರಯೋಜನಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೯೪೦ರಿಂದ ಆರಂಭವಾದ ಆ ಒಡಕಿನ ಧ್ವನಿ ಕ್ರಮೇಣ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೦೦೦ದಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಅದರ ವಿಸ್ತೃತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಬರಲಿರುವ ಪುಸ್ತಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆ. (ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ) ಸಮಸ್ಯೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಸಿಗದೆ ಬರೀ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲೇ ಅದರಲ್ಲೂ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಆ ಸಂತೋಷದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಜಡಪಡಿಕೆ ಮಿಶ್ರಿತ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಕಿನ ಸೂಚನೆಯ ಬಳಿಕ ಕಿರಣ ಕಾಣಿಸಿ, ಎಂದೋ ಒಮ್ಮೆ ಉತ್ತರವು ಪ್ರಮೇಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು ಪ್ರಮೇಯವು ದೃಢಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅದು ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ಅತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡುದರ ಕತೆಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ದೈಹಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಎಂದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದು - ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧ ಧ್ಯೇಯ, ಶುದ್ಧ ಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳ ಮುಂದೆ ಎಂತಹುದೇ ಶ್ರಮವು ತೀರ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ.

ಹುಡುಕಾಟ ವಜ್ರಕ್ಕೆ, ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ವೈಡೂರ್ಯ - ಸೊಲಗಿ

ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ಬೆಲ್ದಾಳ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶರಣರು "ಕನ್ನಡಪ್ರಭ" ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಒಂದು ಸುದ್ದಿ ರೋಚಕವಾಗಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಈಗಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸೊಲ್ಲಾಪುರ (ಸೊನ್ನಲಾಪುರ, ಸೊನ್ನಲಿಗೆ) ಅಲ್ಲ, ಸಾಂಗ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಜತ್ ತಾಲೂಕಿನ ಸೊಲಗಿ (ಸೊನ್ನಗಿ, ಸೊನ್ನಲಿಗಿ) ; ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಕುಡುವೊಕ್ಕಲಿಗರು ಈಗಲೂ ಮುದ್ದಗೌಡ, ಸುಗ್ಗವ್ವೆ (ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಾಯ್ತಂದೆಯರು) ಹೀಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ; ಮುದ್ದಗೌಡನ ನವಣೆ ಹೊಲ, ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಆ ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮೇನೆಯಿಂದ ಇಳಿದ ಜಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲ ಇವೆ; ಊರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೂ ಇದೆ; ಊರಿನ ಜನರಂತೂ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದದ್ದು ಇಲ್ಲೇ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದವನು; ಈಗಿನ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿ ತನ್ನ ಬಾಳಿನ ಉಳಿದ ಕಾಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಕಳೆದನೆಂದು ಸೊಲಗಿ ಜನ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರವು ಕೇವಲ ಜನ ಪ್ರಚಾರದಿಂದ ಸೊಲಗಿಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದೆ ಎಂಬ ನೋವು ಅವರದು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ

ಸೊಲಗಿ ಅವನ ಹುಟ್ಟೂರು; ಸೊಲ್ಲಾಪುರವು ಅವನ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಊರು ಎಂಬುದು ಖಚಿತ - ಇದು ಆ ಸುದ್ದಿಯ ಸಾರಾಂಶ.

ಸೊಲ್ಲಾಪುರವೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಹುಟ್ಟೂರು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವಾಗ ಮೇಲಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಏಕೋ ನನ್ನಲ್ಲಿನ ಸಂಶೋಧಕ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. "Go to the source" ಗುರುವಾಣಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲಾದೀತೇ! ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಎಲ್ಲರೂ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರೂ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿ ನಂಬಲನರ್ಹವೆಂದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು, ಸೊಲಗಿ ಜನ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಇತಿಹಾಸವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ರಾಘವಾಂಕನ ಸಿದ್ಧರಾಮಚಾರಿತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಓದಿದುಲ್ಲದೆ ಹಿಂದೆ ನಾನು ನೋಡಿದ್ದ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಕೆರೆ, ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಸೊಲಗಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರಿಂದ ಎಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುವ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ನನ್ನನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಿಂದ ಸೊಲಗಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಚಿಂಚಿಣಿಯ (ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠದ ಶ್ರೀ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನೀಡಿದ್ದರು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಜೊತೆ ಸೊಲಗಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆ ಇದ್ದು ಆ ಅಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ಒಂದೂ ನಿಮಿಷವನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಿಂಚಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ ಇದ್ದು ಚಿಂಚಿಣಿಯು ಧಾರ್ಮಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೋಧ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಜಾಗವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿನ 'ಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ' ಹೆಸರನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಮೀಪದ ನಿಡಸೋಸಿಯ ವೀರಶೈವ ಮಠವು ಅದೇ ಹೆಸರಲ್ಲಿರುವುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದ್ದೆ. ಚಿಂಚಿಣಿಯ ಮಠದ ಒಳಗಿನ ಕೆಲವು ಕುರುಹುಗಳು (ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯ ಪೂಜಾಮಂದಿರ, ದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಊರೊಳಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇ.) ಊರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳ, ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಣ್ಣ ಗುಡ್ಡಗಳು (ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಡಿತ್ತು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ) ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದು

ನಾಥ ಸಿದ್ಧ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿಂಚಿಣಿ ಶಾಸನ, ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಊರು ಎಂಬುದಂತೂ ಸ್ಪಷ್ಟ. ಆ ಊರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಹಲವು ಜೈನ ಕೇಂದ್ರಗಳಿದ್ದುವು.

ಚಿಕ್ಕೋಡಿ ಮೂಲಕ ಹೊರಟ ನಾವು ಅಥಣಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿನ ವೀರಶೈವ ಮಠಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆವು. ಹೆಸರಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ : ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದುವೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಹಳ್ಳಿಗಳು. ಎಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ನಾಮಫಲಕಗಳಿಲ್ಲ. ದಾರಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಊರಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೀರಶೈವ ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆದರಿಸಿದರು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿನೋದಪ್ರಿಯರು. ಮುಂದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಗುಡ್ಡಾಪುರ ಊರಿಗೆ (ಅದು ಶಿವಶರಣೆ ವರದಾನಿ ಗುಡ್ಡವ್ವೆಯ ಊರು) ಹೋಗುವ ದಾರಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಒಂದು ಕಂಬಕ್ಕೆ ನೇತುಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾದ ಜತ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮರಾಠಿಯ ಜೊತೆ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ನಾಮಫಲಕಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಾದ ಜತ್ ತಾಲೂಕು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಡೀ ಸಾಂಗ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ನಾನು ತೀವ್ರ ನೋವನ್ನನುಭವಿಸಿದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಡಿಗೆ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕೈದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡದ ಊರು ಸೊಲ(ನ)ಗಿ. ನಾವು ನೇರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಶಾಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರು ಊರ ಜನರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಶ್ರೀಶೈಲ ಶಾಖಾಪೀಠವಿತ್ತು. ಊರ ಜನರ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಶರಣರು ತಮ್ಮ ಸುದ್ದಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿಯೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹಳ್ಳಿಯವರಿಂದಲೇ ಅವರು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ತಂದೆಯ ಮನೆದೈವವಾದ ಧೂಳಿಮಾಕಾಳನ ಗುಡಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನನಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಜನರ ಜೊತೆ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಮಾತನಾಡಿ, ಬಳಿಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹೊರಟೆವು. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುಡಿ ಇತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯ 'ಗೊಪೆ' ಇತ್ತು. 'ನವಣೆ ಹೊಲ'ದ (ಈಗ ಅದು ಬತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ಗದ್ದೆ) ಬಳಿ ಬಾಲಕ ಸಿದ್ಧರಾಮನಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಮರೆವೇಷದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಜಾಗವೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ 'ಕೆರೆ' ಇತ್ತು

- ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದು ಒಂದು ಸಹಜ ಹೊಂದವಾಗಿತ್ತು. "ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಶ್ರೀಶೈಲದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ, ಅದು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಎಂದು ನೀವೇ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ - ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುಸು ಮುರುಸು ಮಾಡಿತಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾನು ತೇಲಿಸಿದೆ. ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಆ ಊರ ಗಡಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕೋತ್ತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜನನ ಅಗಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ವಾಹನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಊರೊಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಬಂದರು. ಅವರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಜಾಗವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಪ್ರದೇಶ "ಗುರು ಭೇಟ್" ಬಳಿ ಪಾದಗಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಪಾದಗಳ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮ ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಾಪಸಾಗಿ ಈಗಿನ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ, "ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸೊಲಗಿಯಲ್ಲೇ" ಎಂದು ಆ ಊರ ಜನರ ಪ್ರಬಲ ವಾದ. ಆ ವಾದದ ಹಿಂದೆ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು; ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಬಗ್ಗೆ ಅಚಲ ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂಬ ನೋವೂ ಇತ್ತು.

ಆ ಊರಿನ ಜನ ಅರವತ್ತು ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜಾತ್ರೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಈಗಲೂ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ 'ಕಂಬಿ ಜೋಡಿ ಹೊರು'ತ್ತಾರೆ. ಕಂಬಿ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ. ಅದರ ಮುಂಭಾಗದ ಗಳುವಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಗರ ಹೆಡೆ, ಹಿಂದೆ ಬಸವ ಮೂರ್ತಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೇಲೆ ಕಮಾನಿಗೆ ನೀಲಿ ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆ ('ಗಲೀಪು') ಹೊದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದಿನ ಗಳುವಿಗೆ ನೀರಿನ ತಂಬಿಗೆ, ಹಿಂದಿನ ಗಳುವಿಗೆ ಬುತ್ತಿ ಚೀಲ ಕಟ್ಟಿ ಇಬ್ಬರು ಹೊರುತ್ತಾರೆ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ತುದಿಗೆ ಕಲಶವಿರುತ್ತದೆ. ಒಳಗೆ ನವಿಲುಗರಿಯ ಗೊಂಚಲು, ಗಂಟೆಗಳು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀಶೈಲ ಶಾಖಾಮಠದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಜನ ನಡೆದೇ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೋಗುವಾಗ "ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಪದ"ಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕೆಳಗಿನ ಘೋಷಣೆಯೊಡನೆ-

"ಶಿವಶಿವಾ ಹಾಲಗಿರಿ ಮೇಲಗಿರಿ ಶ್ರೀಗಿರಿ ಸಿಂಹಾಸನಗಿರಿ
ಮಹಾಂತ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಉಘೇ ಉಘೇ".

ಒಬ್ಬ,

"ಗಂಡ ಹೆಂಡಾರ ಮನ ಒಂದಾದರೆ
ನಂದಾದೀಪವು ಮಲ್ಲಯ್ಯ"

ಎಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ,

"ಗಂಡ ಹೆಂಡಾರ ಮನವೆರಡಾದರೆ
ತಪ್ಪದು ತಲೆದಂಡ ಮಲ್ಲಯ್ಯ"

ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾನೆ. ಒಂದೊಂದು ಊರಲ್ಲೂ ಪರಿಷೆಗೆ ಹೊರಟ ಜನಕ್ಕೆ ರಾತ್ರಿ ತಂಗಲು ಜಾಗ ಒದಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲ್ಲ ಹಂಚಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಹೋಗುವ ಜನರ ಒಂದೊಂದು ತಂಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಐನೂರು ಜನ ಇರುವುದುಂಟು. ಮೊದಲು 'ಧೂಳ ದರ್ಶನ', ಎಂದರೆ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ದರ್ಶನ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮಾಡಿ (ಪ್ರಯಾಣದ ಧೂಳು ತುಂಬಿದ ದೇಹ ಸಮೇತ ದರ್ಶನ), ಬಳಿಕ ಪಾತಾಳ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶುಭ್ರರಾಗಿ ನಂತರ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಒಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬಳಿಕ "ಬ್ಯಾಳೀ ಬಸವಣ್ಣ"ನ, ಭ್ರಮರಾಂಬೆಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀಶೈಲ ಜಗದ್ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತ 'ಪರಿಷೆ' ಮುಗಿದಂತೆ. ಬಿಡುವು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದವರು ಇತರ ಜಾಗಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಹೊಸದಾಗಿ ಹೋದವರು ಪಾತಾಳ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೊರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ತೇಲಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಷೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಜನರನ್ನು ಅದೇ ದಾರಿಯ ಊರುಗಳ ಜನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೋಗುವಾಗ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಹಣವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶೈಲ ದೇವಾಲಯದ ಕಚೇರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿ 'ಪಾವತಿ' ರಸೀತಿ ತರುತ್ತಾರೆ, ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಲು.

ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನೀಡಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪರಿಷೆ ಕಂಬಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಪರಿಷೆಗೆ ಹೋಗುವುದರ ವಿವರ ನನಗೆ ದೊರಕಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೊಂದಿತ್ತು. ಆ ಊರಲ್ಲಿ (ಸೊಲಗಿಯಲ್ಲಿ) ಜನ ಹೇಳುವಂತೆ ಎಲ್ಲಿ ಅಗೆದರೂ, ಎಂದರೆ ಅನೇಕ ಕಡೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಎಲುಬು ತುಂಡುಗಳು, 'ಚಿಲಿಮೆ'ಗಳು (ಗುಡುಗುಡಿ ಸೇದುವ ಮಣ್ಣ ಕೊಳವೆ), ಪುಟ್ಟ ಲಿಂಗಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಲಿಂಗವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಊರು ಒಂದು ನಾಥಪಂಥದ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಒಂದು ಹಿಡಿಯಷ್ಟು ಪುಟ್ಟ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಸೊಲಿಗೆ ಪುರಾತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಸ್ಥಳ. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳೂ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ನನಗೆ ನಿರಾಸೆ ಆಗಬೇಕು. ಅದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರು ಖಂಡಿತ ಅಲ್ಲ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲೂ ನವಣೆ ಹೊಲದ ಜಾಗ, 'ಗುರುಭೇಟ್' ಜಾಗ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯ, ಅವನ 'ಗೂಪೆ'ಯ ಸಮಾಧಿ, ರೇವಣಸಿದ್ಧರ ಗುಡಿ, ಧೂಳಿ ಮಾಕಾಳನ ಗುಡಿ (ಇದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಇಂತಹುದು ಸೊಲಗಿಯಲಿಲ್ಲ) ಎಲ್ಲ ಇವೆ. ಅಲ್ಲೂ ಕುಡುವೊಕ್ಕಲಿಗರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸೊಲಿಗೆ ಊರಿನ ಜನ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕೆ ತಪ್ಪು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಜನಕ್ಕೆ ಅರಿಯದೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ? ಏನೋ ಫಳಕ್ಕನೆ ಮಿಂಚಿದಂತಾಗಿ ವಾಪಸ್ ಬರುವಾಗ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾರಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಆ ಕಡೆ ಈ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಒದ್ದಾಡಿದೆ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯ (ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ) ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಭಕ್ತರಾದ ಸೊಲಿಗೆ ಊರ ಜನ ಹಿಂದೆ ವಾಹನ ಸೌಕರ್ಯ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮೆ ಸೊಲ್ಲಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ದಿನವೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ತಾನೇ ! ಆ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆ ಕೊರತೆ ನೀಗಿಸಿದರು. ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಊರನ್ನೂ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯೆಂದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡರೋ ಮೊದಲು ಅದೇ ಹೆಸರ ಊರಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಗುಡಿ ಆಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದರೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ಒಂದು ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ನೆನಪು ತರುವ ಏನೇನು ಜಾಗಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆಯೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಸೊನ್ನಲಿಗೆ (ಸೊಲ್ಲಾಪುರ) ಯಂತೆಯೇ ತಮ್ಮದನ್ನೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬಂತೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಅವರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮೊದಲು ಇದು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಹುಟ್ಟಿದ ಜಾಗವೇ ಸರಿ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರಿ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಮುದ್ದುಗೌಡನ ನವಣೆ ಹೊಲ ಎಂದು ಕರೆದರು, ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಇಳಿದ ಜಾಗವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರು, ಸಿದ್ಧರಾಮನ "ಗೂಪೆ" ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಹೊಂಡವನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಕೆರೆ ಎಂದರು. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧರಾಮ ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸೊಲಿಗೆ ಜನ ತಮ್ಮ ಊರನ್ನು ಅಭಿನವ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧರಾಮ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಅಭಿನವ ಶ್ರೀಶೈಲ. ಆದರೆ ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಜಾಗಗಳಂತೆ ತಮ್ಮಲ್ಲೂ ಆ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೊಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿದರು, ಕಟ್ಟಿದರು ; ತಮ್ಮದು ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಊರಿನಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು ಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮದೇ ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಊರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಜಾಣತನವಿರಲಿಲ್ಲ; ಮುಗ್ಧತೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಭರ

ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ವಯಂವೇದ್ಯ. ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜಾಗಗಳು - ಊರ ಹೆಸರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅಲ್ಲಿರುವ ಕೆರೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ಸರಿಯೇ. ಆದರೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಇಲ್ಲಿಯ ಕೆರೆಯನ್ನು ಅವನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಔಚಿತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ್ದು ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅವರ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕುರುಹು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ವಾರಣಾಸಿ, ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಉಂಟು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯು, ಅಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತರು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜೈನ್ (ಉಜ್ಜಯಿನಿ) ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿನಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದೇ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೂ ಇಟ್ಟ ಫಲ. ಮಂತ್ರಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೃತ್ತಿಕೆ ತಂದು ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಗುಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ದಿನವೂ ಆ ಪೂಜ್ಯರ ದರ್ಶನ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ತರೀಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಸೊಲ್ಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ಗದ್ದುಗೆ ಗುಡಿ ಕೆರೆ ಇವೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಮರಣಾರ್ಹ.

ಭಕ್ತನೊಬ್ಬ ದೂರದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೊಂದರ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯದೈವದ ಪ್ರತಿರೂಪದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ಊರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತ ಸಂಗತಿ. (ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲೇ ಕಾಶಿವಿಶ್ವೇಶ್ವರನ ಗುಡಿ ಇದೆ.) ಆದರೆ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಸೊಲಗಿ ಊರು ಆ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ಪರಿಪೂರ್ಣರೂಪದ ಮಾದರಿ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಾನಪದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತೀರ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾದರಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕೊಲಂಬಸ್ ಭಾರತವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟು ಅಮೆರಿಕವನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದನಂತೆ. ನಾನು ಹೊರಟಿದ್ದು ವಜ್ರ ಹುಡುಕಲು, ದೊರಕಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಅಮೂಲ್ಯದ ವೈಡೂರ್ಯ. ಎಪ್ಪತ್ತರ ದೇಹಕ್ಕೆ ದಣಿವಾಯಿತು. ದಣಿವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ 'ಪಾಂಡಿತ್ಯ (ಸೋಮ) ರಸ'ವನ್ನು ತಣಿಯುವ ಅವಕಾಶವೆಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ? ಹಕ್ಕು ಎಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ? ದಣಿದವರಿಗೆ ತಾನೇ ರಸ!.

"ನೆಯ್ಯೇರಿಸು" ಎಂದರೇನು?

ಈ ಅನುಭವ ಕಥನ ಒಂದು ಉಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಮಾತಿನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಹೊರಟುದನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಆರೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಬೆಂಗಳೂರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಸಮಿತಿಯ

ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. "ನೆಯ್ಯೇರಿಸು" (ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ರ್ ಬದಲು ಶಕಟರೇಫವಿರಬೇಕು) ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಘಂಟು ಕಚೇರಿಯವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು "ಮದುವೆ ಮುಂತಾದ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚು, ತೈಲವನ್ನು ಲೇಪಿಸು" ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. "ನೆಯ್" ಎಂದರೆ ಜಿಡ್ಡು, ಎಣ್ಣೆ ('ತುಪ್ಪ' ಎಂದೂ ಆಗಬಹುದು); "ಏರಿಸು" ಎಂದರೆ ಮುಡಿಸು, ಲೇಪಿಸು ಎಂದಾಗಬಹುದು. "ನೆಯ್ಯೇರಿಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪದಶಃ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ "ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚು" ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ತುಪ್ಪವನ್ನು ಯಾರೂ ಲೇಪಿಸಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ತಾನೇ? ಈಗಲೂ ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮದು-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೆರವೇರಿಸುವ "ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ"ದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವ ಮೊದಲು ಹೂವಿನಿಂದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣ, "ನೆಯ್ಯೇರಿಸು" ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಘಂಟು ಕಚೇರಿಯವರು ಕೊಟ್ಟ ಅರ್ಥ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಾಧುವೂ ತರ್ಕಬದ್ಧವೂ ವಿವಾದಾತೀತವೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇರುವ ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪದ್ಧತಿಯಂತೂ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ಅರ್ಥವಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಡಲು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕನಾದವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದರೆ ಏನು ಅನಾಹುತವಾಗಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಿದೆ. ನೆಯ್ಯೇರಿಸು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೇಲಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಪದದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಅಡ್ಡಿ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಲೀಲಾವತಿ ಎನ್ನುವ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ "ಅಲರಂಬಿಂದ ಅಬ್ಜಮುಖಿಗೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಿದರ್" ಎಂದೂ, ವರ್ಧಮಾನ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಕುಮಾರಿಗೆ ಅರ್ಚಿಸಿದ ಶರದೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಿದರ್" ಎಂದೂ, ನಂಬಿಯಣ್ಣನ ರಗಳೆ ಎಂಬ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ "ನನೆಯಂಬಿಂ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ರತಿಗೆ" ಎಂದೂ ಇದೆ. ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹುದೇ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಈಗಿನ ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಣವನ್ನು ಬಳಸುವ ರೂಢಿ ಇಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಾಣದಿಂದಲೋ ಅಥವಾ ಹೂವನ್ನು ತುದಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ ಬಾಣದಿಂದಲೋ 'ನೆಯ್ಯ'ನ್ನು ಲೇಪಿಸುವುದು ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯ ಭಾಗವಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಸಾಂಗತ್ಯದಂತಹ ಕೆಲವು ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ "ನೆಯ್ಯೇರಿಸು" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವುದಾಗಲಿ, ಅದು ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರಿಚುಯಲ್ಲೇ ಸರಿ ಎಂದು ವಾದಿಸುವುದಾಗಲಿ

ಸರಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ರಿಚುಯಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಹ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣ

ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ರಿಚುಯಲ್ಲು ಯಾವುದು? ಎಷ್ಟೋ ರಿಚುಯಲ್ಲುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವಶೇಷ ರೂಪವಾಗಿ ಉಳಿದುಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ನೆಯ್ಯೇರಿಸು ಅಂತಹ ರಿಚುಯಲ್ಲಿರಬಹುದೆಂಬ ಭೂತ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು. ಆ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಅಥವಾ ಅದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಯಾವ ರಿಚುಯಲ್ಲನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಇರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹಲವರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು, ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾ ಇರುವುದು. ಇಂತಹ ಕಡೆ, ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರವಾದರೆ ಅದೊಂದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅದೃಷ್ಟ! ಬಾಣದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದು ಇರಬಹುದೇ, ಹಾಗೆಂದರೇನು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣನವರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು "ಸಾರ್, ನನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಣದಿಂದ ಏನೋ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ಜ್ಞಾಪಕವಿದೆ. ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಳೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿದ್ದವನಿಗೆ ಬೆಳಕಾಗುವ ಮೊದಲ ಸೂಚನೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವರು ಬಂದವರೇ, "ಹೌದು, ಬಾಣದಿಂದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ವಧುವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಾಣ ನನ್ನ ಬಂಧುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿದೆ" ಎಂದರು. ನನ್ನ ಆಸೆಗೆ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕ ಬಲಿತುವು.

ಬಾಣದ ದರ್ಶನ

ಅವರ ಬಂಧು ಪ್ರೊ. ಸಿ. ಮಹಾದೇವ ಶಂಕರಪ್ಪ ನನಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಅವರ ತಾಯಿಗೆ ಬಾಣದ ವಿಷಯ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳು ಗೊತ್ತಿವೆಯೆಂಬ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನದಲ್ಲೇ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಹೋದೆವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಜನನಿಬಿಡ ರಸ್ತೆಯಾದ ಅರಳೇ ಪೇಟೆಯ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ವೀರಶೈವರ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಹಳೆಯ ಮನೆ. ಆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದೊಂದು ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಆಚಾರ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ ಸಂಸಾರ. ಒಂದು ವಿಶಾಲ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಬಂಧು-ವರ್ಗದವರೆಲ್ಲ ವಾಸವಾಗಿರುವುದು ಪಾರಂಪರಿಕ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು

ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಅಜ್ಜಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದರು. ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ದಾಟಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಬುದ್ಧಿ ಎಲ್ಲ ಚುರುಕಾಗಿರುವ ಆ ಚೂಟಿ ಅಜ್ಜಿಗೆ ನಾವು ಹೋದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಗು ಬಂದಿತು ಹಾಗೂ ಸಂತೋಷವೂ ಆಯಿತು. ಧಾರಾಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಸರಿಯೇ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಧುವನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮುತ್ತೈದೆಯರು 'ಅಂಬಿನ ಕೋಲ'ನ್ನು ಹಾಲು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ದೇಹದ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಿಗೆ (ಮೊಳಕಾಲು, ಭುಜ, ತಲೆ) ಮುಟ್ಟಿಸುವುದೇ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವುದು. ಅಜ್ಜಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಅಂಬಿನ ಕೋಲು' 'ನೆಯ್ಯೇರಿಸು' ಎಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ರೋಮಾಂಚನವಾಯ್ತು ಎಂದರೆ ಓದುಗರು ನಗಬಹುದು (ಅವರು ನಗಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಆಗ ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರೋಮಾಂಚನಗೊಂಡೆ.) ಒಂದು ಬಿದರಿನ ಕೋಲು, ಅದರ ತುದಿಗೆ ಬಾಣದ ತಲೆಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಬಾಣದ ತಲೆಗೆ ಹೂವನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಅದರ ಬುಡಕ್ಕೆ ಪಂಚಧಾನ್ಯವನ್ನು ಹಾಕಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಚೀಲವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಈಗಿನ 'ಅಂಬಿನ ಕೋಲು' ; ಇದೇ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಮದುವೆಗಳ 'ಅಲರಂಬು' ಅಥವಾ 'ನನೆಯಂಬು' ಅಥವಾ ಬರಿಯ 'ಶರ'. ಅಂಬಿನ ಕೋಲು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಬಿದ್ದಿದೆ ಹುಡುಕಬೇಕು, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದ ಅಜ್ಜಿ ಏನು ಉತ್ಸಾಹ ಬಂತೋ ದಡ ದಡನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲನ್ನೂ ಬಾಣದ ತಲೆಯನ್ನೂ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು "ಈಗ ಯಾರೂ ಇದನ್ನು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಬೇಕು? ನಾನಿರುವವರೆಗೆ ನಯ್ಯೇರಿಸುವುದು, ನಯ್ಯಿಳಿಸುವುದು ನಡೆಯುತ್ತದೆ, ಆಮೇಲೆ ಏನೋ ತಿಳಿಯದು" ಎಂದರು, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ. (ಈಗ ಈ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ 'ಶಿವಾಚಾರ'ದ ಅಜ್ಜಿ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.)

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಅವಾಕ್ಕಾದೆ. ನೆಯ್ಯೇರಿಸು ಪದ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಜ್ಜಿಯಿಂದ ಇದೇ ತಾನೇ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನೆಯ್ಯಿಳುಹು ಪದವನ್ನೇ ನಾನು ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಆದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅದೇ ಅಂಬಿನ ಕೋಲಿನಿಂದ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಲೆ ಭುಜ ಮೊಳಕಾಲಿಗೆ ಹಾಲು ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚುವುದೇ 'ನಯ್ಯಳಿಸುವುದು'. "ಈ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಿಂತ ತಿಳಿದವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಇದ್ದಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದು ಈಗ ಅಳಿಯನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಹೋಗಿ ನೋಡಿ" ಎಂದು ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಹೇಳಿ ಕುಡಿಯಲು ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟು ಅಜ್ಜಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ನಮಗೇ ಏನೋ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಉಪಕಾರ

ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಿಂತ ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಉಪಕಾರವಾಯ್ತು ಎಂಬಂತೆ ಅಜ್ಜಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. ಆ ಸಂಜೆ ನಾವು ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದೆವು.

ಹೊಸ ಶಬ್ದ, ಹೊಸ ಅರ್ಥ

'ನೆಯ್ಯಿಳುಹು' : ನಾನು ಆ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೇ ನಿಘಂಟು ಕಚೇರಿಯವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯ ಕರಡನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಗೋ, ಅಲ್ಲೇ ಕೂತಿದೆ ಆ ಶಬ್ದ. ದೊಡ್ಡಯ್ಯ ಎಂಬ ಕವಿಯ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಸಾಂಗತ್ಯದ ವಾಕ್ಯಭಾಗ ಹೀಗಿದೆ : "ಮಂಗಲವಾಗು ನೀನು ಅಜಿತಸೇನಂಗೆ ಎನುತ ಅಂಗನೆಯರು ನೈಯನಿಳುಹಿ" - ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ನೈಯನೆ' ಎಂಬುದು ಶಬ್ದರೂಪವೆಂದೂ ಒಯ್ಯನೆ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಎಂಬಂತಹ ಕ್ರಿಯಾ ವಿಶೇಷಣವಿರಬೇಕೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ಅದರ ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆ ಹಾಕಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ತೋರಿಸಿದ್ದರು. ಪದದ ರೂಪ, ಅರ್ಥಗಳೆರಡೂ ಸಂದಿಗ್ಧವೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ನೆಯ್ಯನೆ + ಇಳುಹು ಅಲ್ಲವೆಂದೂ, "ನೈಯನು (ನೆಯ್ಯನು) + ಇಳುಹು" ಎಂದೂ ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಯ್ಯಿಳುಹು ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ಬಳಸಿದ ಪದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಯೋಗ ದೊರಕಿದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಜಿ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿಗೆ ಒಂದು ಮಹೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. "ನೈಯನೆ" ಎಂಬ ಪಿಶಾಚಿ ಪದ (ghost word) ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡು ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, "ನೆಯ್ಯನಿಳುಹು" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ಮಾಧ್ಯಮವಾದೆ ಎಂಬ ತೃಪ್ತಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕು

ತಮಗಿಂತ ಜಾಣರು ಇದ್ದಾರೆ, ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಅಂತಹ ಎಷ್ಟೋ ಜಾನಪದ ಕತೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದಿತು. ಆ "ಜಾಣ" ಮಹಿಳೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರ ಅತ್ತೆ. ಬೆಂಗಳುರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆವರಣದ ನನ್ನ ವಾಸದ ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ತಮ್ಮ ಅಳಿಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಬಳಿಯ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಅವರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ರಿಚುಯಲ್ಲುಗಳ ಗಣಿ. ಅವರಿಂದ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ, ನೆಯ್ಯಿಳಿಸುವ ರಿಚುಯಲ್ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ವಿವರಗಳು ದೊರಕಿದುವು. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಿ ಬಲಭಾಗದಿಂದ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸುವ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ರಿಚುಯಲ್ಲುಗಳು ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಭಾಗವಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಖಚಿತವಾಯ್ತು. ಆ ಮಹಿಳೆಯಿಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ

ಮದುವೆಗಳ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ಜಾನಪದಶಾಸ್ತ್ರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದಾಖಲು ಮಾಡುವ ನನ್ನ ಬಯಕೆ ಇನ್ನೂ ಈಡೇರಿಲ್ಲ.

ಅದಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ನಿಘಂಟು ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಯ ಸದಸ್ಯನಾದ ನಾನು 'ನೆಯ್ಯೇರಿಸು' 'ನೈಯನಿಳುಹು' ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ದಾಖಲು ಮಾಡಿಸಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಎಷ್ಟೋ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳಿಗೆ (Idioms) ಪದಶಃ ಅರ್ಥವನ್ನು ಊಹಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು. ಅವು ಜೀವಂತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಬೇಕು ಎಂಬ ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ ದೃಢವಾಯಿತು. ಪದಪುಂಜವೊಂದಕ್ಕೆ ಅದರ ಪದಗಳ ಸಂಯೋಜಕಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೊಂದು ರೂಢ್ಯರ್ಥವಿದ್ದರೆ ಅದು 'ನುಡಿಗಟ್ಟು' (Idiom) ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ನಿಘಂಟು ಸಭೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಉಪಸಂಪಾದಕಿಯೊಬ್ಬರು ಡಾ. ಬಿ.ಎಸ್. ಗದ್ದಗೀಮಠ ಅವರು "ನಯನೇರಿಸುವುದು" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಜಾನಪದ ಗೀತವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವುದನ್ನು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದರು.

ಎಣ್ಣೆಯ ಕೊಡಕ ಹನ್ನೆರಡು ಕೀಲಿ ಕುರುಪಿ
ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಹಿಡಿವ ಸರಳಂಬ ತಕ್ಕೊಂಡು
ಶರಣ ಶರಣೇರು ನಯನೇರುವ ಬನ್ನಿರೇ॥
ತುಪ್ಪದ ಕೊಡಕ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕೀಲಿ ಕುರುಪಿ
ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಹಿಡಿವ ಸರಳಂಬ ತಕ್ಕೊಂಡು
ಬಂಧು ಬಳಗವೆಲ್ಲ ನಯನೇರೂನ ಬನ್ನಿರೇ॥

'ನಯನೇರಿಸು'ವುದೂ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವುದೂ ಒಂದೇ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ತುಪ್ಪ ಎರಡನ್ನೂ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆಯೆಂಬುದು ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಸರಳಂಬು' ಎಂಬ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸರಳು, ಅಂಬುಗಳಿಗೆ ಬಾಣವೆಂದೇ ಅರ್ಥ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ನಾವು ನೋಡುವಂತೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸರಳಂಬು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವಾಗ ಬಾಣವನ್ನು ಈಗ ಬಳಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾಣದಿಂದ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದ್ದು ಬಾಣಗಳು ನಮ್ಮ ಜೀವನದಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಕೋಲಿನ ತುದಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದರಿಂದ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಬಂದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವಾಗ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂಗತಿ, ಆ ರಿಚುಯಲ್ಲು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇರುವುದು ತಿಳಿದು ಬಂದದ್ದು ಆ ಜಾನಪದ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದಲೇ. ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಬಾಣವು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸಂಗತಿ ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮಧ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಡೂರು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೊಬ್ಬರು ಅದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಊರಿಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಪದ್ಧತಿ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಶ್ವಕರ್ಮರಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಸಂತೋಷ ಉಕ್ಕಿ ಅವರ ಕೈ ಕುಲುಕಿದೆ (ಏನು ಮಾಡುವುದು, ನನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ). ಮುಹೂರ್ತದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಒಂದು ಕೋಲಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು 'ಅಂಗ್‌ನೂಲಿ'ನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಹಾಲು ತುಪ್ಪದಲ್ಲ ಅದ್ದಿ ಮುತ್ತೈದೆಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ 'ನಯ್ಯಿರಿಸು'ವುದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ, ಗಂಡಿನ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗಂಡಿಗೂ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವುದು, ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡಿನ ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದದ್ದು ಆಗಲೇ.

'ಅಂಗ್‌ನೂಲು' ಎಂಬುದೂ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಣಿಕೆ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಮದುವೆ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಪೊಂಗುನೂಲು' ಎಂಬುದು ಇದೇ. ಪೊಂಗುನೂಲು ಎಂಬುದು ಹೊಂಗುನೂಲು ಎಂದಾಗಿ ಇದೇ ಹಂಗನೂಲು, ಅಂಗ್ ನೂಲು ಆಗಿದೆ. ಅಂಗ್‌ನೂಲು ಎಂದರೆ ಅರಿಸಿಣದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿರ ದಾರ.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ ರಿಚುಯಲ್ಲನ್ನು ಡಾ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ತಮ್ಮ "ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಪದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ"ದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿರುವುದು ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಇಲ್ಲಿ 'ನೈನ ಏರಿಸು'ವ ವಿವರಗಳು ಹೀಗಿವೆ. "ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೇ ವಧೂವರರಿಗೆ ನೈನ ಏರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ. ಬಲ ಬಂದ ಮುತ್ತೈದೆಯರು, ಗಣಿಕೆಯ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯನ್ನು ಅದ್ದಿ ವಧೂ - ವರರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನೆಯ್ (ಎಣ್ಣೆ) ಹನಿಸುವಾಗ ಹೇಳುವವು - ನೈನ ಏರಿಸುವ ಹಾಡುಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮ್ಮೇಳ ಮುಮ್ಮೇಳ ಅವಶ್ಯ". ನೆಯ್ಯೇರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ವಧೂ - ವರರಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಮಿಶ್ರಿತ ಅರಿಸಿಣವನ್ನು ಲೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ (ಮುಂದೆ ಸ್ನಾನ ಇತ್ಯಾದಿ.) ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೇಯ್ಯೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಜೀವಂತವೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇನ್ನೂ ಹಲವೆಡೆ, ಮಧ್ಯ ಕರ್ನಾಟಕ (ಕಡೂರು) ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ (ಗುಲ್ಬರ್ಗ)ಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕಾದ್ಯಂತ ಈ ಪದ್ಧತಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇದೆ. ಬಹಳ ಜನ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ನಿಘಂಟು ತಯಾರಿಸುವ ನನ್ನಂತಹವರಿಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತೇವೆ. ಕೇಶಿರಾಜ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - "ಶಬ್ದಪಾರಂ ಅರ್ಗಂ ಅಶಕ್ಯಂ" - ಶಬ್ದಗಳೆಂಬ ಸಾಗರದ ಆಚೆಯ

ದಡವನ್ನು ಕಂಡವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು "ಶಬ್ದಪಾರಮಾರ್ಗಮಶಕ್ಯಂ" ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮಂತ್ರವೆಂಬಂತೆ ಭಾವಿಸಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಪುಟದಲ್ಲೇ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿಸಿ ಭಾಷೆಯ ಅಗಾಧತೆಯನ್ನೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಧ್ವನಿಸಿದೆ.

ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ

ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮಕುಟ ಪ್ರಾಯವಾದುದು ಕೊನೆಯ ನನ್ನ ಅನುಭವ. ಸಕುಟುಂಬ ಸಪರಿವಾರ ಸಮೇತನಾಗಿ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗೆ (ಚನ್ನಗಿರಿ ತಾಲೂಕು) ಒಂದು ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅದು ಆಗಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ, ದಾವಣಗೆರೆ ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ (ದೊಡ್ಡ ಮಲ್ಲಾಪುರ.) ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಗಳ ಮದುವೆಗಳು ಒಂದೇ ದಿನ ಏರ್ಪಾಟಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಎರಡೂ ಮದುವೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಬಯಕೆ. ಮದುವೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆದುವು. ಹಗಲು ಮುಹೂರ್ತ ಮುಗಿದು, ರಾತ್ರಿ ಬ್ಯಾಂಡ್ ವಾದ್ಯದವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿಸಿ ಅರ್ಧ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಸುತ್ತಳತೆಯ ಆ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಗಂಟೆಯ ಅದ್ದೂರಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಮಾರನೆಯ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಏಳು ಗಂಟೆಗೇ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಹೋಗಿ ಬಸ್ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಒಂದು ಮದುವೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಬಂದದ್ದಾಯಿತು. ಬಸ್ಸಿಗೆ ತಡವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಂದವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ! ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ 'ಚಾ' ಕುಡಿದು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಗಂಡು, ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ವಧೂ ವರರಾಗಿದ್ದವರು ಈ ದಿನ ದಂಪತಿಗಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಎರಡು ಜೋಡಿಗಳ ಮುಂದೆ ಮೇಲಿನಿಂದ ದಾರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಇಳಿಯ ಬಿಟ್ಟ ಎರಡು ಕಲ್ಲುಂಡುಗಳು ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೊಸ ದೃಶ್ಯ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ದಂಪತಿಗಳು ಬಹುಬೇಗ ಕಲ್ಲುಂಡಿನಂತಹ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಹೀಗೆ ತೂಗುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಹಿರಿಯರ ಹಾರೈಕೆ. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಲು ಸಮಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುತ್ತೈದೆ ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದವಳು ಎದ್ದು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಲಿನಿಂದ ಹಾಲು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಆ ಅವಸರದಲ್ಲೂ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಶೋಧಕ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದ. ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಹಿರಿಯ ಮುತ್ತೈದೆಯಿಂದ ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದು ಇಷ್ಟು : ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಮಾಡುವುದೇ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸುವುದು, ಮದುವೆಗೆ ಮುಂಚೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವುದು. ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವ, ನೆಯ್ಯಿಳಿಸುವ ಮುತ್ತೈದೆಯನ್ನು

ಮೊದಲು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಜೊತೆ ಕೂರಿಸಿ ಆಕೆಗೆ ಮೊದಲು ನೆಯ್ಯೇರಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮುತ್ತೈದೆ ಎದ್ದು ತಾನು ವಧೂ - ವರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹೊಸ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಗೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಐವರು ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಎಡಕ್ಕೆ ಗಂಡಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ ನೆಯ್ಯೇರಿಸಬೇಕು. ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ, ಗಂಡಿಗೆ ಎಡಕ್ಕೆ ನೆಯ್ಯಿಳಿಸಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಭರ್ರೆಂದು ಸ್ಟಾರ್ಟಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಟ್ರಾಕ್ಟರಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹರಸಿ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಹತ್ತಿ ಹೊರಟೆ. ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಸ್ ಬಂದಿತ್ತು. ಟ್ರಾಕ್ಟರಿನಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೆಯ್ಯಿಯದೇ ಯೋಚನೆ. ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವ ಪದ್ಧತಿಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಾಡಿದೆ! ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು. ನೆಯ್ಯೇರಿಸುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪಟ್ಟ ಪ್ರಯತ್ನ ಶ್ರಮಗಳು ಕೊನೆಗೂ ವಿಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ (ಅಲ್ಲಿನ ಗಂಡಸರಿಗೆ ವಿವರ ತಿಳಿದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ) ಒಂದು ಶಬ್ದ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಏನೋ ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಾರೆ. ತನಗೆ ಇಲ್ಲದ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶಬ್ದ ಒಳಗೇ ಫಕಫಕ ನಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಭಾಷಾ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ (ಫೀಲ್ಡ್ ವರ್ಕ್) ಮಹತ್ವವನ್ನು ಇದು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

"ಕರೆ, ಓಗೊಡುತ್ತದೆ : ಹುಡುಕು, ಸಿಗುತ್ತದೆ ; ತಟ್ಟು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ"– ಇದು ಸಂಶೋಧಕ ನಿತ್ಯ ಜಪಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರ. ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡುವಾತ ಆಲಸ್ಯ ವಹಿಸಿದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ಈ ದಡದಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ಯೆ ಆ ದಡದಲ್ಲಿ - ಮಧ್ಯೆ ಅಪಾರವಾದ ಅಜ್ಞಾನದ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಂದರ.

ಹುಡುಕಿದೆ, ಸಿಕ್ಕಿತು

ಇದು ನೆಯ್ಯೇರಿಕೆ ರಿಚುಯಲ್ಲಿನ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲ. ಆ ರಿಚುಯಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಣದ ಅರ್ಥವೇನು, ಉದ್ದೇಶವೇನು, ಆ ರಿಚುಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಸಿಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯ, ಎಡಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಏರಿಸುವ, ಇಳಿಸುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥಗಳೇನು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಚರ್ಚೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ, ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಒಂದು ಅನುಭವ ಕಥನವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದು ಉಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥದ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳಿ, ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು, ವಿಚಾರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭಾಷೆ ಪಡೆದು, ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವ ಸೂಚನೆ ಕಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಅಂತೂ ಕಣ

ಕಣವಾಗಿ ಆ ಉಕ್ತಿಯ ಅರ್ಥ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ವಿಶದವಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಕತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದೇನು ಭಾರಿ ಮಹತ್ವದ ಶೋಧವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಇದು ಮಹತ್ವದ ಶೋಧವೂ ಹೌದು; ಒಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮಹತ್ವದ ಶೋಧಗಳೇ. ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಸಮಾನ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳುವು. ನನಗೆ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಹೊಳೆದದ್ದು, ಅದರ ಹುಚ್ಚನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹುಡುಕಿದ ರೀತಿ, ಒಂದು ಸನ್ನಿವೇಶ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ದದ್ದು, ಅರ್ಥ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕ್ರಮೇಣ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದದ್ದು, ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಸಂತೋಷ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಕೊನೆಗೆ ದೊರೆತ ಒಂದು ಕೃತಕೃತ್ಯ ಭಾವನೆ ಇವು ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಅನುಭವ ಅಲ್ಲ, ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರ ಅನುಭವಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ನಿರಂತರ ಯತ್ನ, ಸದಾ ಎಚ್ಚರದ ಮನಸ್ಸುಗಳಿದ್ದರೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಬಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತಲೇ ನಡೆದಿದೆ.

ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸದ ಕೆಲವು ಹನಿಗ್ಳು

ಶಾಸನಸ್ಥ 'ಷಟ್ಪದಿ ಕಾವ್ಯ' :

ತೊಗರಿಬೇಳೆ ಹೋಳಿಗೆಗೆ ರಸಪೂರಿ ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಸೀಕರಣೆ, ಮೇಲೆ ತುಪ್ಪ ಸುರಿದು ಸವಿದ ಒಂದು ಅನುಭವ. ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಸು. ೧೨೦೦ರ ಒಂದು ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಪುರಾಣವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕಂಡು ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟಿತು. ಶಿವ ಗಿರಿಜೆಯರ ವಿವಾಹದ ಜಾನಪದ ಕತೆಯೊಂದು ಕುಂಬಾರರ ಕುಲೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದಾಗಿದ್ದು ಅದು ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ರಾಜರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ತಕರ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ವಿಷಯಗಳೇ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದಾಗಿದ್ದು ಕುಂಬಾರರಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದ ಕತೆ, ಅದರಲ್ಲೂ ಅವರ ಕುಲೋತ್ಪತ್ತಿಯ ಕತೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದು ಅಪೂರ್ವವೆನ್ನಿಸಿತು. ಮತ್ತು ಅದು ಕನ್ನಡದ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಶಾಸನಸ್ಥ ಅಪೂರ್ವ ಜಾನಪದ ಕತೆಯೆಂಬ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆಯೆಂಬುದೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಲಿಖಿತವಾದ, ಅದರಂತೆಯೇ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಶಾಸನ ಪಾಠವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಯದ ಲಯವಿರುವ ಭಾವನೆ ಬಂದು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅದು 'ಷಟ್ಪದ' ಅಥವಾ ಅಂಶಷಟ್ಪದಿ ರೂಪವಾದ ಕೃತಿಯೆಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಆದ ಆನಂದ ಹೇಳತೀರದು. ಸಿಹಿ ಹೋಳಿಗೆಗೆ

ತುಪ್ಪ ಸಮೇತ ಮಧುರ ಸೀಕರಣೆ ಹಾಗೂ ಜೇನು ಸುರಿದಂತಾಯ್ತು. ಅದು ಈಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೆ ದೊರೆತ ಎರಡನೆಯ 'ಷಟ್ಪದ'ದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದ್ದು (ಮೊದಲನೆಯದು ಮರಾಠವಾಡದ ಮೆಹಬೂಬ್ ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯದು; ಇದು ಸೊಲ್ಲಾಪುರ ನಗರದ್ದು ಎರಡೂ ಹಿಂದೆ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದುವು) ಅದು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಏಕೈಕ 'ಷಟ್ಪದ' ಕಾವ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿದ್ದ ಶಾಸನವನ್ನು, ಅರ್ಥಾತ್ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಶಾಸನಪಾಠದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕುಂಬಾರಿಕೆ ವೃತ್ತಿಯ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥಗಳು ಹಂಪಿ ಪಕ್ಕದ ಕಾಮಲಾಪುರದ ಕುಂಬಾರರ ಒಂದು ಮನೆಯವರಿಂದ ದೊರಕಿದುವು.

"ನಕ್ಲೀಶ" (ಲಕುಲೀಶ)

೧೯೬೫ - ೬೬ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ Illustrated Weekly of India ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಗೋವೆಯ ಪಣಜಿ ಸಮೀಪದ ಊರೊಂದರ (ಹೆಸರು ಮರೆತಿದೆ) ಒಂದು ದೇವಾಲಯದ - ಬಹುಶಃ ಮಂಗೇಶ್ ದೇವಾಲಯವಿರಬೇಕು - ವ್ಯಾಜ್ಯವು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಟ್ಟೆ ಹತ್ತಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಚಿತ್ರ ಲೇಖನವಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದ ಕಂಬವೊಂದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಅರ್ಚಕ ಒರಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಿತ್ರದ ಕೆಳಗೆ, ಇದು ಅರ್ಚಕನ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅರ್ಚಕರ ಬಗ್ಗೆ "... they call themselves Naklishas" ಎಂದು ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ನನ್ನ ಒಳಗಿದ್ದ ಸಂಶೋಧಕ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎದ್ದು ಕೂತ. ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಲಕುಲೀಶ (ನಕುಲೀಶ) ಶೈವಪಂಥ ಮುಂದೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯ್ತು ಅಥವಾ ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಯ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಜನ ಈಗಲೂ ಇರುವುದು ವಿಸ್ಮಯದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನಸ್ಥ ಪಂಥದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಬಹುದೆನ್ನಿಸಿತು. ನಾನಿನ್ನೂ ಗೋವೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗಲಾಗಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರವಾಸವೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು, ಪ್ರಯಾಸವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು - ಅವರ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಬಳಿ ಏನಾದರೂ ಸಂರಕ್ಷಿತ ದಾಖಲೆಗಳಿದ್ದರೆ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಉತ್ಸಾಹವೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

"ಪೂರ್ಣ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ"

೧೯೮೦ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ (೧೬.೨. ೧೯೮೦) ನಡೆದ ಪೂರ್ಣ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಿತೆಂದರೆ

ಅದನ್ನು ಇಡೀ ಭಾರತ ಕಾತರದಿಂದ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭೀತಿಯಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತ ಆ ಭಯಾನಕ ಗಳಿಗೆಯು ಕಳೆದು ಹೋದರೆ ಸಾಕಪ್ಪ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾದ ನನಗೆ ಆ ಘಟನೆ ಮೊದಲೇ ಮೂಡಿಸಿದ್ದ, ಗ್ರಹಣ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುವ, ಗ್ರಹಣವಾದ ಮೇಲೆ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಗಳ ಮಿಶ್ರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದೆನ್ನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂ.ಎ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರವಾಸವನ್ನು ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಬನವಾಸಿ ಪಕ್ಕದ ಸಿರ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಪೂರ್ಣಗ್ರಹಣವನ್ನು ಕಂಡೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಕೆಲಕಾಲ ಪೂರ್ಣ ಮರೆಯಾಗಿ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆ ಆವರಿಸಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದಾಗ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರ ಜೊತೆ ನಾನೂ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿದ್ದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಘಟನೆ. ಆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಗ್ರಹಣ ಮುಗಿದು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ವಾಪಸಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಸಮೇತ ಹಲವರನ್ನು, ಖಗೋಳ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊಳೆಗೇರಿಯ ಹೆಂಗಸರವರೆಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಜನರನ್ನು, ಮಾಟ ಮಂತ್ರ ಬಲ್ಲವರನ್ನು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲೇ ನನಗೆ "ಕಬ್ಬಿಣ" ಪದವು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಲೋಹ ವಿಜ್ಞಾನದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಗತಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನವನ್ನೂ ಬರೆದೆ. ಅಂತರಶಿಸ್ತೀಯ ("ಅಂತರ್ ಶಿಸ್ತೀಯ" ಅಲ್ಲ) ಅಧ್ಯಯನದ ಒಂದು ಮಾದರಿಯಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆ ಸಂಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹನ್ಮಿಡಿ ಶಿವಲಿಂಗ :

ಹಿಂದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೇಪಾಳ, ಗೋವೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರೆ ಹಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಅಂತಹ ಆಸೆ ಮೂಡಿಸಿರುವ ಕನಿಷ್ಠ ಎರಡು ಜಾಗಗಳಿವೆ: ಒಂದು ಹನ್ಮಿಡಿ (ತಪ್ಪಾಗಿ 'ಹಲ್ಮಿಡಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ), ಇನ್ನೊಂದು ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ.

ಶ್ರೀ ಎಂ.ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣರವರು ಕಂಡುಹಿಡಿದ 'ಹಲ್ಮಿಡಿ' ಶಾಸನವು ಸಕಾರಣವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಊರನ್ನು ಅವರು 'ಹಲ್ಮಿಡಿ' ಎಂದು ಕರೆದುದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರೇ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರೊಬ್ಬರು ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಸಂಗತಿ ಹೇಳಿದರು. ಹನ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನವು ಕನ್ನಡದ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನವೆಂದು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦) ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಬೇಲೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅದು

ಹೊಡೆದಾಟದ ಊರೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬಂದರೆಂದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಂಪನ ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ - ಏನೋ ಅನಾಹುತವಾಗಿದೆಯೆಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಗುಮಾನಿ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ! ಈ ಸಂಗತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅವರೇ ಹೇಳಿದ್ದು - ಆ ಊರಿನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಹನ್ಮಿಡಿ (ಹನುಮಿಡಿ), ಹಲ್ಮಿಡಿ ಅಲ್ಲ; ಎಲ್ಲ ಜನರು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದೂ ಹನ್ಮಿಡಿ ಎಂದೇ. ಒಂದು ಊರಿನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರೆಂದರೆ ಅದು ಕಾಗದದ ಮೇಲಿರುವುದಲ್ಲ, ಜನರ ನಾಲಗೆ ಮೇಲಿರುವುದು ತಾನೇ!

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಶರಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಾಗ ಹನುಮಿಡಿಯ ಒಬ್ಬ ಯುವಕ ನಾನು ಎಂದೂ ನೋಡದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಕೇಳರಿಯದ ಒಂದು ಅತ್ಯಪೂರ್ವ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಶಿವಲಿಂಗ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದಷ್ಟೇ ಮುಂದಿನ ವೃಷಭನ ಮೂರ್ತಿಗೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿತ್ತು. ನನಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಹೊಳೆದದ್ದು -ಇದು : ದೇವಾಲಯದ ಕದಲಿಸಲಾಗದ ಭಾರದ ಶಿವಲಿಂಗವು ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮಧ್ಯದ ಮಜಲನ್ನು ಅದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭಕ್ತರು ದೇವಾಲಯದ ಶಿವಲಿಂಗದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೇ ಹೋಗಬೇಕು. ದೂರದ ಊರಲ್ಲಿದ್ದರಂತೂ ಪದೇ ಪದೇ ದರ್ಶನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭಕ್ತರು ಅದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಿ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಘಟ್ಟವನ್ನು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಿಕೆ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅದನ್ನು ಬುಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಅಂತಹ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಕೌಶಿಕನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊರಟಾಗ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡೊಯ್ದಳು ಎಂದಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಮತ್ತು ಚಿಂಚಿಣಿಯಂತಹ ಹಲವು ಕಡೆ ಅಂಥ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಶ್ರೀಶೈಲ, ಕಾಶಿ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ, ಹಂಪಿಯಂತಹ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಬಗೆಯ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವನ್ನು ಜನರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಉಂಟು. "ಸ್ಥಾವರ"ವು, ಎಂದರೆ ಒಂದೇ ಕಡೆ ಇದ್ದುದು "ಜಂಗಮ"ವಾಗಿ, ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆಗೆ ಚಲಿಸುವಂತಹುದಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿದ್ದು ಹೀಗೆ. ಇಂತಹ ಶಿವಲಿಂಗದ ಅಪೂರ್ವ ಮಾದರಿ

ಹನ್ಮಿಡಿಯ ಶಿವಲಿಂಗವೆಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ನನಗೆ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗವು ಜಂಗಮಲಿಂಗವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡುದರ ಹೊಳಹು ಬಂದದ್ದು. ಆ ಹೊಳಹು ಬಂದ ಮೇಲೆಯೇ ಅಂತಹ ಹಲವು ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿ ಬಂದುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಿವಲಿಂಗವಂತೂ ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಮುಂದೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹುದೇ ಶಿವಲಿಂಗವು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಚಿತ್ರ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟವಾದುದನ್ನು ಓದಿ ಸಂತೋಷಿಸಿದೆ. ಅಂತಹ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮದಾಯಕವೇ. ಅದನ್ನು ತಲೆ ಅಥವಾ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಅರ್ಧ ಅಂಗುಲಕ್ಕೆ ಒಂದಂಗುಲಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದರೆ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಸದಾ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಬಹುದು, ಧರಿಸಿಯೇ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ತನ್ನ ಇಷ್ಟ ದೈವದ ನಿತ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಭಕ್ತನಿಗೆ ದೊರಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. (ವೀರಶೈವರು ಧರಿಸುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಮೇಲ್ಭಾಗದ ಕವಚದೊಳಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪುಟ್ಟ ಲಿಂಗವಿರುತ್ತದೆ, ಅದರ ಆಕಾರ ದೇವಾಲಯದ ಲಿಂಗದಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.)

ಸಮ್ಮೇಳನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಾಪಸಾಗುವಾಗ ಹೆದ್ದಾರಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವೇ ಇದ್ದ ಹನ್ಮಿಡಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ನಾಮಫಲಕಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಿಡಿ ಎಂದೇ ಇತ್ತು. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಆ ಊರಿನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರೆಂಬುದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದು ಅದೇ ಹೆಸರು, ಹಲ್ಮಿಡಿ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಐದನೇ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನವಿರುವ ಆ ಊರನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅಂತಹ ಹಳೆಯ ಊರುಗಳ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಗಳು, ಊರ ಹೊರಗಿನ ಹಳೆಯ ಕೋಟೆ ಗೋಡೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಊರ ಹೊರಗಿನ ಗುಡಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಪ್ರಚಲಿತ ದಂತಕಥೆಗಳು ಇವು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಗತಕಾಲದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು, ಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುವು, ಅರ್ಹತೆಯಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ, ಕೇಳುವಂತೆ. ನನ್ನ ದೂರದ ಬಂಧುಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿರುವರೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಪರಿಸರವನ್ನು ತಲಾಷ್ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಾಹಿತಿ ರೂಪದ ಚಿನ್ನದ ಗಟ್ಟಿಗಳೇ ಸಿಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಉಂಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಖಂಡಿತ

ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕನಸನ್ನು ನಾನಿನ್ನೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಓಡಿಸಿಲ್ಲ, ಓಡಿಸಿದರೂ ಅದು ನನ್ನನ್ನು ಬಹುಶಃ ಬಿಡಲಾರದು.

ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣ :

ಅಂತಹುದೇ ಒಂದು ಅನುಭವ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದ್ದು. ಬಸವಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ನೋಡಿದುದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ಆದ ಮೊದಲ ಅನುಭವ ಬಹು ಅಪೂರ್ವವಾದುದು. ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೋದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬೀದರಿಗೆ ಸಂಜೆ ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಏಳೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ದಟ್ಟ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾರಿನ ಎದುರೇ ರೈತನೊಬ್ಬನ ಒಂದು ದಷ್ಟಪುಷ್ಟ ಬಿಳಿ ಎತ್ತು - ವೃಷಭ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಕರೆಯುವುದೇ ಸರಿ - ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಎಡಗಡೆಯಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೋಯ್ತು. ಚಾಲಕ ವಾಹನದ ವೇಗ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ. ಆ ಕಡೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಬಂದು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಈ ಕಡೆಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ವೃಷಭ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಏಕೋ ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದು ಆ ದೃಶ್ಯ ಬಹು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೆನ್ನಿಸಿತು. ಕತ್ತಲೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು, ಅಲ್ಲಿ ವೃಷಭ (ಬಸವ)! ನಾನು ಬೀದರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೋಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರಕಿದ್ದುದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಶರಣರ ಹೆಸರಿನ ಗವಿಗಳು, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಕೆರೆ, ಬಿಲ್ವವನ - ಇವುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಿತನಾದೆ. ಶರಣರು ಇಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಸಂಭ್ರಮ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು.

ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಹಿಂದಿನ ಭಾವುಕತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಸಂಶೋಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಮಣ್ಣಿನ ದಿಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಮೊದಲೇ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಶರಣರ ಗವಿಗಳು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆದಿಮಾನವನ ನೆಲೆಗಳಾಗಿದ್ದಿರಲೂಬಹುದು ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ತಂಡದೊಡನೆ ಹೋದಾಗಲೂ ಒಬ್ಬ ಪ್ರವಾಸಿಯಂತೆ ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಬಂದೆ. ಎರಡು ಬಾರಿಯೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟೆನೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಸುಮಾರು ಆರೇಳು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಶರಣಸಂಗೀತ ಗೋಷ್ಠಿ ವಚನಗೋಷ್ಠಿಗಳಿಗೆ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೋದವನು ಒಂದು ದಿನ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಭಾರಿ ಮಳೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಊರೊಳಗೆ ಸುತ್ತಾಡಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ದಿನವೂ ಅಲೆದಾಡಿದೆ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸಂಶೋಧಕನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಚಿನ್ನ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಊರೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಇದ್ದ ಕರಿ ಬಂಡೆ ಕಲ್ಲುಗಳು ಮೂಲತಃ ಆ ಊರ ಹೆಸರು "ಕಲ್ಲಿನ ಪಾಳ್" ಎಂದಿದ್ದು (ಪಾಳ್ - ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶ, ಬಯಲು) ಮುಂದೆ "ಕಲ್ಲಿ ಹಾಳ್" ಆಗಿ (ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿಹಾಳು ಎಂಬ ಊರಿದೆ. ಹಾಳ್, - ಆಳ್ ಎಂದು ಕೊನೆಯಾಗುವ ಹೆಸರ ಊರುಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಲವಿವೆ) ಅದು ಮುಂದೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದಾಗ "ಕಲ್ಯಾಣ" ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. "ಕಲ್" ಎಂಬುದು ಊರ ಪಕ್ಕದ ಕಲ್ಲು ಗುಡ್ಡವನ್ನೂ ಹೇಳಬಹುದು. (ನೋಡಿ, ಕಲ್ಯ) ಹಳೆಯ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿಯ ಜನರು ಆಯಾ ಕೇರಿ ಅಥವಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮಿಶ್ರಜಾತಿಯ ಜನರಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಬೀದಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಾರೋಗೇರಿ ಎಂಬುದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಈಗಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಬೀದಿ. ಇಂತಹ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಯಾಣ ಪಟ್ಟಣದ ಜನರು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥೂಲ ಚಿತ್ರ ದೊರಕಬಹುದು. ಊರಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿ, ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿದೆ. ಊರ ಒಳಭಾಗ ಮತ್ತು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಿ ನೋಡಿದ್ದು ಅದೇ ಮೊದಲು.

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಈಚಿನವಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ರಚನೆ ಮಾತ್ರ ಬಸವ ಬಿಜ್ಜಳರ ಕಾಲದ್ದೇ ಎಂದು ಊಹಿಸಲವಕಾಶವಿದೆ. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋದ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಭಗ್ನ ಅವಶೇಷಗಳ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೇ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನ್ ದೊರೆಗಳ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅವು. ಮೇಲೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಅರಮನೆಯು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾರ್ಪಟು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಅರಮನೆಯ ಜಾಗ ಅದೇ ಆಗಿತ್ತೆಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಪೂಜೆ ನಿಂತು ಹೋದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಸುಂದರ ಶಿವದೇವಾಲಯವು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಆಸ್ಥಾನದ ಜಾಗವನ್ನೂ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕಲಾಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಅವನ್ನೂ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದ ಸಮೀಪವಿರುವ ನಾರಾಯಣಪುರದಂತಹ ಊರುಗಳ ದೇವಾಲಯ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರೆ ಬಸವನ ಕಾಲದ ವೇಷಭೂಷಣ, ವಾದ್ಯಗಳು, ನೃತ್ಯ ಭಂಗಿಗಳು, ಆಯುಧಗಳು ಇಂಥವನ್ನೆಲ್ಲ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಕೋಟೆ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸದ ಚೌಕಾಕಾರದ ಕಲ್ಲನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರ

ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸದ ಕರವಸ್ತ್ರ ಬಿದ್ದ ಗುರುತು ಅದು ಎಂಬ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಊರೊಳಗಿನ 'ಪರುಸಗಟ್ಟೆ'ಯೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಜಾಗ. ಅದರ ಸುತ್ತ ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮನೆಗಳು ಸುತ್ತುವರಿದಿವೆ.

ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಆರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರವಿರುವ ಬಾಲಕಂದ್‌ಬೇಟ್ ಎಂದು ನಾಮಫಲಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಜಾಗವೊಂದಿದೆ. ಅದು ಈಗಲೂ ಸ್ಥಳೀಯರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಕುಂದಬೆಟ್ಟ ಎಂದೇ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಳೀಯ ಹೆಸರೇ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು. ಬಲ್ಲಕುಂದ ಎಂಬುದು ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡ್ಡದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪಕ್ಕದ ಊರಿನ ಹೆಸರೂ ಹೌದು. (ಬಲ್ಲಕುಂದ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸ್ಥಳನಾಮ; ಹಂಪಿ ಇದ್ದುದು ಬಲ್ಲಕುಂದ ನಾಡಿನ ಭಾಗವಾದ ದೊರವದಿ ನಾಡಲ್ಲಿ.) ಕುಂದ, ಗುಂದ ಎಂದರೆ ಗುಡ್ಡ, ಬೆಟ್ಟ. 'ಕುಂದ' ಎನ್ನುವುದು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಹೆಸರಿಗೆ ಬೆಟ್ಟ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಆ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಬಾಲ, ಕಂದ, ಬೇಟ್ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ತಮಾಷೆ ಎಂದರೆ ಈ ಮೂರು ಪದಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಅರ್ಥ.) ಬಲ್ಲಕುಂದಬೆಟ್ಟವು ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆಯ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡ. ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮೇಲೆ ಚಪ್ಪರ ಕಟ್ಟಲು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣ 'ಲಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೊಂಬತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ಜಂಗಮರಿಗೆ' ದಾಸೋಹವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕತೆಯಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಏಳುನೂರು ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಗುಡಿಯೊಂದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣ, ಅದರ ಕೋಟೆಯ ದೃಶ್ಯ ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಮೃದ್ಧ ಅಂತರ್ಜಲದ ಅನುಕೂಲವಿರುವ ಪ್ರದೇಶ ಅದು. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಶೋಧಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅದೂ ಒಂದು. ಶರಣರ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬಹುದಾಗಿರುವ ಆ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಯಾರೂ ಗುರುತಿಸಿಲ್ಲ.

ಈ ಬಾರಿಯ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣದ ಭೇಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಎಷ್ಟೋ ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಪದಗಳು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂಲಾರ್ಥವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಪದಗಳು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿವೆಯೆನ್ನಿಸಿತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕೋಡಗ ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರೀ ಕೋತಿ ಅಲ್ಲ, ಕಪ್ಪು ಮೂತಿಯ ಮುಸಿಯ. "ಮಾಲಗಾರ" ಎಂದರೆ ಮಾಲೆಗಾರ ಅಥವಾ ಹೂವಾಡಿಗ ಅಲ್ಲ, ತರಕಾರಿ ಬೆಳೆಯುವ ತೋಟಿಗ ("ಮಾಲಗಾರನೇಸು ಭಕ್ತನಾದಡೆಯೂ ಬಾವಿಯ ಬೊಮ್ಮನ ಹಂಗ ಬಿಡ".) ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಉಪಭಾಷೆಯ ಅಧ್ಯಯನ ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡದ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು

ತಿಳಿಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ವಚನಗಳ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ (ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ತಿಳಿದರೆ ತಾನೇ ಧ್ವನ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು.)

ಹುಮ್ನಾಬಾದ್ ಬಸವಕಲ್ಯಾಣ ರಸ್ತೆಯ ಬಲಬದಿಯ ಮೋಳಕೇರ ಗ್ರಾಮದ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯನ ಗವಿ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ರಚನೆ. ಜಂಬಿಟ್ಟಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊರೆದು ನೆಲದೊಳಗೆ ವಾಸದ ಮನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೋಳಿಗೆ ಮಾರಯ್ಯನಿದ್ದ ಎಂದು ಸ್ಥಳ ಐತಿಹ್ಯ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಹ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿರುವುದನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ಅವನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಭಾರತದ ಮತೀಯ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲಿಕದಷ್ಟು ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಸೆಳೆದಿರುವಂತಹುದು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ. ಕಾಪಾಲಿಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮೈಗೆ ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಮೈಮೇಲೆ ಎಲುಬುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ನರಕಪಾಲದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಾಟಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ದೇವರಿಗೆ ನರಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬಂತಹ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ವರ್ಣನೆಗಳು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಿತವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಜನರು ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ (ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದ ಕಡೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಾಮಾಚಾರ ಮಾರ್ಗಿಗಳಿದ್ದರು) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾಪಾಲಿಕನೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಅಂತಹ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊತ್ತರೆ ಅವನನ್ನು ಜನ ಅಲ್ಲೇ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಪಾಲಿಕರಿಗೂ ನಾಥ ಅಥವಾ ಸಿದ್ಧಪಂಥೀಯರಿಗೂ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. ಆ ಪಂಥದ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ನಗರ ಮಧ್ಯದ ಕದ್ರಿಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ನಾಥಪಂಥೀಯ ಗುಹೆಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಸಾಧುಗಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಗೆಳೆಯರ ಜೊತೆ ಮೊದಲ ಸಲ ಹೋದಾಗ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ಭಯದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ನಾಥಸಿದ್ಧರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗಲೂ ಆ ಭಯ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಯಜ್ಞಕುಂಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೂದಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕದ್ರಿಯ ನಾಥಪಂಥದವರ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಮಠವಿದ್ದು, ಅದರ ಒಡೆತನ ವಿವಾದಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಾಯದ ಕಟ್ಟೆ ಹತ್ತಿ ಬಹುಕಾಲ ಅಲ್ಲಿ ವಾದಗಳು ನಡೆದು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಜಯ ಗಳಿಸಿದರು. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷರೆಲ್ಲರೂ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ರೂಪದ "ನಾಥ" ಎಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ

ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕುರುಹು. ಇದೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಷಯ. ಈ ಮಧ್ಯೆ "ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ" ಎಂಬ ೧೯೦೦ರ ಸುಮಾರಿನ ಪದ್ಯಕೃತಿಯು ಆ ಮಠವು ನಾಥ ಪಂಥೀಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನನ್ನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕಾಪಾಲಿಕರು

ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ಜಾತಿಯ ಜನರಿರುವ ವಿಷಯ ಕೇಳಿದಾಗ ತೀರ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದೆನೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿ ಸಂಸ್ಥಾನವು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಅವರ ಬೆಳ್ಳೂರು ಮೂಲಕ ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿಗೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟವು ದೂರಕ್ಕೆ ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಸಲ್ ಒಂದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಕೋಟೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದೊಂದು ಎತ್ತರದ ಸುಂದರ ಬೆಟ್ಟ. ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರನಾಥ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿನ 'ಭೈರವೇಶ್ವರ' ದೇವಾಲಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಡೀ ಬೆಟ್ಟ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯೆಂಬ ವಾತಾವರಣವು ಅಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಥಸಿದ್ಧರ ಸಮಾಧಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ಅವು ನಾಥಪಂಥೀಯ ಮುನಿಗಳು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗಗಳೂ ಆಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದ್ದುವು. ಉಳಿದುವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕೋಣೆಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗೇ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಶಿಲ್ಪ ಇರುವ ಚೌಕಾಕಾರದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಕಾಣಿಸಿದುವು. ಅವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದೆಡೆ ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯ ದೇಹ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ರುಂಡ, ಇವನ್ನು ಒಂದು ಸರ್ಪ ಸುತ್ತುವರಿದ ಶಿಲ್ಪವಿತ್ತು. ಓದುಗರು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು : ಆ ಪ್ರದೇಶ ಒಮ್ಮೆ ಕಾಪಾಲಿಕರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಪ್ರಬಲ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರವಾಯಿತು. ಆ ನರಬಲಿಯು ಕಾಪಾಲಿಕ ಸಾಧಕರ ಆತ್ಮಬಲಿಯಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ಅನ್ಯರ ಬಲಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. (ನರಬಲಿಗಳು ಹಾಗೆ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗುವುದು ಕಷ್ಟ ಅಥವಾ ಅಸಾಧ್ಯ.) ಆ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಓಡಾಡುವ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ಯಾರೂ ಗುರುತಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದು ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದ ಕಾಪಾಲಿಕ ಜನರ ಜೊತೆ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡಿದೆವು. ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಭೈರವನ ಪೂಜೆ ಮೂಲತಃ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮೆ, ಅದು

ಈಗ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದುದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ನೋವು ತಂದಿದ್ದಿತು. ಅವರು ಯಾರೂ ಆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಪಾಲಿಕರಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವವರು, ಎಂದೋ ಬಹು ಹಿಂದೆ ನಾಥ - ಕಾಪಾಲಿಕ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದವರು. ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗೂ ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಆ ಜಾತಿಯ ಜನರು ಬೆಂಗಳೂರು ಸಂಪಂಗಿರಾಮ ನಗರದಲ್ಲೂ ಇರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಿ ಅವರ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರಿಂದಲೂ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಆ ಎಲ್ಲ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇನ್ನೂ ಕಡತದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದೆ. ನರಬಲಿ, ಆತ್ಮಬಲಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಭಯಾನಕ ಮತೀಯ ಪಂಥವೊಂದರ ಹೆಸರಿನ ಜಾತಿಯೊಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವುದು ಇಂಡಾಲಜಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸುದ್ದಿಯೇ ಆಗಬಹುದು. ನನಗಂತೂ ಇಡೀ ಶೋಧ ತೃಪ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿತಾದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರಹಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ದಾವಣಗೆರೆ ಪಕ್ಕದ ಆವರಗೊಳದ ವೀರಭದ್ರನ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಭಕ್ತರ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಇಷ್ಟದೈವಕ್ಕೆ ಭಕ್ತರ ಆತ್ಮಬಲಿಯಾಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಪಾಲಿಕೇತರರಲ್ಲೂ ಇತ್ತು. ಹಳೇಬೀಡಿನಲ್ಲೂ ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವೀರನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜನಿಗಾಗಿ, ರಾಜ ಸತ್ತಾಗ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಬಲಿಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವೇಳೆವಾಳಿಗಳ ಶಿಲ್ಪ. ಆದಿಚುಂಚನಗಿರಿಯು ನಾಥಪಂಥೀಯ ಕಾಪಾಲಿಕರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲಾಧಾರಗಳಿರುವುದು, ಮತ್ತು ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ಜಾತಿಯ ಜನರಿರುವುದು, ಅಲ್ಲಿನ ನರಬಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಕಾಪಾಲಿಕ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವಾಗಿದ್ದು (ಅವನ್ನು ನರಬಲಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮಬಲಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದೇ ಸೂಕ್ತ) ಹೆಚ್ಚಿನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಶೋಧಕ್ಕೆ ಅರ್ಹ.

ಕಾಲಿದಾಸನ ಮೇಘ ಸಂದೇಶ ಕಾವ್ಯದ ಮಹಾಕಾಲ ದೇವಾಲಯ, ಸಿಪ್ರಾ ನದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಉಜ್ಜಯಿನಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಆ ಊರು ಕಾಪಾಲಿಕ ಸಿದ್ಧರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನಾನು ಆ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ('ಮಹಾಕಾಲ' ಹೆಸರು ಗಮನಿಸಿ) ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದ ಭಯಂಕರ ಕಾಲಿ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು, ಸಿಪ್ರಾ ನದಿಯ ದಡದ ಕಾಪಾಲಿಕ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಸ್ಮಿತನಾದೆ. ಕಾಲಿದಾಸನ ಆ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲವನ್ನು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದ ನಾನು ಮೇಘ ಸಂದೇಶ ಕಾವ್ಯದ ಸುಕುಮಾರ ಭಾವಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲೀ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಹಠಯೋಗಿಯೊಬ್ಬ ಕಾಲಿಯ ಸ್ವರೂಪ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ನಾಲಗೆಯನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮಬಲಿಯಾದದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಸಾಧುಗಳೊಬ್ಬರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ.

ಪಂಪಾದೇವಿ :

ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಚಿಕ್ಕದೋ ದೊಡ್ಡದೋ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ಚಲ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟುಗುಣ. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾದೇವಿ, ಚಿಕ್ಕ ಹಂಪಾದೇವಿ ಎಂಬ ಎರಡು ದೈವಗಳು ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದಾಗಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಹಿರಿಯಳೋ, ಕಿರಿಯಳೋ ಒಬ್ಬ ಹಂಪಾದೇವಿಯಂತೂ ಈಗಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಂಪಾದೇವಿ? (ಅದರ ಪಕ್ಕದ ದೇವಿಯ ಹೆಸರು ಭುವನೇಶ್ವರಿ, ಆ ದೇವತೆ ಬೇರೆ.) ಹಂಪೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಆ ಹೆಸರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಾಲಯವಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಪಂಪಾ ಸರೋವರ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ದಡದ ಮೇಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದೊಂದು ಮೂಲತಃ ಶಿವದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಪಕ್ಕದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತಾ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಈಗ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯೆಂದು ಕರೆದು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಿಂದ ಬಂದು ನೆಲಸಿರುವ ಕೆಲವು ಸಾಧುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಶಿವಲಿಂಗವು ಉಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀ ವಿಗ್ರಹವು ಮೂಲತಃ ಒಬ್ಬ ಪಂಪಾದೇವಿಯ ವಿಗ್ರಹವಾಗಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ ಮೂಡಿತ್ತು. ಹಂಪೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ದೇವತೆಯ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಂದೇ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅದೇ ಹೆಸರಲ್ಲೇ ಎಂದರು. ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಸ್ಥಳೀಯನೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಹೇಳಿದಾಗ, ಆತನ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಸರೇನೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಬಂದ "ಅಂಪವ್ವ" ಎಂಬ ಅವನ ಉತ್ತರ ನನಗೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ಸಿದ್ಧಜ್ಜನೂ ಅದನ್ನೇ ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿದ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧ ಅರ್ಚಕರೂ ಅದಕ್ಕೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಂದ ಅದೇ ಉತ್ತರ ದೊರೆತಾಗ ನನಗೆ ನನ್ನ ಊಹೆ ನಿಜವಾಯಿತೆನ್ನಿಸಿತು. 'ಪಂಪಾ ಸರೋವರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣ ಆ ದೇವತೆಯೇ ಎಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಕಿರಿಯ ಹಂಪಾದೇವಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ದೇವಿ ಹಿರಿಯ ಹಂಪಾದೇವಿ ಎಂಬ ನನ್ನ ಊಹೆ ಈಗ ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳು ಹರಿಹರನನ್ನು ಓದುವವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಅವನ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅಂತಹ ದೇವ, ದೇವಿಯರನ್ನು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. (ಅನುಬಂಧ ನೋಡಿ.)

ಜಗ್ಗಲಗೆ :

ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ನಾನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಉರುಳು ಹಲಗೆಗಳ (ತಂಬಟೆಗಳ) ಅಥವಾ ಜಗ್ಗಲಗೆಗಳ ಮೇಳವನ್ನು ಕಂಡು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅವರು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ವೀರಭದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಬರೆದ ಲೇಖನವು ಅಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು ('ಮೊದಲು' ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.) ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶೂಲದ ಹಬ್ಬದ ಹೆಸರಿನ ಹಬ್ಬವು ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅರಕೆರೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನವಿದ್ದು ಆ ಹಬ್ಬದ ಪ್ರತಿ ವಿವರವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಅದರ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡೆ. ಬಳಿಕ ಆ ಹಬ್ಬದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಮಡಕೆ ಮೇಲೆ ಶಾಸನ :

ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ ಚಿಂತಾಮಣಿ ತಾಲೂಕಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಒಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುಟ್ಟ ಒಡೆದ ಮಡಕೆ ಚೂರಿನ ಮೇಲೆ (೭ ಶ.) ಅಕ್ಷರಗಳಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಆರ್. ಶೇಷಶಾಸ್ತ್ರಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟಾಗ ಆದ ಆನಂದ ಹೇಳಲಸದಳ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮಗೆ ಲೋಹ, ಶಿಲೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೃತ್ ಪಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಲಿಖಿಸಿದ್ದ ಶಾಸನ ಒಂದೂ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ರಳ ಇದ್ದುದು ("ೞ") ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು (".... ಸ ಗು ರಿ ಮ ೞ ಳ್ಟೆ....".) ಹಾಗೆಯೇ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ್ದ ೭-ಲನೇ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ಬಹು ಸುಂದರ ಲೋಹದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು (seal) ಎಂ. ಪ್ರಸನ್ನ ಕುಮಾರ್ ತಂದುಕೊಟ್ಟಾಗಲೂ ಅಷ್ಟೇ ("ಘನಧೀರನ್" ಎಂಬುವವನ ಮುದ್ರೆ.) "ಸಿರಿಮಣುತಿ" ಎಂಬ ಮಹಿಳೆಯ ಹೆಸರಿರುವ ಅಪೂರ್ವ ಕಲ್ಲಿನ ಪದಕವು (pendant) ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡಿದ್ದೆ. ಮುದ್ದಣನ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಕವಿಯ ಸ್ವಹಸ್ತಾಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು (Autograph Copy) ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸತತ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡುದಾಯ್ತು. ಅದನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಪಾಠದ ಜೊತೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಬಹಳ ಕಡೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು ಗೋಚರವಾಯ್ತು. ಆತನು ಬಳಸಿದ್ದ ಹಲವು ಅಪೂರ್ವ ಪದಗಳು ಅರ್ಥವಾಗದೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕವಿಯ ಮೂಲಪಾಠ ಸಮೇತ ಹೊರತರಲು ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದೆ. ಈ ಮಧ್ಯೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ವಿಭಾಗದಿಂದ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅದನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ

ದೊರಕಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕೆಲಸ ಆರಂಭಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮ ಪಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಮತ್ತು ಆ ಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಹು ತೃಪ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ನನ್ನ ಶೋಧಗಳು ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಬಳಸುವ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಂತೆ ಎಂದು ಕೆಲವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲವು ಗುಡಿಸಲು, ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ, ಹಿಂದೂ - ವೀರಶೈವ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

"ಶ್ರವಣ - ಮನನ - ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ"

ನಾನು ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದು "ನಿಧಿಧ್ಯಾಸನ" ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು ಓದಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಂದೇ ದಾಖಲಾಗಿರುವ ನೆನಪು. ಅದರ ನಿಜವಾದ ರೂಪ "ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ" ಎಂಬುದು ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಂಸರ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಘಂಟಿನಿಂದ ತಿಳಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆ ಮೂರೂ ಪದಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಚಿಂತನೆ ತಿಳಿದು ಅಪಾರ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಸಾಹಿತಿಗಳೋ ಸಂಶೋಧಕರೋ ಆಗಲು ಬಯಸುವವರು ಆ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ್ದು ಅಗತ್ಯ.

ನಾವು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸುವುದು "ಶ್ರವಣ" (ಕಣ್ಣಿನ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸುವ ವಾಚನವನ್ನೂ ಅದರ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.)-ಶ್ರವಣ, ವಾಚನಗಳ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಒಳಗನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವುದು, ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು "ಮನನ"-ಮನನದ ಮುಖಾಂತರ ಜ್ಞಾನವು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಭಾಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿಯ ಭಾಗವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನೇ ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಿ, ಅದು ನಮ್ಮ ಭಾಗವಾಗುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಭಾಗವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ "ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ". ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಧ್ಯಾನ, ನಿರಂತರ ಅನುಸಂಧಾನ. ಬಾಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅನ್ನವು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಅಗಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅರಗಿ ಅದು ನಮ್ಮ ಭಾಗವೇ ಆಗುವಂತೆ ಜ್ಞಾನವು ನಮ್ಮ ಭಾಗವೇ, ನಾವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕಾರು ಓಡಿಸುವುದನ್ನು ಶ್ರವಣದ ಮೂಲಕ ಕಲಿತವನು ಮನನದ (ಪ್ರಯತ್ನದ) ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ತನ್ನದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಹನಚಾಲನೆಯು ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಾಗ ಆ ಚಾಲನೆ ತೀರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಚಾಲನೆಯ ಆಯಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅವನು ಅಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ - ಬೌದ್ಧಿಕ ಸ್ತರವನ್ನು ಅದು ಮೀರಿರುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧಕನು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೂ

"ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ"ವೇ. ಆಗ ವ್ಯಕ್ತಿ ತಾನು ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವನ್ನು ಅರಿತವನು ಎಂಬುದರ ಅರಿವಿಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಏರಿರುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆ ಜ್ಞಾನಿ ಒಬ್ಬ ಅದ್ವೈತಿ. ಅರಿತವನಾದರೂ ತಾನು ಅರಿತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದನ್ನೇ ಮರೆತವನು. ಶ್ರವಣ, ಮನನ, ನಿದಿಧ್ಯಾಸನಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲ ರಂಗಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ, ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ.

ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಅಥವಾ ಬರಹ (ಅಥವಾ ಯಾವುದೋ ಉಪನ್ಯಾಸ) ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮನನದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಆ ಅನುಭವ ಅಥವಾ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇಷ್ಟು ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ಮನನದ ಹಂತಗಳು. ಮುಂದಿನ ಹಂತವೇ ಮುಖ್ಯ. ಕವಿ ಅಥವಾ ಕತೆಗಾರ ಅಥವಾ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಬಯಸುವವನು ಆಯಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಇಡೀ ಅನುಭವದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಗುಂಗನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸದಾ ಅದರ ಧ್ಯಾನ ಅವನದಾಗಬೇಕು. ಆ ಕಡೆ ಬೆಳೆಯುವ ತೀವ್ರ ಹಂಬಲ ಅವನದಾಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಅದರ ಹುಚ್ಚನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (ದಿ) ವೆಂಕಟಪ್ಪನವರ ಒಂದು ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವರ್ಣ ಕಲಾವಿದನೊಬ್ಬ ತಾನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕಲಾಕೃತಿಗೆ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿ, ವೀಣಾ ದೇವತೆಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳ ಮುಂದೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಆರ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ವರ್ಣಕಲಾವಿದನೊಬ್ಬ ವಾದ್ಯಕಲಾವಿದನಾಗಬಯಸಿ ತೀವ್ರ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಚಿತ್ರ ಅದು. ಅದೇ "ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ". ಅದು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ಬುದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, 'ಕಾಣುವ' ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ದರ್ಶನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು Intuition ಎನ್ನಿ, ಪ್ರತಿಭೆ ಎನ್ನಿ. ಆಗ ಕವಿಗೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯದ್ದು ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕಾಣದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಶಕ್ತಿ ದೈವದತ್ತವಾದುದು ಎಂಬ ಮಾತಿನಷ್ಟೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರ, ಶ್ರಮ, ಹಂಬಲ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಫಲವೆಂಬ ಮಾತು ನಿಜ.

"ನಿಧಿ"ಗೂ "ನಿದಿಧ್ಯಾಸನ"ಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂಬ ನನ್ನ ಭ್ರಮೆ ದೂರವಾಗಿದೆ. "ನಿ-ದಿಧ್ಯಾಸನ" ಎಂಬುದು ವಾಸ್ತವ ರೂಪ; ಅದು ಧ್ಯಾನಿಸು meditate ಎಂಬರ್ಥದ "ಧ್ಯೈ" ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಶ್ರವಣ ಮನನ ನಿದಿಧ್ಯಾಸನಗಳು ಒಂದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಭಾರತೀಯ ಚಿಂತನ ಸ್ರೋತವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆಯೆಂಬುದು ಹೊಳೆದಾಗ ತೀರ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡೆ ಮತ್ತು ಈಗಾಗಲೇ ಎರಡು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿ ನನ್ನ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿ "ಸ-ವಿ-ಫಲ"ನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

"ನಾನು" ಕಂಡುಹಿಡಿದೆ?

ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ (ವಿಜ್ಞಾನ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ) ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಆಗಿರುತ್ತವೆ, ಮೇಲಿನಂತಹ ಅನುಭವಗಳು. ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ ನಾನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಕೆಲವನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾರೋಪ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮೇಲಿನ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ "ನಾನು" "ನಾನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದೆ" "ನಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ಶೋಧಿಸಿದೆ" ಇತ್ಯಾದಿ ಕಡೆ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಏಕವಚನ ಸರ್ವನಾವು ಬಂದಿರುವುದು ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಪರಂಪರೆಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಕಡೆ "ನಾವು" ಎಂದು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾನು ಹಾಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಈಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ "ನಾನು" ಪದವನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೂ ಅಂತಹ ಪ್ರಯೋಗ ಕಡಿಮೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಕ ಅಮುಖ್ಯ, ಅವನು ಶೋಧಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಸತ್ಯ ವಾಸ್ತವ ಮುಖ್ಯ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಏನೋ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದುದು ಸತ್ಯ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಏನೋ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ನಿಜವೂ ಆಗಿರಬೇಕು; ಅದೇ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ದೃಷ್ಟಿ. ನನ್ನ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಯಲ್ಲ, ಸಂಶೋಧಕನ ಅನುಭವಗಳ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಬಳಕೆಯು ಕ್ಷಮ್ಯ, ಅನಿವಾರ್ಯ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧಕರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅಂತಹ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಶೋಧನ ವಿಧಾನದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲವು. ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಸಂಶೋಧಕರ ನಿಕಟ ಒಡನಾಟ ಇನ್ನೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ (ಅಂತಹ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾಗಿತ್ತು.)

ಸಂಶೋಧಕ ವಕೀಲನಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ವರದಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಒಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಮಾತಿದೆ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ವಕೀಲನ ಉದ್ದೇಶ ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ಕಕ್ಷಿದಾರನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅವನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದು ತನ್ನ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗದಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಮಾಹಿತಿಯು ತನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ವಕೀಲರು ತಾವೇ ಹೋಗಿ ಕಕ್ಷಿದಾರನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು

ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳಂತೂ ಎರಡೂ ಕಕ್ಷಿದಾರರು ಅವರ ಕಡೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ಮಾತು ಮತ್ತು ಒದಗಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು, ಪೋಲೀಸರು ನೀಡುವ ಸಾಕ್ಷಿ, ವಕೀಲರ ವಾದ ಇಷ್ಟನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಮರೆಮಾಚಲಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧಕನಾದರೋ ಗೆಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದುದು ಸತ್ಯವನ್ನು, ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಮೆರೆಯಿಸಬೇಕಾದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲ, ತನ್ನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಆ ಕಾರಣ ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳ ವಕೀಲರಂತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಾನೇ ಹಲವು ಮೂಲಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಾಗಲೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಬೇಕು. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶ ಒಮ್ಮೆ ತೀರ್ಪು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅವನೇ ಎಂದೂ ಬದಲಾಯಿಸಲಾರ. ಆದರೆ ಸಂಶೋಧಕ ಹಾಗಲ್ಲ. ಅಗತ್ಯವಾದರೆ ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನದ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕು,

ಆದರೆ ಅದು ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇರುವಂತೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೂ ಅಹಂ ಎಂಬುದೊಂದು ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ, ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇ ನಿಜ ಎಂದು ಹಠ ಹಿಡಿಯುವವರೂ, ತನಗೆ ಎಂದೋ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ತಿರುಚಿ ಉಳಿದುವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ಜನ. "ದೇವರು ರುಜು ಮಾಡಿದನು" ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ನಿಜವೇ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಅವಿವೇಕತನ. ಅದು ನಿಜ, ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ತೀವ್ರ ಅನುಭವವಾಗಿ ನಿಜ. ಆದರೆ ಕಲ್ಯವು ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬೌದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದಿತೆಂಬ ಒಂದು ಶಾಸನಾಧಾರವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಬಂದಿರುವುದು ಸರಿಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೆತ್ತುವುದು ಸಾಧುವಾದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಜ್ಞರು ಎತ್ತಲೇಬೇಕು. ನನಗೇ ನನ್ನ ಆ ತೀರ್ಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳು ಇನ್ನೂ ದೊರಕಬೇಕಾಗಿದೆ. ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆಯಿರುವುದರಿಂದ, ಇಂಡಾಲಜಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಆರಂಭದ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಜೈನಧರ್ಮದ ದೇವಾಲಯ ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಿದ್ದ ಬೌದ್ಧವೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಗೊಂದಲ ಕಲ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಹಿಂದೆ ನಡೆದು ಅಲ್ಲಿನ ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೌದ್ಧವೆಂದೇ ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪಾಠವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೊಂದಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೇ ಎಂಬ

ಸಕಾರಣ ಅನುಮಾನ ನನ್ನನ್ನೇ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸಿದ್ಧರಾಮನ ಲಿಂಗದೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೇ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ನಿಷ್ಠುರ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನೂ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಲೇ ಎದುರಿಸಿದ ಡಿ.ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಾದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರವು ತಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಲೇಖನ ಬರೆದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ದೊಡ್ಡವರೆನಿಸಿಕೊಂಡರು. "ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಕಂಡೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವಾದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಿಜವಾದ ಸಂಶೋಧಕನೂ ಒಂದು ಸತ್ಯವು ಹೊರಬರಲು ನಾನು ನಿಮಿತ್ತನಾದೆ, ಸತ್ಯವು ಪ್ರಕಾಶಗೊಳ್ಳಲು ನನ್ನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿತು, ಧನ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗಿರಿಜೆಯು ಮೇನಕೆಗೆ ಮಗುವಾಗಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಆ ಲೋಕಮಾತೆ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಲು ಮೇನಕೆ ನಿಮಿತ್ತವಾದಳೇ ಹೊರತು ಅವಳೇ ತಾಯಿ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹರಿಹರ ಹೇಳುವಾಗ, ಸೂರ್ಯನು ಪೂರ್ವದಿಗಂತದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಂತೆ ಎಂಬ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಒಂದು ಸತ್ಯ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಯಾವನೋ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ "ಮಣಿಯದಿಹ ಮನವೊಂದು, ಸಾಧಿಸುವ ಹಠವೊಂದು, ನಿಜದ ನೇರಕೆ ನಡೆವ ನಿಶ್ಚಲತೆಯೊಂದು" ಎಂಬ ಕಾವ್ಯಭಾಗ ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಹೇಗೋ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೂ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿರಬೇಕು. ಮುಕ್ತಮನಸ್ಸು, ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನ, ನಿಜದ ಕಡೆಗೇ ಹೋಗುವೆನೆಂಬ , ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಇವು ಸಂಶೋಧಕನ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. ಮೇರೆಯರಿಯದ ಶ್ರಮ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಚಿಂತನೆ, ನಿರಂತರ ಉತ್ಸಾಹ ಇವೂ ಅಷ್ಟೇ. ಅಂತಹ ಶ್ರಮ ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ಖಂಡಿತ ಫಲ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆ ಫಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ರಸಾನುಭವವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧಕನೊಬ್ಬ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ತಪ್ಪನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂಶೋಧಕ ತಿದ್ದಿದಾಗ, ಆ ಶೋಧದ ಯಶಸ್ಸಿನ ಒಂದು ಭಾಗ ಮೊದಲನೆಯವನಿಗೂ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಅವನ ತಪ್ಪು ಇವನ ಒಪ್ಪಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು ತಾನೇ! ವಿ.ಸೀ. ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ "ಅಭೀಃ" ಕವನ ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಳುತ್ತದೆ - "ಅನ್ಯಾಯಕೆಂದೆಂದು ಬಾಗದೆಚ್ಚರವೊಂದು" - ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಂಶೋಧಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಹೆದರಿ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಂದಾಗಲೂ ಅವನೊಬ್ಬ ಅಭೀಃ - ನಿರ್ಭಯ ಸ್ವಭಾವದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸತ್ಯಪ್ರಿಯತೆ ಸಾಬೀತಾಗುವುದು ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ

ಎದುರಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ. ಯಾವುದೇ ಅಹಂಕಾರದ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ : ನನಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಸಂಶೋಧಕರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನನ್ನಷ್ಟು ಉತ್ಕಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದವರು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ತಮಾಷೆಯಾದರೂ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಯೊಂದಿದೆ. ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದವರ ಬರಹಗಳು ಅವರ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೇ ಕಾಲದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ. ಕಾಲ ಕಳೆದಂತೆ ಸಂಶೋಧಕನೊಬ್ಬನ ಶೋಧವು ಉಳಿದಿರಬಹುದು, ಸಂಶೋಧಕನ ಹೆಸರು ಮರೆತು ಹೋಗಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಪಂಪನ ಶಾಸನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವವರು ಅದನ್ನು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಗುರುತಿಸಿ ಓದಿ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ಡಾ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮರೆಯಬಹುದು. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಲೇಖಕನ ಹೆಸರು ಕೃತಿಯ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಪ್ರಚುರವಾಗುವಂತೆ ಒಂದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಜೊತೆ ಸಂಶೋಧಕರ ಹೆಸರು ಮುಂದೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ (ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.) ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಸಂಶೋಧಿತ ಸತ್ಯ ಅವನದಾಗಿರದೆ ಅವನ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದಾಗಿರುವುದೇ ಕಾರಣ. ಇತಿಹಾಸೋಗ್ರಫಿಯಲ್ಲಿ (Historiography, ಎಂದರೆ ಇತಿಹಾಸದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ) ಅವರ ಹೆಸರುಗಳು ದಾಖಲಾಗಹುದು ಅಥವಾ ಅಲ್ಲೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ಮಾತು, ಸಂಶೋಧನೆಯ ಜೊತೆ ಸಂಶೋಧಕನ ಹೆಸರೂ ಉಳಿದುಬರುವಂತಹ ಮಾತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ನಿಸುವಂತಹುದು. ಅಲ್ಲೂ ಅವರು, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸಂಶೋಧಕರು ಒಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಬೇಕಿದ್ದರೆ. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ ಉಳಿಯುವುದು ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನದಿಂದ, ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ, ಅದರ ರಸಮೌಲ್ಯದಿಂದ (Aesthetic Value). ರಸಮೌಲ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಒಂದು ಕಾಲದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಚ್ಯುತಗೊಳ್ಳಬಹುದು, ಅಥವಾ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಬಹುದು. ಸಂಶೋಧನೆಯು ಅದರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನವನ್ನಲಂಬಿಸದೆ ಅದು ನಿರೂಪಿಸುವ ಸತ್ಯವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಉಳಿಯುತ್ತದೆ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ. ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ (Theoretically) ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅದು ಹಳತಾಯಿತೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೆಂತೋ ವಿದ್ವತ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಮಹಾಕಳ್ಳತನಗಳಾಗಿವೆ. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರಿನವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದುಂಟು. ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನ

ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಒಂದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಅವನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ಸ್ಥಳವಲ್ಲ (ಸಣ್ಣ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಹಲವುಂಟು.) ಅದೊಂದು ನೋವಿನ ಕತೆ. ನವರಸ, ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆ ರಸಭಂಗದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬೇಡ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಧ್ಯಾಯರು ಮಾಡಿದ ಪಾಠ ಮತ್ತು ಹೊರಗಡೆ ಅವರು ಕೊಟ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳಂತೆ ಓದಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಪದವೀಧರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ತೋರಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಡಾ. ಆ.ನೇ. ಉಪಾಧ್ಯೆಯವರು ಒಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು - "ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಎಂಬುದು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಶಿಫಾರಸು ಪತ್ರ". ಈ ಮಾತು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದು, ಅವರು ಸದಾ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ಆ ಮಾತಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟುದಾಗಿದ್ದು ಇಂದಿನ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವೀಧರರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಘಟನೆ ಹೀಗಿದೆ. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬೋಡೆನ್ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮೊದಲು ಯಾರು ಸಂದರ್ಶಕ ತಜ್ಞರ ಮುಂದೆ ಹಾಜರಾದರು, ನೆನಪಿಲ್ಲ - ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಂಸರಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ತಜ್ಞರು ಹೇಳಿದರು : "ನೀವು ಈ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದುದೇ ಒಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಕೇಳುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲ". ಅದಕ್ಕೆ ವಿಲಿಯಂಸ್, "ಅದು ನಿಜವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ಕಾದಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ನಿಮಗೆ ನೆನಪಿರಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಬಂದರು. ಬಳಿಕ ಹಾಜರಾದ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲರ್‌ಗೆ ಅದೇ ತಜ್ಞರು ಮೇಲಿನಂತಹುದೇ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಹೇಳಿದರು, "ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ ಗಮನಿಸಿ. ಇದೇ ತಾನೇ ಸಂದರ್ಶನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರ ಹೋದವರು ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ". ಸಮಿತಿಗೆ ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಆರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಜರ್ಮನ್ ಮೂಲದ ಮ್ಯಾಕ್ಸ್ ಮುಲರ್ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಥಳೀಯ ಮೂಲದ ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಂಸರನ್ನು ಆರಿಸಿದರು. ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನನಗೆ ಆದ ಅನುಭವವನ್ನು ಓದುಗರ ಊಹೆಗೆ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಮುಂದೊಮ್ಮೆ ಅದೇ ಬೋಡೆನ್ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಟಿ.ಬರೋ ಬಗ್ಗೆ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಹೇಳಿದ್ದು. ಅವರು ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡು ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್

ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದ ದಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕುಲಪತಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ಉತ್ತರ -"ನೋಡಿ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೇ, ನಾವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಿರುವ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತ್ರಿ ನೀಡಲಾರೆವು." ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬರೋ ತಾವು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವರು ವಿಶ್ವದ ಇಷ್ಟ ಬಂದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಲು ಸಲಹೆ ಬಂತು. ಅದರಂತೆ ಅವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದರೂ (ಅವರ The Sanskrit Language ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿ) ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹಲವು ಸಂಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆದರು (ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು.) ಹೀಗಿದೆ ನಿಜವಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ ಮತ್ತು ವಿದ್ವಾಂಸರ ನಿರಂತರ ವ್ಯವಸಾಯ : ಬೋಧನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಜೊತೆ ಅಥವಾ ಬೋಧನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕೃಷಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷ್ತು ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ.ಯವರನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳನಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿತು. ಅವರು ತಮಗಿಂತ ಅರ್ಹರಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಪರಿಷತ್ತು ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್. ಅವರನ್ನು ಆರಿಸಿತು. ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ. ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದುದು ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್.ರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮ, ಬಡವರ ಬಗ್ಗೆ ಕರುಣೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂಶೋಧನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂದರೆ ಜಡರು, ನೀರಸರು, ಮಾನವೀಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವವರು ಎಂಬ ಏನೆಲ್ಲ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಂಶೋಧಕರೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಕ.ವೆಂ. ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನಾವು "ದೂರ್ವಾಸ"ರೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆವು - ಆಗ ನಾವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಹುಡುಗರು. ಸದಾ ಮುಖವನ್ನು ಸಿಂಡ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಗೋಪಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಓದಲು ಬೇಕಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡೇ ಹೋದರೆ "ಕೂತ್ಕೋ" ಎಂದು - ಸಿಡುಕಿನಿಂದ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾದೀತು, ನಮಗೆ ಹಾಗನ್ನಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅಷ್ಟೇ - ಹೇಳಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ದೋಸೆಯನ್ನೋ ಪುಳಿಯೋಗರೆಯನ್ನೋ ತಂದು ತಿನ್ನಲು ಕೊಟ್ಟು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಶೋಧಕರಲ್ಲೂ ಹೃದಯ ಶ್ರೀಮಂತರುಂಟು, ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟು; ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಸ ಹೃದಯರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳೂ ಉಂಟು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಒಂದು ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ ಆಕರ್ಷಕ ಮಾತು ಬರಹಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ.

ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡವರಿಗೆ ಸಂಶೋಧಕರೂ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಮನುಷ್ಯರೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಡೆ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೇ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಜನರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದವರನ್ನು ಬರೀ ಭಾವುಕರು, ಕಲ್ಪನಾ ಗಗನವಿಹಾರಿಗಳು, ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಹರು, ಬೇರೆ ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡವರು ಎಂಬ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಗುರ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೆ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗದ ಅಧ್ಯಾಪಕ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬ ನನಗೆ ಹೀಗೆ ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದ್ದರು– ಕೇವಲ ಸ್ನೇಹದಿಂದ, “ಮೂರ್ತಿಗಳೇ, ನೀವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ನಿಜವೋ ಸಾಹಿತ್ಯವೋ”. ನಾನಂತೂ ಆ ಮಾತಿನಿಂದ ನಕ್ಕು ನಕ್ಕು ಬಿದ್ದೆ. ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೆಲವರು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡುವುದು ಹಾಗೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವಿವೇಕಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಲಘುವಾಗಿ ಯೋಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮುಖ್ಯ, ಅಷ್ಟೇ. ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಎಂ.ಎ. ರಾಮಾನುಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಬೆಳ್ಳಾವೆ ವೆಂಕಟನಾರಾಯಣಪ್ಪ, ಕೆ.ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರ, ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ, ಶಿ.ಶಿ. ಬಸವನಾಳ, ಡಿ.ಎಲ್.ಎನ್., ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ, ಎಚ್. ದೇವೀರಪ್ಪ, ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹುಳು ಹತ್ತಿದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒರಸಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಓದಿ ಚರಿತ್ರೆ ಬರೆಯದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ (Edit) ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದಲು ಇರಲಿ, ನೋಡಲಿಕ್ಕಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು? ಇದೆಲ್ಲ ಬರೆಯುವುದು ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನಿಸಿದರೂ ಅದರಲ್ಲೂ ಕಳೆದ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಕೆಲವು ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನು ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆ ತರುಣ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತುಂಬುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಹಜ ಬಯಕೆ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗಿರುವಂತೆ ನನಗೂ ಇದೆಯಾದರೂ, ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಂತೆ ನಾನೂ ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನನ್ನೊಳಗಿನ ತೀವ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೆ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಶೋಧಗಳು !

ಹಲವು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂಶೋಧಕನೆಂದು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದುಂಟು : ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಕೆಲವು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯ ಮಾತುಗಳೂ

ಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ತಡವಾಗಿ ಆರಂಭವಾದ ಕೆಲವು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಚಿನ ನನ್ನ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಶೋಧವೊಂದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದಾಗ ಸಭಿಕರ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳುತ್ತದೆ.-

"ಈ ಶೋಧ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದೇ ಹೌದು, ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಹೌದು. ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ಗಡಿಯಾರ ದೊರಕಬಹುದು : ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಕೋಟಿ ಹಣ ಕೊಟ್ಟರೂ ಯಾವುದೇ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷವೂ ದೊರಕದು." ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಗುವಿನ ಎಳೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಗೇ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ : ಆ ಮಾತು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ : ಅದು ಮುಂದೆ ಅವರ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದೇ, ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು ?

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸೂಚಿಸಿರುವಂತೆ, ಒಂದು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬಹು ಹೊತ್ತು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಅಥವಾ ಬರೆಯಲು ವ್ಯಕ್ತಿ ಗಳಿಸಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಯೆಂದರೆ, ಅವನು ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ತಿಳಿದಿರುವುದು! ಭಾಷೆ ನಮ್ಮ ಒಳಗನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸಾಧನದಂತೆಯೇ ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುವ, ಇರುವ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ನಮ್ಮನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನವೂ ಹೌದು. ಇಂದು 'ಸತ್ಯವಂತ' ಯಾರು? ಸತ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವವನು, ಬರೆಯುವವನು ತಾನೇ! ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆ ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದು ನರಮಾನವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ!

'ಸತ್ಯ' ಶೋಧಕರಾದ ಸಂಶೋಧಕರು (ಅಂತೆಯೇ ನಾನು ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ) ಅಂತರ್ಗತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಾಸ್ತವ ಅದು.

ಕೊನೆಯ ಗುಟುಕು

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಸಂಪುಟ "ಹೊಸತು ಹೊಸತು" ಕೃತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾದೆಮಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಬಂದುದು ಕೇವಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿಲ್ಲ. ಐರೋಪ್ಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಷೊಪೆನ್‌ಹೌರ್ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ - "The study of the Upanishads has been the solace of my life; it will be the solace of my death." ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಹಂಪಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯ ನನ್ನ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸೀತು. ಅಂತಹ ಹಂಪಿಯ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಈ ಪುಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರತರುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು !

XIV. ಅನುಬಂಧ
(ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸದ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಹನಿಗಳು)

೧. "ಗಜನಾಣ್ಯ ಪಟ್ಟಸಾಲೆ"ವರ್ಗ

ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಬೇಗೂರು ಹೋಬಳಿಯ ಬಸಾಪುರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ "ಗಜನಾಣ್ಯ ಪಟ್ಟಸಾಲೆ ಸಂಘ" ಇರುವುದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿದೆ. "ಪಟ್ಟಸಾಲಿ" ಎಂದರೆ ರೇಷ್ಮೆ ವಸ್ತ್ರ. "ಗಜನಾಣ್ಯ ಪಟ್ಟಸಾಲೆ" ಜಾತಿಯು ಯಾರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ, ಅವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಮೀಪದ ಸುದ್ದಗುಂಟೇ ಪಾಳ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಜನಾಣ್ಯ ಪಟ್ಟಸಾಲೆ ಸಂಘದ ಸರ್ವ ಸದಸ್ಯರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗುಳೇದಗುಡ್ಡದ (ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ) ಶ್ರೀ ಗುರುಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮಠದ ಬಸವರಾಜ ಪಟ್ಟದಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ, ಅಖಿಲಭಾರತ ಪಟ್ಟುಸಾಲೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕರ್ನಾಟಕ ನೇಕಾರರ ಪಟ್ಟುಸಾಲೆ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದಿಯಾಗಿ ಹಲವರು ಹಾಜರಿದ್ದರು. "ಪಟ್ಟ(ಟ್ಟು)ಸಾಲೆ ಸಂಘ"ವು ನೇಕಾರರದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. "ಗಜನಾಣ್ಯ" ಎಂದರೇನೋ ತಿಳಿಯದು.

೨. "ಮೂಗನ ಗೌಡ" ಎಂದರೇನು?; "ದ್ಯಾಮವ್ವ" - ಯಾರು?

ಈ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಗಣ್ಣ, ಮೊಗಣ್ಣ, ಮೂಗಣ್ಣನ ಗೌಡ, ಮೊಗಮ್ಮ , ಮೊಗಪ್ಪಗೌಡ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ "ಮೂಗ" ಕ್ಕೂ "ಮೂಕ (ಗ)" (ಮಾತು ಬಾರದವನು) ಪದಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧವೂ ಕಾಣಿಸದು. "ಮುಕ್ಕಣ್ಣ" (ತ್ರಿನೇತ್ರ, ಶಿವ) ಎಂಬುದೇ ಮೂಗಣ್ಣ, ಮೂಗನ ಎಂದಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು. "ಮೂಗಣ್ಣ" ಎಂಬುದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧ "-ಅಣ್ಣ" ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಕೆಲವರು "ಮೂಗ"ಕ್ಕೆ -ಅಪ್ಪ, -ಅಮ್ಮ ಸೇರಿಸಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ದ್ಯಾಮವ್ವ ಆ ಊರಿನ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ. ಅವಳ ಗುಡಿಯನ್ನು ಹದಿನೈದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಶಮಾಡಿದರೂ, ಅವಳ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಜನ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಯೊಂದಿಗೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದುರ್ಗವ್ವನು ಪಾರ್ವತಿ (ಕಾಳಿ); ಆದರೆ ದ್ಯಾಮವ್ವನು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಒಬ್ಬಳು ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದವಳು, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದವಳು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಕಡೆ ಒಂದೇ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು; ಪೂಜಾರಿ ಬಡಗಿಜಾತಿಯವನು.

ದ್ಯಾಮವ್ವ, ದ್ಯಾಮಪ್ಪ, ದ್ಯಾಮಯ್ಯ, ದ್ಯಾಮಣ್ಣ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮದವರಿದ್ದಾರೆ. "ದ್ಯಾಮ" ಎಂಬುದು "ದೇವ" ಎಂಬುದರ ಅಪಭ್ರಂಶ. ಪದಾದಿಯ "ಏ"ಸ್ವರವು "ಯಾ" ಎಂದಾಗುವುದು ಮಧ್ಯ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಡುನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ: ಕೇಕೆ-ಕ್ಯಾಕೆ, ಬೇರೆ-ಬ್ಯಾರೆ, ಏಕೆ-ಯಾಕೆ. ಹಾಗೆಯೇ, "ಮ", "ವ"ಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಉಂಟು. ನೋಡಿ; ಕಾಮ-ಕಾವ, ಬೆಮರ್-ಬೆವರು, ತಾಮರೆ-ತಾವರೆ, ಕಾವಂಚಿ-ಕಾಮಂಚಿ (ಕಾಚಿ ಹುಲ್ಲು). ದ್ಯಾಮವ್ವ, ದ್ಯಾಮಣ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ದೇವದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದ್ಯಾವಮ್ಮ ದ್ಯಾವಯ್ಯ, ದ್ಯಾವೇಗೌಡ, ದ್ಯಾವಶೆಟ್ಟಿಯಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳೂ ಉಂಟು. ದೇವ-ದೇಮ; ದ್ಯಾವ-ದ್ಯಾಮ.

ದಾವಣಗೆರೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಪ್ರದೇಶದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಇಂತಹ ವಂಶನಾಮಗಳುಂಟು. ದ್ಯಾಮಪ್ಪಗಳ, ಕಲ್ಲಪ್ಪಗಳ ಎಂಬ ಪದಗಳ ರೂಪಾಂತರ ಅವು. ದ್ಯಾಮಪ್ಪ, ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಇವರು ಆ ವಂಶಗಳ ಮೂಲಪುರುಷರು. '-ಗಳ' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಗಕಾರ ಲೋಪವಾಗಿ '-ಳ' ಎಂದು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ "ದಾನಪ್ಪಗಳ" ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಪದಮಧ್ಯದ -ಗ- ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಪ್ಪ ಬಸಪ್ಪ ಎಂಬಂತಹ ವಂಶನಾಮದ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ '-ಗಳ' ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಬದಲು '-ಅವರ' ಎಂಬ ವಂಶ ನಾಮ ಸೂಚಕವೂ ಉಂಟು: ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಾಳಪ್ಪನವರ ಶಿವಪ್ಪ; ಕಾಶಪ್ಪನವರ ರುದ್ರಪ್ಪ. ವಂಶನಾಮವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಇನಿಷಿಯಲ್ಸ್ ಆಗಿ ಬಳಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಎಸ್. ಕಾಡಪ್ಪನವರ್, ಆರ್. ಕಾಶಪ್ಪನವರ್ ಇತ್ಯಾದಿ.-ಗಳ ಎಂಬುದು ಗೌರವ ಸೂಚಕ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವ ಮಾಯಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿನ ಮೂಲಮೂರ್ತಿಯ ಅಕ್ಕ ಪಕ್ಕದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮಾಯಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕ ಮಾಯಮ್ಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಾಯಿ ಮಾಯಮ್ಮನ ಮಕ್ಕಳು, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು. ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಚಿಕ್ಕ ಮಾಯಮ್ಮನಿಗೆ

(ತಂಗಿಗೆ) ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ದೊಡ್ಡ ಮಾಯಮ್ಮನಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು; ಬಳಿಕ ತಾಯಿ ಮಾಯಮ್ಮನಿಗೆ. ಈ ಕ್ರಮವೇನಾದರೂ ತಪ್ಪಿ, ಚಿಕ್ಕ ಮಾಯಮ್ಮನಿಗೆ ಮೊದಲು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಉದುರುತ್ತವೆ- ಅವಳು ಕೋಪದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ, ಜೀವಂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಭಾರತದ ಶಿಷ್ಟ ದೈವಗಳಿಗಿಂತ ಜಾನಪದ ದೈವಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಶ್ರದ್ಧೆ ನಂಬಿಕೆ ಉತ್ಸವ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಇವುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಅಪಾರ, ವಿಸ್ಮಯಕರ. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಎಷ್ಟೇ ಬೆಳೆದರೂ ಅದರ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆ, 'ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆ' ಅಣ್ಣಮ್ಮ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಎಂದೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ - ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ಇದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು; ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಚಿಂತನೆಯ ಹೊಳಹು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಕಳೆದ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ನಡೆದಿರುವ ಭೀಕರ ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಉಳಿದಿರಲು ಕಾರಣ ವೃತ್ತಿ (ಜಾತಿ) ವೈವಿಧ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ದೈವೀ ವೈವಿಧ್ಯ. ಆಗಲೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಆ ವೈವಿಧ್ಯ ಶಿಷ್ಟದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಜಾನಪದ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ ಇರುವಂತಹದು. "ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತೋಕ್ತಿ (ಇರುವುದು ಒಂದೇ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಇರುವ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ - ಆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ದೇವರಿಗೆ ಇರುವ ಹೆಸರುಗಳು ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನ) ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಕಾಳಮ್ಮ, ದುರುಗವ್ವ, ಪ್ಲೇಗಮ್ಮ, ಮಾರ‍್ಯವ್ವ, ಅಂಪವ್ವ (ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ), ಈರಬದ್ರ, ಶಿವ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ (ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ), ಹನುಮಂತ, ರಾಮ, ಚೌಡಿ, ದ್ಯಾಮವ್ವ, ಬನ್ನಿ ಮಾಂಕಾಳಿ, ಮಂಚಾಲಮ್ಮ (ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ; 'ಮಂಚಾಲೆ' ಎಂಬುದರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣವೇ ಮಂತ್ರಾಲಯ), ಪಟಾಲಮ್ಮ, ಮದ್ದೂರಮ್ಮ, ಹಾಸನಾಂಬಾ, ಮೂಕಾಂಬಿಕೆ, ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವನಾಥ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ದೈವಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ದೈವದ ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳೆಂದೇ ಜನರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದೈವ, ಆ ದೈವದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೇಂದ್ರ- ಇವುಗಳೇ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ದೈವ, ಆ ದೈವದ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಇವುಗಳ ನಾಶವು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೈವೀ ವೈವಿಧ್ಯ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅತ್ಯುದಾರ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಭದ್ರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ

'ಪರವ್ವ' (ಪರ್ವ-ಹಬ್ಬ) ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ವೀರಭದ್ರನ ರಥೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರ ಕರಿಯವ್ವನ ಜಾತ್ರೆ, 'ಸಿಡಿ'ಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಾನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ನನಗೇನೋ ಯೋಚಿಸಿದಷ್ಟು ನನ್ನ ಚಿಂತನೆ ದೃಢಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ: ವೃತ್ತಿ ವೈವಿಧ್ಯ, ದೈವ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು (ಗ್ರಾಮೀಣ ಮತ್ತು ನಗರ ದೈವಗಳು), ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ದೈವಗಳು, ದೇಶೀಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದೈವಗಳು ಇವು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಜೀವಸತ್ವ; ಜೀವನಾಡಿ; ಭದ್ರಬೇರು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವು ಅನ್ಯ ಮತಗಳ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ತತ್ತರಿಸದೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ದೈವೀ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಈ ಚಿಂತನೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸತು: ಅದನ್ನು ಹೇಳಿರುವವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೊದಲಿಗನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ - ಆ ಚಿಂತನೆಯು ಹೊರಬರಲು ನನ್ನನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಾನು ಖಂಡಿತ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಬಹು ಪ್ರಮುಖ ಚಿಂತನೆ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಲಿದ್ದೇನೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ದೈವಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ನಮಗೆ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್, ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮಗಳದ್ದು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದ್ದು; ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ತೀರ ಕಡಿಮೆ, ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಇಸ್ಲಾಂನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಬೈಬಲ್, ಏಸು ಇವು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವೆಂಬುದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದೆ. ಕೊರಾನ್, ಮಹಮದ್, ಅಲ್ಲಾ ಇವೂ ಅಷ್ಟೇ ಇಸ್ಲಾಂನಲ್ಲಿ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವೀಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ನಿಗದಿಯಾಗಿವೆ. ಮಳೆ, ಬೆಳೆ, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಭೂಮಿ, ಹುಟ್ಟು, ರೋಗ, ಸಾವು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೈವಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ: ವಿಶ್ವದ ಹಿಂದಿನ ಅಗೋಚರ ಶಕ್ತಿ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಉಂಟು; ಆದರೆ ಶುಭ್ರ ಜೀವನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಆ ಹಕ್ಕಿನಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಲೇಖನದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅದು ಇರುವಂತೆಯೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತೇನೆ. (ಅಪಾರ್ಥ, ಆಕ್ರಮಣಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ. ೨೦೦೮. ಪು. ೧೮೩-೪).

"ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ ಇವರ ಮಿಲನದ ಸಂಕೇತ. ಆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ: ಅವನ ನಾಲ್ಕು ಮುಖಗಳು ಭೂಮಿ, ಪಾತಾಳ, ಸ್ವರ್ಗಗಳು ಅಂತೆಯೇ ಭೌತಿಕ ವಿಶ್ವದ ಆಚೆ ಇರುವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಶ್ವ. ಅವನ ಪತ್ನಿ

ಸರಸ್ವತಿ ಅಥವಾ ಶಾರದೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಪುಸ್ತಕ, ವೀಣೆಗಳು ಜ್ಞಾನ, ಕಲೆಗಳ ಸಂಕೇತ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂರಕ್ಷಕ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನ ಗರುಡ: ಆಕಾಶದುದ್ದಕ್ಕೂ ಹಾರಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪರಿವೀಕ್ಷಿಸುವ ಹಕ್ಕಿ. ಕಿರೀಟಧಾರಿ ವಿಷ್ಣು ಸದಾ ಸುಂದರ, ಮಂದಸ್ಮಿತ; ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧದ ಭೋಗಿ; ಐಶ್ವರ್ಯದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವನ ಪತ್ನಿ. ಜಗತ್ತನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಅವನು ಲೋಕದ ಜನಗಳು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದರ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಜಗತ್ತಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕಾಯುವ ಶಿವನು ಶ್ರಮಜೀವಿ - ಜಡೆ, ಗಡ್ಡ ಧರಿಸುವ ಶಿವನು ಮಂಗಳಪ್ರದನೂ ಹೌದು ('ಶಿವ' ಎಂದರೆ ಮಂಗಳ, ಶುಭ ಎಂದರ್ಥ); ಅವನು ದುಷ್ಟರಿಗೆ ರುದ್ರನೂ ಹೌದು. ಅವನ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಕರುಣೆಯಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ; ಮೂರನೆಯದು ಬೆಂಕಿಯ ಕಣ್ಣು. (ನೊಸಲಗಣ್ಣು ಸದಾ ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ). ಆದರೆ ದೌಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅದು ತೆರೆದು ಬೆಂಕಿಯನ್ನುಗುಳಿ ದುಷ್ಟ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ವಿಷ್ಣುವು ಕ್ಷೀರಸಾಗರವನ್ನು ಶಯನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು; ಹಾಲಿನ ಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ವಿಷದ ಆದಿಶೇಷ ಉಂಟು: ಅದು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹಾಸುಗೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ನಂಜು ಎರಡೂ ಉಂಟು ಎಂಬುದರ ಸಂಕೇತ. ಶಿವನ ವಾಸ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ಹಿಮದ ಗಡ್ಡೆಯ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ. ಅವನು ಗೌರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿದ್ದರೂ ಭೂಮಿಗೆ ನೀರುಣಿಸುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತವನು. ಭೂಮಿ ಉಳುವ ವೃಷಭ ಅವನ ವಾಹನ. ಶಿವನು ಧ್ಯಾನದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಸಂಕೇತ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ, ವಿಷ್ಣುವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸುಖಮಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ, ಶಿವನು ತ್ಯಾಗ, ತಪಸ್ಸು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ, ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತ. ಇವು ಮೂರೂ ಅವಿಭಾಜ್ಯಗಳು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ ಇವರು ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಚೈತನ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ಇದು ನಾನು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಬಗೆ. ('ನಾನು' ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ).

ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮದ ದೈವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಇಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ. ಅನ್ಯಧರ್ಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರದ್ದು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ದೈವ, ಒಬ್ಬ ಪ್ರವಾದಿ, ಒಂದು ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥ ಇವು ಮಾತ್ರ ಆ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಅವು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ. ಉಳಿದುವೆಲ್ಲ ಮಿಥ್ಯ. ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ವಾಯು ಇತ್ಯಾದಿ ಶಕ್ತಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ, ಹಾಗೆಯೇ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳದ್ದು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಬಹು ದೈವಾರಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಏನೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಾರತೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಹನೆ, ಸೋದರತ್ವ, ಪ್ರೀತಿ ಇವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿವೆ. ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯಾಧಾರಿತ- ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದು "ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ", "ಸರ್ವೇ ಜನಾಃ ಸುಖಿನೋ ಭವಂತು" ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಾರಕ ಮಂತ್ರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ ವೇದಗಳಲ್ಲೇ ಅದರ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ವೇದಗಳು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ, ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದುವಲ್ಲ. ಬಹುಕಾಲದ ಹಲವು ವಿವೇಕಿ ಋಷಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿನ ಚಿಂತನೆಯ ಫಲ. ಅವುಗಳ ಉಕ್ತಿಯೇ ಅಂತಿಮ ಸತ್ಯವೆಂದು ಯಾರೂ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಜ್ಞಾನ, ಆಡಳಿತ, ವ್ಯವಸಾಯ - ವ್ಯಾಪಾರ, ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರು: ಇವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಆದವರಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸಾಯ ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ವೈಶ್ಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದ; ಶೂದ್ರನ ಮಗ ತನ್ನ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಇತ್ಯಾದಿ. ಮುಂದೆ ಆ ವರ್ಣಗಳು ಜನ್ಮಗತವಾದುದು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಇತಿಹಾಸದ ಒಂದು ದುರಂತ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ - ಸ್ಪೃಶ್ಯ, ಹೆಣ್ಣು - ಗಂಡು ಎಂಬ ತರತಮ ಭೇದ ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ: ಈ ಭೇದ ಬಂದದ್ದು ಮುಂದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಈಗ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದೆ. ಎಲ್ಲರ ತಾತ್ವಿಕ - ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಿಮ ಗುರಿಯಾದ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಧ ಬೇರುಗಳು ಆಳವಾಗಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿವೆ - ಆ ವೇದಗಳು ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ಸೂರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೈವಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಚೈತನ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಎಂದೇ ವೇದಗಳು ಭಾವಿಸಿವೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಈ ವಿಶಿಷ್ಟ ಉದಾತ್ತ ಲಕ್ಷಣವು ಗಂಭೀರ ಪರಿಭಾವನೆಗೆ ಅನುಸರಣೆಗೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲ ಇರುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಾದರೂ ಭಕ್ತಿ ಪಂಥದ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ರಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ಆಡುಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ. ಕಬೀರನ ಒಂದು ಹಾಡಿನ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ಹೀಗಿವೆ-

ಸಂಸ್ಕೃತ್ ಕೂಪ್ ಜಲ್ ।
ಭಾಷಾ ಬಹತಾ ನೀರ್ ॥

ಸಂಸ್ಕೃತವು ಬಾವಿಯ 'ಜಲ'; ಭಾಷಾ ಎಂದರೆ ಆಡು ಭಾಷೆಯು (ಹಿಂದಿ, ಕನ್ನಡ, ತಮಿಳು, ಬಂಗಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ) ಹರಿಯುವ 'ನೀರು'. "ಕೂಪ ಜಲ" ಅಪ್ಪಟ ಸಂಸ್ಕೃತ; "ಬಹತಾ ನೀರ್" ಎಂಬಲ್ಲಿನ "ಬಹತಾ" ಎಂಬುದು, ಸಂಸ್ಕೃತದ "ವಹ್" to flow ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು; 'ವಹತಿ'ಯ ತದ್ಭವ. "ನೀರ್" ಎಂಬುದು ದ್ರಾವಿಡ (ಕನ್ನಡ) ಪದವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ (ನೀರಜ, ನೀರಜಾಕ್ಷಿ ಇ.) ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿಂತ ನೀರು, "ಕೂಪ ಜಲ" ಎಂದರೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಅದರಲ್ಲೂ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ನೀರು. ಹರಿಯುವ ಹೊಳೆ, ನದಿಗಳ ನೀರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಿಗೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯ. ಕಬೀರನ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳಿಗ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಾಧ್ಯ. ಅವು ಬಹು ಸುಂದರ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ, ಅಂತೆಯೇ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ನನಗಂತೂ ಸಂತ ಕಬೀರನ ಈ ಮಾತುಗಳು ಬಹು ಸಂತೋಷವನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

೪. "ಪರೇವು", "ಬಾಯ್‌ಪರು"; "ಸಿಳೀಂದ್ರ" ; "ಬಾಲ ಕಂದ ಬೇಟ್"

ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿ ಚನ್ನಗಿರಿ ತಾಲೂಕು ಹಿರೇಕೋಗಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ (ಈ ದೇವಾಲಯ ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಟುನೂರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯದು) ಹಲವು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ "ಪರೇವು" (ಪರ) ಮಾಡುತ್ತಾರೆ- ಆ ದಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ನಡೆದ ಬಳಿಕ ನಡೆಯುವ ಸಾಮೂಹಿಕ ಭೋಜನಕ್ಕೆ "ಪರೇವು" ("ಪರವ್ವ") ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ "ಪರೇವು" ಸಂಸ್ಕೃತದ "ಪರ್ವ" ಪದದ ರೂಪಾಂತರ. ಪರ್ವ ಎಂದರೆ ಸೇರುವುದು, ಸಂಧಿಸುವುದು, ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸವ ಇತ್ಯಾದಿ. ಪರ್ವ ಎಂಬುದರ ತದ್ಭವವೇ ಹಬ್ಬ : (ಪರ್ವ - ಪರ್ಬ - ಹಬ್ಬ) ಪದಾದಿಯ ಮೂಲ ಪಕಾರ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹಕಾರವಾಗಿದ್ದರೂ (ನೋಡಿ : ಪಲ್ಲಿ-ಹಲ್ಲಿ, ಪಾವು - ಹಾವು) "ಪರೇವು" ಪದದಲ್ಲಿ ಆ ಮೂಲ ಪಕಾರವು ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಪರೇವು ವಿಶೇಷ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಹಬ್ಬವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಪಕಾರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗದೇ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. "ಪರೇವು" ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಊರಿನ ಹಬ್ಬವೆಂದು ಜನರು ಭಾವಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು "ಊರೊಟ್ಟಿನ ಹಬ್ಬ" ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪರೇವು ದಿನ ಊರಿನ ಜನ (ಲಿಂಗಾಯತರು) ಯಾರೂ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಕೆಲವರು ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದು ಇಡೀ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ

ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ (ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಿಲಾಮಯ ದೇಗುಲ); ಹಸುವಿನ ಸೆಗಣಿ ತಂದು ಗುಡಿ ಸುತ್ತ ಬಳಿಯುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲೇ ಒಲೆ ಹಚ್ಚಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಊಟದಲ್ಲಿ "ಸೀಪ್ರು"ಗೆ (ಸಿಹಿ ಅಡುಗೆ) ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ. ಆ ದಿನ ಬಹುತೇಕ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆರೇನಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿನ ಬಸವಣ್ಣ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ 'ಪರು' ('ಪರುವು') ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಿಂದೆ ಆ ಊರಿನ ಗೌಡರ ಏಳು ಎಮ್ಮೆಗಳು ಮೇಯಲು ಹೊರಗೆ ಹೋದವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಗೌಡ ಊರ ಬಸವಣ್ಣನಿಗೆ ಬರೀ ಬಾಯಿ ಮಾತಲ್ಲೇ ಪೂಜೆ ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿ ಊರಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಮಾಡಿಸಿದ; ಬರೀ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕಿದ - ಅದು ಯಾವುದೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ; ಅವೆಲ್ಲ ಬರೀ ಬಾಯಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿತ್ತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದಾಗ ಆ ಏಳು ಎಮ್ಮೆಗಳೂ ಅವನ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಆ ಗೌಡ ಬರೀ ಬಾಯ್ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದರೂ (ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಾಯ್ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದ) ಅವನ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಬಸವಣ್ಣ ಏಳು ಎಮ್ಮೆಗಳನ್ನೂ ಅವನಿಗೆ ಕರುಣಿಸಿದ. ಅದೇ 'ಬಾಯ್ ಪರು (ವು)'. ಅದರ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಆ ಊರಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಯುಗಾದಿ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಬಾಯ್ ಪರುವು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಊರಿನ ಜನ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ದೇವಾಲಯ ಶುಭ್ರಗೊಳಿಸಿ ಪೂಜೆ ಉತ್ಸವಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬರೀ ಬಾಯಿ ಮಾತಿನದಲ್ಲ, ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. (ಈ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದವರು ಮಿತ್ರ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯನವರ ಪತ್ನಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಶಾಂತವೀರಮ್ಮನವರು).

ಹಿಂದೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ತಲೆಮೇಲೆ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು: ಅಥವಾ ಅವರು ಹೊಲಗಳಿಂದ ಭಾರದ ಚೀಲ ಹೊತ್ತೋ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೋ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಜನರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ "ಹೊರೆ ಗಲ್ಲು" ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು: ಸುಮಾರು ಐದಡಿ ಎತ್ತರದ ಎರಡು ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಗಲದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು - ಜನರು ಹೊರೆಗಳನ್ನೋ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಕಟ್ಟನ್ನೋ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೇರೆಯವರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಇಳಿಸಿ, ವಿಶ್ರಮಿಸಿ, ಬೇರೆಯವರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ತಾವೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಲೆಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂತಹ ಹೊರೆಗಲ್ಲು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಯ ಕಲ್ಲಿನ ಚೌಕಾಕಾರದ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಾಯಾರಿದವರು ಆ ನೀರು ಕುಡಿದು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ "ಸಿಲೀಂದ್ರ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ (ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೧.೫.೦೬). ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ "ಶಿಲೀಂಧ್ರ" ಎಂದರೆ ಅಣಬೆ, ನಾಯಿ ಕೊಡೆ ಎಂದರ್ಥ (ಬಾಣ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಉಂಟು). ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸಿಲೀಂದ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಯಿ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ನಾಯಿ ಕೊಡೆಗೆ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿ, ಮೇಲೆ ಗೋಳಾಕಾರದ ಮುಚ್ಚಳವಿರುತ್ತದೆ. ಸಿಲೀಂದ್ರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲು, ಮೇಲೆ ಚೌಕಾಕಾರದ ನೀರಿನ ತೊಟ್ಟಿ. ಕನ್ನಡದ ಸಿಲೀಂದ್ರವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಿಲೀಂಧ್ರದ ತದ್ಭವವಿರಬಹುದೇ? ತಿಳಿಯದು. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ ಇರಲಿ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೇ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಿಲೀಂಧ್ರ ಪದ ತಿಳಿಯದು.

ಸಿಲೀಂದ್ರವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಶಿಲೆ+ಹಂದರ ಇರಬಹುದು-ಎಂದರೆ ಕಲ್ಲಿನ ಚಪ್ಪರ. ಶಿಲೆ+ಹಂದರ → ಸಿಲೀಂದ್ರ ಇರಬಹುದೇ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಊಹೆ, ಒಂದು ಅನ್ನಿಸಿಕೆ.

ಬಾಲ, ಕಂದ, ಬೇಟ್ (ಹಿಂದಿ. ಹುಡುಗ, ಮಗ) ಇವು ಮೂರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳು. ಆ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಟ್ಟವು ಬಸವ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆ. ಅದೊಂದು ಸಮತಟ್ಟಾದ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟ-ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಗುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಂಬಗಳ ಮೇಲೆ ಗುಡಾರ ಹೊದೆಸಿ ಅದರ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು ಸಾವಿರಾರು ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ದಾಸೋಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಲ್ಲೇ ಅನುಭವ ಮಂಟಪದ ಸಭೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯರ ಹೇಳಿಕೆ: ಅದು ಕೇವಲ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಂಗತಿ. ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನಿಜವಿರಬಹುದು, ನಿಜವಲ್ಲದಿರಲೂಬಹುದು.

ಆ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಜನರು ಬಾಲಕಂದ ಬೇಟ್ ಎಂದು ಕರೆದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗು ಎಂಬರ್ಥದ ಯಾವುದೇ ಪದ ಮೂಲತಃ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ - ಅದು ಬಲ್ಲ ಕುಂದ ಬೆಟ್ಟ. ಬಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳನಾಮ, (ಆ ಹೆಸರ ಒಂದು ಊರು ಮುಳಬಾಗಿಲು ತಾಲೂಕಲ್ಲಿದೆ). ಅಂತಹ ಊರ ಸಮೀಪದ ಗುಡ್ಡ ಅಥವಾ ಬೆಟ್ಟವೇ ಬಲ್ಲಕುಂದ (ಆ ಹೆಸರಿನ ನಾಡು ಹಿಂದೆ ೧೧–೧೨ ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿತ್ತು). "ಕುಂದ" ಎಂಬುದೇ ದ್ರಾವಿಡ 'ಕುನ್ಱಂ' (=ಬೆಟ್ಟ): ಇದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕುಂದ, ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ "ಕುಂಡ್ರಂ", ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡ ಆಗಿದೆ (ನೋಡಿ-

ನೀಲಗುಂದ, ನರಗುಂದ, ಮುಳ್ಗುಂದ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗುಡ್ಡಗಳಿವೆ). ಬಲ್ಲ ಕುಂದ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಕುಂದವು ಬೆಟ್ಟದ ಸೂಚಕ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯದ ಜನ ಅದಕ್ಕೆ "ಬೆಟ್ಟ" ಎಂಬುದನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರಿಸಿರಬೇಕು. "ಬಲ್ಲ ಕುಂದ ಬೆಟ್ಟ" ಎಂಬುದು ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಂದ ಬೇಟ್ ಆಗಿದೆ (ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಬಂಡೆ ಮೇಲೆ 'ಬಾಲಕಂದಬೇಟ್' ಎಂದೇ ಬರೆದಿದೆ. ಬೆಟ್ಟ-ಬೇಟ್). ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳು ಸೇರಿರುವ ಸ್ಥಳನಾಮವು ಈಗ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳ ಗುಚ್ಛವಾಗಿರುವುದು ವಿಚಿತ್ರ.

೫. 'ಬೆಂಗಳೂರು'; 'ಹರಪನಹಳ್ಳಿ' ; 'ಉಗ್ರಪ್ಪ'

'ಬೆಂದಕಾಳೂರು' ಎಂಬುದೇ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸ್ಥಳನಾಮದ ಮೂಲ ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಈಗಾಗಲೇ ತ್ಯಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. "ಬೆಂಗಳೂರು" ಹೆಸರು ಒಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ (ಸು. ೯೦೦) ಬೇಗೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಆ "ಬೆಂಗಳೂರು" ಎಂಬುದೇ ಈಗಿನ ಬೇಗೂರು ಆಗುವುದಾದರೆ ಆಗ ಆ ಹೆಸರಿಗೂ ಈಗಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ "ಬೆಂಗಳೂರು" ಎಂಬುದೇ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು (ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಬೇಗೂರು).

ಬೆಂಗಳೂರು - ಮೈಸೂರು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಗಲ್ ಊರಿದೆ - ಅನುಮಾನವೇ ಇಲ್ಲ, ಅದು ಕೆನ್ (ಮ್)+ಕಲ್, ಎಂದರೆ, ಕೆಂಪು ಕಲ್ಲಿನ ಊರು ಎಂಬರ್ಥದ್ದು. (ಅಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಂಡೆಗಳಿವೆ.) ಹಾಗೆಯೇ, ಬೆಂಗಳೂರು ಎಂಬುದು ಬೆಳ್+ಕಲ್ ಎಂದರೆ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿದ್ದ ಊರು ಎಂಬುದಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಅಗೆದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳಿದ್ದುವು - ಹಿಂದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೇ ಮೇಲಿನ ಊಹೆ ಹೊಳೆದದ್ದು. ಬೆಂಗಳೂರು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳು, ಗಣೆಗಳು ಇವೆ. ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲು ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಬಿಳಿಚು ಎಂದರೆ ಬೆಳ್ಳಗಿನದು. ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಂಡುಗಳು, ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಸುವ ಕಲ್ಲುಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಬೆಳಚುಗಲ್ಲುಗಳೇ. ದೊಡ್ಡ ಬಸವಣ್ಣನ ಗುಡಿ, ಲಾಲ್ ಬಾಗ್, ಇಸ್ಕಾನ್ ದೇವಾಲಯ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಭಾರಿ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆ, ಹೆಬ್ಬಂಡೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಸದ್ಯಕ್ಕೇನೋ ಬೆಳ್+ಕಲ್+ಊರು-ಬೆಂಗಳೂರು ಎಂಬುದು ರಾಜಧಾನಿಯ ಹೆಸರಿನ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಎಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ('ಬೆಣಚು' ಪದದ ಮೂಲ ಬೆಳ್. 'ಬಿಳುಚು' ಎಂದರೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಗಾಗು ಎಂಬುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥ).

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಎಂಬುದು ಹರಪ(ಪ್ಪ) ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಮದಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಕ ದ್ವಿತ್ವಾಕ್ಷರವು ಸರಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಂಪನಗೌಡ (=ಹಂಪನ್ನ ಗೌಡ, ಹಂಪಣ್ಣಗೌಡ). ಹಂಪಿ ಪಕ್ಕದ ಮಲಪನ ಗುಡಿಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಅಥವಾ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ. ಎಸ್. ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ಬೆಳೆದ ಊರು, ಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮರ ಹುಟ್ಟೂರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿದ್ದವನಹಳ್ಳಿ (ಸಿದ್ದವ್ವನ ಹಳ್ಳಿ). ಅದೇ ರೀತಿ, ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿಯು ಹರಪ್ಪ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬಂದಿದೆ; ಹರಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಶಿವಪ್ಪ ಇದ್ದಂತೆ ಶಿವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು (ಹರ+ ಅಪ್ಪ). ಇಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯೆಂದರೆ ಹರಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಅಥವಾ ಈಗ ಯಾರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಂತಿಲ್ಲ. ಅದು ಮೂಲತಃ "ಪರಪ್ಪ" ಇರಬಹುದು: ಇದು ಪರ್ವತಪ್ಪ ಎಂಬುದರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪ. 'ಪರಪ್ಪ' ಎಂಬುದೇ ಪರಪ, ಹರಪ ಆಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ ಸ್ಥಳನಾಮ ರೂಪುಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಹರ+ಅಪ್ಪ-ಹರಪ್ಪ-ಹರಪ್ಪನ ಹಳ್ಳಿ-ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ

ಪರ್ವತಪ್ಪ-ಪರಪ್ಪ-ಹರಪ್ಪ-ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ

ಈ ಎರಡು ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ನಿಜವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. (ಬೆಂಗಳೂರು ಪಕ್ಕದ ಪರಪ್ಪನ ಅಗ್ರಹಾರ ಊರಿನ ಸೆರೆಮನೆ ಬಹು ಪ್ರಸಿದ್ಧ).

ದಾವಣಗೆರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತ್ವವು ಸರಳಗೊಳ್ಳುವ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು: ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ-ಚಿಗಪ್ಪ; ಸಣ್ಣವ್ವ-ಸಣವ್ವ; ದೊಡ್ಡವ್ವ-ದೊಡವ (ದೊಡ್ಡಿ); ಚಿಕ್ಕವ್ವ-ಚಿಗವ್ವ (ಚಿಕ್ಕಿ); ಬುಕ್ಕಬೋರನ ಹಳ್ಳಿ-ಬುಕರ್ನಳ್ಳಿ.

'ಶಿವ' ಎಂದರೆ ಮಂಗಳ, ಸೌಮ್ಯ; ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವೇ ರುದ್ರ (=ಭಯಂಕರ). "ಉಗ್ರ" ಮಾತಿಗೆ ಶಿವ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇರಲು ಅದೇ ಕಾರಣ). ಹಿಂದಿನ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ಉಗ್ರಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹೆಸರು, (ಉಗ್ರಪ್ಪ=ಶಿವಪ್ಪ, ರುದ್ರಪ್ಪ). ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮೇತನಾಗಿದ್ದ ನರಸಿಂಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ ಶಿಲ್ಪದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಭಾಗವನ್ನು ಒಡೆದು ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಅದು ಉಗ್ರನರಸಿಂಹ ಎಂದೇ ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

೬. ಹಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೂಲ ಪುರುಷರಾದ ಹಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ ಸೋದರರ ಹೆಸರುಗಳ ಮೂಲ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಹಕ್ಕನಿಗೆ ಹರಿಹರ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ

- ಅದು ಗ್ರಂಥದ ಅಥವಾ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಹೆಸರಾದರೆ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಪ ಹಕ್ಕ ಇರುವಂತಿದೆ. (ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ - ಸುಬ್ಬ, ಮಹಾದೇವ- ಮಾದ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ). ಪಂಪನ ಪೋಷಕ ಅರಿಕೇಸರಿಯನ್ನು ಪಂಪನೇ ಅರಿಗ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅರಿಗ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅರಿಕೇಸರಿ ಹೆಸರಿನ ರೂಢಿರೂಪ ಅರಿಗ ಆದರೆ, ಹರಿಹರ ಹೆಸರಿನ ಆಡುಮಾತಿನ ಬಳಕೆಯ ರೂಪ ಹರಿಗ ಎಂಬುದಿದ್ದು ಅದೇ ಹಕ್ಕ ಆಯ್ತೋ ಏನೋ!

ಹರಿಹರ - ಹರಿಗ - ಹಕ್ಕ

ಇದೊಂದು ಸಾಧ್ಯ ಊಹೆ ಮತ್ತು ಸಾಧಾರ ಊಹೆಯೂ ಹೌದು.

ಬುಕ್ಕ ಎಂಬುದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಬೂತುಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರು. 'ಬೂತು' ಎಂದರೆ ಚೇಷ್ಟೆ, ಸೋಗು ಎಂಬರ್ಥಗಳಿದ್ದುವು. ಇದು ದೇಶ್ಯಪದ. ಪಿಶಾಚಿ ಎಂಬರ್ಥದ 'ಬೂತು' ಸಂಸ್ಕೃತ 'ಭೂತ'ದ ತದ್ಭವ. ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಪ್ರಕಾರ ಬೂತುಗ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮವು ಸೋಗು ಎಂಬರ್ಥದ ಬೂತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಬೂತುಗ ಎಂಬ ಈ ಹೆಸರಿನ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದರು. 'ಬೂತುಗ' ಎಂಬುದೇ ಮುಂದೆ ಬುಕ್ಕ ಆಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಬುಕ್ಕ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಎದೆ (ಹೃದಯ), ಮೇಕೆ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯದ ಒಂದು ಉಪಕರಣ ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಬುಕ್ಕ ಹಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ಬುಕ್ಕಿಟ್ಟು ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಸುವಾಸನೆಯ ಪುಡಿ: ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಹಲ್ಲುಜ್ಜಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮುಂದಿನದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಸಂಗತಿ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಿಜ ಎಂಬ ತೆಲುಗು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಜನಾಂಗವಿದೆ. ವಣಿಜ - ಬಲಿಜ. ವಣಿಜ = ವ್ಯಾಪಾರಿ. ಅವರಲ್ಲಿ ದೇಶ ಅಥವಾ ಕೋಟ (=ಕೋಟೆ) ಮತ್ತು ಪೇಟ (=ಪೇಟೆ) ಎಂಬ ಎರಡು ಉಪವರ್ಗಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ದೇಶ (ಕೋಟ) ವರ್ಗದ ಬಲಿಜ ನಾಯಕರು ಮದುರೆ, ತಂಜಾವೂರು, ವಿಜಯನಗರಗಳ ರಾಜರಾಗಿದ್ದರು (ಅಥವಾ ಅವರ ಮಾಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದರು). ಮದುರೆ ತಂಜಾವೂರು ರಾಜರ ವಂಶಸ್ಥರು, ಕಾಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರದವರು, ವಿಜಯನಗರ ರಾಜರ ವಂಶಸ್ಥರು ಭಾರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರದವರು; ಇವರೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರ ವಂಶದವರು. ಸೇವಪ್ಪನಾಯುಡು ಎಂಬಾತ ವಿಜಯನಗರದ ಅಚ್ಯುತದೇವರಾಯನ ನಾದಿನಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಇವರ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಅಥವಾ ಸಾತಾನಿಗಳನ್ನು (ಇವರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು,

ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಿಬ್ಬಂದಿ) ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಲಿಜ ದೇಶ ವರ್ಗದವರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಗದವರೆಂಬುದನ್ನು ಉಳಿದವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಬಲಿಜರ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ "ಗೌರಿ"; ಇದು 'ಗವರೆ' ಎಂಬುದರ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಗೊಂಡ ರೂಪ. ಕವಜ್ಯೆ, ಗವಜಿ ಎಂಬುದು ವರ್ತಕರ ಸಂಘಟನೆಯ ಹೆಸರು.

ಬುಕ್ಕ ಎಂಬುದು ಬಲಿಜರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉಪವರ್ಗ. ಇವರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅರಿಸಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಬಾಚಣಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾರಾಟಮಾಡುವವರು. ಇವರು ಮೂಲತಃ ಕೋಮಟಿಗಳು (ವೈಶ್ಯರು, ಶೆಟ್ಟರು). ಒಂದು ಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅನ್ಯಜಾತಿಯ ರಾಜನೊಬ್ಬನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ ಕನ್ಯಕಮ್ಮ (ಕನ್ನಿಕಾಪರಮೇಶ್ವರಿ) ಎಂಬ ಸುಂದರಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಾಗ ಬುಕ್ಕ ಜನಾಂಗದವರು ಅವಳಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದುದನ್ನು ನೀಡದೆ ಬುಕ್ಕ ಪುಡಿ (ಬುಕ್ಕಿಟ್ಟು), ಅರಿಸಿಣ, ಕುಂಕುಮ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ಕುಪಿತಳಾಗಿ ಶಾಪ ನೀಡಿ ಅವರು ಕೋಮಟಿಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತ ಅವರು ನೀಡಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಶಾಪ ನೀಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬುಕ್ಕ ಜನರು ಕೇವಲ ಅವುಗಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಬದುಕಬೇಕಾಯ್ತು.

ಕೋಮಟಿಗಳಲ್ಲಿ 'ಗವರ' ಎಂಬ ವರ್ಗವಿದೆ (ಅದೇ ಗವಜಿ) - ಇವರು, ನಗರೇಶ್ವರ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಆರಾಧಕರು ('ನಕರ'ರು ಎಂದರೆ ನಗರ್ತರು, "ನ-ಕರ"=free from taxation.) ಕನ್ನಿಕಾಪರಮೇಶ್ವರಿ ಅಥವಾ ವಾಸವಾಂಬಿಕಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸೋದರಿ. ಕೋಮಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಬುಕ್ಕ ಕೋಮಟಿ'ಗಳದು ಒಂದು ವರ್ಗ (Edgar Thurston: Castes and Tribes of Southern India-I. ಇಲ್ಲಿ 'ಬಲಿಜ', ನೋಡಿ, ಪು. ೧೩೪-೧೪೫, ಪು-೩೯೬; IV. ಇಲ್ಲಿ 'ಕೋಮಟಿ' ನೋಡಿ. ಪು. ೩೦೬-೩೪೮). ಮೇಲಿನ (ಉಪಯುಕ್ತ?) ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

೭. "ಓಬೀರಾಯ"- ಎಂದರೆ ಏನು?

"ಅದೊಂದು ಓಬೀರಾಯನ ಕಾಲದ್ದು"; "ಅವೆಲ್ಲ ಓಬೀರಾಯನ ಕತೆ - ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಮಗೇನು?" ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟು. 'ಓಬೀರಾಯ' ಯಾವನೋ ಬಹು ಹಿಂದಿನಕಾಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ, ರಾಜ ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. "ಓಬೀರಾಯನ ಕಾಲ" ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲ. ಆ ಓಬೀರಾಯ ಬಹುಶಃ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಕಲ್ಪಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಒಬ್ಬ ರಾಯ ಅಥವಾ ರಾಜ.

ಓಬೇರಾಯ ಹೆಸರಿನ ಹೋಟಲುಗಳುಂಟು - ಅವೆಲ್ಲ ಉತ್ತರ ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಸೇರಿದವು. ಓಬೇರಾಯ್ (Oberai) ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಆ ಹೆಸರಿನ ಮೂಲ ತಿಳಿಯದು. ಹಳ್ಳಿಜನರ ಕನ್ನಡದ ಓಬೀರಾಯವು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಆ ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ತೀರ ಕಡಮೆ - ಹೋಲಿಕೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸಿದೆ.

ಓಬಳಪ್ಪ, ಓಬವ್ವ ಇವು ಅಹೋಬಲದ ರೂಪಾಂತರ. ಅಹೋಬಲ ಎಂದರೆ ನೋಡಿದವರು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ನರಸಿಂಹ ಎಂದರ್ಥ. ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಹೋಬಲದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಓಬಳಪ್ಪ ಅಥವಾ ಅಹೋಬಲಕ್ಕೂ 'ಓಬೀರಾಯ'ಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣಿಸದು. ಓಬೀರಾಯನ ಉತ್ತರಾರ್ಧ "-ರಾಯ"ವು ರಾಜಸೂಚಕ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ ("ಮಾರಾಯ" = ಮಹಾರಾಯ; "ಮಾರಾಗಿತ್ತಿ" = ಮಹಾರಾಯಗಿತ್ತಿ - ಇವು ಉದ್ಗಾರದ ಪದಗಳು). ಪೂರ್ವಾರ್ಧವು ಬಹುಶಃ "ಒಬ್ಬಯ್ಯ" ಇರಬಹುದು. ಒಬ್ಬಯ್ಯ+ರಾಯ- ಓಬೀರಾಯ. (=ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರಾಜ) ಇದೊಂದು ಕೇವಲ ಊಹೆ, ಕನ್ನಡದ ಓಬೀರಾಯಕ್ಕೂ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಓಬೇರಾಯಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ತೋರಿಸುವುದಾದರೆ, ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದ ಓಬೀರಾಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾದರೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಊಹೆ ಸಾರ್ಥಕ - ನನ್ನ ಊಹೆ ಮುಂದಿನವರಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಓಬೀರಾಯ ಪದದ ವಿವರಣೆಗೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ತೊಂದರೆ ಗುರುತಿಸುವುದು ಆ ರೋಗ ಪರಿಹಾರದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

೮. "ಕಲಾಪಗ್ರಾಮ" ಯಾವುದು?

ಪಂಪನ ತಮ್ಮ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಶಾಸನದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ-

ಎಸಗಲ್ಗಾಳಿ ಪುಗಲ್ ಪತಂಗಕಿರಣಂ ಸಾರಲ್ಮಿಗಂ ಪಾಱಲಾ
ಗಸದೊಳ್ ಪಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲವೆನ್ನಿಸಿರ್ದನ್ಯೋದಯಂ ಧರ್ಮದೊ
ಳ್ಜಸಮಂ ಪೊಂಪುಟಿ ಮಾಡೆ ಹರಿಗಂ ಪಂಪಂಗೆಗೊಟ್ಟಾ ದ್ವಿಜಾ
ವಸಥ ಗ್ರಾಮಮದೇನ್ನೆಗಟ್ಟಿಯ ಕಳಾಪ ಗ್ರಾಮಮಂ ಪೋಲ್ತುದೋ॥

ಅರಿಕೇಸರಿಯು ('ಹರಿಗ') ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ ಬರೆದುದಕ್ಕೆ ಪಂಪನಿಗೆ ಧರ್ಮವುರ ಎಂಬ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಧರ್ಮವುರವು ಕರೀಂನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಗ್ರಾಮದ ಬಳಿ ಇರುವ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಬಂಡೆ ಶಾಸನದ ಕೆಳಗೆ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ಗ್ರಾಮವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗಿದೆ (ಎಂ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ: 'ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಕುರಿಕ್ಯಾಲ ಶಾಸನ: ಹೆಚ್ಚಿನ ಶೋಧಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು'. ಹೊಸತು ಹೊಸತು. ೨೦೦೭. ಪು. ೯೦-೧೧೧). ಶಾಸನವು ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ 'ದ್ವಿಜಾವಸಥ' ಗ್ರಾಮದ (ಅಗ್ರಹಾರದ) ವರ್ಣನೆ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಅಗ್ರಹಾರ ಧರ್ಮವುರವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕಳಾಪಗ್ರಾಮವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಆ ಕಳಾಪಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಕಲಾಪಗ್ರಾಮವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಂದು ಊರು. ಋಷಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕಲಾಪಗ್ರಾಮವು ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಗಳ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ, ಗಂಗಾನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದು ಮನು ಇದ್ದ ಜಾಗ; ದೇವಾಪಿ, ಪುರು ಇವರು ಅಲ್ಲೇ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಕಲಿಯುಗ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. - ಅಲ್ಲಿ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮನುವಿನ ಸಂತತಿಯವರೇ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಯುಗಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿ ಆಳಿದ್ದು. ಕಲಿಯುಗವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿ 'ಧರ್ಮ'ವನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರು ಇದ್ದ ಜಾಗ ಕಲಾಪ ಗ್ರಾಮ. (V.R. Ramachandra Dixitar: Purana Index. I. 2003. 'ಕಲಾಪಗ್ರಾಮ' ನೋಡಿ), ಇದು ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಸಂಗತಿ.

ಕಲಾಪದಂತೆಯೇ ಧರ್ಮವುರವೂ ಉನ್ನತ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿದೆ; ಪಂಪನ ಪ್ರಕಾರ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಿತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿದ್ದೇನೆ. ಕಿಟಲ್ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ (Kannada- English Dictionary) ಕಲಾಪ ಪದಕ್ಕೆ ಸಮೂಹ ಎಂಬರ್ಥವಲ್ಲದೆ ಕಲಿಯುಗದ ನಾಶ ಮಾಡಲಿರುವ ಕಲ್ಕಿ ಅವತರಿಸಲಿರುವ ಊರು ಎಂಬರ್ಥ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿಲ್ಲ. ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ತಮ್ಮ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ (A Sanskrit English Dictionary) ವಾಯುಪುರಾಣದ ಆಧಾರ ನೀಡಿ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಸರಿಯಾದ್ದು - "ಕಲಾಪಗ್ರಾಮ" ಎಂಬುದೇ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಊರಿನ ಹೆಸರಾಗಿರುವಂತಿದೆ.

ಕಲಿಯುಗವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹತ್ತನೆಯ ಅವತಾರವಾದ ಕಲ್ಕಿಯ ಉದಯವಾದುದು ಶಂಭಲ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ (ಮೊರಾದಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರತದ್ರಾ,

ಗಂಗಾನದಿ ಮಧ್ಯದ ಈಗಿನ ಸಂಭಲ್ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ). ಕಲಿಯು ಕ್ರೋಧ, ಹಿಂಸಾ ಇವರ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ದುರುಕ್ತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಭಯ, ಮೃತ್ಯುಗಳೆಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ. ರಾಜನಾಗಿದ್ದರೂ ಶೂದ್ರ; ಅವನು - ಹಸು, ವೃಷಭಗಳನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದ. ಅವನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗ ಅಧರ್ಮನು ಮಕ್ಕಳ ಮತ್ತು ಹೇಡಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮಾತ್ರ ಶೂರ; ನಿಜವಾದ ಶೂರರ ಮುಂದೆ ಹೇಡಿ. ಕಲಿಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ವಿನಾಶದ ಅಂಚನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ವಿಷ್ಣು ಅವನ ಆಡಳಿತದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಂಭಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಯಶನ್ ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ದೇವದತ್ತ ಎಂಬ ಬಿಳಿ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಖಡ್ಗ ಹಿಡಿದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಯೋಧರ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಕಲಿಯ ಮಗ ಅಧರ್ಮನನ್ನು ಕೊಂದು ಕಲಿಯುಗವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಧರ್ಮ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದ ಕೃತಯುಗ ಆರಂಭವಾಯ್ತು. ಈ ಇಡೀ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಲ್ಪನೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣ.

೯. "ಸಿದ್ದವ್ವ", "ಮರುಳಯ್ಯ" - ಹೆಸರುಗಳ ಮೂಲ

"ಸಿದ್ಧ" - ಸಂಸ್ಕೃತದ ಈ ಪದ ಯೋಗಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. "ಮರುಳ" ಎಂಬುದು ದ್ರಾವಿಡ ಪದ - ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹುಚ್ಚ, ಭ್ರಾಂತ ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ. ಸಿದ್ದವ್ವ (-ಪ್ಪ, -ಯ್ಯ), ಮರುಳಯ್ಯ (-ಪ್ಪ) ಈ ಹೆಸರುಗಳ ನೇರ ಮೂಲ ಆ ಪದಗಳು ಅಲ್ಲ. ವೀರಶೈವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಮರುಳಸಿದ್ಧ (ರೇವಣಾರಾಧ್ಯ, ಮರುಳಾರಾಧ್ಯ) ಇವರು ಐವರು ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು ಮತ್ತು ಆ ಐವರು ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರೂ ಬಸವಣ್ಣ, ಅಲ್ಲಮರ ಸಮಕಾಲೀನರು (ಇದನ್ನು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಹಲವೆಡೆ ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ). ರೇವಣಸಿದ್ಧ, ಮರುಳಸಿದ್ಧ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳ ಕೊನೆಯ "ಸಿದ್ಧ", ಮತ್ತು ಆರಂಭದ 'ಮರುಳ' ಎಂಬುವೇ ಸಿದ್ಧವ್ವ, ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಮರುಳಪ್ಪ, ಮರುಳಯ್ಯ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ.

"ರೇವಣ" ಎಂಬುದರ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು "ಅಣ್ಣ"ದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪ. ರೇವಪ್ಪ, ರೇವಣಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. -'ಸಿದ್ಧ', 'ಮರುಳ-' ಹೆಸರುಗಳು ಮೂಲತಃ ಯೋಗ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮುಂದೆ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಾದವು. ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಒಬ್ಬ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಿ; ಮರುಳಾರಾಧ್ಯ ಶಿವನ ಹುಚ್ಚನ್ನು ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧಕ.

ಪಂಚಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಏಕೋರಾಮಾರಾಧ್ಯ, ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ, ವಿಶ್ವಾರಾಧ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳೂ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ- ಆದರೆ ಬಹು ವಿರಳ.

೧೦. -"ಅಮ್ಮನ್" (=ತಂದೆ) - ಲಂಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಲ್ಲಿ

ಇಂದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ (ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೯.೫.೦೯) ಶ್ರೀಲಂಕಾದಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯವು ತಮಿಳು ಈಳಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅಂತಿಮ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಎಲ್ಟಿಟಿಈ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಭಾಕರನ್ ಹೆಸರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನು ಕೊಂದಿರುವುದು ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ಅಮಾಯಕ ಮುಗ್ಧ ತಮಿಳರು ಆ ಧಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಘೋರ ದುರಂತ. ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ತಮಿಳರು ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ವಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಉಚಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಬೇರೆ ವಿಷಯ.

ಪ್ರಭಾಕರನ್ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ಅಮ್ಮನ್, ಕರುಣಾ ಅಮ್ಮನ್, ಪೊಟ್ಟು ಅಮ್ಮನ್, ಕೋಟೆ ಅಮ್ಮನ್ ಎಂಬ ಮುಖಂಡರೂ ಹತ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಉತ್ತರಾರ್ಧ -"ಅಮ್ಮನ್" ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ ಗಮನಾರ್ಹ. "ಅಮ್ಮನ್" ಎಂಬುದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪ, ತಂದೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಮನ್ (=ಅಲ್ಲಮ) ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿನ ಕೊನೆಯ '-ಮ'ವು ಅಮ್ಮನ್ ಪದದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತರೂಪ. (ಅಲ್ಲ+ಅಮ್ಮನ್- ಅಲ್ಲಮ್ಮನ್- ಅಲ್ಲಮ). ಈಗಿನ ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರ್ಯ ಮೂಲತಃ ಕೃಷ್ಣಮ್ಮಾಚಾರ್. (ನೋಡಿ- ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ; 'ಅಮ್ಮನ್, ಅಬ್ಬೆ, ಅಲ್ಲಮ, ಬಾದುಬ್ಬೆ'. ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಛಂದಸ್ಸು. ಪು. ೨೦೪-೨೨೧.) ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ಈಗ ಅಮ್ಮನ್ ಎಂಬುದು ಇಡಿಯಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಹಿಂದೆ ಲಂಕಾದ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಈಗಿನ ಲಂಕಾದ ಆಧುನಿಕ ತಮಿಳು ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಈಚೆಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿರುವಂತೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಈರೋಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸುಕಿ ಅಮ್ಮನ್, ನಾಗಾ ಅಮ್ಮನ್, ಶಂಕರ ಅಮ್ಮನ್ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. (ಥೈಲಂಡಿನ ರಾಣಿಯ ಹೆಸರು "ಮಹಾಚಕ್ರಿ ಶ್ರೀಧರನ್" ಸಂಸ್ಕೃತ ಹೆಸರಿಗೆ ದ್ರಾವಿಡದ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಏಕವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಚಕ್ರಿನ್=ಚಕ್ರವರ್ತಿ) ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಯ್ಯಮ್ಮ (೧೦೫) ಎಂಬ ವೃದ್ಧನ ಪತ್ನಿ ಪೂವಮ್ಮ : ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಹೆಸರಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ '-ಅಮ್ಮ' ಇರುವುದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ. (ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ೧೨.೧೧.೨೦೧೧.) ಅಯ್ಯಮ್ಮ= ಅಯ್ಯಮ್ಮನ್. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಅಮ್ಮ ಕೊಡವರಲ್ಲಿದೆ.

೧೧. "ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕಲ ಹದಿನಾರು" : "-ಲ" ಮೂಲ ಯಾವುದು?

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಮಗ್ಗಿ' (ಕೋಷ್ಟಕದ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದ) ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಹೀಗೆ:

ಎರಡು ಒಂದಲ ಎರಡು
ಎರಡು ಎರಡಲ ನಾಲ್ಕು
ಎರಡು ಮೂರಲ ಆರು
....
ಎರಡು ಎಂಟಲ ಹದಿನಾರು
ಎರಡು ಒಂಬತ್ತಲ ಹದಿನೆಂಟು
ಎರಡು ಹತ್ತಲ ಇಪ್ಪತ್ತು.

"ಮೂರಲ", "ಹತ್ತಲ" ಎಂಬಲ್ಲಿನ "-ಲ-" ಭಾಗದ ಮೂಲ ಏನು?

ಅದು ಬಹುಶಃ -ಕಳ್ (-ಗಳ್) ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಪ್ರತ್ಯಯದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪ. ಎರಡು ಎರಡುಗಳು ಸೇರಿದರೆ ನಾಲ್ಕು, ನಾಲ್ಕು ಎಂಟುಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಆಗುತ್ತದೆ. ಮೂರುಗಳ್ - ಮೂರಲ, ಎಂಟುಗಳ್–ಎಂಟಲ ಹೀಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಂಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯ 'ಎಕ್ಕ' (=ಮಗ್ಗಿ) ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. "ರೆಂಡು ರೆಳ್ಳು ನಾಲ್ಕು" (ಎರಡು ಎರಡರ ನಾಲ್ಕು). ರೆಳ್ಳು = ರೆಂಡು. ಲು ("ಲು" ಎಂಬುದು ದ್ರಾವಿಡದ - ಕಳ್, -ಗಳ್ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ತೆಲುಗು ಪ್ರತ್ಯಯ.) ಮೂರಲ, ನಾಲ್ಕಲ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೆಲುಗಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಲು, ನಾಲ್ಗುಲು ಇವೆ.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ) -ಲ ಜಾಗದಲ್ಲಿ - ಲೆ ಇದೆ. ಉದಾ: ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕಲೆ ಹದಿನಾರು. ಈ '-ಲೆ'ಯು "-ಗಳೇ" ಎಂಬುದಾಗಿರಬಹುದು. ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕುಗಳೇ ಹದಿನಾರು-'ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕಲೇ ಹದಿನಾರು.'

೧೨. ದಲಿತ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ "ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋದು" (ಲಿಂಗಧಾರಣೆ)

ನನ್ನ ತೀರ ಸಮೀಪ ಬಂಧು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಲಗೈ ದಲಿತ ವರ್ಗದವರು; ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೊನೆಯ ತಂಗಿ ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಪತ್ನಿ. ಅವರ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತಂಗಿಯ ಮಗ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ "ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋದು" ನಡೆಯಿತು (೩೧.೫.೦೯), ಅದರ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗನ ಮದುವೆ; ಆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರು ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

"ಲಿಂಗಧಾರಣೆ" ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಾನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆ ಗಲಾಟೆ ಮಧ್ಯೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ, ನನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಮದುವೆ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರದ ಕವರಿನ ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.

ಅದೊಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ "ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋದು" -ಅದರಲ್ಲಿ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ವಹಿಸಿದ (ದೇವರ) ಗುಡ್ಡಪ್ಪ, ದಾಸಪ್ಪ, ಜೋಗಪ್ಪ ಎಂದು ಜನ ಕರೆಯುವ ಮೂವರೂ ದಲಿತರೇ. (ಅವರ ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರುಗಳು ಪುಟ್ಟಶಾಮಯ್ಯ ಅಥವಾ ಬಸನಲಿಂಗಪ್ಪ, ದಾಸಪ್ಪಯ್ಯ, ಭೈರಪ್ಪ). ಗುಡ್ಡಪ್ಪ, ಜೋಗಪ್ಪ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿದರೆ ದಾಸಪ್ಪ ನಾಮ ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ದೊಡ್ಡ ತಾಳ, ದಾಸಪ್ಪ ಜಾಗಟೆ, ಜೋಗಪ್ಪ ಕೊಂಬು ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾಳ, ಜಾಗಟೆ ಇವು ಪರಿಚಿತ; ಆದರೆ ನಾನು ನಿಜವಾದ ಕೊಂಬನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು ಅದೇ ಮೊದಲು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಕೊಂಬುಗಳು ಲೋಹದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವಾಗಿದ್ದು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡದ್ದು ಕಡವ (ವೆ) ಎಂಬ ಜಿಂಕೆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕೊಂಬು ಅಥವಾ ಕೋಡು (ಕಡವೆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕೊಂಬು ಎಂದು ಜೋಗಪ್ಪನೇ ಹೇಳಿದ್ದು.) ಹಿಂದೆ ಜನ ಊದುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಂಬು ಮೂಲತಃ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೊಂಬು (ಕೋಡು) ಆಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಅವುಗಳ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಲೋಹದ ವಾದ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದಿನ ಕೊಂಬು ಉಳಿಯಿತು. (ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲೂ Horn ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೋಡು, ವಾದ್ಯ ಎಂದರ್ಥ). ಅನಾಗರಿಕತೆಯ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಂಬಿನ ಬಳಕೆ ಈಗಲೂ ಉಳಿದು ಬಂದಿರುವುದು ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ. (ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಸಿಂಗಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಶೃಂಗ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ತುದಿ, ಎತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕೋಡು.) ನಾನು ನೋಡಿದ ಕೊಂಬು ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಅಡ್ಡಿ ಉದ್ದವಿದ್ದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿತ್ತು. ಗುಡ್ಡಪ್ಪನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ, ದಾಸಪ್ಪನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ 'ತೊಳಚಿ ಮಣಿ' (=ತುಳಸಿ), ಜೋಗಪ್ಪನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ಮುದ್ರೆ' (ಲೋಹದ ಚಿಕ್ಕ ವಸ್ತು) ಇದ್ದುವು.

ಯುವಕನಿಗೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಐವರು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮೈತುಂಬ ಭಸ್ಮ ಹಚ್ಚಿ ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು ತಲೆಯಿಂದ ಅಡಿಯವರೆಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಮೂರು ಸಾರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗ ಕುಕ್ಕುರುಗಾಲಲ್ಲಿ ಎಡ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಲ ಪಾದ ಇಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಬೇಕು. ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಿಸಿ ನೀರು ಎರೆದು ಆರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಹುಡುಗನ ಹಣೆಗೆ ಭಸ್ಮ ಹಚ್ಚಿ, ಮೈತುಂಬ ಭಸ್ಮ ಜೊತೆಗೆ ಅರಿಸಿನದ ಪುಡಿ ಬಳಿದು ಬಿಸಿ ನೀರನ್ನು ಎರೆದು ಮತ್ತೆ ಹಣೆಗೆ ಭಸ್ಮ ಹಚ್ಚಿ ಆರತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ "ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ" ಮುಗಿಯಿತು. ಆ ಇಡೀ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಗುಡ್ಡಪ್ಪ, ದಾಸಪ್ಪ, ಜೋಗಪ್ಪ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಹರಸುತ್ತಾರೆ. "ಎಣ್ಣೆ ಶಾಸ್ತ್ರ"ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ಮುತ್ತೈದೆಯರದು.

ಹುಡುಗನ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವನಿಂದ ಮನೆಯ ದೇವರಿಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಒಂದು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ದಾಸಪ್ಪ ಜೋಗಪ್ಪನವರದೇ ಪಾತ್ರ. ಗುಡ್ಡಪ್ಪನು ಹಣೆಗೆ, ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಹುಬ್ಬಿಗೆ, ಕಣ್ಣಿನ ಕೆಳಗೆ, ಕೆನ್ನೆಗೆ, ಇಡೀ ದೇಹಕ್ಕೆ ವಿಭೂತಿ ಸವರುತ್ತಾನೆ. ದಾಸಪ್ಪ ಜಾಗಟೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜೋಗಪ್ಪ ಕೊಂಬು ಊದುತ್ತಾನೆ. ಆರತಿ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಹಣ್ಣು ಬೆಲ್ಲ ಅಕ್ಕಿ ಇಟ್ಟು ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ಅದನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗನ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜೋಳಿಗೆ ನೇತುಹಾಕಿ ಬಲಗೈಗೆ 'ಬೆತ್ತ' ಕೊಡುತ್ತಾನೆ, ಬಲಗೈಗೆ ಉಣ್ಣೆ ದಾರ ('ಕಂಕಣ') ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಅರಿಸಿಣ ಬಣ್ಣ ಬಳಿದ ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಕಟ್ಟಿದ ದಾರವನ್ನು ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಳಿಕ ಹುಡುಗನ ಮುಂದೆ ಗುಡ್ಡಪ್ಪ ಕುಳಿತು, ತಾನೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿ ತಾನೇ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ– ಆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹುಡುಗ ಹಾಗೇ ಹೇಳಬೇಕು.

"ಮೊದಲ ಗುರು ಯಾರು?"	"ಹೆತ್ತ ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ"
"ಎರಡನೆಯ ಗುರು ಯಾರು?"	"ಪಾಠ ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಷ್ಟು"
"ಮೂರನೆಯ ಗುರು ಯಾರು?"	"ನಾನು. ನಿನಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡ್ತಿದೀನಿ"
"ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗುರು ಯಾರು?"	"ಬಸವಣ್ಣ"
"ಐದನೆಯ ಗುರು ಯಾರು?"	"ಶನಿದೇವರು, ಅವನೇ ಜಗದ್ಗುರು".

ಹುಡುಗನ ಬಾಯಿಂದ ಐದೂ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸುತ್ತ ಬಟ್ಟೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ("ನೀನು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕು" ಎಂಬ ಎಂಬ ಮಾತೂ ನನಗೆ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಯ್ತು). ಗುಡ್ಡಪ್ಪನು ದಾಸಪ್ಪ, ಜೋಗಪ್ಪರ ಮುಂದೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ "ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ" ಮಂತ್ರ ಉಸುರಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ದಾರ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ (ಇದು ಯಾವುದೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ). ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆ ಹುಡುಗನನ್ನು 'ಗುಡ್ಡ' ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತೆ. ಗುಡ್ಡ ಎಂದರೆ ಶಿಷ್ಯ - ಅವನು ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರನ ಅಥವಾ ಬಸವಣ್ಣನ ಗುಡ್ಡ (ಶಿಷ್ಯ). ಅವನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಗುಡ್ಡಪ್ಪನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ದಾಸಪ್ಪ, ಜೋಗಪ್ಪಗಳು ಜಾಗಟೆ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಕೊಂಬು ಊದುತ್ತ ಮನೆಯ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, 'ಗುಡ್ಡ' ಎಡಗೈಗೆ ಜೋಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷಾದಂಡ ('ಬೆತ್ತ') ಹಿಡಿದು ಮನೆ ಮುಂದಿನ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೂ ಅವರ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ಹಣ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ; ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೋದ

ಐದು ಮನೆಗಳವರೂ ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಹಣವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಮುನ್ನ ಗುಡ್ಡ ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರಿಗೆ 'ಗುಡ್ಡಪ್ಪ' ಗುರುವಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ "ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋ" ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿದಂತೆ.

ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ "ಗುಡ್ಡ" ಆಗಬೇಕು; ಅವನು ಮುಂದೆ ಮದುವೆ ಆಗಬಹುದು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಇಲ್ಲ– ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನ ಬರೀ 'ದೇವರ ಕಂಕಣ' ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಹಿರಿಯ ಮಗನ ಬಳಿಕ ಉಳಿದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ "ಗುಡ್ಡ" ಆಗುವುದು ಕಡ್ಡಾಯ ಅಲ್ಲ.

"ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋ" ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ಭೈರವ ಈ ಮೂರು ದೈವಗಳ ಆರಾಧನೆ ಇರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಪುರೋಹಿತ ಗುಡ್ಡಪ್ಪನು ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರನ ಭಕ್ತನಾದರೂ ಬಸವಣ್ಣ ಅವನ 'ಮನೆ ದೇವರು'. ಅವನು ತನ್ನ ಊರಿನ ಗುಡ್ಡದಮ್ಮ ದೇವತೆಯ ಅರ್ಚಕ. ಆಕೆ ಬಹುಶಃ ಮಲೆಯ ಮಾದೇಶ್ವರನ ಪತ್ನಿ. (ಗುಡ್ಡ = ಮಲೆ).

ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತಂದದ್ದು ವೀರಶೈವರಲ್ಲಿ ಜಂಗಮರ 'ಅಯ್ಯಾಚಾರ'ಕ್ಕೂ ಬಲಗೈ ದಲಿತರ 'ಗುಡ್ಡನ್ನ ಬಿಡೋ'ದಕ್ಕೂ ಇರುವ ದಟ್ಟ ಹೋಲಿಕೆ. ಜಂಗಮ ವಟುವಿಗೆ ಪಟ್ಟದ್ದೇವರು ಸಕಲ ಪೂಜಾದಿಗಳು ನೆರವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಅವನಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನ ಕೈಗೆ ಜೋಳಿಗೆ ನೀಡಿ ಬೆತ್ತ ಕೊಟ್ಟು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ಹೋಗಿ ಮೂರು ಅಥವಾ ಐದು (ಅಥವಾ ಏಳು, ಒಂಬತ್ತು ಇ.) ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗಿ "ಶಿವಶಿವಾ ಕೋರಾನ್ನದಾಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು ಅವನ ಜೋಳಿಗೆಗೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವನು ವೀರಶೈವ (ಲಿಂಗಾಯತ) ಆಗಿದ್ದವನು 'ಅಯ್ಯ' ಅಥವಾ ಜಂಗಮ ಆಗಿ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವನ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಪಾದೋದಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ತುಂಬ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಊಟ ಹಾಕಿ ಅವನ ಶೇಷಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಜನ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ 'ಅಯ್ಯಾಚಾರ' ಇಲ್ಲ - ಆಕೆ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಕಟ್ಟಿದ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಇತರರಂತೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಹುಡುಗರಿಗೂ ಅಯ್ಯಾಚಾರ ಕಡ್ಡಾಯ.

ನಾನು ಮದುವೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಟ್ಯಾಕ್ಸಿಯ ಮೇಲೆ "ಹೊನ್ನರಳಮ್ಮ ಬೋರಪ್ಪಾಯ ನಮಃ" ಎಂದು ಬರೆದಿತ್ತು. ಅವು ಟ್ಯಾಕ್ಸಿ ಮಾಲಿಕನು ಪೂಜಿಸುವ ಮಾಗಡಿ ಸಮೀಪದ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಚಾಲಕ ತಿಳಿಸಿದ. ಬೋರಪ್ಪ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗುಡ್ಡದ ದೇವತೆ (ಬೋರೆ = ಗುಡ್ಡ, ದಿಬ್ಬ); "ಹೊನ್ನರಳಮ್ಮ" ದೇವತೆ ತಿಳಿಯದು - ಆ ಹೆಸರಿನ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹೊನಲು ಪದ ಇರುವಂತಿದೆ.

೧೩. ಹಂಪಿಯ "ಭುವನೇಶ್ವರಿ" ಯಾರು?

ಹಂಪಿಯ ಹೆಸರು ಪಂಪಾದೇವಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಪಾಲಕಿ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಕ ದೇವತೆ (Tutelary Goddess)– ಮುಂಬೈಗೆ ಮುಂಬಾಯಿ ಅಥವಾ ಮುಂಬಾದೇವಿ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹ(ಅ)ಣ್ಣಮ್ಮ, ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ದ್ಯಾಮವ್ವ ಇದ್ದಂತೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಪಂಪಾಪತಿ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ - ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇದ್ದುದು ಬಹುಶಃ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮದೇವತೆ ಪಂಪವ್ವ - ಅವಳ ಪತಿಯಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಪ್ರವೇಶ ಬಹುಶಃ ಆಮೇಲೆ ಆಯ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಬಲಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ - ಅವಳಿನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗದ ವಧು; ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗದ ಎಡಭಾಗಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ - ಅವಳು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದ ಪತ್ನಿ - ಮದುವೆಗೆ ಮುನ್ನ ವರನ ಬಲಕ್ಕಿದ್ದ ವಧುವನ್ನು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ಪತಿಯ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ತರುತ್ತಾರೆ (ಕಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ, ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯರನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ನನ್ನ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲೊಂದು).

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಅವನ ಪತ್ನಿ ಸರಿ; ಆದರೆ ಅವಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಯಾರು? ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಂಪಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಾಗಲಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದವರಿಗಾಗಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಹಂಪಿಯ ಹರಿಹರ ಕವಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಶಿವನು ಕೈಹಿಡಿದ ಗಿರಿಜೆ. ಮನ್ಮಥದಹನ ಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ತನಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ವರಿಸಿದನೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಕತೆ - ಹಿಮವತ್ ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಗಳು ಗಿರಿಜೆಯು ಹಂಪಿಯ ಹೇಮಕೂಟ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಮನ್ಮಥದಹನ ಮಾಡಿದ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಆ ಬಳಿಕ ಮದುವೆಯಾದಳು ಎಂಬುದು ಹರಿಹರನ ಕಲ್ಪನೆ. ಅ ಗಿರಿಜೆಯೇ ಹರಿಹರನ ಕಲ್ಪನೆಯಂತೆ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ. ಆದರೆ ಅದು ಬಹುಶಃ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಗಿರಿಜೆ ಶಿವನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ, ರಾಣಿ; ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಶಿವನ ಉಪಪತ್ನಿ. ಜಾನಪದ ಕತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳು

ಮತಂಗಮುನಿಯ ಮಗಳು. (ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಮತಂಗ ಪರ್ವತವಿದೆ - ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ). ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ, ಭುವನೇಶ್ವರಿಯರು ಭಿನ್ನ ದೇವತೆಗಳು. ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಬಹುಶಃ ಶಿವನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ ಗಿರಿಜೆ ಅಥವಾ ಪಾರ್ವತಿ. ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಶಿವನ ಎರಡನೆಯ ಪತ್ನಿ. ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯೂ ಹಂಪಿಯವಳೂ ಆದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಶಿವನ ಮೊದಲ ಪತ್ನಿ ಪಾರ್ವತಿ ಅಥವಾ ಗಿರಿಜೆಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ, ಅವಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಅಥವಾ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದೇ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಶಿವನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದು ಎಂಬ ಊಹೆ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಮೂರ್ತಿ ದಕ್ಷಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅವಳನ್ನು ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಅದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದುದೇ; ಭುವನೇಶ್ವರ ಎಂದರೆ ಲೋಕದ ಒಡೆಯನಾದ ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯೇ ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಸರಿಯೇ. ಆಕಸ್ಮಿಕವೆಂಬಂತೆ, ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದ ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಎಂದು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಕರೆಯುವ ಶಿಖರವಿದೆ (ಹೊಯ್ಸಳರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯ). ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಶೈಲಿಯ ಗೋಪುರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗುಡಿಯ ದೇವತೆಯೇ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರಬಹುದೇ? (ನವರಂಗದ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿ ಚಪ್ಪಟೆ ಆಕಾರದ್ದಾಗಿರದೆ ಒಳಗೆ ಟೊಳ್ಳಾಗಿರುವ, ಗಂಟೆಯ ಒಳಭಾಗದಂತಿರುವ ವಿನ್ಯಾಸವಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸುಂದರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.)

ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಪಾರ್ವತಿ ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು ಆ ಹೆಸರಿಂದ ಕರೆಯಲು ಅವಳು ಭುವನದ ಈಶ್ವರನಾದ ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವುದು. ಭುವನೇಶ್ವರಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಶೈಲಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು - ಇದು ಅಕಸ್ಮಿಕವಿರಬಹುದು- ಏಕೆಂದರೆ ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಎಂಬ ವಾಸ್ತು ಶೈಲಿಯ ಹೆಸರು ಪ್ರಚಲಿತವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮೇಲಿನ ಊಹೆಗಳನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ - ಅವರ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ. ('ಭುವನೇಶ್ವರಿ' ದೇವಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಹಂಪಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ನನಗೆ ಕುತೂಹಲದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ; ಅದೊಂದು ಕಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆ)

೧೪. ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಅಭಿಜ್ಞೆ : ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮದುವೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ

ಹಂಪಿಯ ಇಬ್ಬರು ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯರನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದೆ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ದೇವಿಯು ಚಿಕ್ಕ ಹಂಪಾದೇವಿ ಎಂಬ ಊಹೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಅದು ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ ಹೊಳೆದದ್ದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮದುವೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ - ಅದು ಬಹು ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವಾಲಯದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಎಡಕ್ಕೆ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಇರುವುದು ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳ ಎಡಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ದೇವತೆಗಳಿರುತ್ತಾರೆ; ಪತಿ, ಪತ್ನಿಯರ ಸ್ಥಾನವೂ ಅದೇ. ಆದರೆ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಶಿವಲಿಂಗದ ಬಲಕ್ಕೆ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಮೂರ್ತಿ ಇರುವುದು ಒಂದು ಒಗಟಾಗಿತ್ತು. ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮದುವೆಯೊಂದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಆರತಕ್ಷತೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೂರಿಸಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಇದು ಏಕೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು- "ಮದುವೆಗೆ ಮುಂಚೆ ವರನ ಬಲಕ್ಕೆ ವಧು ಇದ್ದರೆ ಮದುವೆ ಆದ ಮೇಲೆ ಪತಿಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಪತ್ನಿ ಇರುತ್ತಾಳೆ". ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಕ್ಷಣ ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅದಾದ ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಧಾರಾಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ ವರನ ಬಲಕ್ಕೆ ವಧು ಇದ್ದಳು; ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅವರು ಪತಿ, ಪತ್ನಿ ಆದ ಕ್ಷಣ ಪತಿಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಲಾಯ್ತು. ನನ್ನ ಊಹೆಯೂ ಖಚಿತವಾಯ್ತು: ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯು ವಧು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ವರ; ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಪತಿ, ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯು ಪತ್ನಿ. ವಧುವಾಗಿದ್ದ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಎಡಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯ್ತು. ಯಾವಾಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯ್ತು - ತಿಳಿಯದು: ಆದರೆ ಪಂಪಾಸರೋವರವು ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದ ಜಾಗ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅದು ಅವಳ ತೌರೂರು; ಹಂಪೆ ಅವಳ ಗಂಡನ ಮನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಂಪಾಸರೋವರದ ದಡದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಕಿರಿಯ (ಚಿಕ್ಕ) ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ; ಹಂಪಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯು ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಎಂಬುದು ದೃಢವಾಯ್ತು. ಹದಿಮೂರನೇ ಶತಮಾನದ ಸೋಮರಾಜನ ಉದ್ಭಟಕಾವ್ಯದಿಂದ ಅದು ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾಯಿತು. ಗೂರ್ಜರ ದೇಶದಿಂದ ಹಂಪಿಯ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲೋಸುಗ ಬಂದ ಉದ್ಭಟ ದೇವನು ಕುಂತಳವನ್ನು (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ) ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಕಿರಿಯ ಪಂಪಾದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತುಂಗಭದ್ರೆ ದಾಟಿ ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅನೇಕ ಯುಗಗಳ ಹಿಂದಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯರ ಮದುವೆಯ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾದದ್ದು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ಮದುವೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ. ಯಾವ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ, ಹೇಳಲಾಗದು. ಮೇಲಿನದು ನನ್ನ ಅಪೂರ್ವ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲೊಂದು.

೧೫. ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿಯ ಜನವಸತಿ:

ನಾವೆಲ್ಲ ಅಂದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿಯ ಜನವಸತಿ ಪ್ರದೇಶವೆಂದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಕಾಮಲಾಪುರದವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶ; ಮತ್ತು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಣ ಪ್ರದೇಶ. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಶ್ರೀ ಮೈ. ಚ. ಜಯದೇವ್ ಜೊತೆ ಪುರಂದರ ಮಂಟಪದ ಪಕ್ಕದ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವನ್ನು ದರ್ಗಾಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಹಿಂದೆ ಕಾಮಲಾಪುರದಿಂದ ವಿಠ್ಠಲದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ವಾಹನದಲ್ಲಿ ಭರ್‍ರೆಂದು ಹೋಗಿ ಭರ್‍ರೆಂದು ಬಂದಿದ್ದೆ - ಮಧ್ಯೆ ಇಳಿದು ಯಾವುದನ್ನೂ ಪರಿಶೀಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ನಾವು ಕಾಮಲಾಪುರ- ವಿಠ್ಠಲ ದೇವಾಲಯದ ಮಾರ್ಗದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ವಾಹನ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎಡ ಪಕ್ಕದ ಹನುಮಪಾದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಾವಿರಾರು ಚಿಕ್ಕ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ, ಮಣ್ಣಿನ ಭಗ್ನ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡೆವು; ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಭಗ್ನ ಗುಡಿಗಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದವು; ಒಂದು ಮಸೀದಿ ಕೂಡ ಇತ್ತು. ನಾವು ಕೇಳಿದಂತೆ ಹಾಗೂ ಕಂಡಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಹಲವು ಪೂಜಾರಹಿತ ಭಗ್ನ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ ಬಳಿದು ಹಸಿರು ಬಾವುಟ ನೆಟ್ಟು ದರ್ಗಾಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಎರಡೂ ಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಭಗ್ನ ಮನೆಗಳಿದ್ದವು - ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಾಸವಾಗಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ, ರಾತ್ರಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ದರ್ಗಾಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಪುರಂದರ ಮಂಟಪದ ಪಕ್ಕದ 'ಈರಣ್ಣ ಗುಡಿ'ಯನ್ನು ದರ್ಗಾ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಥಳೀಯರೊಬ್ಬರು, ಮುಸ್ಲಿಮರು ಆ ದರ್ಗಾದಲ್ಲಿ ಉರುಸ್ ನಡೆದಾಗ ಅಲ್ಲೇ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಪುರಂದರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೌಹಾರಿದೆ. "ಹೌದೇ" ಎಂದು ನಾನು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯರು ಮಂಟಪದ ಬಂಡೆ ಬಿರುಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕೋಳಿ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರ ಸಿಕ್ಕು ಸಾಬೀದಂತಾಯಿತು. ಆ 'ಶೋಧ' ನನಗೆ ತೀವ್ರ ಯಾತನೆಯನ್ನು ತಂದಿತು.

ಹನುಮಪಾದದ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಆ ಕಣಿವೆ ಪ್ರದೇಶವೇ ರಾಜಧಾನಿ ಹಂಪಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಜನವಸತಿ ಪ್ರದೇಶವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬಂದು ಅದೊಂದು ಹೊಸ ಶೋಧ ಎಂದು ಬಹು ಖುಷಿ ಪಟ್ಟೆ. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಿಲ್ಲ, ಗುರುತಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ಇತಿಹಾಸ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿ ಖಚಿತ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅಂದಿನ ಹಂಪಿಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಮೂರು

ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಬಹುದು. ೧) ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯ, ಮತಂಗ ಪರ್ವತ, ಹೇಮಕೂಟ ಪರ್ವತ, ಉದ್ದಾನ ವೀರಭದ್ರನ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರದೇಶ; ಇದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳ, ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನ. ೨) ಉದ್ದಾನ ವೀರಭದ್ರನ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಕಾಮಲಾಪುರದವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸೇನಾಪತಿ, ಹಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗಜಶಾಲೆ, ಅಶ್ವಶಾಲೆಯಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶ - ಇದು ಆಡಳಿತವರ್ಗದ ಪ್ರದೇಶ; ೩) ಕಾಮಲಾಪುರದಿಂದ ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲ ದೇವಸ್ಥಾನದ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನ, ಸೈನಿಕರು, ಕಿರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶ - ಆ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಿ ಹನುಮಪ್ಪ, ಕರಿಯವ್ವರಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಶಿವದೇವಾಲಯಗಳು ಇದ್ದುವು. ಇದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಸತಿ ಪ್ರದೇಶ.

೧೬. "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಹಾರಾಜ್"

ಈಚೆಗೆ ನಾನು ಹಂಪಿಗೆ ಹೋದಾಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರನ್ನು "ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ದೇವರು ಸರಿ, ಭಗವಂತ ಸರಿ; ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ನೀವು ಏನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೀರಿ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ತಕ್ಷಣ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದು - "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಹಾರಾಜ್"- ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಕ್ಷಣ ನಿಜವಾಗಿಯು ಉಬ್ಬಿ ಹೋದೆ. ೧೨-೧೩ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ "ಪಂಪಾಪುರ"ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಒಡೆಯ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯರಾಜನಿಗೂ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಜನ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ಹಂಪಿಯಿಂದ ರಾಜರಂತೆ ಆಳಿದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗಲೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಸ್ಥರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು "ಮಹಾರಾಜ್" ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರುವುದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲಿಯವರು ನನಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗಾಗಲಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಮಠಕ್ಕಾಗಲಿ ಜನರು ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದರೆ ಅದನ್ನು ಜನರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೇ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದು, ಅದೆಲ್ಲ ತಾವು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ರಾಜನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಿರಬಹುದು). ಒಂದು ಕಾಲದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೂ ಒಂದು ಪೋಷಕ ಆಧಾರ. ೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯು ದೊರವದಿನಾಡಲ್ಲಿ

ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಶಾಸನಾಧಾರವಿದೆ. ಈಗಲೂ ದರೋಜಿಯ (=ದೊರವದಿ) ಜನರೇ ರಥೋತ್ಸವದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಕೈಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ರಥದ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಬಡಿಗೆ ಮೀಟಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿಸುವವರು ಕಾಮಲಾಪುರದ ಬೇಡರು - ಇದು ಏನನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದೋ ತಿಳಿಯದು.

ದೊರವದಿ ನಾಡಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಇದ್ದಿತು ಎಂಬ ಉಕ್ತಿ, 'ಪಂಪಾಪುರ'ಕ್ಕೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಒಡೆಯನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಪಂಪಾಪುರವು ದೊರವದಿ ನಾಡಲ್ಲಿದ್ದರೂ 'ಪಂಪಾಪುರದ ರಾಜ'ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಆಗಿದ್ದನು.

೧೭. 'ಮಗದಿರ್', 'ಮಗಳ್ದಿರ್'

ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿಯವರೆಗೆ ಒಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು ಎಂಬ ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಉಕ್ತಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಾಸಿಕ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಟ್ಕಾರ್ ಕಾನಡಿ ಎಂಬ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದ ಆಡುಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ವಿಕ್ಟರ್ ಡಿಸೋಜ ಬರೆದಿರುವ ಲೇಖನವೊಂದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆ ಭಾಷೆಯು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಒಂದು ಉಪಭಾಷೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಡಿಸೋಜ ಗುರುತಿಸಿ, ಅದರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತ ಹಟ್ಕಾರ್ ಕಾನಡಿಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ "ಮಗದಿರ್", "ಮಗಳ್ದಿರ್" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾದೆ. ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅವರು ಗುರುತಿಸಿರಲಿಲ್ಲ - ಅವುಗಳಿಗೆ sons, daughters ಎಂಬರ್ಥಗಳಿರುವುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕ, ಮಹತ್ವದ ಶೋಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ child, son, daughter, daughters, sons, children ಪದಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ಮಗು, ಮಗನ್, ಮಗಳ್, ಮಗಳ್ದಿರ್, ಮಗಂದಿರ್, ಮಕ್ಕಳ್ ಎಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ sons, daughters ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದಗಳಿಲ್ಲ - ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಎಂಬ ಪದಗಳಿವೆ; 'ಮಕ್ಕಳು' ಪದದ ಹಿಂದೆ ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ಸೇರಿಸಬೇಕು, ಈಗಿನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಹಳಗನ್ನಡದ ಮಗಂದಿರ್, ಮಗಳ್ದಿರ್ ಎಂಬ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದಗಳು ಈಗಲೂ ಹಟ್ಕಾರ್ ಕಾನಡಿಗಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಬಂದಿರುವುದು ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ತರದ ಕೊನೆಯ ಜಿಲ್ಲೆ ನಾಸಿಕ್ ಪ್ರದೇಶವು (ಅದು ಗೋದಾವರಿ ನದಿ ದಡದಲ್ಲಿದೆ) ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಒಂಬತ್ತು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡವನ್ನು (ಎಂದರೆ ಆ ಕಾಲದ ಸಮಕಾಲೀನ

ಕನ್ನಡವನ್ನು) ಆಡುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇದು ಒಂದು ವಿವಾದಾತೀತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. (Clincing evidence.)

೨೯. "ಮೂರ್ತ್ಯಪ್ಪ, ಎಂಗಪ್ಪ ನಿನ್ನ ಮನಿಸಾ ಅನ್ನೋದು?"

೧೯೫೭-ರ ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ತಂದೆ ತಾಯ್ಗಳ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದಳು. ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆಕೆ ಕೇಳಿದ್ದು- "ಎಂಗದೀ ಮೂರ್ತ್ಯಪ್ಪ?". "ಒತಂಗದೀನಿ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿ ಚಾಪೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆಕೆ "ಚಾ ಮಾಡ್ಲಾ" ಎಂದಳು. ಆಗ ನಾನು (ದಿ.) ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ, ಮೈಸೂರಿನ ಗಾಂಧಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಟೀ, ಕಾಫಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. "ಬ್ಯಾಡವ್ವಾ, ನಾನು ಚಾ ಕುಡಿಯಲ್ಲ" ಎಂದ ತಕ್ಷಣ, ಆಕೆ "ಕಾಪಿ?" ಎಂದಳು. ಕಾಫಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯೋಲ್ಲ ಎಂದ ತಕ್ಷಣ ಆಕೆ ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದ್ದು- "ಮೂರ್ತ್ಯಪ್ಪ, ನೀನು ಕಾಪಿ ಕುಡಿಯಲ್ಲ, ಚಾ ಕುಡಿಯಲ್ಲ, ಎಲಡಿಕೆ ತಿನ್ನಲ್ಲ, ಬೀಡಿ ಸೇದಲ್ಲ, ಎಂಡ ಕುಡಿಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನನ್ನ ಎಂಗಪ್ಪಾ ಮನಿಸಾ ಅನ್ನೋದು". ನಾನು ನಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಹೊರಟುಬಂದೆ. ಆ ಮುಗ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹರ್ಷವನ್ನು ತಂದಿದ್ದುವು.

ಈಚೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವು (ಆಕೆಯ ಮುಖ ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ). ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದ ತಕ್ಷಣ ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದಿನ ಸೂಚ್ಯರ್ಥ ಹೊಳೆದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆನಂದತುಂದಿಲನಾದೆ. ಆ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥ ಮುಗ್ಧ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ದೇವರು ಎಂದರೆ ಈಶ್ವರ, ವೀರಭದ್ರ, ಕರಿಯವ್ವ, ಹನುಮಂತ, ಗಣಪತಿ, ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ - ಅವೆಲ್ಲ ಮೇಲಿನ ಬೇರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಅಷ್ಟೇ. ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾರಳು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಅವಳ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳ ನಿಜವಾದ ದೈವದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಏನು ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಫಿ, ಟೀ, ಬೀಡಿ, ಹೆಂಡಗಳಂತಹ ದುರಭ್ಯಾಸವಿರುವವರೇ 'ಮನಿಸ'ರು; ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶುಭ್ರ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸುವವರೇ ದೇವರುಗಳು. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳದಿರುವುದು, ಮೋಸ ಮಾಡದಿರುವುದು, ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೈಯ್ಯದಿರುವುದು ಈ ಗುಣಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ದೇವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ದುರಭ್ಯಾಸಗಳುಳ್ಳವನೇ ಮನುಷ್ಯ; ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನೇ ದೇವರು. ಮನುಷ್ಯನೂ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೆ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ದೈವೀಸ್ವರೂಪನಾಗಬಹುದು.

ಈ ಉದಾತ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲ ; ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆ ಹೌದು. ಆದರೆ ಆ ಮಾತುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಗೋಪ್ಯಾರ್ಥ ನನಗೆ ಹೊಳೆದಾಗ ನನಗೆ 'ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ'ದ ಅನುಭವವಂತೂ ಆಯಿತು.

೧೯. ನೇಪಾಳದ ನಾನ್ಯದೇವನ (೧೧ ಶ.) ವಂಶಸ್ಥರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ:

ಇದೊಂದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರೋಚಕ ಅನುಭವ. ೨೦೦೨ರಲ್ಲಿ ನಾನು ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಾರ ಇದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕ - ನೇಪಾಳ ಇವುಗಳಿಗಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ. (ಮುಂದೆ ಅದು "ಕರ್ನಾಟಕ- ನೇಪಾಳ: ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ" ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿತು.) ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಬೆಂಗಳೂರು ತೌರುಮನೆಯ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬರು ಕಾಠಮಾಂಡೋದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರಿಗೆ ದೂರವಾಣಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ನಾನಿರುವ ವಸತಿ ಗೃಹಕ್ಕೆ ಬರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೂ ಏನೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಪಸಾದ ಎರಡು ಮೂರು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂನಿಂದ ಶ್ರೀಮತಿ ಪದ್ಮಿನಿಯವರು ದೂರವಾಣಿ ಮಾಡಿ ನೇಪಾಳದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ನಾನು ಅವರಿಂದ ವಿಳಾಸ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಅವರ ಪತಿ ಶ್ರೀದೇವ್ ಬೈದ್ಯ ಅವರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತೆ. ಪದ್ಮಿನಿಯವರಿಗೂ ನೇಪಾಳದ ಶ್ರೀದೇವ್ ಬೈದ್ಯರಿಗೂ ಪರಿಚಯವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಠಮಾಂಡೋ ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀದೇವ್ ಬೈದ್ಯರಿಂದ ನಾನು ನೇಪಾಳದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ನೇಪಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಳಿದ ನಾನ್ಯದೇವನ (೧೧ ಶ.) ವಿಷಯ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ತಮ್ಮದೂ ರಾಜಮನೆತನವೆಂದೂ ನಾವು ಕೇರಳ ಮೂಲದವರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆಯೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಆ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಆ ವಂಶದ ಮೊದಲ ರಾಜ ಹರಿಸಿಂಹದೇವ ಎಂದು ದಾಖಲಾಗಿತ್ತು; ಅವನ ಕಾಲವನ್ನು ನೇಪಾಳಿ ಶಕೆಯಿಂದ ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕೆಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ (ನೇಪಾಳಿ ಸಂವತ್ಸರ ೪೪೪=ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೨೪) ಅದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೨೪ಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ- ಅದು ನಾನ್ಯದೇವನ ವಂಶದ ಕೊನೆಯ ರಾಜನ ಕಾಲ. ನಾನು ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ

ಅಕ್ಷರಶಃ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದೆ- "Sridev Baidya, you are originally from Karnataka; Your ancestors belong to Karnataka's Nanyadeva's family". ಅವರಂತೂ ಬೆಕ್ಕಸ ಬೆರಗಾಗಿ ಹೋದಾಗ, ನಾನು ಖುಷಿಯಲ್ಲೇ ಪದ್ಮಿನಿ ಅವರ ತಾಯಿಗೆ-" ಬೈದ್ಯ ಅವರ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಂಶಸ್ಥರು ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ನೇಪಾಳ ಗೆದ್ದು ಅದನ್ನು ಆಳಿದರು, ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಶ್ರೀದೇವ್ ಬೈದ್ಯರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವರನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ." ಅವರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಯ್ತು, ಸಮಾಧಾನವಾಯ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆಯಾದ ತಮ್ಮ ಮಗಳು ನೇಪಾಳದ ಯಾವುದೋ ಜಾತಿಯ ಯುವಕನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಒಳ ಅಸಮಾಧಾನ ಇತ್ತಂತೆ. (ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದು). ಮುಂದೆ ಅವರು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೇಪಾಳದಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಪುರಭವನದ ಮುಂದೆ ಹಂಪಿ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಶ್ರೀದೇವ್ ಬೈದ್ಯರ ರಾಜವಂಶಸ್ಥರು ತಮ್ಮನ್ನು "ಕರ್ನಾಟಕ ಕುಲ" ಎಂದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಂಪಿಯ ವಿಜಯನಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ ತಮ್ಮದು "ಕರ್ನಾಟಕ ವಂಶ"ದವರೆಂದೇ ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನೇಪಾಳದ "ಜಂಗಂ" ಮಠವೊಂದರ ಪಕ್ಕದ ಸಂತರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಲಿಂಗಧಾರಿ ವೀರಶೈವರು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ಜಂಗಂ ಜನ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟರು. ಅವರಿಗೆ ಆ ಶಿಲ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ವಂಶಸ್ಥರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

೨೦. "ಮಾರ್ಬಲ ತೀರ್ಥ":

ಮೈಸೂರಿನ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಮಹಾಬಳೇಶ್ವರ ದೇವರ ಹೆಸರಿನ ಮೂಲ ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪದ ಮಾರ್ಬಳ ತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಕೊಳದಿಂದ ಅಥವಾ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಾದ ಮಾರ್ಬಲ ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಬಂದುದೆಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸಜ್ಞರು ಬಲ್ಲರು. ಆ ಹೆಸರುಗಳು ೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿವೆ. "ಮಾರ್ಬಲ" ಹೆಸರು ನನಗೆ ಒಂದು ಒಗಟಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಲಬಾರ್ ಮತ್ತು ಮುಂಬಯಿಯ ಮಲಬಾರ್ ಹಿಲ್ಸ್ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾದ ಮಲೆಬರ್ (=ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ನಿವಾಸಿಗಳು) ಎಂಬುದರಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಊಹೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಮಲೆ ಅಥವಾ ಬೆಟ್ಟದ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮಲೆಬರ್ ಅರ್ಥಾತ್ ಇತಿಹಾಸ ಪೂರ್ವದ ಕಾಡುಜನ. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದ ಹಿಂದಿನ ಅಂತಹ ಕಾಡುಜನಗಳು ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದವರಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೊರಟಾಗ ತಕ್ಷಣ ಹೈದರ್

(೧೭೭೦-೮೦) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಬೆಟ್ಟದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದ ಜನರನ್ನು ಬೆಟ್ಟದ ನಿವಾಸಿಗಳು ಬೆದರಿಸಿ ಮೂಗು ಕತ್ತರಿಸಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದುದನ್ನು ಆ ಕಾಲದ ದಾಖಲೆಗಳು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮಲೆಬರ್ ಜನ ಇದ್ದು, ಹೈದರಾಲಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಜನರು ಅಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೂ ಆ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಸರಳವಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು ಎಂದೂ ಊಹೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ನಾಯಕ ಜನಾಂಗದವರ ಜೊತೆ, ಚಾಮುಂಡಿ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು, ಬೆಟ್ಟದ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನೀ ತ್ರಿಪುರ ಸುಂದರಿ ಅಥವಾ ಉರಿ ಕಾತಮ್ಮನ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಇವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಜನರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಮೇಲೆ, ಒಂದಂತೂ ಖಚಿತವಾಯಿತು–ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಗಳು, ರಕ್ತ ಹಿಂಸೆ ಬಲಿ ಬಯಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಚಾಮುಂಡಿ ದೇವಿ, 'ಉರಿ'ಕಾತಮ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ - ಅವು ಮೂಲತಃ ರಕ್ತ ಬಯಸುವ ದೇವತೆಗಳು. ಈಗಲೂ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ಊಹೆಯನ್ನು (Guess) ಪ್ರಮೇಯದ (Hypothesis) ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದುವು. ರಕ್ತ ಬಯಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧಕರಾದ ಅನಾಗರಿಕ ಕಾಡುಜನ ಮಲೆಬರು ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದವು; ಅದೇ ಕಾರಣ, ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಬಲ ಬೆಟ್ಟ, ಮಾರ್ಬಲ ತೀರ್ಥ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದುದು. ಇಡೀ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶವು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಡು ಜನ ಇದ್ದ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರಮೇಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು - ಮೈಸೂರುನಗರ ಮುಂದೆ ಬೆಳೆದದ್ದು ಅದರ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿ, ಇದನ್ನು ಕುರಿತು "ಬೆಳೆದು ಬೆಳಕಾದ ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ" ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಎರಡು ಮೂರು ವಾರ ಮಲೆಬರು, ಮಾರ್ಬಲ, ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ ಇವುಗಳ ಗುಂಗಿನಲ್ಲೇ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ಕಳೆದೆ.

೨೧. "ಹನ್ಮಿಡಿ" (ಹಲ್ಮಿಡಿ) ಭೇಟಿ-ಶಿಲೆಯು ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ವಿಕಾಸ

ಕೇಕಯ ಪಲ್ಲವ ದೊರೆಗಳ ಸೈನ್ಯದ ಜೊತೆ ಕಾದಾಡಿ, ಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ವೀರ ವಿಜಾ ಅರಸನಿಗೆ "ಬಾಳ್ಗಳ್ಚು" ಹೆಸರಿನ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವನ್ನು (ಬಾಳ್ಗಳ್ಚು = ಯುದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ವೀರನ ಶತ್ರುರಕ್ತಸಿಕ್ತ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ರಾಜ ತಾನೇ ತೊಳೆದು ಭೂದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು) ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಹನ್ಮಿಡಿ ಶಾಸನವು (ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ

ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ದಾಖಲಿತ ಪೂರ್ಣಪಾಠ. ಆ ವೀರಗಲ್ಲನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದ ತಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪ್ರಾಕ್ತನ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ೧೯೬೭ರಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿಗೇ ಹೋಗಿ ಊರ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಗೆದಾಗ ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಪಾದ ಇಟ್ಟಿರುವ ಬಸವನ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಅಂಗೈ ಅಗಲದ ಶಿಲ್ಪಗಳು ದೊರಕಿರುವುದನ್ನು ಜನರು ತೋರಿಸಿದರು. (ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನ್ನಡ ಕಾರ್ಯಕರ್ತ ಕೈ. ಚಿರಂಜೀವಿ ಆಳ್ಲ, ಅಂತಹ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತೋರಿಸಿದ್ದರು.) ಅದು ನನಗೆ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಒಗಟಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಆ ಶೋಧ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆಯ ತರಂಗವನ್ನೇ ಮೂಡಿಸಿತು. ಇಂದಿನ ವೀರಶೈವದ “ಇಷ್ಟಲಿಂಗ”ದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಹೀಗೆ:

ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ - ಅದಕ್ಕೆ ವೇದಿಕೆ, ಮೇಲೆ ಗೋಳಕ ಇರುತ್ತದೆ. ಶಿವಲಿಂಗದ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರು ಆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೇ ಬರಬೇಕು; ಅಥವಾ ಬಯಲಲ್ಲೇ ಅದು ಇದ್ದಿರಬಹುದು - ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪನೆಯೇ ಮೊದಲ ಹಂತ.

ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕಿರಿದುಗೊಳಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಪೂಜಿಸಬಹುದು: ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಬಯಲಲ್ಲಿ. ೬-೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರಶಿವ ಎಂಬ ರಾಜರು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊತ್ತೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. - ಇದು ಎರಡನೆಯ ಹಂತ.

ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುವುದು ಭಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅದೇ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಕಿರಿದುಗೊಳಿಸಿ ಚೀಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೂಜಿಸುವುದು, ಮತ್ತೆ ವಾಪಸ್ಸು ತಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುವುದು ಮೂರನೇ ಹಂತ.

ಅದನ್ನೇ ಇನ್ನೂ ಕಿರಿದುಗೊಳಿಸಿ ಎಡಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದೊಯ್ಯುವುದು ಅಥವಾ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಲೆಗೆ ಅಥವಾ ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕೊರಳಿಗೆ ನೇತುಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು- ಇದೇ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ. ಅದನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಕಂತೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಗೋಳಾಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲೂಬಹುದು. ಅನೇಕ ವೀರಶೈವ ಸಂತರ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ (ಉದಾ: ಅಲ್ಲಮ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳು) ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ ಕಾಣಬಹುದು. ಅನೇಕರು ಭಾವಿಸಿರುವಂತೆ ಕೇವಲ ಗೋಳಾಕಾರವಾಗಿರುವುದೇ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಲ್ಲ-

ಮೇಲಿನದು ಕಂತೆ ಮಾತ್ರ: ಅದರೊಳಗೆ ಇರುವ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಶಿವಲಿಂಗ ಆಕಾರದ ಬಹು ಚಿಕ್ಕ ಶಿಲಾಲಿಂಗವೇ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ- ಅದನ್ನು ಪುಟ್ಟಲಿಂಗ ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಿನದು ಕಂತೆ ಮಾತ್ರ. ಅದನ್ನು 'ಕಂತೆ ಬಿಗಿಯುವುದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. "ಕಂಥೆ" (ಸಂಸ್ಕೃತ. ಕಂಥಾ) ಎಂದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಧರಿಸುವ ವಸ್ತ್ರ. ಪುಟ್ಟಲಿಂಗ ಧರಿಸುವ ವಸ್ತ್ರವೇ. ಕಂತೆ. "ಕಂತೆ ಭಿಕ್ಷ" ಎಂದರೆ ವೀರಶೈವ ಜಂಗಮರು ಭಿಕ್ಷೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಜೋಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ. ಆ ಹಂತಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು:

ಹಂತ ೧ : ಒಂದು ಗುಂಡುಕಲ್ಲನ್ನು ಮೊದಲು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅದೇ ಕ್ರಮೇಣ ಮೇಲೆ ಗುಮ್ಮಟವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಪೀಠ, ಗುಮ್ಮಟದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ ನೀರು ಹರಿದು ಹೋಗುವ ಚಿಕ್ಕ ಕಾಲುವೆ ಹೊಂದಿರುವ (ಇದೇ ಪಾಣಿಪೀಠ) ಈಗಿನ ದೇವಾಲಯವ ಶಿವಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿತು.

ಹಂತ ೨: ಅದೇ ಶಿವಲಿಂಗದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪವನ್ನು ತಲೆ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುವ ಚಿಕ್ಕ ಮೂರ್ತಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದುವು. ಜನರು ತಾವಿರುವ ಊರಿನಲ್ಲೋ ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಮೂಲ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಈಗಲೂ ಕಾಶಿ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಇಂತಹ ಕಡೆಗಳಿಂದ ಚಿಕ್ಕ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಜನ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಶಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೫-೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರಶಿವ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವಂಶದ ದೊರೆಗಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ವೇದಿಕೆಮೇಲೆ ಇಟ್ಟೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹಂತ ೩: ಅಂತಹ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಬಹು ಚಿಕ್ಕದನ್ನಾಗಿಸಿ, ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ತಲೆಗೆ ಅಥವಾ ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಕ್ಕುಳಿನ ಕೆಳ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ದೇಹದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೂ ಸರಿಯೇ. ಹೊಕ್ಕುಳಿನ ಕೆಳಭಾಗ ಹಲವು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಪವಿತ್ರ. ಆ ಶಿವಲಿಂಗಗಳನ್ನು ವೇದಿಕೆ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಬಹುದಿತ್ತು ಅಥವಾ ಎಡಗೈನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ಅಂಗೈ ಕೂಡ ದೇವಾಲಯದ ಪಾಣಿ ಪೀಠವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ 'ಧವಳಾರ'ದಲ್ಲಿದ್ದ (ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದ ಮನೆಯ ಪೂಜಾಗೃಹ) ಲಿಂಗವನ್ನು ("ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ"ನನ್ನು) ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೊರಟಳು ಎಂದು ಹರಿಹರನ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ (ಸ್ಥಳ ೬) ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ 'ಇಷ್ಟಲಿಂಗ' - 'ಇಷ್ಟ' ಎಂದರೆ ಬಯಸಿದ್ದು, ಪ್ರಿಯವಾದ್ದು, ಸ್ವಂತದ್ದು ಎಂದರ್ಥ.

ಹಂತ ೪: ಅಂತಹ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದ್ದ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸುವುದು ವೀರಶೈವದ ಮುಖ್ಯ ನೀತಿ. ಅದು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಸದಾ ಇರಬೇಕು. - ಅದನ್ನು ಕೈಲಿ ಕೂಡ ಹಿಡಿದಿರಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಅನೇಕ ಶರಣರ ಶಿಲ್ಪ, ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ 'ಪುಟ್ಟಲಿಂಗ' ಹಿಡಿದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಅವು ಕಂತೆ ಬಿಗಿದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವು ಪುಟ್ಟ ಲಿಂಗಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೊಡ್ಡವು - ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯ-ಬಹುದಾದಂಥವು. ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಹಣೆಗೋ ಕೊರಳಿಗೋ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಎದೆಮೇಲೆ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಾಕುವಂತೆ ನೇತು ಹಾಕಿರಬಹುದು. ಈ ಕೊನೆಯವೇ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತು ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಇಷ್ಟಲಿಂಗ.

ಮೇಲೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಶಿಲೆಯು ಕ್ರಮೇಣ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಭೌತಿಕ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಗುಣ, ಸಾಂಕೇತಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಹೋಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು 'ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ' ಮಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಪೂಜಾರ್ಹವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೃಷಭನು ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಬಲಗಾಲನ್ನು ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದೆ ಇತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಭಕ್ತನಾಗಿ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಲಿಂಗಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಂದು ಸೊನ್ನಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅದನ್ನೇ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂದು ಕರೆದು, ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೃಷಭವು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನೆಂದು ರಾಘವಾಂಕನ 'ಸಿದ್ಧರಾಮ ಚಾರಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅವನ ಅಂಕಿತ "ಕಪಿಲ ಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ" ಎಂಬಲ್ಲಿ "ಕಪಿಲ"ವು ವೃಷಭ ಸೂಚಕವೆಂದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು (ಕಪಿಲ = ಕವಿಲೆ ಅಥವಾ ಕೌಲೆತ್ತು). ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಬಲಗಾಲೂರಿ ಕುಳಿತಿರುವ ವೃಷಭ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಜೊತೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಮಂತ್ರ ಘೋಷದಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೈಲದ ಶಿಲೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಂತೆ ಬಿಗಿಯುವುದು ಒಂದು ಕ್ರಮ. ಅದನ್ನು ಗುರುವು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನೀಡುವ ದೀಕ್ಷೆಯೇ 'ಲಿಂಗಾಯತ'. ಹಾಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವನೇ ಲಿಂಗಾಯತ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಶಿವನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು, 'ವೀರ' ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೇ ವೀರಶೈವ. ವೀರಶೈವನು ಶಿವನನ್ನಲ್ಲದೆ ಯಾವ ದೈವವನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸನು; ಅದರಲ್ಲೂ ಶಿವ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ

ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಯ ಪೂಜೆ ಶಿವನ ನೆನಹು ಇದ್ದಂತೆ; ಇಷ್ಟಲಿಂಗವು ಶಿವನ ಸಂಗ ಇದ್ದಂತೆ (ಸಂಗ= ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವುದು, ಸದಾ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿರುವುದು) ಎಂದು ಒಬ್ಬ ವಚನಕಾರ ಹೇಳಿ ಪ್ರಿಯಗೆ ಪ್ರಿಯಕರನ ನೆನಹಿನ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ 'ಸಂಗಸುಖ'ವೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಹಾಸ್ಯದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಬಸವಪೂರ್ವಯಗದ್ದು. ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನಿಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ್ದ ಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿರುವ ವೃಷಭದ ಪುಟ್ಟ ವಿಗ್ರಹಗಳು ಮೇಲಿನ ಚಿಂತನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟುವು. ಶಿವನಿಗಿಂತ ಅವನ ಭಕ್ತ ವೃಷಭ ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಅವು. ಅವೂ ಕೂಡ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಲಿಂಗಗಳೆ!

೫ನೇ ಶತಮಾನದ "ಪಲ್ಮಡಿ" ಸ್ಥಳನಾಮವು ಮುಂದೆ ಹಲ್ಮ(ಲ್ಮಿ)ಡಿ ಆಗಿ, ಈಗ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ 'ಹನ್ಮಿ (ನುಮಿ)ಡಿ' ಆಗಿದೆ.

೨೨. ಹಂಪಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತಗಾರರು ಹಿಂದೆ ವೀರಶೈವರು

೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಂಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ನದಿ ದಡದ ಶಿವಾನಂದ ಯೋಗಾಶ್ರಮದ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವ ಯೋಗಿಗಳ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಅವರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡಿದೆ. ಆಗ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು "(೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಸು. ೧೯೨೦-೩೦ರಲ್ಲಿ) ಮಂಟಪಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹುಲಿ ಚಿರತೆಗಳು ನುಗ್ಗಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ದೇವಾಲಯದ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದುದೇ ಆಗ ನಾಲ್ಕಾರು ಮನೆಗಳು (ಅರ್ಚಕರವು, ಕೆಲಸಗಾರರವು). ಸಂಜೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆ ಮನೆಗಳ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಕ್ತರು ದೇವಾಲಯದ ಗೋಪುರದ ಒಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಜಂಗಮರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಆಗಮೋಕ್ತ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು" (ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ : ಕನ್ನಡಾಯಣ-ನೋಡಿ) ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅರ್ಚಕರು ಜಂಗಮ ಅಥವಾ ವೀರಶೈವ (ಲಿಂಗಾಯತ)ರಾಗಿದ್ದರು, ಮುಂದೆ ಅವರ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯ್ತು ಎಂಬ ಜನಜನಿತ ಸಂಗತಿಗೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ.

೧. ಹಂಪಿ ಸಮೀಪದ ೧೩.೧೧.೧೦೩೩ರ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿ "ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರ ಕದಂಬ ಕುಳಾಭರಣಂ" ಬಿರುದಿನ, ಚಾಲುಕ್ಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಲ್ಲನ ಸಾಮಂತ ಪಂಪರಸನು ಬೆಟ್ಟದ ಸೋಮನಾಥನಿಗೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. (ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಾಸನಗಳು. ಸಂ : ದೇವರ ಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ. ಸಂಪುಟ ೨. ೧೪೫ನೇ ಶಾಸನ) ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ ೧೨-೧೩ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಮತ್ತು ಆ ಬೆಟ್ಟವು ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಎಡಗಡೆ ತೀರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಿಲೋ ಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತ 'ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರ' ಅಥವಾ ವೀರಶೈವರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪ್ರಬಲ ಆಧಾರ.

'ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರ' ಎಂದರೆ 'ವೀರಶೈವ' ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ನೋಡಿ-ಚನ್ನ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನ (ಸಂಪುಟ. ಮ. III ೧೬೮೮)- "........." ಗುರು ಕಟಾಕ್ಷ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣದ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆರರಿಂದ ಮೀರಿದ .... ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರತ್ವಮಂ ಪಡೆದು ಮರಳಿ ತನ್ನ ಕುಲವನರಸಿದರೆ ಒಡೆದ ಮಡಕೆಯ ಓಡಿನಂತಿಹನು ಕೇಳಿರಣ್ಣಾ". ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಲಿಂಗಧಾರಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರತ್ವ' (ವೀರಶೈವತ್ವ) ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ಅವನು ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಬಾರದು. ಇಂತಹ ಹಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳು ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. "ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರಾಚಾರ ಸಂಗ್ರಹ" ಎಂಬುದು ವೀರಶೈವ ತತ್ವಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಿ.

ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನಧಾರವೂ ಗಮನಾರ್ಹ. ಪಂಪಾಪುರದ ಪೂರ್ವದ್ವಾರವೆಂದೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದ ಕಿನ್ನರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಯ ಬುಕ್ಕ ಸಾಗರದ ೨೬. ೧೦. ೧೬೧೨ರ ತಾಮ್ರ ಪಟವೊಂದರ ಪಾಠ ಹೀಗಿದೆ - "ಶ್ರೀ ಮದ್ವೇದಾಂತೋದಿತ ವೀರಶೈವ ಸಮಯೋರ್ಜಿತ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಂಬಂಧ ಭಸ್ಮ ಸ್ನಾನೋದ್ಧೂಳಿತ ತ್ರಿಪುಂಡ್ರ ಧಾರಣಕ್ರಮ ವೀರಶೈವಾಗಮೋಕ್ತ......ವೀರಮಹೇಶ್ವರ ಸದಾ ಚಾ (ಸ್ತ)ವಿನ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಸಾಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಕ್ತೇಯ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಪರಮತ ಭಂಜನ ಪ್ರವೀಣ ಶ್ರೀ· ನಂದಿನಾಥ ಶ್ರೀ ಭೃಂಗೀನಾಥ ವೀರಭದ್ರದೇವರ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಹಾಮಹತ್ತಿನೊಳಗಾದ ಹಂಪೆಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪಂಚಮಠ ಪಂಚಗೃಹದೊಳಗಾದ ಬುಕ್ಕ ಸಾಗರದ ಕರಿಸಿದ್ದೇದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಕರಿಸಿದ್ಧೇದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ಬುಕ್ಕಸಾಗರದ

ಹಂಪೆಯ ಮಠಕ್ಕೆ ಕರ್ತರಾದಂಥಾ ಸಿದ್ಧಬಸವರಾಜ ದೇವರಿಗಂ" ಜಂಗಮಾರ್ಚನೆಗೆ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನದ ವಿಷಯವಿದೆ. (ಈ ತಾಮ್ರಪಟದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಪಂಚಗೃಹ' 'ಪಂಚಮಠ' ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. 'ಪಂಚಗೃಹ' ಮಠಗಳು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೂ ಇವೆ). ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ನೋಡಿದರೆ 'ವೀರಶೈವ' , 'ವೀರ ಮಾಹೇಶ್ವರ' ಪದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಮಠದ ಮೂಲ ಸ್ಥಾಪಕ ಕರಿಸಿದ್ಧೇದೇವರ ಹೆಸರಿನ ವೀರಶೈವ ಮಠ ಈಗಲೂ ಇದೆ- (ಅದನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯ ಜನ 'ಕರಿಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಮಠ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.) ಬಹು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಈ ತಾಮ್ರಪಟ ಬರೆದಾತ ಮಹಾ ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಕವಿ. 'ಶ್ವೇತಾಂಬರ' ಎಂಬುದು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಒಂದು ಶಾಖೆ-ಅದರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವುದು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ. ಈ ತಾಮ್ರಪಟ ಬರೆದವನು ಬಹುಶಃ ಜೈನ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆ ಎಂಬರ್ಥವಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು. (ಇದು ಕೇವಲ ಊಹೆ).

೨. ಹನ್ನೆರಡು ಹದಿಮೂರನೆ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಪಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಆಪ್ತಭಕ್ತರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೀರಶೈವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಹರಿಹರ, ರಾಘವಾಂಕ ಕವಿಗಳು ಅಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದವರು. (೧೨೩೦ ಕ್ರಿ.ಶ.) ಭಂಡಾರದ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜನಿಂದ ನೇಮಿತನಾಗಿದ್ದ ಹರಿಹರ ತನ್ನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೋರಸಮುದ್ರದಿಂದ ವಾಪಸ್ ಹಂಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು "ವಾಹನಗೃಹ"ವನ್ನು (ದೇವರ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗ) ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ವಾಸವಾಗಿರಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ತೀರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ವಾಸಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಕಾರಣ ಬಹುಶಃ ಹರಿಹರನಂತೆಯೇ ಅವರು ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದುದು. (ಆ "ವಾಹನಗೃಹ" ಜಾಗವನ್ನು ನಾನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದೇನೆ).

೩. ೧೫-೧೬ನೇ ಶತಮಾನದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರ. ಅದರಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವರ ಸ್ಥಾನಿಕ ಲಿಂಗಣಾರಾಧ್ಯ"ನಿಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸ್ವಾಮಿಯ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. "ಸ್ಥಾನಿಕ" ಎಂದರೆ ಅರ್ಚಕ ಎಂದಾಗಬಹುದು; ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತಗಾರ ಎಂದೂ ಆಗಬಹುದು. "ಲಿಂಗಣಾರಾಧ್ಯ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಆತ ವೀರಶೈವ ಅಥವಾ ಆರಾಧ್ಯ ವೀರಶೈವ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. (ಸು. ೧೭೨೦-೩೦ರ ಲಿಂಗಣಾರಾಧ್ಯನು ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಬರೆದಿರುವ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ

ತನ್ನನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ 'ವೀರಶೈವ' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನೋಡಿ- "ಇದು ಕರ್ನಾಟೋಭಯ ಭಾಷಾ ವಿಶಾರದ ಶ್ರೀ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಣಾರಾಧ್ಯ ವಿರಚಿತಮಪ್ಪ ಸೂತ್ರಾನ್ವಯ ರತ್ನಮಾಲೆಯೆನಿಪ ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ ವೃತ್ತಿಯೊಳ್"). ಹಂಪಿ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ವೀರಶೈವರು "ಆರಾಧ್ಯ" ಎಂಬ ಉತ್ತರಪದದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ "ಆರಾಧ್ಯ" ಪಂಗಡದವರು ಹೆಚ್ಚು. ೧೫೫೦ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಾರುಪತ್ತೇಗಾರರು ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಈಚೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯರೊಬ್ಬರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿರುವಂತೆ ಹೇಮಕೂಟದ ಮೇಲೆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ದಿನ ಜನರು ದರ್ಶನ ಮಾಡುವ (ಇದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ) ಮೂಲ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅರ್ಚಕರು ಆರಾಧ್ಯರು. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ದೈನಂದಿನ ಪೂಜೆ ಇಲ್ಲ.

೪. ಈಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅರ್ಚಕರು ಸ್ಮಾರ್ತ ಶೃಂಗೇರಿಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಗಿದ್ದರೂ, ೧೯೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಅರ್ಚಕರು ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳೀಯರು, ಅರ್ಚಕರು ದೃಢಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ-ಹಾಗೆ ಅವರು ಹೇಳಲು ಆಧಾರ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಜನಜನಿತ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದು. ಕೆಲವರು ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅರ್ಚಕರು ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

೫. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕರ ರಾಜಗುರುಗಳು ಕಾಶೀ ವಿಲಾಸಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ. ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯು ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ೧೩-೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲಕುಲೀಶ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ವೀರಶೈವದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಿಕರು ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಊಹಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿದೆ. ವೀರಶೈವರು ಅರ್ಚಕರಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಅವರು "ಸ್ಥಾನಿಕ" ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಪಾರುಪತ್ತೆಗಾರರು (ಆಡಳಿತಗಾರರು) ಆಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ('ಸ್ಥಾನ' ಅಥವಾ 'ದೇವಸ್ಥಾನ'ಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನೇ ಸ್ಥಾನಿಕ. ಸಂಸ್ಕೃತದ-ಇಕ ಪ್ರತ್ಯಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥ. ಉದಾ : ಕೃಷಿ-ಕೃಷಿಕ.)

೬. ನಾನು ಹಂಪಿಯ ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಸರದ ಹತ್ತಾರು ಜನರ ಜೊತೆ ದೂರವಾಣಿ ಮೂಲಕ ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಒಂದಿಬ್ಬರು ತಮಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯದೆಂದು, ಕೆಲವರು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು "ಹೌದು

೨೦ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಅರ್ಚಕರು ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದರು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಸಂಶೋಧಕ ಡಾ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಅಂಗಡಿಯವರು ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರನ್ನೇ ಕೇಳಿದಾಗ, ಅವರು "ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದುದು ನಿಜ" ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಹಂಪಿಯ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳೊಬ್ಬರು ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟಂತೂ ನಿಜ. ವೀರಶೈವರು ಅರ್ಚಕರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸ್ಥಾನಿಕರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ವೀರಶೈವರೇ ಅರ್ಚಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಈಗಿನವರು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿರಬಹುದು. ಅದು ಜನಜನಿತ ಸಂಗತಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಬಂದಾಗ ಆ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಮತಂಗ ಪರ್ವತದ ತುದಿಯ ವೀರಭದ್ರ ದೇವಾಲಯದ ಅರ್ಚಕರು ಈಗಲೂ ವೀರಶೈವರು.

೨೩. "ಪಂಪಾ ಸರೋವರ"ವೇ ಮೂಲ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ :

ಆನೆಗೊಂದಿಯಿಂದ ಹಂಪಿ, ಕಾಮಲಾಪುರ, ಕಡ್ಡಿರಾಂಪುರದವರೆಗಿನದು ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರವಾದರೂ, ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಪ್ರದೇಶವೇ ಮೂಲ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸೂಚನೆಗಳಿವೆ. (೧) ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಹೆಸರು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲೇ ಬಂದಿದೆ (ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦). ಆ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅದರ ದಡದಲ್ಲಿ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ದೇವಿ ಇದ್ದಳು-ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದೇ ಅದರ ದಡದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯಿಂದ. (೨) ಈ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು-ಕಾರಣ ಅದು ಅವಳ ತವರ್ಮನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಹಿರಿಯ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಈಗಿನ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯ ಅವಳ ಗಂಡನ ಮನೆ. (೩) ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಲು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು ಈಗಿನ ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಜನ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. (೪) ಹಂಪಿ ಅಥವಾ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದೇ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆಯಿಂದ. (೫) ಹೆಣ್ಣಿನ ತೌರ್ಮನೆ ಯಾವುದೇ ಆದರೂ ಅವಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗುವುದು ಗಂಡನಿಂದ, ಗಂಡನ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ. ಇಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಇಡೀ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿದೈವವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಪಂಪಾದೇವಿಯ ಹೆಸರಿದೆ. ಇದರ ಸೂಚ್ಯರ್ಥ ಇಷ್ಟು-ಮೂಲತಃ ಪಂಪಾ ಸರೋವರ, ಅದರ ದಡದ ಪಂಪಾಂಬಿಕೆ ಇವು ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು.

೨೪. "ನಕ್ಲೀಶ" (=ಲಕುಲೀಶ)

ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ "Illustrated weekly of India" ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗೋವೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಂಗೇಶ ದೇವಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸಚಿತ್ರ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗಿನ ಶಿಲ್ಪವಿರುವ ಕಂಬದ ಮುಂದೆ ಇಬ್ಬರು ಅರ್ಚಕರು ನಿಂತಿದ್ದು, "they call themselves Naklishas" ಎಂದು ಕೆಳಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ನನಗೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ರೋಮಾಂಚನವಾಯ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿವಾರಾಧಕರೂ ದೇವಸ್ಥಾನ ವಾಸಿಗಳೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆಗಿದ್ದ ಲಕುಲೀಶ-ಪಾಶುಪತ ಪಂಥದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಅವರ ಉಲ್ಲೇಖ ನೂರಾರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ (ನೋಡಿ-ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ : ಕನ್ನಡ ಶಾಸಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ. 'ಶೈವ ಧರ್ಮ' ಅಧ್ಯಾಯ). ಈಗ ಇಡೀ ಭಾರತದಿಂದ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಲಕುಲೀಶ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಹೆಸರಿನ ಅರ್ಚಕರು ಈಗಲೂ ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಇತಿಹಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಧ್ಯಯನ ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. (ಹಿಂದೆ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಗೋವೆಯ ವಾಸ್ಕೋಗೆ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ವಿತರಣೆ ಮಾಡಲು ಹೋದಾಗ ಮಂಗೇಶ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಆಸಕ್ತರು ಮಂಗೇಶ್ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ.

೨೫. ಸಂಶೋಧನೆ : ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅಥವಾ ವರ್ಣಚಿತ್ರ ರಚಿಸಿದಂತೆ

ನನ್ನ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಸಂಶೋಧಕರ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಎನ್ನುವುದು ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ. ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅಡುಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳು ದೊರಕಿದರೂ ಆ ಅಂಗಡಿಯ ಮಾಲಿಕನಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು ಗೊತ್ತಿರದೇ ಇರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಡುಗೆ ಎನ್ನುವುದು ಬರೀ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಅಡುಗೆಯವನಿಗೆ ಯಾವು ಯಾವುದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಬೆರಸಬೇಕು, ಎಷ್ಟು ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ-ಅದು ಕಾಫಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಏನೋ ಓದುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಯಾವುದನ್ನೋ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಂಶ, ಹೊಸ ಸಂಗತಿ, ಸೂತ್ರ ಫಳಕ್ಕನೆ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆ ಹೊಸ ಹೊಳಹು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅಥವಾ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶೋಧಕ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ (ವಹಿಸಬೇಕು). ಹೋಳಿಗೆ, ಲಡ್ಡು, ಕಾಫಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿರುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಹಾಕಿದರೆ ಏನಾಗಬಹುದು? ಹಾಗೆ ಸಂಶೋಧಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರ ವಹಿಸಬೇಕು. ತನಗೆ ಹೊಳೆದ ಹೊಳಹು ಅಥವಾ ಪ್ರಮೇಯದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಯೋಚಿಸಿ, ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ಸರಿ ಅಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು. ನೀರು, ಕಾಫಿ ಪುಡಿ, ಸಕ್ಕರೆ ಇವನ್ನು ಬೆರಸಿದರೆ ಕಾಫಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗ ಎಷ್ಟು ಹಾಕಬೇಕು, ಎಷ್ಟು ಬಿಸಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಫಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಣ ಕಲಾಕೃತಿಗೂ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಬಣ್ಣ, ಕುಂಚ ಯಾವುದೇ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲೂ ದೊರಕಬಹುದು. ಕುಂಚದಿಂದ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವುದು ಸುಲಭ. ಆದರೆ ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದನ್ನು ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ವರ್ಣಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಬಲ್ಲ. ಅವನು ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಯಾವ ಬಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ, ಎಷ್ಟು, ಯಾವ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವರ್ಣಚಿತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗೇ ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ತರಬಹುದು. ಹೇಗೆ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯಲು ನಿಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವನಿಂದ ಉತ್ತರ ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಕವನಕ್ಕೂ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ನಮಗೆ ಪರಿಚಿತವಿರುವ ಪದಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಒಂದು ಕವನ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕವನ ಬರೀ ಪದಗಳ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲ.

ಕವಿತೆ, ಚಿತ್ರಕಲೆ ಇವು ಹೇಗೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವೋ (creative) ಒಂದು ಸಂಪ್ರಬಂಧವೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮೇಲಿನ ಅಡುಗೆ, ಚಿತ್ರ, ಕವನಗಳ ಹೋಲಿಕೆ ಬರೀ ಹೋಲಿಕೆ. ಆ ಹೋಲಿಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗದು.

ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಉದಾಹರಣೆ. ರಾಘವಾಂಕನ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪಾಠ ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಆಗ ಹೊಳೆಯದಿದ್ದುದು ಈಚೆಗೆ ಫಳಕ್ಕನೆ ಮಿಂಚಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹ- "ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ, ವಾರಣಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯಾರೂ ಒಡೆಯರಲ್ಲ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರರೇ ಒಡೆಯರು." ಆ ಭಾಗವನ್ನು

ಓದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹರಿಹರ ನಾಲ್ಕು ಗಡಿಗಳ ಮಧ್ಯದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಪಂಪಾಪುರ, ಅದರ 'ಒಡೆಯ' ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಶಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಶಿಗೆ ರಾಜ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜರೂ ಅರಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿತು. ಯಾರೂ ಮಾನುಷ ರಾಜರ ಆಳಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರದಿದ್ದ ಹಂಪೆಯ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕುರುಗೋಡಿನ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮತಂಗ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಶಾಸನ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು. ಅಂತಹ ಹಂಪಿಯನ್ನು ವಿಜಯನಗರದ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನೇ ರಾಜನೆಂದೂ ತಾವು ಅವನ ಮಾನುಷ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು-ವಿಜಯನಗರ ದೊರೆಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲು ಜನತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡಲು ಕಾರಣ-ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಇಡೀ ಚಿತ್ರ ನನಗೆ ಇಟಲಿಯ ರಾಜಧಾನಿ ರೋಮ್ ನಗರದ ಬಡಾವಣೆಯಂತಿರುವ ವ್ಯಾಟಿಕನ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪೋಪನೇ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂಬುದನ್ನು ಇಟಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈಚೆಗೆ ನಾನು ಹಂಪೆಯ ಅರ್ಚಕರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ತಾವು "ಮಹಾರಾಜ್" ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಮೇಲಿನ ಸಂಗತಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ಒದಗಿಸಿತು.

ಇದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೂ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬೀಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ "ರಾಜರನ್ನು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಹೊಗಳಬೇಡಿ, ದೈವವನ್ನು (ಪಂಪಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು) ಮಾತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ" ಎಂದು ಹರಿಹರ ಘೋಷಿಸಿದ್ದು ಅಪೂರ್ವ. ಆ ಧೈರ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವನು ಇದ್ದ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಯಾವ ರಾಜರೂ ಆಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ-ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಆ ಐದು ಆರುನೂರು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಪ್ರದೇಶದ ಪಂಪಾಪುರಕ್ಕೆ ಒಡೆಯ.

ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಗತಿಗಳು ಸೇರಿ, ಹೆಣೆದು ಹಂಪಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. (ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಕಿರುಕೃತಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ.)

೨೬. ಈಗಲೂ ಕಿತ್ತೂರು ಚನ್ನಮ್ಮನ ವಂಶಸ್ಥರು :

"ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದ ಅರುಣೋದಯ" ಎಂದೇ ಪ್ರಖ್ಯಾತಳಾಗಿರುವ ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮನ (೧೭೭೮-೧೮೨೯) ವಂಶಸ್ಥರು ಈಗಲೂ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಾಗಲಿ, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕಗಳ

ಇತಿಹಾಸಕಾರರಿಗೇ ಆಗಲಿ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಈಚೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಚನ್ನಮ್ಮನ ಸ್ಮಾರಕಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅವರಿಗೆ ಕಿತ್ತೂರು ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿರುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ನೋವು–ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಾಗಲೇ ನನಗೆ ಅವರಿರುವುದು ತಿಳಿದದ್ದು. ಚನ್ನಮ್ಮನ ಆರನೇ ತಲೆಮಾರಿನ ವಿಶ್ವನಾಥ ಮಲ್ಲಪ್ಪಾ ದೇಸಾಯಿ ಕಿತ್ತೂರುಕರ (ವಯಸ್ಸು ೭೦), ಅವರ ಮಗ ಸೋಮಶೇಖರಪ್ಪ, ಅವರ ಅಣ್ಣನ ಮಗ ಉದಯ ಬಾಳಾಸಾಹೇಬ್ ದೇಸಾಯಿ ಇವರು ಈಗ ಖಾನಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ; ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಗಡ ಹಿಂಗ್ಲಜದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲದೆ, ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣನ ಖಡ್ಗ, ಅಮಟೂರು ಬಾಳಪ್ಪನ ಬಂದೂಕು, ಕಿತ್ತೂರು ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮನು ಬ್ರಿಟಿಷ್‌ರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ವ್ಯವಹಾರದ ಪತ್ರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಲಂಡನ್ ಮ್ಯೂಜಿಯಮ್ಮಿನಲ್ಲಿರುವುದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಷ್ಟನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ದಾಖಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅವಳ ವಂಶಸ್ಥರು ರಾಣಿ ಚನ್ನಮ್ಮನ ವಂಶವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳ ತೌರ್ಮನೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಕತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ತೌರ್ಮನೆ ವಂಶಸ್ಥರು ಇರುವುದನ್ನು ಅವರೇ ದೂರವಾಣಿ ಮಾಡಿ ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೂ 'ದೇಸಾಯಿ'ಗಳೇ. ಈಚೆಗೆ ಧಾರವಾಡದ ಡಾ. ಚನ್ನಕ್ಕ ಪಾವಟೆಯವರು ಕಾಕತಿ ವಂಶಸ್ಥರ ಬಳಿ ಇರುವ ೧೯೦೯ರ ವಿವಾಹಮಹೋತ್ಸವ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆ, ವಂಶವೃಕ್ಷ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜ ದೇಸಾಯಿ, ನಿರ್ಮಲಾ ರಾಣಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

೨೭. ಅಂಜನ ಶಲಾಕೆ :

ಗುರುರ್ಬ್ರಹ್ಮಾ ಗುರುರ್ವಿಷ್ಣುರ್ಗುರುರ್ದೇವೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ।
ಗುರುಸ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀಗುರವೇ ನಮಃ ॥

ಅಜ್ಞಾನತಿಮಿರಾಂಧಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾಂಜನಶಲಾಕಯಾ ।
ಚಕ್ಷುರುನ್ಮೀಲಿತಂ ಯೇನ ತಸ್ಮೈ ಶ್ರೀ ಗುರವೇ ನಮಃ॥

ಈ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ "ಅಂಜನಶಲಾಕೆ" ಎಂದರೇನೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಲಾರದೆ ಹೋದರು. 'ಅಂಜನ' ಎಂದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಕಾಡಿಗೆ; 'ಶಲಾಕ' ಎಂದರೆ ಕಡ್ಡಿ (ನೋಡಿ. ತದ್ಭವ ಸಲಾಕೆ). ಆದರೆ 'ಅಂಜನಶಲಾಕ' ಮಾತಿಗೆ ಬರೀ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥವಲ್ಲ, ನಿಗೂಢವಾದ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ-ಇದೇ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ.

ಈ ವಿಷಯವಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಲ್ಪ ಅಕಾದೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಅವರು ಒದಗಿಸಿದ ಮ. ಗಂಗಾಧರ ಮೂರ್ತಿಯವರ "ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವಿಧಿಃ

(ಕಾಶ್ಯಪ ಶಿಲೋಕ್ತ)" ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ, ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದದ ಕಿರುಕೃತಿ ನನಗೆ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿತು. (ಪು. ೪೫-೬). 'ನೇತ್ರೋನ್ಮೂಲಿತಂ' ಅಧ್ಯಾಯದಡಿ ಇರುವ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗದ ಕನ್ನಡಾನುವಾದ ಇದು "ಗರ್ಭಗೃಹದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತೆರೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಶಿಲ್ಪಿಯು ಚಿನ್ನದ **ಶಲಾಕೆ** ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ "ಚಕ್ಷುಷಃ ಪಿತಾ" ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಬಲದ ಕಣ್ಣನ್ನೂ ಅನಂತರ ಅದೇ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಎಡದ ಕಣ್ಣನ್ನೂ ಸೌಮ್ಯವಾದ ತೇಜೋರೂಪವಾದ ದೃಷ್ಟಿ ಇರುವಂತೆ ನಿಲಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಗಳಿಂದ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ **ಅಂಜನ** ಮಾಡಬೇಕು.....". ಎಂದರೆ, ಶಿಲ್ಪಿಯು ಒಂದು ಕಲ್ಲಿನ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಅದು ಶಿಲೆಯೇ. ಅದು ದೇವತಾ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಜನರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅನುಸರಿಸಿಬೇಕಾದ ವಿಧಿ ಇದು. ಚಿನ್ನದ ಶಲಾಕೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ಅದರ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ತಿದ್ದಬೇಕು-ಅವು ಸೌಮ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ. ಬಳಿಕ ಅದೇ ಚಿನ್ನದ ಕಡ್ಡಿಯ ಶಲಾಕೆಯ ತುದಿಗೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿದ ಅಂಜನದಿಂದ ತಿದ್ದಬೇಕು. ಆಗ ದೇವತಾಮೂರ್ತಿ ಪೂಜಾರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕ ವಿಧಿಗಳು ಇದ್ದರೂ, ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದ ಶಲಾಕೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತಿದ್ದುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಿಧಿ. ತಿದ್ದಿದಾಗ ವಿಗ್ರಹವು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದಂತೆ. ಎಂದರೆ ಅದು (ವಿಗ್ರಹವು) ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತದೆ; ಜನರೂ ತೆರೆದ ಕಣ್ಣಿನ ವಿಗ್ರಹದ ಜೊತೆ (ಭಕ್ತಿಯ) ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಬೆಳಸಬಹುದು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುರುಡನಾಗಿರುವ ಶಿಷ್ಯನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಜನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿರುವ ಉಪದೇಶ ಅಥವಾ ಭಾಷೆ ಎಂಬ ಶಲಾಕೆಯಿಂದ ತೆರೆಯಿಸಿದ ಗುರುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮೊದಲು ಶಿಷ್ಯನು ಶಿಲೆಯ ಶಿಲ್ಪದಂತೆ ಕಣ್ಣಿದ್ದೂ ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದ, ಆಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದ ಶಿಲೆಯ ಶಿಲ್ಪದಂತಿದ್ದ. ಗುರುವು ಆ ಶಿಲೆಯ ಶಿಲ್ಪದಂತಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನ ಕಣ್ಣು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದ ಮಾತಿನ ಶಲಾಕೆಯ ಸ್ಪರ್ಶವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕುರುಡುತನ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಗುರು ನೀಡುವ ಜ್ಞಾನವು ಶಿಷ್ಯನ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಲೋಕದಾಚೆ ಇರುವುದನ್ನೂ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಗುರುವೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನೇ ಆಗಿದ್ದು ಅವನೂ ಗುರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬೆಳಕು ಕಂಡವನು. ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟ; ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವು ಅಪೂರ್ವ, ಧ್ವನ್ಯರ್ಥವಂತೂ ಚಿಂತಿಸಿದಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

‘ಅಂಜನ ಶಲಾಕೆ’ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದೆ ಕುರುಡನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿದ ಗುರು “ಪ್ರತಿಷ್ಠಾವಿಧಿ ಕೃತಿ” ಮತ್ತು ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಗಂಗಾಧರಮೂರ್ತಿಯವರು ಎನ್ನಬಹುದಲ್ಲವೇ?

೨೮. “ಸ್ಫಟಿಕದ ಶಲಾಕೆ”

“ಅಂಜನ ಶಲಾಕೆ” ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಬಸವಣ್ಣನವರಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಚನವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತದೆ :

ನುಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು
ನುಡಿದರೆ ಮಾಣಿಕ್ಯದ ದೀಪ್ತಿಯಂತಿರಬೇಕು
ನುಡಿದರೆ ಸ್ಫಟಿಕದ ಶಲಾಕೆಯಂತಿರಬೇಕು
ನುಡಿದರೆ ಲಿಂಗಮೆಚ್ಚಿ ಅಹುದಹುದೆನಬೇಕು
ನುಡಿಯೊಳಗೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವನೆಂತೊಲಿವನಯ್ಯಾ.

ಭಕ್ತ ಅಥವಾ ಸಾಧಕನು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಿದ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು (ಮಾತುಗಳು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು); ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಬೆಳಕಿನಂತಿರಬೇಕು (ಮಾಣಿಕ್ಯವು ಸ್ವಯಂ ದೀಪ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾತುಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು); ಸ್ಫಟಿಕದ ಶಲಾಕೆಯಂತಿರಬೇಕು (ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದ ಸ್ಫಟಿಕವು ವಿಗ್ರಹದ ಕಣ್ಣು ತರೆಯಿಸಿದಂತೆ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳುಗನ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಿಸಬೇಕು, ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು). ನುಡಿದರೆ ಲಿಂಗವು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೌದು ಹೌದು ಎಂದು ತಲೆದೂಗಬೇಕು (ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಇದ್ದರೆ ಲಿಂಗವು ಅಥವಾ ಭಗವಂತನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾನೆ). ತನ್ನ ನುಡಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತನು ಅವನನ್ನು ಒಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ನೋಡಿದಂತೆ, ‘ಕಾಶ್ಯಪ ಸೂತ್ರ’ದ ಪ್ರಕಾರ ಶಲಾಕೆಯು ಚಿನ್ನದ್ದು. ಆದರೆ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಿಗ್ರಹದ ನಯನೋನ್ಮೀಲನಕ್ಕೆ ಸ್ಫಟಿಕ ಅಥವಾ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿನ ಕಡ್ಡಿ ಆಕಾರದ ತುಂಡನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಶಲಾಕೆಯು ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ (ಕಬ್ಬಿಣವು, ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷಿದ್ಧ) ಯಾವುದೇ ಲೋಹದ್ದೂ ಆಗಿರಬಹುದು; ಶಿಲೆಯೂ ಆಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ನಾವು ಕೇಳಿರುವಂತೆ ಕಡ್ಡಿಯ ತುದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ ಹೂವೂ ಆಗಬಹುದು.

೨೯. ಪರಪ್ಪನ ಅಗ್ರಹಾರ :

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪರಪ್ಪನ ಅಗ್ರಹಾರ ಜೈಲು ಈಗ ಜಗತ್‌ಪ್ರಸಿದ್ಧ; ಅದರಲ್ಲಿ ೧೯೮೨ರ ಗೋಕಾಕ್ ಚಳವಳಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಪಕ್ಕದ ಜೈಲಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಅಗ್ರಹಾರವು ಆಗ ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಹೊರಗಿದ್ದು, ಅದರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದ ಯಾವನೋ ಪರಪ್ಪ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. 'ಪರಪ್ಪ' ಎಂದರೆ ಏನು? ಅಪ್ಪ ಹಿಂದಿನ 'ಪರ' ಎಂಬುದು ಬಹುಶಃ ಪರ್ವತಪ್ಪದಿಂದ ಬಂದಿರುವಂತಿದೆ. (ಪರ್ವತ+ಅಪ್ಪ). ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತವ್ವ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಾರವ್ವ ಎಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನ ಅವ್ವನ ಹೆಸರು ಪಾರ್ವತವ್ವ ಅಥವಾ ಪಾರವ್ವ. ಹಾಗೆಯೇ ಪರಪ್ಪ ಎಂಬುದು ಪರ್ವತಪ್ಪ (=ಶೈಲಪ್ಪ) ಎಂಬುದರಿಂದ ಬಂದಿರುವಂತಿದೆ. ಪಾರ್ವತಪ್ಪ ಎಂಬ ಪುರುಷರ ಹೆಸರನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೇಳಿಲ್ಲ.

ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ ಎಂಬುದರ ಮೂಲ ಹರಪ್ಪ (ಹರ+ಅಪ್ಪ). ಹರಪ್ಪ →ಹರಪ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳ ಮಧ್ಯದ ದ್ವಿತ್ವವು ಸರಳಗೊಳ್ಳುವುದು ರೂಢಿ. ಉದಾ.ಗೆ ಹಂಪಣ್ಣಗೌಡ→ಹಂಪನ ಗೌಡ, ಮಲ್ಲಪ್ಪನ ಗುಡಿ (=ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ) →ಮಲಪನ ಗುಡಿ, ಸಿದ್ಧವ್ವನ ಹಳ್ಳಿ→ಸಿದ್ದವನ ಹಳ್ಳಿ. ಕಲ್ಪಿತ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮ 'ಹರಪ್ಪ' ದಿಂದ 'ಹರಪ' ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಇದೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ಪ, ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಇದ್ದಂತೆ ಹರಪ್ಪ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪರ್ವತಪ್ಪ→ಪರಪ್ಪ→ಹರಪ್ಪ→ಹರಪ ಹೀಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಇವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ವಿಚಾರ ಯೋಗ್ಯ. (ಹರಪ್ಪ ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೇಂದ್ರದ ಹೆಸರಿಗೂ ಕನ್ನಡದ ಹರಪ್ಪಕ್ಕೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ.)

೩೦. "ಅರಸರ ಗುಹೆ" : ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳ ಪೂಜಾ(ವಾಸ)ಗೃಹ

೨೦.೬.೮೫ರಂದು ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಹೇಮಕೂಟದ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ಕೆಳಗೆ ಇರುವ 'ಅರಸರ ಗುಹೆ' ಎಂಬ ಗುಹೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ರೀ ಶಿವಾನಂದ ಆಶ್ರಮದ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವ-ಯೋಗಿಗಳು ತೋರಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ನೀರಿನ ಕಾಲುವೆ ಇದೆ. ಅಲ್ಲೇ ಸಮೀಪ ಬೇರೆ ಗುಹೆಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಅರಸರ ಗುಹೆ' ಅಥವಾ ಅರಸರ ಗವಿ. ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಗೋಡೆ ಇದೆ; ಸಮೀಪವೇ

ನಂದಿ, ಶಿವಲಿಂಗದ ಭಗ್ನ ಪಾಣಿಪೀಠ ಇವೆ. (ಅಥವಾ ಇತ್ತು). ಆ ಗುಹೆಯ ಹೆಸರು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಮಹತ್ವವೇನು ಎಂಬುದು ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈಚೆಗೆ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು-೧೩೩೬ರಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಹಕ್ಕ ಬುಕ್ಕರ ರಾಜಗುರು ಎಂದೇ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಾಶಿವಿಲಾಸ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳು ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಜೊತೆ ಸೇರಿ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯತಿ (ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು ಶೃಂಗೇರಿ ಪರಂಪರೆಯ ಅದ್ವೈತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು).

ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವರು. ಅವರಿಗೂ ಶಿವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ನಂಟು. ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಬಹುತೇಕ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾದಿಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೂ, ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದಂತೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತಿರುವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಠದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಲೌಕಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು : ಸ್ನಾನ, ಊಟ, ಮಲವಿಸರ್ಜನೆ. ಇ. ಬಹುಶಃ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಮಠವೇ ಈಗಿನ ಅರಸರ ಗುಹೆ ಇರಬಹುದು. ಅರಸರ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ ಅವರು ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಹಗಲನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಸರ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳು ವಾಸಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಒಳ ಕೊಠಡಿಯೂ ಇತ್ತು (ಈಗಲೂ ಆ ಗೋಡೆ ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದೆ). ರಾತ್ರಿ ದುಷ್ಟ ಜಂತುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಗೋಡೆ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲೇ ನಂದಿ, ಶಿವಲಿಂಗ ಇದ್ದವು. ಈ ಊಹೆ ಮಾಡಲು ಗುಹೆಯ ಒಳರಚನೆ, ಶಿಲ್ಪ, ಸ್ಥಳ ಅವಕಾಶಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಆಧಾರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆಧಾರವೂ ಸಿಗಲಾರದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಊಹೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಮುಂದೆ ಹಂಚಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ಊಹೆ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂದರು.

ನನ್ನ ಊಹೆ (guess) ಪ್ರಮೇಯದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ (hypothesis) ಏರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

೩೧. 'ಮೊನ್ನೆ' - 'ನಾಳಿ(ಡಿ)ದ್ದು' :

ನಿನ್ನೆ, ಇಂದು, ನಾಳೆ ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪದಗಳು. ಆದರೆ ಮೊನ್ನೆ, ನಾಳಿ(ಡಿ)ದ್ದು ಪದಗಳು ಎರಡು ಪದಗಳು ಸೇರಿರುವ ಸಮಾಸಗಳು. ಅವುಗಳ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಬಹುಶಃ ಹೀಗೆ : ಮೊತ್(ದ್)+ನಿನ್ನೆ→ಮೊನ್ನೆ; ನಾಳೆ+ಇದ್ದು→ನಾಳಿದ್ದು (ನಾಡಿದ್ದು).

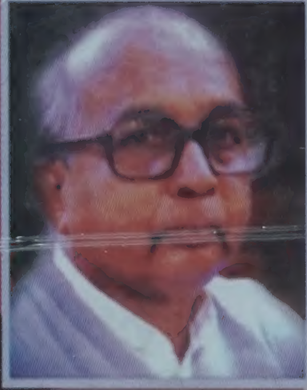
ಮುತ್-ಅಥವಾ ಮೊತ್-ಎಂದರೆ ಹಳೆಯದು, ಹಿಂದಿನದು. ನೋಡಿ : ಮುದಲ್ ಅಥವಾ ಮೊದಲ್, ಮುದುಕ, ಮುತ್ತಜ್ಜ, ಮುತ್ತೈದೆ (ವಯಸ್ಕಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಿಧವೆ ಅಥವಾ ಅಯ್ದೆ ಎಂದರೆ ಗಂಡ ಬದುಕಿರುವವಳು.) ನಿನ್ನೆಯ ಹಿಂದಿನದ್ದೇ, ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಮೊನ್ನೆ. ನಾಳೆ+ಇದ್ದು→ನಾಳಿದ್ದು, ಎಂದರೆ ನಾಳೆ ಕಳೆದು ಅಥವಾ ಮುಗಿದು ಬಂದಿರುವ ದಿನ. ಈ ಊಹೆಗಳು ಬಹುಶಃ ಸಾಧಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ವಿಚಾರಪತ್ನಿ :

೩.೨. 'ವಿಚಾರ ಪತ್ನಿ' : 'ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸಂಗ' :

"ಬಸವನ ಅನುಭಾವದಿಂದ ವಿವರವ ಕಂಡು ವಿಚಾರಪತ್ನಿಯಾದೆನಯ್ಯಾ ಸಂಗಯ್ಯಾ" ಎಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪತ್ನಿ ನೀಲಲೋಚನೆ (ಶಿವಶರಣೆಯರ ವಚನ ಸಂಪುಟ. ಪು. ೨೫೭). ಬಸವಣ್ಣನವರ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅವಳು ಅವನ ಲೋಕಾನುಭವದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವಳು-ತನ್ಮೂಲಕ ಲೋಕವನ್ನೂ ಬಲ್ಲವಳು. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಅವರ 'ವಿಚಾರಪತ್ನಿ' ಎಂದು ಅವಳು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಹು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ಕಂಡದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ, ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ (ಉದಾ : ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ) ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದನ್ನು ತಾನು ಲೋಕಾನುಭವಿ ಗಂಡನಿಂದ ಕಲಿತು 'ವಿಚಾರಪತ್ನಿ'ಯಾದೆ (Intellectual Consort) ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅದೇ ನೀಲಲೋಚನೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ (ಪು. ೩೬೨) "ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸಂಗವನನುಭವಿಸಿದೆನಯ್ಯಾ ಬಸವಯ್ಯಾ, ಸಂಗಯ್ಯಾ, ಬಸವ ವರಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪನಾಯಿತ್ತು"-ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಪಾರ್ವತಿಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ (ಉರಿಗಣ್ಣ) ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಪಡೆದ ಅನುಭವವೇ ತನ್ನದು ಎಂದಿದ್ದಾಳೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಸದಾ ಅಂತರ್ಮುಖಿ, ಧ್ಯಾನಸ್ಥ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವವನು, ಹಣೆಗಣ್ಣ-ಎಂದರೆ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ದುಷ್ಟರು ಕಂಡಾಗ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣಿನ ಬಿಸಿಯಿಂದ ಸುಡಬಲ್ಲವನು. ಸದಾ ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಜನರ ಸಮಾಜದ ಕಷ್ಟಸುಖಗಳಿಗೆ ಸದಾ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಸವಣ್ಣ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವನ ಪತ್ನಿ ನೀಲಲೋಚನೆಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೇಸರವೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು-ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ. ಅವಳ ವಚನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡವಳೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಂಸಾರಮಾಡಿದ ಪಾರ್ವತಿಯ ಜೊತೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಬಹು ವಿಚಾರಣೀಯ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ.

■■

ಇದು "ಸಂಶೋಧನೆ" ಮತ್ತು "ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ" ಎಂಬ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳನ್ನು, ಕೆಲವು ಬಿಡಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. "ಸಂಶೋಧನೆ" ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯ ವಿವರಣೆ, ವಿಧಾನ, ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವ-ಮಾರ್ಗ ಇವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯಿದ್ದರೆ, "ಪಾಂಡಿತ್ಯರಸ"ದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಆ ಅನುಭವಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಅವು ಬೀರಿರುವ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಇವುಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು, ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದು-ಆದರೆ ಅವರೆಡೂ ಭಿನ್ನವೇನೂ ಅಲ್ಲ, ಬಿಡಿಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡರ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವೂ ಇದೆ.

ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಂಶೋಧಕನಾಗಿ ನಾನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗ, ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯಗಳು, ಪ್ರಮೇಯಗಳು, ಊಹೆಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನನಗಾಗಿರುವ ವಿನೂತನ ಅನುಭವಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು "ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೂಲತತ್ವಗಳು" ಎಂದೂ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದಿದೆ. ಈ ಕೃತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ವಿಷಯದ ಆಯ್ಕೆ, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಶ್ರಮಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯ, ಟಿಪ್ಪಣಿ, ಬರವಣಿಗೆ, ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಎಚ್ಚರ, ಊಹೆ-ಪ್ರಮೇಯ-ಸಿದ್ಧಾಂತ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಎಚ್ಚರ, ಸಂಶೋಧನೆಯ ಭಾಷೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಕರ್ತವ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಕೂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಂತೆಯೇ ಒಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂಶೋಧನೆ ಬೀರಿರುವ ಬೆಳಕಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ.

ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಯುವ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಥೂಲ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ಅಷ್ಟೇ ಉತ್ತೇಜನ ದೊರಕುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೂ ಇದರ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗದೇ ಇರಲಾರದು. ಇದೊಂದು ಯುವ ಸಂಶೋಧಕರಿಗಂತೂ ಲಾಭದಾಯಕ. ಯಾವುದೇ ಸಂಶೋಧಕನಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಆ ಸಂಶೋಧಕನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

– ಡಾ.ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ

ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ

138, 7ನೇ 'ಸಿ' ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಹಂಪಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು–40